Vaalan perusopetuksen opetussuunnitelma

Hyvinvointilautakunta 09.06.2025 §53

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Vaalan perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2016

Vaalan perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2025

Sisällys

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA 20
1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma 20
1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet 20
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen 22
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut 22
LUKU 2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA 24
2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet 24
2.2 Perusopetuksen arvoperusta 25
2.3 Oppimiskäsitys 27
2.4 Paikallisesti päätettävät asiat 28
LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET 28
3.1 Perusopetuksen tehtävä 28
3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet 29
3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen 30
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat 37
LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI 37
4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen 37
4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet 38
4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat 42
4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet 44
LUKU 5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN 47
5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä 47
5.2 Yhteistyö 50
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö 53
5.4 Opetuksen järjestämistapoja 55
5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus 55
5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta 75

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI 80
6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa 80
6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet 82
6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi 84
6.4 Työskentelyn arviointi 85
6.5 Käyttäytymisen arviointi 85
6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet 88
6.8 Perusopetuksen päättöarviointi 89
6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin 92
6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu 93
6.11 Todistukset 93
6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset 98
7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen 100
7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt 102
7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen 103
Opettajan antama yleinen tukiopetus 104
Opettajan antama opetuskielen tukiopetus 104
Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä 105
7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet 106
7.6 Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika 115
7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaala- opetuspalvelu 118
7.8 Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto 118
8 OPISKELUHUOLTO 119
9 ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN, TOISEN KOTIMAISEN KIELEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET 126
TÄHÄN TAULUKKO E-PERUSTEISTA 126
10 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ 127
11 KAKSIKIELINEN OPETUS 130
11.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia 131
11.2 Paikallisesti päätettävät asiat 134
12 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTEL- MÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS 134
12.1 Opetuksen järjestämisen periaatteet 134
12.2 Paikallisesti päätettävät asiat 135

13 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA 135
13.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit 135
13.2 Valinnaiset aineet 137
13.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät 138
VUOSILUOKAT 1-2 139
Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2 141
Paikallisesti päätettävät asiat 144
Oppiaineen tehtävä 144
Kielikasvatus 145
Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2 145
Oppimäärän erityinen tehtävä 147
Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2 147
Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2 148
Arviointi 150
Johdanto s2-opetussuunnitelmaan 151
Oppimäärän erityinen tehtävä 151
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2 153
Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2 156
Arviointi 158
13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 158
KIELIKASVATUS 159
13.4.3 VIERAAT KIELET 160
Oppiaineen tehtävä 160
Vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärän työtapoihin ja oppimisympäristöihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2 160
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2 161
Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2 161
Vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2 161
Oppiaineen tehtävä 175
Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 176
Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1 - 6 178
Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 179
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2 179
Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2 180
13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI 180

Oppiaineen tehtävä 180
Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 181
Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2 182
Ympäristöopin tavoitteet ja keskeiset sisällöt 1-2lk 183
Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 185
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2 185
Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2 185
Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 1-2. 186
13.4.6 USKONTO 186
Oppiaineen tehtävä 186
Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 187
Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 188
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2 188
Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2 188
Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2 189
Evankelisluterilaisen uskonnonopetuksen tavoitteet ja sisältöalueet vuosiluokilla 1-2 189
13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 197
Oppiaineen tehtävä 197
Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä 197
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 197
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 198
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2 201
Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2 201
13.4.8 MUSIIKKI 202
Oppiaineen tehtävä 202
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 202
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 203
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2 206
Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2 207
13.4.9 KUVATAIDE 207
Oppiaineen tehtävä 207
Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2 207
Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 208
Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 210

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2 210
Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2 210
13.4.10 KÄSITYÖ 211
Oppiaineen tehtävä 211
Yleiset järjestelyt 211
Lähialueen käsityöperinne 212
Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 212
Käsityössä harjoiteltavia tekniikoita luokilla 1-2 214
Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 215
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2 215
Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2 215
13.4.11 LIIKUNTA 215
Oppiaineen tehtävä 215
Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 216
Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-2 217
1-2 luokkien paikalliset painotukset 217
Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2 224
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2 225
Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2 225
13.4.12 OPPILAANOHJAUS 225
Oppiaineen tehtävä 225
Keskeiset sisällöt 226
LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6 227
14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä 227
14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6 228
14.3. Paikallisesti päätettävät asiat 232
14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6 232
ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU 233
14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 233
KIELIKASVATUS 233
Oppiaineen tehtävä 234
Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6 235
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 235
Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 235

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS 236
Oppimäärän erityinen tehtävä 236
Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6 236
Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6 238
Arviointi 240
Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 240
Johdanto s2-opetussuunnitelmaan 243
Oppimäärän erityinen tehtävä 244
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6 245
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6 247
Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6 249
Arviointi 251
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaa- mista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten 252
14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 254
TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET 256
Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 258
Sisältöjä 6. vuosiluokalle 259
Vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja mi- ten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 14.1 kuvatun lisäksi) 260
Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 260
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 260
Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 260
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6 261
Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet 6. vuosiluokalla 261
Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten 262
Tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut 264
14.4.3 VIERAAT KIELET 264
KIELIKASVATUS 264
Oppiaineen tehtävä 264
Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 265
Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 266

Laaja-alainen osaaminen....277
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6....278
Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6....278
Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten....278
14.4.4 MATEMATIIKKA....280
Oppiaineen tehtävä....280
Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6....280
Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1. - 6....285
Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6....286
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6....286
Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6....287
Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten....287
14.4.5 YMPÄRISTÖOPPI....288
Oppiaineen tehtävä....288
Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6....289
Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6....291
Ympäristöopin tavoitteet ja keskeiset sisällöt 3-6lk....292
Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6....295
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6....295
Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6....295
Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3 -6....296
Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten....296
14.4.6 USKONTO....299
Oppiaineen tehtävä....299
Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6....300
Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6....301
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6....301
Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6....301
Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 302
Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6....304

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 310
14.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 316
Oppiaineen tehtävä 316
Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä 317
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 317
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 318
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6 321
Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6 321
Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 322
14.4.8 HISTORIA 323
Oppiaineen tehtävä 323
Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6 324
Kronologisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat: 326
Temaattisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat: 327
Laaja-alainen osaaminen alakoulun historiassa L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen 327
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 327
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 327
L4 Monilukutaito 327
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen 328
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys 328
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen 328
Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6 328
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6 328
Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6 328
Alaluokkien arviointi 329
Keskeistä arvioinnissa 329
Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on 329
Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosa- naa kahdeksan varten 329
14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI 331
Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6 331
Yhteiskuntaoppi luokilla 4 - 6 332
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 334
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 334

L4 Monilukutaito 334
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen 334
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys 334
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen 335
Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6 335
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6 335
Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6 335
Arviointi 335
Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten 336
14.4.10 MUSIIKKI 337
Oppiaineen tehtävä 337
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 338
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 339
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6 345
Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6 345
Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosa- naa kahdeksan varten 345
14.4.11 KUVATAIDE 346
Oppiaineen tehtävä 346
Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6 347
Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 348
Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 349
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6 350
Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6 350
Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten 350
14.4.12 KÄSITYÖ 352
Oppiaineen tehtävä 352
Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 352
Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen käsityön opiskelussa 3-6 luokilla 357
Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 358
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6 358
Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6 358
Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosa- naa kahdeksan varten 359

14.4.13 LIIKUNTA 360
Oppiaineen tehtävä 360
Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 360
Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3 - 4 362
3-4 luokkien paikalliset painotukset 362
5-6 luokkien paikalliset painotukset 370
Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 378
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6 378
Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6. 378
Yhteinen arviointiasteikko kaikille tavoitteille T1-T10 379
Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten 379
14.4.14 OPPILAANOHJAUS 381
Oppiaineen tehtävä 381
Keskeiset sisällöt 382
LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9 383
15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä 383
15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9 384
15.3. Paikallisesti päätettävät asiat 389
15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9 389
ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU 390
15.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 390
KIELIKASVATUS 390
Oppiaineen tehtävä 391
Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9 392
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9 392
Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9 393
Oppimäärän erityinen tehtävä 393
Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9 394
Tavoitteet: 396
Sisältöjä 396
Tavoitteet 396
Sisältöjä 397
Tavoitteet 398

Sisältöjä 398
Tavoitteet 399
Sisältöjä: 399
Laaja-alainen osaaminen 400
Arviointi 400
Johdanto s2-opetussuunnitelmaan 400
Oppimäärän erityinen tehtävä 401
Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9 402
Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7– 9 405
Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9 407
Arviointi 408
15.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 409
TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET 411
Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 413
Sisältöjä 7-9lk 415
Vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja mi- ten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 15.1. kuvatun lisäksi): 415
Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 415
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 416
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 416
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen liittyvät mahdolliset eri- tyispiirteet vuosiluokilla 7-9 417
Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 417
Siirtyminen seuraavaan koulutusvaiheeseen 418
15.4.3 VIERAAT KIELET 418
KIELIKASVATUS 418
Oppiaineen tehtävä 418
Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 419
Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9 420
Työtapoja 421
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9 421
Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita 421
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 422
Arvioinnin työtapoja ja periaatteita 423

VUOSILUOKKIEN 7-9 TAVOITTEET 423
Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 427
Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 428
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 428
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 428
Saksan kielen B2-oppimäärän tavoitteet vuosiluokilla 8-9: 429
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki saksan kielen B2-oppimäärässä 433
Oppilaan oppimisen arviointi saksan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9 433
Saksan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 433
15.4.4 MATEMATIIKKA 436
Oppiaineen tehtävä 436
Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 437
Laaja-alainen osaaminen matematiikassa luokilla 7-9 441
Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 441
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9. 442
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9 442
15.4.5 BIOLOGIA 443
Oppiaineen tehtävä 443
Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 444
Biologian sisältöalueet luokittain Vaalan yhtenäiskoulussa. 446
Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 449
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9 449
Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen liittyvät mahdol- liset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9 449
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9 450
15.4.6 MAANTIETO 450
Oppiaineen tehtävä 450
Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 451
Sisältöjen jakautuminen eri vuosiluokille 453
Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 455
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9 455
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9 455
15.4.7 FYSIIKKA 456
Oppiaineen tehtävä 456

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 457
Fysiikan sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9 459
Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 460
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9 461
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9 461
15.4.8 KEMIA 462
Oppiaineen tehtävä 462
Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 462
Kemian sisällöt vuosiluokilla 7-9 464
Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 466
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9 467
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9 467
15.4.9 TERVEYSTIETO 468
Oppiaineen tehtävä 469
Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 469
Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 475
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9 479
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9 480
15.4.10 USKONTO 480
Oppiaineen tehtävä 480
Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 481
Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 482
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9 483
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9 483
Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9 483
Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 484
Evankelisluterilaisen uskonnon sisällöt ja laaja-alaisen osaamisen tavat eri vuosiluokilla 487
Arviointi 490
Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 491
15.4.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 498
Oppiaineen tehtävä 498
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 498
Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 500
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9 502

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9 502
15.4.12 HISTORIA 503
Oppiaineen tehtävä 503
Laaja-alainen osaaminen yläkoulun historiassa L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen 506
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 506
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 507
L4 Monilukutaito 507
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen 507
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys 507
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen 507
Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 508
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9 508
Siirtyminen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä perusopetusta seuraavalle toiselle asteelle 508
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9 508
15.4.13 YHTEISKUNTAOPPI 509
Oppiaineen tehtävä 509
Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9 510
Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 510
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 512
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 512
L4 Monilukutaito 512
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen 512
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys 513
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen 513
Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 513
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9 513
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9 513
15.4.14 MUSIIKKI 514
Oppiaineen tehtävä 514
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 515
Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 516
Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 521
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9 521
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9 521

15.4.15 KUVATAIDE ***522***
Oppiaineen tehtävä 522
Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9 523
Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 523
Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 526
Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9 526
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9 526
15.4.16 KÄSITYÖ ***527***
Oppiaineen tehtävä 527
Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9 528
Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 529
Käsityön valinnaisaineen opetus 8. ja 9. luokilla 530
7-9 luokkien käsityön sisältöjä 530
Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 534
Tieto- ja viestintätekniikan huomioiminen käsityön opetuksessa 7-9 luokilla 534
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9 534
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9 534
15.4.17 LIIKUNTA ***535***
Oppiaineen tehtävä 535
Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 536
Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7–9 537
7-9 luokkien paikalliset painotukset 538
Talviliikunta 538
Luonto- ja elämysliikunta 539
Palloilu 540
Perusliikunta 541
Rytmiliikunta ja tanssi 542
Kehonhallinta ja voimistelu 543
Vesiliikunta 545
Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9 546
Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 546
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9 546
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9 547
15.4.18 KOTITALOUS ***547***

Oppiaineen tehtävä 547
Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 548
Laaja-alainen osaaminen 552
Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 553
Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9 553
Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9 554
15.4.19 OPPILAANOHJAUS 554
Oppiaineen tehtävä 554
Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 555
Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 558
Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9 558
Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9 559
LIITE1. S2-TYÖKALU 1-2 LUOKILLE 561
LIITE 2. S2-TYÖKALU 3-6 LUOKILLE 563
LIITE 3. S2-TYÖKALU 7-9 LUOKILLE 566
LIITE 4. LASTEN MOTORISTEN TAITOJEN OPPIMINEN JA ARVIOINTI 1-2 LUOKILLE 569
Idea 569
Tavoite 569
Lasten tason tavoite 569
Toteutus 569
Arvioitavat motoriset taidot liikuntatuokion yhteydessä 569
Ohjeita arviointiin 569
Motoristen perustaitojen arviointi Arviointikerta / sisältö 572
- Heittäminen 572
- Kuperkeikka 572
- Yhden jalan hyppääminen 572
- Kiinniottaminen 572
- Yhden jalan tasapainoilu 573
- Hyppääminen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla 573

Ohjeita opettajalle oppilaitten motoristen taitojen arviointiin 2. luokan keväällä (siirryttäessä 2. luokalta 3. luokalle) 573
LIITE 5. LIIKUNNAN ITSEARVIOINTILOMAKE 3-6 LUOKILLE 574
LIITTEET 6. JA 7. KOTITALOUDEN ARVIOINTITAULUKOT 575

Liite 8. Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit

Liite 9. Ohjaussuunnitelma

Liite 10. Perusopetuksen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi

Liite 11. Opiskeluhuoltosuunnitelma

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta[1]. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan[2]. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittää koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[3]. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

---

1 Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) ja (378/2014) valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)

2 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

3 Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[4]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[5]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten[6]. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheytettynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheytettynä.

Kaikki oppilaiden oppilaskohtaiset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan[7]. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.[8]

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun[9]. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

[4] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §
[5] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §
[6] Perusopetuslaki 15 § 1 mom.
[7] Perusopetuslaki 16 a §, 17 § ja 17 a § (642/2010)
[8] Perusopetusasetus 9 §
[9] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[10]. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta[11]. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen.[12] Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä[13]. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien ratkaisujen delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Opetussuunnitelman perusteiden kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa käsitellyn kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata.

Perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu oppiaineiden osalta maakunnallisena yhteistyönä ja yleisen osan (luvut 1-12) osalta Vaalan kunnassa. Kunnallisten osuuksien osalta yhteistyötä on ollut tun-

[10] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)
[11] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)
[12] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)
[13] Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012: 29

tijaon, arvioinnin, oppimisen ja koulunkäynnin tuen, oppilashuollon ja valinnaisuuden tiimoilta. Maakunnallisen opetussuunnitelman (oppiaineet) kuntakohtaisia täsmennyksiä on tehty omassa kunnassa. Täsmentäminen tarkemmin voidaan toteuttaa myös koulun lukuvuosisuunnitelman kautta.

Opetussuunnitelma on laadittu vain suomen kielellä annettavaa opetusta varten. Opetussuunnitelmassa on ensin esitetty kunkin luvun perusteteksti, jota täydentää kuntakohtainen yleinen osa tai maakunnallinen oppiainekohtainen osuus. Täydennykset ovat joko upotettuna kunkin asian kohdalla tai luvun lopussa. Kuntakohtaiset ja maakunnalliset osuudet on erotettu perustetekstistä sinisellä värillä.

Opetussuunnitelman tekemisessä on osallistettu oppilaita, huoltajia ja yhteistyökumppaneita. Esi- ja perusopetuksen OPS-työtä on tehty yhteistyössä esiopetuksen OPS-työn (Kainuun sivistysjohtajat ohjausryhmä, samanlainen OPS-prosessi, koordinaattorien yhteistyö, yhteiset käytänteet, kustannustenjako) kanssa ja yhteydessä lukion OPS-prosessiin (Osaava-hanketaustaisuus, yhteisiä opettajien koulutustilaisuuksia).

Oppilashuoltoa käsittelevien osuuksien laatimisessa on tehty yhteistyötä Oulunkaaren sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Koulupolun siirtymävaiheisiin liittyvällä yhteistyöllä on vakiintuneet käytänteet (esiopetuksesta kouluun siirtymävaiheen tiedonsiirto) ja sitä on sähköistetty (oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä oppilashuollon asiakirjat Wilmassa). Perusopetuksen yhtenäisyyttä sekä siirtymävaiheisiin liittyvää yhteistyötä helpottaa myös se, että esi- ja perusopetus sekä lukio toimivat samassa koulukeskuksessa.

Opetus järjestetään 1-6 luokilla pääsääntöisesti luokanopetuksena ja vain yksittäiset aineet aineenopetuksena. Opetus toteutetaan joko yksittäisluokissa tai vaihtoehtoisesti myös yhdysluokkaopetuksena. Pääsääntöisesti opetus toteutuu vuosiluokittain etenevänä, mutta yksilökohtaisesti myös vuosiluokkiin sitomaton opiskelu oman opinto-ohjelman mukaan on mahdollista. Mikäli vuosiluokkiin sitomatonta opetusta halutaan järjestää laajemmin, siihen tehdään erillinen päätös ja oma opetussuunnitelma.

Opetus on lähtökohtaisesti ainejakoista, mutta eri oppiaineet yhdistävää ilmiöpohjaista opetusta ja/tai oppimiskokonaisuuksia toteutetaan vuosittain. Aihekokonaisuuksia on suunniteltu erikseen ja ne löytyvät liitteestä.

Paikallinen tuntijako on hyväksytty sivistyslautakunnassa. (liite/linkki) Sen mukaan englannin opiskelu alkaa 1. vuosiluokalla ja ruotsin opiskelu 6. vuosiluokalla. Valinnaisten kielten osalta ryhmän muodostuminen harkitaan tapauskohtaisesti. Valinnaisuutta käsitellään tarkemmin luvussa 12.

Oppilaanohjauksen järjestäminen on kuvattu kokonaisuudessaan eri vuosiluokkakokonaisuuksien yhteydessä. Ohjaussuunnitelma on liitteenä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa linjassa ovat ja sitä täydentävät aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, taiteen perusopetuksen suunnitelma, kunnallinen tietostrategia, maakunnallinen TVT-koulutussuunnitelma, lastensuojelulain mukainen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatussuunnitelma sekä uudistettavana oleva yhdenvertaisuussuunnitelma.

Opetussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain opetuksen järjestäjän toimesta ja tarvittaessa sitä kehitetään. Opetussuunnitelman ajantasaisin versio julkaistaan aina kunnan www-sivuilla, kohdassa perusopetus.

LUKU 2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille[14]. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. [15]

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat luonteva osa koulun toimintakulttuuria. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja resursoidaan osaksi koulutyön rakenteellista kokonaisuutta. Oppilaskohtaisilla tukitoimilla mahdollistetaan kaikkien oppilaiden riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella[16]. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista ja olla saavutettavaa ja huomioida oppimisympäristön esteettömyys.[17]

[14] Perusopetuslaki 4 § 1 mom.
[15] Perusopetuslaki 3 § 2 ja 3 mom.
[16] Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom. ja yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom.
[17] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 §

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävyydestä[18]. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus[19]. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista[20].

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin.

[18] YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948
[19] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 59-60/1991, TSS-sopimus SopS 6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 85-86/1998 ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007
[20] YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta kehittymisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestävälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestävälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.3 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii reflektoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Arvot ovat valikoituneet koulun aikuisten keskustelun tuloksena. Niiden toteutumisesta on käyty iänmukaista keskustelua oppilaiden kanssa. Myös vanhempainyhdistykselle on annettu mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Vaalan perusopetuksen arvot:

- ilo
- yhteistyö
- turvallisuus
- oikeudenmukaisuus

LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1 Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta järjestetään ja kehitetään inkluusioperiaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluvat kaikkia oppilaita koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia oppilaita koskevana ja perusopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestävälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdäänmahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa[21]. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

[21] Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 - 4 §

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3§:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia on seitsemän ja niillä on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Vierailut paikallisiin kohteisiin (esim. Lamminaho, Säräisniemen museo, navetat, voimalaitokset) tai lähikaupunkeihin (teatteri, museot, oppilaitosvierailut) mahdollisuuksien mukaan. kouluilla käyvät vierailijat (esim. seurakunnat, poliisi, palokunta, kirjailijavieraat) teemapäivät ja – viikot laaja-alaiset valinnaisaineet (esim. kulttuuriprojektit)

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kieli-

taidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

- yhteistyö ja vuorovaikutus eri ikäryhmien kanssa (esim. päiväkoti, ikäihmiset)
- TET-vaihto ja kansainväliset projektit; yhteistyökouluja esim. Virossa Kääpa Põhikool ja Saksassa Friedrich-von-Spee Gesamtschule
- päivänavaukset
    - sovitaan lukuvuoden alussa
    - yksi päivänavaus / luokka / lukuvuosi
- eri kulttuureja esittelevät vierailut ja tapahtumat
- juhlaperinteet
- kerhotoiminta

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

- käytössä olevat ohjelmat kuten Friends, Kiva, Askeleittain, Lions Quest
- terveydenhoitajan, kuraattorin, psykologin, puheterapeutin ym. oppitunnit ja teemapäivät
- osallistuminen valtakunnallisiin kampanjoihin (esim. liikuntaseikkailu ja liikenneturvallisuus)
- jätteiden kierrätys koulun arjessa

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

- osallistuminen valtakunnallisiin ja maailmanlaajuisiin tapahtumiin (esim. mediataitoviikko, lukuviikko, sanomalehtiviikko, Yritys hyvä)
- kirjastoyhteistyö (yhteistyösuunnitelma); lukudiplomi

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (TVT) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön TVT-taitoja omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat TVT:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan TVT:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia TVT:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

- maakunnallinen tvt:n opetussuunnitelma

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä

työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

- yritystoiminta: yrityskylä, tet, yritysvierailut
- oppilaskunnan teemapäivät ja kahvilatoiminta
- eri ammattien ja oppilaitosten edustajien vierailut
- 4H:n Ajokortti työelämään
- hygieniapassi

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä

tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

- käytössä olevat ohjelmat kuten Friends, Kiva, Askeleittain, Lions Quest
- valtakunnalliset ja maailmanlaajuiset ympäristö- ym. tapahtumat (esim. nälkäpäiväkeräys, Earth hour, tuikkujahti, taksvärkkipäivä)
- siivouspäivä ja kierrätys (esim. Ekokympin vierailut)
- nuorisoneuvosto
- oppilaskunnan hallitus; edustaja jokaiselta luokalta
- nuorisovaalit yläluokkalaisille

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä opetukselle ja kasvatukselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden sekä niistä johdettujen laaja-alaisen osaamisen ja oppiainekohtaisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

Perusopetuksen tehtävä sekä opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet näkyvät Vaalan perusopetuksen koulutyössä oppiainekohtaisten tavoitteiden ohella ympäri lukuvuoden. Laaja-alaisia oppimiskokonaisuuksia toteutetaan oppiaineissa.

LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan tapaa, jolla yhteisön toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Koulun toimintakulttuurissa näkyvät perusopetuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja tavoitteet.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys yhdenvertaisuuden, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, oppilaiden osallisuuden, yhteisöllisen opiskeluhuollon ja perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei.

Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuurin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

Koska koulumme on Vaalan kunnan ainoa perusopetusta antava koulu ja samalla yhtenäiskoulu, toimintakulttuuri on luontevasti yhtäläinen. Kunnassamme ei ole erityiskouluja, joten henkilöstöltä ja koulun toiminnalta edellytetään monipuolista osaamista myös erityisopetuksessa.

Luokat ja opettajat tekevät opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tiivistä yhteistyötä. Luokkien ja opettajien välinen yhteistyö ja oppimisen tuen rakenteelliset ratkaisut kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa.

Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen perusopetus, jossa kukin oppilas voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Periaatteiden

toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien, esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioon ottamista, yhteistyötä oppilaiden huoltajien, opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten, sidosryhmien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Säännöllisissä henkilöstöpalavereissa käydään keskustelua osana toimintakulttuurin arviointia ja kehittämistä. Opettajien muodostamat tiimit vastaavat osaltaan toimintakulttuurin kehittämisestä.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen ja toiminnan resurssoinnin kuvaus on kirjattu kohtaan 7.9.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäseninä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Kannustamme ja rohkaisemme kaikkia kouluyhteisömme jäseniä oppimaan yhdessä ja toinen toisiltamme: pohtimaan, toimimaan ja arvioimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yhdessä. Hyvinvointioppimisen suunnitelman toteuttaminen tuo omalta osaltaan vuosiluokkaistettuna tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelua koulupäiviin.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä.

Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä huolehditaan siitä, että oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä, oppimiseensa ja yhteisön jäsenenä toimimiseen sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä

ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäseninä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Oppilaat muodostavat oppilaskunnan ja oppilaat yhdessä henkilökunnan kanssa Vaalan yhtenäiskoulun. Oppilaskunnan hallituksen toiminta koskee kaikkia vuosiluokkia. Hallituksen edustaja toimii tiedonvälittäjänä luokan oppilaiden ja oppilaskunnan hallituksen välillä. Oppilaskunnan hallitus vastaa yhteistyöstä opettajakunnan kanssa sekä toimii aloitteentekijänä kouluviihtyvyyttä edistävien asioiden järjestelyissä ja osallistuu koulun toimintakulttuurin kehittämiseen. Oppilaskuntatoimintaa ohjaa riittävä määrä koulumme opettajia.

Teemme yhteistyötä esimerkiksi seurakuntien, Vaalan kunnan hyvinvointiosaston, kirjaston ja paikallisten yritysten ja yhdistysten kanssa mm. TET-harjoittelussa ja erityisesti oppilaanohjauksessa. Lähikuntien koulujen kanssa järjestämme erilaisia liikuntaan liittyviä turnauksia ja pelejä. Oppilasravintola Sapuskan kanssa teemme yhteistyötä ruokalistan kehittämisessä arvioimalla sitä vuosittain oppilaiden ja henkilökunnan toimesta. Huoltajien kanssa yhteistyötä tehdään vanhempainyhdistyksen kautta.

Vaalan yhtenäiskoululla on ystävyyskouluja Virossa ja Saksassa. Jatkamme yhteistyötä heidän kanssaan erilaisten projektien ja työharjoittelujen merkeissä.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä[22]. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita

[22] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta[23]. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Esteettömillä oppimisympäristöillä voidaan tukea oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä ja oppilaille tarjottavaa tukea. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista.

[23] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun ja ovat esteettömiä ja saavutettavia. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet[24]. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä[25]. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös

[24] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §
[25] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin

- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet (OK) ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää koulun arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

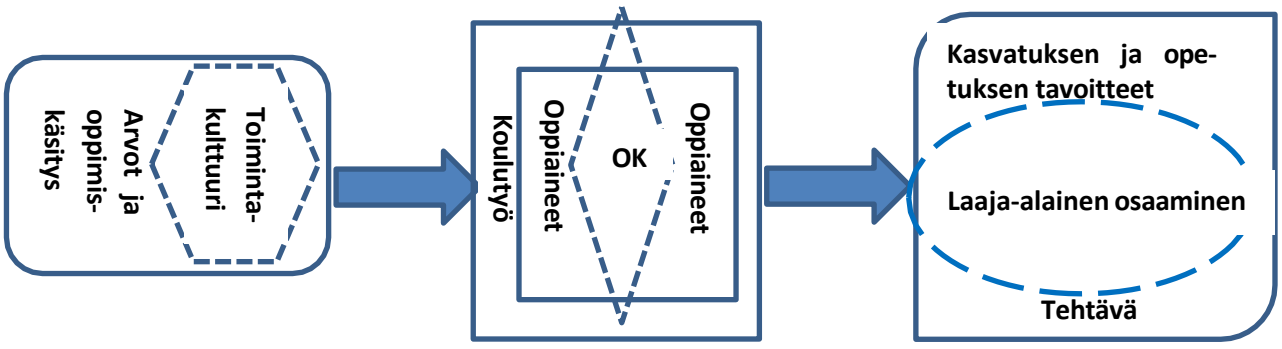

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä.

MOK-suunnitelma on tehty vuosittain vaihtuviksi aiheiksi koko yhtenäiskoululle. 1.-2. luokka, 3.-4. luokka ja 5.-6. luokka toteuttavat vuorovuosina omia teemojaan. Yläkoulun kaikki kolme vuosiluokkaa toteuttavat aihekokonaisuuden yhteistyössä siten, että teemat kiertävät kolmen vuoden sykleissä. Aikaa kokonaisuuden toteuttamiseen käytetään vähintään kouluviikon tuntien verran. Aika voi olla jaoteltuna useampaan jaksoon lukuvuoden aikana teemasta riippuen. Oppilaita osallistetaan teeman toteutuksen suunnittelun yhteydessä ikätason mukaisesti.

Työskentelytaidot ja muu osaaminen otetaan huomioon ko. sisältöön liittyvän oppiaineen arvioinnissa. Kokonaisuuksista ei anneta erillisiä arvosanoja. Toteuttamistapoja kehitetään seurannan ja arvioinnin pohjalta. Jokainen kokonaisuus itsearvioidaan ja oppilailta kerätään keskitetysti kokemuksia. Kehitetään toimintaa saatujen kokemusten ja palautteen perusteella.

LUKU 5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhuolto ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, opiskeluhuollon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhuollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat

oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Vaalan perusopetuksen arvot ovat: oikeudenmukaisuus, turvallisuus, yhteistyö ja ilo. Tavoitteena on näitä arvoja toteuttamalla ja ohjaamalla oppilaat noudattamaan sovittuja järjestyssääntöjä luoda jokaiselle hyvä ja turvallinen koulupäivä.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhuolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhuolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä. Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä

tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisiin. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia opiskeluhuollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta. Opiskeluhuoltopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Poissaolojen ehkäiseminen, seuranta ja niihin puuttuminen

Oppilaiden poissaoloja ehkäistään olemalla kiinnostuneita heistä sekä opettamalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja Hyvinvointioppimisen suunnitelman mukaisesti. Oppilaiden kouluun kiinnittymistä tuetaan ryhmäytymisen ja yhteisten tapahtumien avulla. Poissaoloihin puututaan herkästi ja selvittämättömiä poissaoloja selvitetään mahdollisimman nopeasti. Poissaoloja seurataan sähköisen järjestelmän kautta tunneittain. Oppitunnin pitäjällä on vastuu ajantasaisesta seurannasta. Koulussa on olemassa poissaolojen ennaltaehkäisyn ja niihin puutumisen malli, jonka mukaisia toimenpiteitä tehdään aina tietyn poissaolotuntimäärän jälkeen.

Luokanvalvojat ja luokanopettajat laativat yhteenvedon ryhmänsä poissaolotunneista sekä tehdyistä toimenpiteistä opiskeluhuoltoryhmälle neljä kertaa lukuvuodessa. Koulun apulaisrehtori vastaa opiskeluhuoltoryhmän toiminnasta. Opiskeluhuoltoryhmä on keskeinen toimija mietittäessä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja toimintakulttuurin muutosta kannustamaan oppilaiden kouluun kiinnittymistä.

5.2 Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yhteistyötä hyvän ja turvallisen koulupäivän eteen teemme oppilaiden, heidän huoltajiensa, koulun henkilöstön, muun koulunväen, opiskeluhuollon henkilöstön, nuorisotoimen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Oppilaiden osallisuus toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen koulussa luo meidän koulun henkeä ja opettaa ja kasvattaa lapsia ja nuoria vastuuseen. Siksi on tärkeä, että jo alaluokilla oppilaat osallistuvat heidän ikänsä ja mahdollisuutensa huomioivalla tavalla koulussa tehtävään yhteistyöhön.

Vaalan yhtenäiskoulussa toimii oppilaskunta oppilaiden yhteistyöelimenä. Oppilaskunnan hallitukseen valitaan lukuvuoden alussa kaikilta luokilta yksi edustaja. Oppilaskunnan edustajat järjestäytyvät ensimmäisessä kokouksessaan sen henkilön johdolla, joka vastaa oppilaskunnan ohjauksesta. Oppilaskunnan hallitus kokoontuu eri kokoonpanoilla tarpeen mukaan pitkin lukuvuotta. Luokilla voi lisäksi olla vuosittain valittavat luottamusoppilaat, joiden tehtävä on avustaa heille sopivissa käytännön tilanteissa.

Oppilaiden osallisuutta lisää yläkoulussa mahdollisuus vuosiluokittain päättää toiveruuasta 1-2 kertaa lukuvuodessa.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Keskeinen yhteistyön tavoite on tukea ja vahvistaa kodin ja koulun kaikenpuolista sujuvaa yhteistyötä oppilaan hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi. Vaalan perusopetuksessa kodin ja koulun yhteistyömuotoja ovat luokanopettajan ja -valvojan pitämät vanhempainvartit, arviointikeskustelut, luokkakohtaiset ja koulun yhteiset vanhempainillat sekä jatkuva yhteydenpito koulun ja huoltajien välillä.

Vanhempainillat ovat tärkeä yhteistyömuoto kodin ja koulun välillä. Yhtenäiskoulun ensimmäinen vanhempainilta on koulutulokkaille koulun alkua edeltävänä keväänä järjestettävä kokoontuminen. Jokaisella luokka-asteella pyritään pitämään ainakin yksi vanhempainilta lukuvuoden aikana ja lisäksi tarpeen mukaan koko koulun yhteisiä iltoja. Joka luokan oppilaiden huoltajille tarjotaan mahdollisuus lukuvuodessa yhteen vanhempainkeskusteluun, jolloin huoltajalla on tilaisuus keskustella lapsensa luokanopettajan/luokanvalvojan kanssa lapsensa asioista. Mukana voi olla tarvittaessa kuraattori tai muu koulun henkilökunnan jäsen.

Vanhempainyhdistys edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Vanhempainyhdistys voi mm. järjestää kahvituksia, hankkia palkintoja ja välituntivälineitä, auttaa leirikoulujärjestelyissä ja tuoda kannanottoja koulua koskeviin ajankohtaisiin asioihin. Kouluun liittyvistä ajankohtaisista asioista tiedotetaan koulun kotisivuilla ja sähköisellä viestinnällä (Wilma).

Lukuvuoden alussa koteihin lähetetään koulusta tiedote, johon kootaan ajankohtaiset ja tarpeelliset tiedot koulun toiminnasta. Lisäksi lähetetään erillisiä tiedotteita asian vaatiessa. Huoltajat ja opettajat voivat pitää yhteyttä Wilman, sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Huoltajan ja opettajan tarpeen mukaan muutkin yhteydenpitokeinot kuten reissuvihko ovat mahdollisia.

Yhtenäiskoulussa jokainen huoltaja saa koululta tunnukset, joiden avulla hän pystyy seuraamaan Wilmassa oppilaan poissaoloja ja selvittämään ne. Yhteistyön toimivuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää

Varhaiskasvatuksen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä esioppilaiden tietojen vaihdossa. Tarkemmin yhteistyöstä on kerrottu opetussuunnitelman kohdassa 7.2.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa. Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.[26]

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mah-

[26] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013)

dollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi.
Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Suunnitelma kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamisesta LIITE 5

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toiminta-alueittain. Oppilaalla on ensisijainen oikeus opiskella oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä oppilaskohtaisista tukitoimista ja oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppilaan toimintakykyä sekä opettaa tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämästään. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa huomioidaan oppilaiden osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden aktiivinen tukeminen sekä kouluyhteisön jäsenenä toimiminen. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa hyödynnetään kaikkia koulupäivän tilanteita, kuten siirtymätilanteita, ruokailutilanteita, välitunteja, oppituokioita, päivittäin toistuvia rutiiniaskareita sekä retkiä ja teemapäiviä. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden opetuksen sisältöjä voidaan yhdistää. Opetustilanteissa eri toiminta-alueiden oppilaskohtaiset tavoitteet yhdistyvät saumattomaksi kokonaisuudeksi ja edistävät uusien taitojen oppimista. Taitojen kehittymisellä tarkoitetaan oppilaan edistymistä taidoissaan ja käyttäytymisessään, ohjauksen tarpeen vähenemistä tai muuttumista sekä uusien taitojen oppimista.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen sekä soveltuvin osin laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Oppilas voi harjoitella oppiainekohtaisia taitoja mutta mikäli hänen suunnitelmassaan on paljon eri oppiaineiden sisältöjä, on aiheellista pohtia, olisiko hänen etunsa mukaista opiskella perusopetuksessa oppiaineittain.

Oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä opinnoissa eteneminen ja oppilaan osaamisen arvioinnin periaatteet kuvataan oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa kullekin toiminta-alueelle. Suunnitelmassa kuvataan myös oppilaan oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sisältyy oppilaanohjausta, tarvittaessa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8–9 ja työ- elämään tutustumista vuosiluokilla 7–9, mikäli se on oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaista. Työelämään tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi eri ammattialoihin, työpaikkoihin, tuettuun asumiseen, päivätoimintaan tai opiskelualoihin tutustumalla.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain. Oppilaalle asetettavien tavoitteiden tulee olla hänelle saavutettavissa olevia, realistisia ja mielekkäitä. Tavoitteet asetetaan siten, että oppilas pystyy näyttämään osaamisensa sekä huomaamaan oman kehityksensä. Tavoitteiden laatimisessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet ja vahvuudet sekä motivaatio ja toimintakyvyn tukeminen. Tavoitteet kohdistuvat oppilaan osaamisen ja oppimisen vahvistamiseen.

Opettaja on vastuussa oppilaan opettamisesta ja työjärjestyksen mukaisesta koulupäivästä. Toiminta-alueittaiset tavoitteet, opetuksen sisällöt ja oppilaskohtaisen tuen toteutuminen suunnitellaan yhteis-

työssä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä ja oppilaan kanssa työskentelevän muun henkilöstön välistä yhteistyötä sekä monialaista yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Oppimista tukeva kuntoutus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Kuntoutusta toteuttavat kuntoutuksen asiantuntijat.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan vuosiviikkotuntimäärä on sama kuin vastaavalla luokka-asteella oppiaineittain opiskelevan oppilaan vuosiviikkotuntimäärä.

Toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta tehdään perusopetuslain mukainen tukea koskeva hallintopäätös. Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä muut mahdolliset tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden sekä oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa ennen päätöksen tekemistä.

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, havaintomotoriset taidot ja motoriset perustaidot sekä niiden kehittyminen. Motoriset taidot kehittyvät vaiheittain toistojen ja harjoittelun avulla edistäen samalla havaintomotoristen taitojen ja kehon hahmottamisen, karkeamotoristen taitojen ja hienomotoristen taitojen oppimista. Motoristen taitojen kehittymisellä tarkoitetaan muutosta oppilaan motorisessa toimintakyvyssä ja motorisissa taidoissa.

Motoristen taitojen opetuksessa hyödynnetään arjen tilanteita, perusopetuksen oppimisympäristöä sekä monipuolisia ja turvallisia ympäristöjä. Myönteiset liikuntakokemukset lisäävät osallisuutta ja auttavat oppilasta saamaan liikkumisen sekä lihaskunnon ja tasapainon harjoittelun miellyttäväksi ja innostavaksi osaksi arkeaan. Kehittyvät havaintomotoriset taidot edistävät samalla oppilaan motoristen perustaitojen oppimista. Motoristen taitojen hallinta tukee oppimista ja oppilaan omatoimisuutta sekä osallisuutta ja jaksamista.

Motorisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa

ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden tarve ja hyödyntäminen.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan fyysinen toimintakyky. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas saavuttaa itsenäisen elämän kannalta hänen toimintakykyään tukevat motoriset taidot. Tavoitteena on, että oppilas löytää motoristen taitojen kehittymisen kautta toiminnan ja liikkumisen ilon, joka tukee päivittäistä hyvinvointia. Motoristen taitojen opetuksen tavoitteena on oppilaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitojen kehittymisen tukeminen. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehotuntemusta, kehonhahmotusta ja -hallintaa, edistää karkea- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä tukea näiden taitojen tarkoituksenmukaista hyödyntämistä arjen eri tilanteissa. Havaintomotorista oppimista tukee aistitoimintojen herkistäminen, joka auttaa oppilasta poimimaan oleellista tietoa ympäristöstä.

Motoriset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämisen osa-alueita. Opetuksessa huomioidaan havaintomotoristen taitojen hallinta. Ne ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. Opetuksen sisällöt muotoutuvat oppilaan kehontuntemuksen, -hahmotuksen ja -hallinnan pohjalta, jotka luovat perustan oppimiselle ja toiminnalle. Kehontuntemuksen kautta oppilas pystyy ymmärtämään ja hyödyntämään eri aistien kautta tulevaa informaatiota. Kehonhahmotuksen avulla oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään kehonsa eri osia, tunnistamaan kehonsa ääriviivat ja kehonsa eri puolia sekä oppii ylittämään kehonsa keskilinjan. Kehonhallinta tarkoittaa kehon asentojen ja liikkeiden hallintaa. Tietoa kehostaan ja ympäris-

töstään oppilas hankkii liikkumisen kautta. Opetus sisältää erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa toimintaympäristössä liikkumista. Opetus sisältää myös erilaisten välineiden avulla tuotettuja liike-, tasapaino- ja tuntoaistimuksia. Motoriset perustaidot, kuten tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot, mahdollistavat arjessa toimimista ja osallisuutta.

Kieli ja kommunikaatio

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kielitietoinen kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Kieli on ajattelun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kommunikoinnin perusta luodaan havainnoimalla ja tulkitsemalla lapsen tai nuoren verbaalisia ja/tai kehollisia ilmaisuja sekä vastaamalla niihin. Kyky ja halu ottaa ja ylläpitää kontaktia vahvistuu vuorovaikutuksessa. Kommunikaatiotaitojen kehittäminen on edellytys oppilaan osallistumiseen merkitykselliseen vuorovaikutukseen sekä vertaisryhmän että aikuisten kanssa. Näin oppilas voi tulla ymmärretyksi, pystyy ilmaisemaan itseään omalla tavallaan ja vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan.

Kieli- ja kommunikaatiotaitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään eri kommunikaatiotapoja ja apuvälineitä sekä tarvittavia tulkitsemis- ja tulkkauspalveluita. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten kommunikaatiotapojen ja apuvälineiden hyödyntäminen koulupäivän eri tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Opetuksessa edetään oppilaan toimintakyvyn mukaisesti varhaisesta vuorovaikutuksen muodostumisesta lausetasoiseen kommunikointiin saakka. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa ja kommunikoida erilaisissa tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. Tavoitteena on löytää jokaiselle oppilaalle hänen toimintakyvylleen sopivia vuorovaikutus- ja kommunikointitapoja ja harjoitella niiden käyttöä arjen tilanteissa. Kommunikaatiotavat voivat olla esimerkiksi taktiilisia eli tuntoaistiin perustuvia, ilmeisiin perustuvaa kommunikaatiota, esine- tai kuvakommunikaatiota, tukiviittomia tai verbaalista kommunikaatiota. Opetuksen tavoitteena on hyödyntää myös oppilaan omaa äidinkieltä ja mahdollisesti muiden kielten taitoja.

Kielelliset ja vuorovaikutustaidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun (L2), monilukutaitoon (L4) sekä tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen (L5) sekä osallisuuteen (L7).

Opetuksen sisällöt

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen keskeisiä opetuksen sisältöjä ovat vuorovaikutustilanteissa toimiminen, kommunikaation ja kielen ymmärtäminen, sekä kommunikaation ja kielen tuottaminen. Kieli ja kommunikaatiotaidot sisältävät monipuolisesti myös ei-kielellisten viestien ymmärtämisen ja ilmaisemisen, kielellisen tietoisuuden ja artikulaation. Käsite- ja sanavaraston opetukseen sisältyy oppilaan tarpeen mukaisesti esineiden, kuvien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaan kaikkien eri kielten taitoja. Tarvittaessa opetus voi sisältää myös oppilaan osallisuuden kannalta tärkeitä vieraan kielen alkeistaitoja.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot, tunnetaidot ja itsesäätelyn hallintataidot. Sosiaaliset taidot auttavat olemaan, viestimään ja toimimaan muiden kanssa. Koska sosiaaliset taidot vaikuttavat arjen sujumiseen, ne ovat osa oppilaan sosiaalista toimintakykyä. Tunnetaitojen oppiminen edesauttaa sosiaalista toimintakykyä.

Oppilaan myönteistä minäkuvaa ja oppimismotivaatiota tuetaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia ja rakentamalla perusopetukseen myönteinen sosiaalisen oppimisen ilmapiiri, jossa jokainen oppilas tuntee kuuluvansa yhteisöön ja voi osallistua siihen omilla vahvuuksillaan. Oppilaan kokemukset ymmärretyksi tulemisesta, ryhmässä ja yhteisön jäsenenä olemisesta ja vuorovaikutuksesta vaikuttavat hänen minäkuvaansa ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma korostaa oppilaan myönteisen minäkuvan vahvistamista niin, että oppilas oppii arvostamaan itseään. Oppilaalla tulee olla tunne, että häntä arvostetaan. Sosiaaliset taidot kehittyvät mallioppimisen ja saatujen kokemusten myötä sekä sosiaalisista tilanteista saadun palautteen avulla.

Sosiaalisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan sosiaalinen toimintakyky. Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen kehittäminen ja hänen osallisuutensa vahvistaminen kouluyhteisössä sekä tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu ja oppiminen. Sosiaalisten taitojen oppiminen tukee oppilaan vuorovaikutusta ja kommunikaatiota,

auttaa häntä liittymään ryhmään sekä luomaan hyviä ihmissuhteita. Sosiaalisia taitoja ovat arjen ympäristössä tarvittavat taidot, kuten itsensä ja muiden esitteleminen, kuunteleminen ja kysymysten kysyminen muilta, oman vuoron odottaminen keskustelussa, (puheen-)vuoron antaminen/ottaminen, anteeksi pyytäminen sekä avun pyytäminen. Tunnetaitojen opetuksen tavoitteisiin liittyvät empatiataito, tunteiden tunnistaminen, sietäminen, säätely, ilmaiseminen ja käsittely sekä itsesäätely.

Sosiaalisten taitojen tavoitteisiin voidaan liittää toisia ihmisiä kunnioittavaan ja hyvien tapojen mukaiseen käytökseen liittyviä tavoitteita.

Sosiaaliset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Opetus sisältää toimimista erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Sosiaalisten taitojen opetuksen sisällöt kehittävät ja vahvistavat myönteisiä kokemuksia sekä taitoja sosiaalisissa tilanteissa toimimisesta, jotka rohkaisevat ja motivoivat oppilasta olemaan vuorovaikutuksessa, kommunikoimaan, liittymään ryhmään sekä luomaan ihmissuhteita. Opetus sisältää vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua, jotka tukevat paitsi yksilön itsensä, myös koko ryhmän sosiaalista hyvinvointia. Tunnetaitojen opetus sisältää omien tunteiden tiedostamista ja tunnistamista, tunteiden ilmaisemista sekä tunnekokemusten ja -ilmaisun säätelemistä.

Päivittäisten toimintojen taidot

Päivittäisten toimintojen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, itsenäisen elämän taidot ja avustamisen tarve. Päivittäisten toimintojen taidot tarkoittavat niitä tai-

toja, joita ihminen tarvitsee arjessaan. Päivittäisten toimintojen taitojen hallinta edistää oppilaan omatoimisuutta ja itsenäistymistä, sekä lisää oppilaan toimijuutta ja osallisuutta hänen toimintaympäristössään ja yhteiskunnassa. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoitteluun liittyy luontevasti myös turvallisuuskasvatus. Taitoja harjoitellaan arjen ympäristöissä, kuten ruokailun, pukemisen ja riisumisen, ulkoilun, levon ja leikin yhteydessä sekä liikenteessä ja muissa toimintaympäristöissä tapahtuvissa opetustilanteissa.

Päivittäisten toimintojen taidot sekä oppilaan toimintakyvyn vahvistaminen ja osallisuuden tukeminen edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden tavoitteiden saavuttamista. Oppilaalle luodaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan toimintakyvystä, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii toimimaan mahdollisimman itsenäisesti arjen toimissaan. Opetuksen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista oppimisympäristönsä toimintaan sekä edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäisyyttään. Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksella vahvistetaan oppilaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjataan häntä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkuvaa. Tavoitteena on harjoitella itsestä huolehtimisen taitoja ja tukea oppilaan luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen. Tavoitteena on myös opettaa turvataitoja ja moninaisuuden hyväksymistä sekä tukea oppilaan seksuaalista kehitystä. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan vaaratilanteita, pyytämään apua, arvioimaan riskejä sekä tekemään turvallisia valintoja.

Päivittäisten toimintojen taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Päivittäisen toimintojen taitojen opetuksen sisältöinä ovat itsenäiseen elämään liittyvät arjen taidot, kuten hyvinvointi ja terveydestä huolehtiminen, sosiaaliset taidot, kodinhoitotaidot sekä asiointitaidot. Opetuksen tulee kattaa ajan hallinnan, asumisen, ympäristössä liikkumisen, mielekkään vapaa-ajan sekä turvallisuuden ylläpitämisen sisältöjä. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Opetuksessa huomioidaan, että oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen. Lisäksi oppilaita tulee ohjata demokraattiseen päätöksentekoon osallistumiseen aktiivisina yhteisön jäseninä. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. Opetuksen sisältöihin kuuluvat oppilaan toimintakyvyn edellytysten sekä edun mukaisesti esimerkiksi merkityksellisten vapaa-ajan aktiviteettien/harrastuksen löytäminen, digitalisuuden hyödyntäminen arjessa sekä kaverisuhteet.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, ja oppimisen taidot sekä muistin toiminta. Kognitiiviset taidot tarkoittavat ajattelun, havainnoinnin, tiedonhankinnan, ymmärtämisen ja oppimisen taitoja. Kognitiivisten taitojen kehitykseen kuuluu esimerkiksi kielen, muistin, ajattelun, ongelmanratkaisun, tarkkaavuuden, luovuuden, päättelyn ja päätöksenteon osa-alueita.

Kognitiivisten taitojen opetus tukee oppimis-, muistamis- ja ajatteluprosessien kehittymistä ja rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä**.**

Kognitiivisten taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden opetusta vahvistaen oppilaan osallisuutta, motivaatiota sekä asennetta oppimista kohtaan. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan kognitiivinen toimintakyky. Kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä hahmottaa ja ymmärtää ympäröivää todellisuutta sekä aktivoida hänen ajattelu- ja toiminnanohjaustaitojaan. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Tavoitteena on, että oppilas oppii hahmottamaan, valitsemaan ja luokittelemaan asioita. Lisäksi oppilas oppii päättelytaitoa kuten syy- ja seuraussuhteita, ongelman ratkaisua ja kielellistä päättelyä sekä muistamisen taitoja. Oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaisesti opetuksen tavoitteena voi olla myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksien kehittäminen. Kognitiivisten taitojen harjoittelussa pyritään vahvistamaan oppilaan aktiivista osallistumista arjen toimintaympäristöissä.

Kognitiiviset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät ajatteluun ja oppimaan oppimiseen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), tieto- ja viestintäteknologiseen osaamisen (L5) sekä osallistumisen, vaikuttamisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamisen (L7) alueisiin.

Opetuksen sisällöt

Kognitiivisten taitojen opetus voi sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, muistin, valinnan, luokittelun, syy-seuraussuhteen, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon oppimista edistäviä osa-alueita. Opetus rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Opetuksen sisältöinä ovat oppilaan kognitiivisen toimintakyvyn ja edun mukaisesti myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia sisältäviä harjoituksia.

Eri oppiaineiden sisältöjä voidaan soveltuvin osin hyödyntää kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelussa. Opetus ei kuitenkaan ole oppiainejakoista eikä perustu perusopetuslain 20 h §:n mukaiseen perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Oppiaineiden sisällöistä voi hyödyntää esimerkiksi ajankohtaisiin teemoihin liittyviä opetuskokonaisuuksia.

Vaalan yhtenäiskoulussa toiminta-alueittain järjestettävä opetus toteutetaan erityisluokassa.

Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa myös perusopetuslain 20 c §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavassa perusopetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja opiskeluhuoltoon.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa oppilaskohtaista tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa.

Vaalassa ei järjestetä joustavaa perusopetusta.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohtaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia. Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä tarkoitetaan, että oppilas opiskelee hänelle laaditun suunnitelman mukaisesti yhdessä tai useammassa oppiaineessa tavoitekokonaisuuksittain vuosiluokittain etenemisen sijaan. Opetuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Jos oppilas opiskelee omaa vuosiluokkaansa nopeammin, tavoitekokonaisuuksissa voi olla ylemmän tai ylempien vuosiluokkien tavoitteita. Jos oppilas etenee opinnoissaan omaa vuosiluokkaansa hitaammin, tavoiteko-

konaisuuksissa voi olla edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita. Hitaammin etenevälle oppilaalle on tullut antaa ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia ennen tavoitekokonaisuuksittain opiskeluun siirtymistä.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenemistä voidaan hyödyntää myös silloin, kun oppilas siirtyy perusopetukseen opiskeltuaan ulkomailla tai perusopetukseen valmistavassa opetuksessa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevälle oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman toteutumista on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevän oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista määrätään luvussa 6.

Tavoitekokonaisuuksittain opiskelevan oppilaan opintojen etenemistä seuraa kyseisen oppiaineen opetuksesta vastuussa oleva opettaja. Etenemisen arviointi kirjataan lukukausittain oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan (OTTS).

Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokursseiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaito-

jen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Vaalassa yhdysluokkaopetusta annetaan tarvittaessa, ja opetus etenee vuosiluokittain.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta ei tarjota kuin poikkeustapauksissa. Tällöin käytänteet, vastuut ja toimintatavat sovitaan tapauskohtaisesti erikseen.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Oppilaan opetuksen ja tukimuotojen järjestäminen edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa (perusopetuslain 6 § tai 28 §:ssä tarkoitetussa) koulussa. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole oppilaan edun mukaista perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta. Myös kunta, jossa sijaitsee muu erikoissairaanhoidon toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja oppilaan opetuksen järjestäjä sekä oppilaan kotikuntalain mukainen kotikunta tai kotikunnattoman oppilaan asuinkunta sopivat yhdessä oppilaan opetuksen järjestämisestä ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Ennen päätöstä on kuultava oppilasta, hänen huoltajaansa sekä oppilaan opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, päätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.

Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista. Erikoissairaanhoidossa oleva oppilas on oikeutettu ilmaiseen kuljetukseen tai riittävään avustukseen osallistuessaan sairaalaopetukseen.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultaatiolla tarkoitetaan yleisesti ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi, joten konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdentuu ensisijaisesti opettajille.

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on järjestettävä toiminta-alueensa kunnille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa koulussa. Tätä palvelua hyödynnetään, kun oppilaalle suunnitellaan tai toteutetaan vaativia monialaisia ennaltaehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Palvelua voidaan tarjota myös muiden kuin erikoissairaanhoidossa jo olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista lähikouluissa sekä tukea heitä turvallisen ja rauhallisen oppimisympäristön luomisessa. Lisäksi palvelun tarkoituksena on edistää ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea koulujen toimintakulttuurissa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa toiminnallaan oppilaiden tukemiseen tarvittavia moniammatillisen ja monialaisen työn rakenteita.

Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa sopia moniammatillisessa yhteistyössä konsultatiivisesta sairaala-

opetuspalvelusta. Samat tahot sopivat myös välttämättömän tuen järjestämisestä opetuksen järjestämiseksi silloin, kun oppilas siirtyy omasta koulustaan sairaalaopetukseen tai palaa takaisin omaan kouluunsa. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen toteuttaman sairaalaopetuksen konsultatiivinen palvelu koskee kaikkia esi- ja perusopetuksen oppilaita. Tämän palvelun saamiseksi ei oppilaalla tarvitse olla erikoissairaanhoidon kontaktia. Palvelun tehtävänä on tarjota opettajalle konsultatiivista tukea kokonaisen opetusryhmän tai yksittäisen oppilaan opiskelun ja koulunkäynnin suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi lähikouluperiaatteen mukaisesti.

Sairaalaopetuksen konsultatiivisen palvelun avulla voidaan tukea antaa tasa-arvoisemmin erityisesti sellaisille vaalalaisille lapsille ja nuorille, jotka pitkien välimatkojen vuoksi eivät voi osallistua sairaalaopetusyksiköissä järjestettävään avo-opetukseen.

Sairaalaopetuksen konsultoivat erityisopettajat tekevät sekä ryhmäkohtaista että yksilökohtaista konsultaatiota. Yksilökohtaisessa konsultaatiossa huoltajalta pyydetään kirjallinen suostumus. Konsultoivat erityisopettajat voivat olla mukana moniammatillisessa verkostotyöryhmässä. Verkostossa voi olla mukana esim. opettaja, ohjaaja, sivistysjohtaja, opiskeluhuollon henkilöstöä, hoitotahon edustaja ja sosiaalitoimen edustaja. Tapauskohtaisesti verkostoon voi osallistua muita yhteistyötahoja.

Luokanopettaja tai luokanvalvoja keskustelee sairaalaopetuksen konsultatiivisesta palveluntarpeesta yhdessä erityisopettajan kanssa, joka on tarvittaessa yhteydessä sairaalakouluun.

Luokanopettaja, yläkoulun puolella oppilaanohjaaja, vastaa sairaalakoulusta tulevan oppilaan opetuksen suunnittelusta ja järjestelyistä yhteistyössä sairaalakoulun kanssa.

Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppiaineen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan silloin, kun oppilaan katsotaan esimerkiksi erityisessä tutkinnossa tai opetuksen järjestäjän määrittämällä muulla tavalla osoittaneen hallitsevansa vuo-

siluokan tai perusopetuksen oppimäärän tiedot ja taidot. Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan myös oppilaan siirtyessä esimerkiksi ulkomailla tai perusopetuksen valmistavassa opetuksessa opiskeltuaan perusopetukseen niin myöhäisessä vaiheessa, ettei enää ajallisesti ehdi saavuttaa oppimäärän tavoitteita. Oppilaan terveydentilaan perustuva perusopetuksen poikkeavan järjestämisen soveltaminen tulisi kyseeseen tilanteessa, jossa oppilaalla todetaan esimerkiksi pitkäaikainen sairaus, joka estäisi opetukseen osallistumisen pysyvästi tai kokonaan.

Perusopetuksen poikkeavasta järjestämisestä päätettäessä oppilaan tilannetta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja huomioida oppilaan etu sekä oikeus opetukseen ja turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjä tekee päätöksen oppimäärän suorittamatta jättämisestä huoltajan hakemuksesta perusopetuslain mukaisella hallintopäätöksellä. Päätöksenteon tukena voidaan tarvittaessa hyödyntää monialaista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa. Myös terveydentilaan liittyvistä syistä tehtävän päätöksen tekee opetuksen järjestäjä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Oppilaan tilapäisestä vapauttamisesta terveydellisistä syistä suorittamasta oppiaineen oppimäärää säädetään perusopetuslain 20 h §:ssä.

Oppilaan opetuksen järjestäminen osittain toisin, esimerkiksi oppiaineen opetuksesta pysyvästi tai kokonaan vapauttaminen, ei ole mahdollista ilman hallintopäätöstä opetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Päätös voidaan tehdä vain perusopetuslain 18 §:ssä mainituilla oppilaan tilanteesta johtuvilla syillä ottaen huomioon oppilaan etu. Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Huoltajaa ja oppilasta tulee aina kuulla ennen päätöksentekoa. Perusopetuslain 18 §:n mukaiseen päätökseen on mahdollista hakea oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiannosta.

Poikkeavia järjestelyitä ei tule käyttää tilanteessa, jossa edellytykset oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaiselle keskeyttämiselle täyttyvät.

Aikaisemman osaamisen voi osoittaa todistusten, aineenopettajan/luokanopettajan kanssa käydyn keskustelun ja mahdollisten testien tai kokeiden perusteella.

Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin jär-

jestää muun muassa koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa. Monialainen yhteistyö opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa korostuu opetuksen erityisissä tilanteissa.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on perusopetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Oppilaanohjaaja vastaa yhteistyöstä eri tahojen kanssa. Hän vastaa myös oppilaan tuen organisoimisesta oppilaan siirtyessä omasta koulusta toiseen tai palatessa takaisin.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjauksellliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun

soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Yhtenäiskoulun yläluokilla voidaan toteuttaa joustavaa koulupäivää. Tämä tarkoittaa kolmen vartin mittaista oppitunnitonta hetkeä keskellä päivää. Koulun kerhotoiminta keskittyy tähän aikaan. Tavoitteena on tarjota mahdollisimman monelle nuorelle hyvä harrastus. Tämä edesauttaa nuorten kasvua, rytmittää ajankäyttöä ja ehkäisee syrjäytymistä.

Alaluokilla kerhoja järjestetään kyytiä odottaville ja mahdollisuuksien mukaan muillekin. Kerhot vaihtelevat vuosittain. Kerhotoiminnassa tehdään yhteistyötä erityisesti hyvinvointiosaston kanssa.

Iltapäivätoiminnan aikana järjestettäviin kerhoihin on oppilaan mahdollista osallistua ja palata sieltä takaisin iltapäivätoimintaan.

Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktivoivia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Koululla ei ole omaa kirjastoa. Koulu tekee yhteistyötä kunnan kirjaston kanssa, mm. kirjailijavierailuja, kirjastokäyntejä yms. Kirjasto tukee myös oppilaiden lukudiplomin suorittamismahdollisuutta.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

Vaalan ateriapalveluiden perusajatuksena on, että ruoka valmistetaan mahdollisimman pitkälle itse käyttämällä kotimaisia puhtaita ja lähellä tuotettuja elintarvikkeita. Ruokalista on yhteinen Muhoksen ja Utajärven kanssa. Toiminnassa noudatetaan kouluruokailusuosituksia. Järjestyssäännöissä on tarkemmin ruokailuun liittyvistä käytänteistä.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaa-

mista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulupäivä alkaa aamuisin päivänavauksella.

Oppitunti kestää 60 minuuttia ja siitä vähintään 45 minuutin käytetään opetukseen. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiin opetusjaksoihin. Oppitunteja pidetään tarvittaessa yhteen (esim. taito- ja taideaineissa), jolloin tunnin pitäjä vastaa mahdollisen pidemmän välitunnin valvonnasta. Tuntien välissä pidetään välitunteja, jolloin oppilaat pääsevät ylös, ulos ja liikkumaan.

Koulun sisätilat ja piha on jaettu välituntialueisiin, joita koulun henkilökunta valvoo välituntien aikana. Areenan kohdalla raja on joustava, ja siellä eri-ikäisten lasten ja nuorten on mahdollista pelata laajemmalla kokoonpanolla.

Lukuvuoden aikana voidaan järjestää kaikille yhteisiä juhlatilaisuuksia. Kevätjuhla on lähtökohtaisesti koulunsa päättävien juhla. Myös muita juhlia järjestetään tarpeen mukaan. Juhlien aihe, järjestäjä ja osallistujat voivat vaihdella juhlasta riippuen.

Koulun opetusta rikastetaan vuosittain järjestämällä esimerkiksi:

- Juhlia: itsenäisyyspäivä-, joulu-, kevätjuhla
- Teemapäiviä: keväisin ja syksyisin liikuntapäivät, nenäpäivä
- Opintokäyntejä: yritysvierailut pienille oppilasryhmille
- Retkiä: Opiskeltavaan teemaan sopivia, esim.: onkiretki, pilkkiretki, linturetki, laskettelureti, hiihtoretki jne.
- Kerhoja: ks. koulun kerhotoiminta kohdasta
- Työelämään tutustumista: 7.lk, 8.lk ja 9.lk.

- Kansainväliset projektit: Voidaan hakea rahoitusta esimerkiksi Erasmus+, tai Nordplus hankkeisiin opettajien ja oppilaiden kiinnostuksen mukaan. Koulumme valitaan kansainvälisyysvastaava, joka koordinoi näitä projekteja.

- Leirikouluja: 1-2 leirikoulua / ikäluokka peruskoulun aikana. Leirikoulujen suunnittelun päävastuu on kyseisellä luokalla ja luokan opettajalla tai valvojalla. Mahdolliset luokkaretket toteutetaan aina luokan oppilaiden, vanhempien ja luokanopettajan tai luokanvalvojan yhteisellä panostuksella.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Vaalan kunnan kuljetusopas.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan muun toiminnan linjauksista ja tähän liittyvästä yhteistyöstä kotien sekä muiden sidosryhmien kanssa sekä oppilaiden osallistumisesta suunnitteluun.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat mahdollisesti tarjottavan kerhotoiminnan, koulukirjastotoiminnan sekä muun opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan tavoitteet ja järjestämiskäytännöt sekä yhteydet mahdollisesti tarjottavaan aamu- ja iltapäivätoimintaan
- mitkä ovat kouluruokailun toteuttamista ohjaavat periaatteet sekä ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset ja kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet
- miten oppilaiden ruokailuun liittyvät erityistarpeet otetaan huomioon

- miten koulumatkoista ja kuljetuksista sekä niihin liittyvistä toimintatavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille.

  Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavalla opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukainen paikallinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI

6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain[1] ja -asetuksen[2] mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan oppiaineittain. Oppiaineen arviointi sisältää myös laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien arvioinnin. Käyttäytyminen arvioidaan erikseen. Toiminta-alueiden mukaisesti opiskelevan oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan toiminta-alueittain.

Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen, itsearvioinnin sekä vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita (luku 6.2). Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytännöt, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa, joka on osa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan

vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.[3]

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettujen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen kokonaisarviointi siitä, missä määrin oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi. Päättö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviointia ei merkitä.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, paitsi jos oppilaan oppimäärää on rajattu. Oppilaan lukuvuosiarviointi 6. vuosiluokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuk-

sen tavoitteisiin. Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa käytetään valtakunnallisia arviointikriteereitä. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen perusopetuksen oppimäärän päättyessä, ja arvioinnissa käytetään valtakunnallisia päättöarvioinnin kriteereitä.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Opettaja dokumentoi arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnin yleiset periaatteet luovat arviointikulttuurin perustan sekä formatiiviselle että summatiiviselle arvioinnille. Arvioinnissa noudatetaan seuraavia periaatteita.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa kohdennettuihin tavoitteisiin. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. [7] Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin. [8]

Arviointia käsitellään huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa, Wilman välityksellä, puhelimitse tai muilla opettajan hyväksi katsomilla tavoilla. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Koulun arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja koulussa on varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys. Opettajien yhteistyö on edellytys suunnitelmallisen ja johdonmukaisen arviointikulttuurin toteutumiselle.

Opettaja arvioi oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä monipuolisten näyttöjen perusteella. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. [9] Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, ellei oppimäärää ole rajattu. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Valtakunnalliset arviointikriteerit on laadittu kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavaan lukuvuosiarviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin valtakunnallisia arviointikriteerejä käyttäen.

Rajatun oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä valtakunnallisia arviointikri-

teerejä. Oppiaineen oppimäärän tavoitteita ja sisältöjä rajataan vasta, jos oppilas ei kykene ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta suoriutumaan hyväksytysti perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttotaustaisten ja vieraskielisten oppilaiden oppimiseen ja osaamisen osoittamiseen vaikuttavat myös oppilaan perusopetuksessa opiskelema aika ja annettu tuki. Oppilaalle annetaan tilaisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan monipuolisesti kielivarantoaan hyödyntäen. Päättöarvioinnin kriteereitä käytettäessä arvioidaan, missä määrin osaamisen osoittaminen edellyttää opetuskielen ja eri tiedonalojen kielten hallintaa.

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Oppimisen arviointi (formatiivinen arviointi) liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja palautteen antamiseen oppimisprosessista. Osaamisen arviointi (summatiivinen arviointi) puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin tavoitteisiin, ellei oppiaineen oppimäärää ole rajattu.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa ja päättöarvioinnissa käytetään oppilaan osaamisen arvioinnissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulee myös laaja-alainen osaaminen arvioiduiksi.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, oppilaan oppimista ja osaamista arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointikriteerejä.

Jos oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan oppimista ja osaamista näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin. Osaamisen tason määrittelyssä ei siis käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Oppimäärä rajataan vasta, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta kykene saavuttamaan arvosanan 5 edellyttämää osaamista.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin sisältyvien työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä käyttäytyminen tain siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineista saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata, oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnissa.

Käyttäytymisen sanallisen arvioinnin kriteerit vuosiluokilla 1-6

Arviointikriteerit käyttäytymisen ja työskentelytaitojen arvioimiseen	**Erinomaisesti**	**Hyvin**	**Tyydyttävästi**	**Jossain määrin**

Noudattaa koulun järjestyssääntöjä	Noudattaa sääntöjä omatoimisesti ja säännöllisesti	Noudattaa sääntöjä useimmiten omaehtoisesti	Pyrkii noudattamaan sääntöjä, joistain asioista muistutettava	Noudattaa sääntöjä opettajan valvonnassa
Noudattaa hyviä käytöstapoja, on rehellinen ja luotettava	On sisäistänyt hyvät tavat ja käyttäytyy kohteliaasti, esim. Tervehtii, kiittää ja pyytää anteeksi	Noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja tilanteen edellyttämällä tavalla	Pyrkii noudattamaan hyviä käytöstapoja Kielenkäyttö on joskus asiatonta	Osaa käyttäytyä hyvien käytöstapojen mukaisesti joissain tilanteissa opettajan valvonnassa Kielen- käyttö on usein asiatonta
Osaa työskennellä yhdessä toisten kanssa	Ottaa huomioon toiset ja on auttavainen Osallistuu rakentavasti yhteiseen työskentelyyn Antaa toisille työrauhan	Ottaa yleensä toiset huomioon Kykenee työskentelemään muiden kanssa Antaa yleensä työrauhan toisille	Yhteistyötaidoissa on vielä opittavaa Pyrkii antamaan työrauhan toisille	Tarvitsee paljon ohjausta yhteistyöskentelyyn

Käyttäytymisen arviointi vuosiluokilla 7-9

Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä noudattaa koulun järjestyssääntöjä, joiden pohjana ovat koulun kasvatustavoitteet (arvot). Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki häntä opettavat opettajat.	
10 (erinomainen)	· aina rehellinen ja luotettava · oikeudenmukainen · yhteistyökykyinen · huomaavainen, auttavainen ja kohtelias · erinomaiset käytöstavat säilyvät uusissa, yllättävissäkin tilanteissa
9 (kiitettävä)	· rehellinen ja luotettava · hyvät käytöstavat · yhteistyökykyinen · noudattaa järjestyssääntöjä omaehtoisesti
8 (hyvä)	· yleensä rehellinen, kohtelias ja ystävällinen · käyttäytyminen asiallista ja tilanteeseen sopivaa · koulun järjestyssääntöjen noudattaminen yleensä onnistuu

7 (tyydyttävä)	· järjestyssääntöjen noudattaminen pääsääntöisesti onnistuu joistakin järjestyssääntörikkomuksista huolimatta · omassa käyttäytymisessä ja toisten huomioimisessa vielä harjoittelemista · kielenkäyttö joskus asiatonta
6 (välttävä)	· häiritsevää ja piittaamatonta käyttäytymistä · useita rangaistuksia järjestyssääntörikkomuksista · kielenkäyttö usein asiatonta
5 (heikko)	· tietoista ja jatkuvaa koulun järjestyssääntöjen rikkomista · törkeää kielenkäyttöä ja sopimatonta käyttäytymistä · lukuisista rangaistuksista huolimatta käyttäytyminen ei ole kohentunut
4 (hylätty)	· mittavista erityisjärjestelyistä huolimatta sekä oppilaan oma että muiden turvallisuus on uhattuna oppilaan käyttäytymisen takia

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.[10]

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa hyvissä ajoin lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Ennen päätöstä luokalle jättämisestä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä.[11] Erillisiä näyttöjä voidaan järjestää paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia.

Jos mahdollisuus erilaisiin näyttöihin annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän opinnot, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.[12]

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Oppilas voi edetä opinnoissa tavoitekokonaisuuksittain.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Oppilas etenee vuosiluokille 3 ja 7 pääsääntöisesti vasta silloin, kun hän on suorittanut hänelle laaditun suunnitelman mukaiset tavoitekokonaisuudet hyväksytysti. Vuosiluokkien 3–6 ja 7–9 nivelvaiheissa oppilaan osaamista arvioidaan suhteessa valtakunnallisiin arviointikriteereihin. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissaan etenevä oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen. Lukuvuositodistukseen kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien tavoitekokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain. Lukuvuoden koulutyön päätyttyä oppilas siirtyy opinnoissaan eteenpäin seuraavalle vuosiluokalle.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää vuosiluokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Tavoitekokonaisuuksittain etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisestä määrätään luvussa 5.4.3.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–6 ja 7–9 yhtenäisistä, vähintään kahden vuosiviikkotunnin (2 vvt) laajuisista valinnaisten aineiden oppimääristä annetaan numeroarvosana ja alle kahden vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisten aineiden oppimääristä annetaan hyväksytty- tai hylättymerkintä.

Valinnaisaineita tarjotaan Vaalan yhtenäiskoululla ensimmäisen kerran 6.vuosiluokalla. Tarjonta määräytyy vuosittain ja oppilaat valitsevat Wilman kautta itselleen valinnaisaineen (1vvt). 6.luokan valinnaisaineen arviointi toteutetaan hyväksytty/hylätty arvioinnilla riippumatta aineesta ja siihen voidaan liittää sanallista arviointia niin haluttaessa.

8. ja 9. vuosiluokilla valinnaisaineita tarjotaan kaikista taito- ja taideaineista, joista oppilas valitsee yhden. Lisäksi tarjotaan muita valinnaisaineita vuosittain valinnaisainetarjottimella Wilman kautta. Näistä oppilas valitsee yhden pitkän (2 vuosiviikkotuntia) ja kaksi lyhyttä (1 vuosiviikkotunti) valinnaisainetta. Sama pitkä valinnaisaine valitaan sekä 8. että 9. vuosiluokan ajaksi. Lyhyet valinnaisaineet valitaan erikseen 8. ja 9. vuosiluokalle.

Lyhyillä valinnaiskursseilla voi korottaa yhteisenä opetettavan taito- ja taideaineen numeroa, mikäli tavoitteet ja sisällöt ovat samansuuntaiset ja niissä on selkeästi parannettu osaamista. Tavoitteesta korottaa pitkän taito- ja taideaineen valinnaisaineen arvosanaa sovitaan lyhytkurssin alussa.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on kohdennettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.
Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

Yhteisten oppiaineiden päättöarviointi

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten A1-oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

Yhteisten taito- ja taideaineiden päättöarviointi

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat vuosiluokilla 7–9 yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty - hylätty. Päättötodistuksen saamisen edellytyksenä on hyväksytty suoritus kaikista oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvista opinnoista. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa syventävässä valinnaisessa aineessa vuosiluokilla 7–9 osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Syventävällä valinnaisella kurssilla osoitettu osaaminen voi nostaa yhteisen oppiaineen päättöarvosanaa korkeintaan numerolla.

Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä

yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarviointi

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän kaikkiin tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Kun oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan osaamista näissä oppiaineissa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli oppimäärä on rajattu, oppilas ei voi saavuttaa välttävää osaamista eli arvosanaa 5 korkeampaa arvosanaa.

Rajattujen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden päättöarvioinnissa annetaan hyväksytystä suorituksesta numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole terveydellisistä syistä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Vapautuksen päätyttyä oppilaan opiskelu järjestetään ja arviointi toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppilas pystyy osoittamaan osaamistaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä.

Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.[19]

6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa
Vuosiluokilla 1–3 lukuvuositodistuksiin, erotodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan kaikissa oppiaineissa joko sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa, erotodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan erotodistuksessa sekä välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 4–8 ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–9. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita on rajattu, osaamisen arviointi tapahtuu suhteessa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Päättötodistukseen merkitään arvosana 5*.

Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

Vaalan yhtenäiskoulussa jaetaan sanallinen välitodistus ja lukuvuositodistus 1-3 luokkalaisille. Heille käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti erillisellä liitteellä. Vuosiluokat 4-9 arvioidaan kokonaisuudessaan numeroin.

Lukuvuositodistus
Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko[21].

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Todistukseen merkitään sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon tai elämänkatsomustiedon opiskeltu oppimäärä merkitään lukuvuositodistukseen muodossa “uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien opintokokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, lisätään sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan. Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika

- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla oppilaan mahdollisesta osallistumisesta muuhun järjestettyyn opetukseen tai ohjattuun toimintaan
- 7. ja 8. luokkien lukuvuositodistuksen lisätietoihin maininta oppilaanohjauksesta, mikäli oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Vaalassa annetaan välitodistus syyslukukauden päätteeksi.

Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta[22] tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus

- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon opiskeltu oppimäärä merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen. Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Päättöarvioinnissa arvioitavan oppimäärän laajuudeksi merkitään vuosiluokkien 7–9 opintojen laajuus vuosiviikkotunteina.

Perusopetusta täydentävien saamen kielen, romanikielen ja oppilaan oman äidinkielen opinnoista mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, päättötodistuksessa hyväksytystä suorituksesta annetaan numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä. Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän vuosiluokilla 7–9, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa[23] tai aikuisten perusopetuksessa.

Oppilaan muualla suorittamat opinnot voidaan kirjata liitteeseen tai todistuksen lisätietoihin.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa[24]. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää

perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Tutkiva opettaja koordinoi ja ottaa vastaan suoritukset erityistä tutkintoa varten.

7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat kestävän pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevina ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan, ne suunnitellaan ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulukäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi- ja perusopetuksen toimintaa. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien

syntymistä. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhuolto on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhuoltopalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhuoltopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa

- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Rehtori vastaa siitä, että resurssointi on kohdallaan. Lukuvuosisuunnitelmaa laativat rehtori ja apulaisrehtori yhteistyössä henkilöstön kanssa. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan erityisopettajien resurssin kohdentaminen vuosiluokittain.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tiedonsiirto aloitetaan esiopetusvuoden helmikuun loppuun mennessä. Alkuopetuksen tuesta vastaava erityisopettaja kutsuu rehtorin ja esiopetuksen opettajan alustavaan keskusteluun tulevista oppilaista. Tiedonsiirto jatkuu huhtikuussa esiopetusryhmän opettajan, erityisopettajan ja tulevan luokanopettajan kesken. Tutustumiskäyntejä järjestetään toukokuun aikana.

Tukea saavien lasten tilanne ja tuen tarve kartoitetaan ja suunnitellaan alustavasti tulevan lukuvuoden tukimuodot keväällä.

Erityisopettajan antama opetus pienryhmässä tarkoittaa 1-4 oppilaan ryhmää, jossa opiskellaan yhtä oppiainetta.

7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opettajan antama opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppi-

määrän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessa sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita

muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

Opettaja kirjaa antamansa tukiopetuksen Wilmaan opetustunneittain, eritellen yleisen ja opetuskielen tukiopetuksen tunnit. Erityisopettaja vastaa antamansa ryhmäkohtaisen tuen kirjaamisesta.

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyttä arvioidaan pedagogisen tuen ryhmän luokkakohtaisissa tapaamisissa kahdesti vuodessa. Kyseisissä tapaamisissa ovat mukana luokanopettajan/luokanvalvojan lisäksi ryhmäkohtaista tukea antava erityisopettaja(t) ja koulunkäynninohjaaja.

7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveyspalveluja.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskelutekniikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin.

Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi:

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella. Hallintopää- tös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta.

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja suunnitelman valmistelusta vastaavat luokanopettaja/-valvoja yhteistyössä erityisopettajan kanssa. Arviointi ja suunnitelma tehdään yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien kanssa. Tuen tarpeen arvioinnin tukena käytetään Tuen tsekkauslistaa.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa kuullaan myös oppilasta ja keskustellaan tilanteesta sekä tuen tarpeesta oppilaan huoltajan kanssa. Tarvittaessa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointia voidaan käsitellä moniammatillisesti pedagogisen tuen ryhmässä.

Oppilaskohtaisen tuen päätöksen tekee koulukeskuksen rehtori.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai - vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai eritysluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti.

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin

rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.5 Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän si-

sällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.

Perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävä päätös edellyttää ajantasaista tuen tarpeen arviointia ja suunnitelmaa. Näistä vastaa kyseisen oppiaineen kokoaikaisesta opetuksesta vastannut erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Oppilasta ja huoltajaa on kuultava ennen päätöksen tekemistä. Olemassa olevia lausuntoja hyödynnetään arvioinnissa.

Oppimäärästä tai tavoitteista poikkeamisesta tehtävä arviointi ja suunnitelma käsitellään moniammatillisesti pedagogisen tuen ryhmässä.

Päätöksen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tekee koulukeskuksen rehtori. Päätös on perusteltava.

7.6 Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös. Tukitoimet sisältävät oppilaskohtaisia tukitoimia ja poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista. Mikäli oppilas ei kykene opiskelemaan oppiainejakoisen opetussuunnitelman mukaisesti, hänen osaltaan voidaan päättää toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perus- opetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää 20i § perusteella perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla.

Oppilaskohtaisten tuen tarpeen arviointi 20d § mukaan on tehtävä silloin, kun oppilaalla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta-alueittain oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista ja oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain. Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaalla on ensisijainen oikeus opiskella oppiaineittain.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain.

Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen.

7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaala-opetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

7.8 Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 7 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan. Siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut
  - rehtorin vastuut
  - lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
  - toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
  - perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt
  - pienryhmien koko ja muodostaminen
- ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut
- oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
  - yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
  - opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut

8 OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto ilmaisua opiskeluhuolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

8.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto- suunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä koulujen ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhuoltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä koulukohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhuolto- suunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista kouluissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten koulujen toimintaa nii-

den avulla ohjataan. Opiskeluhuoltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on koulukohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys_ huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- koulukohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat
- poissaolojen ehkäisemisestä, suunnitelmallisesta seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta määrätään perusteiden luvuissa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat
- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille
- tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä
- opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa
- oppilaan koulupäivän aikaisen eritysruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen
- koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Opiskeluhuoltosuunnitelma liitteenä

9 ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN, TOISEN KOTIMAISEN KIELEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

9.1 Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opiskelu

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

TÄHÄN TAULUKKO E-PERUSTEISTA

9.2 Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2-oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

10 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin[27].

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin

[27] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 §

osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2.

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.[28]

10.1 Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä[29]. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

10.2 Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

[28] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)
[29] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

10.3 Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä[30]. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä[31]. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

10.4 Muut monikieliset oppilaat

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[32]. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

[30] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.
[31] Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997
[32] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 § 2 mom.

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. .5 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon paikalliset, kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset ja ratkaistaan, miten opetus järjestetään. Opetussuunnitelman laadinnassa tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä kyseisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden kieli- ja kulttuuritaustaa erityisesti laaja-alaisissa osaamiskokonaisuuksissa ja muutoinkin oppiainerajat ylittävässä opetuksessa.

Koska Vaala on vahvasti monokulttuurinen ja yksikielinen kunta, on tärkeää tutustuttaa kaikkia oppilaita eri kieliin ja kulttuureihin suvaitsevaisuuden lisäämiseksi. Vaalassa pyritään järjestämään kansainvälisiä projekteja ja tapahtumia vieraskielisten kulttuurien arvostuksen vahvistamiseksi.

Oppilaille, joiden kielelliset valmiudet sitä edellyttävät, laaditaan oppimissuunnitelma Vaalassa käytössä olevalla lomakkeella. Oppimissuunnitelman laatimisesta sekä sen sisällöstä päättävät opettaja tai opettajat yhdessä.

11 KAKSIKIELINEN OPETUS

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. [33]

Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan[34]. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti[35]. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikas-

[33] Perusopetuslaki 10 §
[34] Perusopetuslaki 12 §
[35] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 §

teinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

11.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkäntähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielelle/kohdekielelle asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa[36]. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoit-

[36] Opetushallituksen määräys 25/011/2005

teita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuella.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielinen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90 %, vuosiluokilla 3-4 noin 70 % ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50 %. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu vuosiluokilla 1-2 ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä *kohdekieli*.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

11.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Vaalassa ei järjestetä kaksikielistä eikä kielirikasteista opetusta.

Jokainen opettaja voi halutessaan tutustuttaa oppilaita eri kieliin parhaaksi katsomallaan tavalla.

12 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS

12.1 Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatusfilosofiseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.[37]

12.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen määrittämissä rajoissa. Opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa perusopetuslain ja -asetusten, tavoitteita ja tuntijakoa koskevan valtioneuvoston asetuksen tai perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Vaalan kunnan perusopetuksen järjestämisluvassa ei ole määrätty erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa erityistä kasvatustehtävää.

13 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

13.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7–9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän

[37] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi taide- ja taitoaineiden opinnoiksi, jotka syventävät oppilaan osaamista. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden tunnit Vaalassa:

	1.lk	2.lk	3.lk	4.lk	5.lk	6.lk	7.lk	8.lk	9.lk
Mu	1	1	2	2	2	1	2		
Ku	1	1	2	1	2	2	2		
Kä	2	2	2	2	2	2	3		
Li	2	2	3	3	2	2	2	3	2
Ko							3		

Va-linn.			1					2	2

Valinnaiset tunnit ovat osa oppiainetta ja arvioidaan myös sen osana yhdellä arvosanalla.

13.2 Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.[38] Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle [39].

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

Valinnaisaineet Vaalassa:

	6.lk	8.lk	9.lk
Valinnais määrä:	1h	4h (2+1+1)	4h (2+1+1)

[38] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

[39] Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

Valinnaisaineet ovat syventäviä, soveltavia ja laajentavia opintoja. Niiden tarkoitus on edistää oppiaineiden välistä yhteistyötä. Valinnaisaineiden tarjonta tarkastetaan vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa:

- mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan.
- miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain.
- mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

13.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

Opetus vuosiluokilla 1-2

VUOSILUOKAT 1-2

Koululaiseksi kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikeaaikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa tai syksyllä ensimmäisellä vuosiluokalla, jos opetus alkaa kevätlukukaudella. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Laaja-alaisen osaamisen alueetl

L1 ***Ajattelu ja oppimaan oppiminen***

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa

käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (TVT) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä TVT:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille*. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan TVT:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat

kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen sekä toiselta kolmannelle vuosiluokalle
    - toimintatavat siirtymävaiheessa
    - tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 1-2 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan hyödyntää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 (perusteiden tavoitekuvauksia voidaan hyödyntää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 1-2
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokalla 1 ja vuosiluokalla 2
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokkakokonaisuudessa 1-2.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen

ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Oppimääriä on 12 erilaista, joista Vaalan yhtenäiskoulussa on käytössä Suomen kieli ja kirjallisuus sekä Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärät.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän erityinen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa

kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1 Kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet.	L1, L2, L3
T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla	S1 Kuuntelemisen ja kysymisen harjoittelua.	L1, L2, L7

mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin		
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	S1 Opetellaan kertomaan ja esittämään lastenkirjallisuutta apuna käyttäen. Esityksiä voidaan myös tallentaa.	L1, L2, L7
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	S1 Harjoitellaan esittämään asiansa selkeästi, myös välineitä käyttäen.	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	S2 Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan lukemisessa tarvittavia käsitteitä (äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva). TVT:tä voidaan hyödyntää lukemaan oppimisvaiheessa eri tavoin.	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä	S2 Opetellaan ymmärtämään sanoja ja tekstejä. Kiinnostuksen ja uteliaisuuden herättäminen uusia sanoja ja käsitteitä kohtaan.	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	S2 Etsitään tietoa ympäristöä havainnoimalla, tulkitsemalla kuvia ja tekstejä sekä opetusohjelmia ja TVT:tä hyödyntäen.	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan–lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	S2 Keskustellaan tekstien sisällöistä, harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin ja kuunnellaan tarinoita.	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla	S3 Tarinoiden tuottaminen yksin ja yhdessä. TVT:tä voidaan hyödyntää tuottamis- ja tallentamisvaiheissa eri tavoin (kirjoittaminen, videointi, animointi, äänitys)	L1, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3 Erilaisten tekstien perusrakenteisiin tutustuminen.	L2, L4, L5
T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan	S3 Isot ja pienet tekstauskirjaimet. Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasi-	L1, L4, L5

oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	oita sekä käsin että koneella kirjoittaen. TVT -taidoista opitaan iso ja pieni alkukirjain, sanaväli ja lopetusmerkit sekä kuvan liittäminen tekstiin.	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen	S4 Tehdään havaintoja eri puhetavoista, murteista ja kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin.	L2, L4, L7
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	S4 Leikitellään kielellä. Kuunnellaan ja luetaan erilaisia tarinoita. Käydään kirjastossa.	L2, L3, L4
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	S4 Näytelmän katsominen. Luokan omat ilmaisuharjoitukset. Juhlassa esiintyminen. Kalevalaan tutustuminen kerronnan ja kuvataiteen keinoin	L2, L4, L7

Laaja-alainen osaaminen

L2, L3, L6: harjoitellaan vuorovaikutustaitoja leikin keinoin
L3: Vastuuttaminen omista tekemisistä ja välineistä.
L5 TVT-perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä esittämisen ja opiskelun välineenä. Taulukossa mainittujen lisäksi harjoitellaan myös koneelle ja pilvipalveluun kirjautuminen sekä tallentaminen haluttuun kohteeseen.
L7: yhteistyö koulun ja kulttuurilaitosten välillä

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt

- aktiivisuus
- omat tuotokset.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto s2-opetussuunnitelmaan

"Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos."

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä tehdessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 1). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa (OPH:n tukimateriaali). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokkahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevissa ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista opettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[40]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja

[40] Valtioneuvoston asetus 422/2012

analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[41]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[42]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen

[41] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §
[42] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Keskeiset sisällöt noudattavat suomen kieli ja kirjallisuus -kokonaisuuden sisältöjä siten, että oppilas pystyy opiskelemaan mahdollisimman paljon suomea integroituna äidinkielen ryhmään. Oppilaskohtaisesti aikaisempien vuosiluokkien sisältöjä täydennetään (pienryhmäopetuksessa) oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Sisältöjä valittaessa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota oppilaan kielitaitotasoon erityisesti silloin, kun oppilas integroituu valmistavasta opetuksesta perusopetuksen luokkaan kesken perusopetuksen. Opetussisältöjä ei voida sitoa pelkästään luokka-asteisiin, vaan ne valitaan tarkoituksenmukaisesti. Valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvälle oppilaalle on tehty pedagoginen arvio ja henkilökohtainen opinto-ohjelma, jota tulee käyttää opetusta suunniteltaessa. Mikäli pedagogisessa arviossa on todettu, että oppilaalle annetaan tehostettua tukea, laaditaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma.

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan 1-2lk: ohjata ja rohkaista oppilasta huomioimaan toiset vuorovaikutustilanteissa esim. toisten kuunteleminen, kohteliaat ilmaisut	S1	L2, L4
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua 1lk: ohjata oppilasta kertomaan itsestään, omasta perheestään, lähiympäristöstään 2lk: ohjata oppilasta kertomaan monipuolisemmin ajatuksistaan ja tunteistaan	S1	L1, L2, L7
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin 1-2lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä esityksiä tutussa ryhmässä (rooli- ja teatterileikit)	S1	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen	S2	L1, L2, L4

1lk: ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja tekstirakenteiden ymmärtämiseen 2lk: harjaannuttaa oppilaan lukutaitoa ja luetun ymmärtämisen taitoja 1-2lk: kannustaa ja motivoida oppilasta lukemiseen		
T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä (lorut, sadut, tarinat) ja kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja keskustelemaan lukemastaan	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien (esim. tietotekstit, ohjeet, kertomukset) ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista 1-2lk: tutustuttaa oppilas erilaisiin tekstilajeihin ja niiden piirteisiin.	S3	L2, L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja 1lk: ohjata oppilasta huomaamaan peruslauseen rakenne ja kirjoittamaan lyhyitä tarinoita käsin ja koneella 2lk: ohjata oppilasta huomaamaan virkkeiden ja tarinoiden rakenne ja kirjoittamaan pidempiä tarinoita käsin ja koneella	S3	L4, L5
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita 1lk: ohjata oppilasta käyttämään isoa ja pientä alkukirjainta, tavuttamaan ja huomioimaan sanaväli 2lk: ohjata oppilasta lopetusmerkkien käyttöön ja yhdyssanojen oikeinkirjoitukseen	S3	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen 1-2lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan erilaisia puhetapoja	S4	L4, L6, L7
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin (teatteriesitykset, museot, perinnekertomukset ja -leikit) tutustumiseen	S4	L2, L4
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään (kouluissa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa) ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin 1-2lk: tutustuttaa oppilas eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana 1-2lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus oppimiseen	S5	L1, L2, L4

T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin 1-2lk: tutustuttaaa oppilas eri oppiaineiden sanastoon ja teksteihin	S5	L1, L2, L4
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan 1-2lk: ohjata oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa (oppimispelit) oman oppimisen arvioinnin tukena	S5	L1, L2, L4

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

1lk: koulunkäyntiin liittyvien käytänteiden harjoitteleminen, ryhmässä toimimisen taidot, meidän koulu, meidän luokka, ryhmähengen kasvattaminen, oppilas tuo oman äidinkielen sanoja ja fraaseja vuorovaikutustilanteisiin, pienet esitykset, paikalliset uutistekstit
2lk: ryhmässä toimimisen taitojen syventäminen, esitykset, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuuteen tutustuminen, omankielisen kirjallisuuden hyödyntäminen, mediatekstit

S2 Tekstien tulkitseminen: Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

1lk: lukutaidon edistäminen ja motivointi, lukuinnostuksen virittäminen, tekstirakenteiden ymmärtäminen
2lk: erilaisten tekstityyppien rakenteiden ymmärtäminen, mahdollisuuksien mukaan tekstin tulkitsemista ja vertailua oman äidinkielisiin teksteihin

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

1lk: isojen ja pienten kirjainten kirjoittaminen, peruslauseen rakenne, tavutus ja sanaväli, kuvasta kirjoittaminen huomioiden oppilaan kulttuuritausta, lyhyet tarinat
2lk: virkkeen ja tarinoiden rakenne, yhdyssanat, lopetusmerkit, pidempien tarinoiden kirjoittaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

1lk: tutustutaan kuunnellen monimuotoisiin teksteihin, huomioidaan paikallisuus perinnekertomusten ja -leikkien, teatteriesitysten, museokäyntien ja vierailijoiden avulla, kirjastovierailut
2lk: tutustutaan lukien monimuotoisiin teksteihin, paikallisuus huomioidaan perinnekertomusten ja -leikkien, teatteriesitysten, museokäyntien ja vierailijoiden avulla, kirjastovierailut

1-2lk: harjoitellaan suomen kielen sanojen johtamista ja yhdistämistä sanoilla leikkien, sanataidetyöpajat

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

1lk: kielitietoisuuden herättäminen tekemällä havaintoja oppilaan omasta kokemusmaailmasta, oppilaan kulttuuritaustan huomioiminen monipuolisesti työskentelytilanteissa
2lk: kuvien ja kirjoitettujen tekstien tulkitseminen, kielitietoisuuden herättäminen tekemällä havaintoja eri (oppiaineiden) teksteistä ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan oman äidinkielen teksteistä, kielen merkityksen oivaltaminen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: S2-opetuksessa opetuksen lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan sekä etsimään tietoa. Tiedon etsimisessä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Vahvistetaan oppilaan nimeämis- ja kuvailutaitoa siirtymällä konkreettisesta abstraktiin. Oppilasta ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja iloitsemaan oppimisesta. S2-opetuksessa ajattelun ja oppimaan oppimisen tukena käytetään satuja, tarinoita, pelejä, loruja, lauluja, leikkiä sekä monipuolista vuorovaikutusta. Hyödynnetään S2-oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: S2-opetuksessa tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön, suomalaiseen kulttuuriin sekä kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat S2-oppilaalle mahdollisuuden harjoitella toimimista erilaisten ihmisten kanssa. Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä perheitä ja tapoja. Oppilas tuo oman äidinkielen sanoja ja fraaseja ilmaisu- ja vuorovaikutustilanteisiin esimerkiksi ryhmätöihin. S2-oppilaita kannustetaan tuomaan esiin ja hyödyntämään kokemuksiaan kansainvälisyydestä. Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia ei-sanallisia ilmaisun tapoja käyttäen varsinkin kielitaidon alkuvaiheessa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: S2-opetuksessa oppilaita ohjataan tunnistamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja ymmärtämään niiden käytännön merkitystä, esimerkiksi koulupäivän alkaminen ja päättyminen, juhlapäivät ja loma-ajat. Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista esimerkiksi leikin ja draaman avulla. S2- tunneilla perehdytään suomalaisen koulumaailman arkikäytäntöihin (esim. läksyt, välitunnit, ruokailu, liikuntatunnit ja -varusteet, terveydenhoitaja). S2-tunneilla opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita ja -käsitteitä. Koulun tiedotteet käydään yhdessä oppilaiden kanssa läpi ja avataan niiden sisältö. Vanhempia ohjataan Wilman käyttöön.

L4 Monilukutaito: Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi erilaisten tekstien (kuvallisten, sanallisten ja auditiivisten) tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. S2-opetuksessa monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä ja nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. S2-oppilaita ohjataan myös kehittämään kuvanlukutaitoa, sillä kyvyssä ja tavassa tulkita kuvia on kulttuurisia eroja. S2-opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä, pohtimalla kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat rikasta tekstiympäristöä (lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia). Oppilaalle annetaan tilaisuuksia käyttää kieltä monipuolisesti eri tilanteissa: kysely, ihmettely, tarinoiden kertominen, kokemusten jakaminen.

L5 Tieto-viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus tehdä oman taitotasonsa mukaisia S2-harjoituksia netissä omassa tahdissa, esim. Ekapeli. S2-opetuksessa harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja (näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja) ja samalla opitaan keskeistä TVT -käsitteistöä. Leikkiin perustuvaa työskentelyä ja pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään S2-oppitunneilla yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja neuvottelutaitoja. S2-oppitunneilla oppilasta rohkaistaan toimimaan uusissa kielenkäytön tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaat tutustuvat eri ammatteihin ja heitä opastetaan ymmärtämään työn merkitys yhteiskunnassa erityisesti perheen arjen ja toimeentulon kannalta, esimerkiksi leikkien kautta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä. Osallistetaan vanhempia mukaan koulun arkipäivän toimintoihin mahdollisuuksien mukaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen: S2-oppitunneilla oppilaat ovat mukana suunnittelemassa omaa opiskeluaan sekä oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja. Oppilaiden

kanssa keskustellaan mitä yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.

Arviointi

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasoasteikkoa (OPH:n tukimateriaali) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuraamisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa maininnan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on tarjottava myös monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- arvioinnissa on sama todistuspohja suomea äidinkielenä puhuvien kanssa
- arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- arvioinnin on oltava läpinäkyvää
- arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lukuvuoden aikana
- arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, s2-arviointi tehdään yhteisesti
- oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

Toisen kotimaisen kielen opiskelu aloitetaan Vaalassa 6. luokalla. Alle on kuitenkin jätetty perusteista yleiskuvaus kielikasvatuksen tavoitteista sekä kuvaus toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuuksista siltä varalta, että tilannetta halutaan myöhemmin muuttaa.

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

13.4.3 VIERAAT KIELET

VIERAS KIELI/SAAMEN KIELI, A1-OPPIMÄÄRÄ

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen ja saamen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraasta kielestä tai saamen kielestä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä aidosti itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärän työtapoihin ja oppimisympäristöihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Työtapojen valinnassa tulee ottaa huomioon erilaiset ja eri taustoista tulevat oppijat sekä oppilaiden ikäkausi ja kehitysvaihe. Työtapojen tulee olla monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia. Työtapoja valittaessa lähtökohtana on toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen. Opetusta voidaan eheyttää niin, että kohdekielen taitojen oppiminen nivotaan muiden oppiaineiden opetukseen.

Työtavoilla ohjataan oppilaita monipuoliseen vuorovaikutukseen, yhteiseen pohtimiseen, kielelliseen uteliaisuuteen ja päättelyyn sekä yhteistyötaitojen kehittämiseen. Työtavoissa yhdistyy leikinomaisuus, musiikki, draama, pelit ja liike sekä eri aistien hyödyntäminen. Oppilaille tarjotaan suullisen vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja oppia sitä myös kirjoitetun kielen kautta. Oppilaita ohjataan pohtimaan kielen oppimistaan esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla sekä vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetuksessa voidaan hyödyntää koko koulua ja koulun lähiympäristöä oppimisympäristöinä. Monikielisyys, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat näkyvissä oppimisympäristöissä. Kohdekieli kuuluu ja näkyy oppimistilanteissa ja oppilaalle tutuissa vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristöjä voidaan muuttaa erilaisiin kielenoppimistilanteisiin sopiviksi ja siten mahdollistaa monipuoliset työtavat sekä työskentely ryhmissä ja itsenäisesti. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppimisympäristöt tukevat oppilaan luontaista uteliaisuutta ja kokeilunhalua sekä leikillisyyttä ja mielikuvitusta, jotta oppilas rohkaistuu käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan alusta asti. Oppimisympäristöjen avulla vahvistetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä hyödyntämällä opetuksessa esimerkiksi kuvia, liikettä, ääntä ja erilaisia didaktisia välineitä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja kohdekieleen liittyvään kulttuuriin hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä sekä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä muiden kohdekieltä puhuvien kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu, kielenopiskelutaitojen vahvistaminen sekä toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat tukevat oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia tutustua myös muihin koulun tarjoamiin kieliin. Heille kerrotaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä ja heitä kannustetaan opiskelemaan monipuolisesti kieliä.

Opetus tulee järjestää oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ja opetusta tulee tarvittaessa eriyttää. Oppilaalla on oikeus saada oppimisen tukea tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaan vapauttamiseen kielen opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen harkintaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kohdekieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopivaa ja kiinnostavaa oppimista edistävää aineistoa esimerkiksi verkosta tai kirjastosta.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2

Lukuvuoden aikana toteutettavan arvioinnin ensisijainen tehtävä on ohjata oppimista kannustavan palautteen avulla. Opettajan antama palaute antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi oppimisen tavoitteista sekä omista taidoista ja niiden kehittämisestä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että opettaja antaa oppilaille mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itse- ja vertaisarvioinnin taitoja osana kielten opiskelua.

Lukuvuoden päätteeksi A1-kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi tekemiensä havaintojen perusteella oppilaiden osaamista suhteessa kaikkiin opetussuunnitelman perusteissa oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan arvioidessa oppilaan oppimista on huolehdittava siitä, että oppilaat voivat osoittaa osaamistaan eri tavoin.

Vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	**Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet**	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Vuosiluokka 1**	**Vuosiluokka 2**	**Laaja-alainen**

					osaaminen
		Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä.	Oppilas oppii tiedostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta arjessaan sekä tunnistamaan kohdekieli muista osaamistaan kielistä. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Pohditaan yhdessä, mitä kieliä koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa puhutaan ja tutustutaan niissä esiintyviin kulttuureihin. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista.	T1 Tutustutaan oman luokan, koulun ja lähiympäristön eri kieliin ja kulttuureihin. Voidaan esim. harjoitella tervehdyksiä ja itsensä esittelyä eri kielillä.	T1 Tutustutaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen. Ohjataan oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista.	L1, L2, L5, L7
T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta	Oppilas oppii arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä eri kieliä ja kulttuureja. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Pohditaan yhdessä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkitystä ja arvoa eri yhteisöille.	T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Pohditaan oppilaiden kanssa kulttuuri-sanan merkitystä ja kulttuurien yhtäläisyyksiä ja eroja. Rohkaistaan oppilaita uteliaisuuteen muita kulttuureja kohtaan.	T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Pohditaan oppilaiden kanssa kulttuuri-sanan merkitystä ja kulttuurien yhtäläisyyksiä ja eroja. Rohkaistaan oppilaita uteliaisuuteen muita kulttuureja kohtaan.	L1, L2

		Kielenopiskelutaidot

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä	Oppilas oppii yhteistyö- ja ryhmätyötaitoja.	S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.	T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä Harjoitellaan toimimaan ryhmässä toiminnallisten harjoitusten kuten esimerkiksi laulujen, draaman, pelien ja leikkien avulla. Arviointi: Oppilas osaa työskennellä yhdessä toisten kanssa.	T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä Harjoitellaan toimimaan ryhmässä toiminnallisten harjoitusten kuten esimerkiksi laulujen, draaman, pelien ja leikkien avulla. Lisäksi harjoitellaan pienimuotoisia keskustelutilanteita parin kanssa ja ryhmässä. Arviointi: Oppilas osaa työskennellä parin kanssa ja ryhmässä.	L1, L2, L6

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytös-tä sekä kehittämään kielellistä päättelykyky ä	Oppilas oppii arvaamaan ja päättelemään sanojen ja ilmausten merkityksiä sekä tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöst ä. (tavoitetta ei arvioida)	S2 Havainnoidaan pääsääntöisesti puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella.	T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä Pohditaan yhdessä, mitä kieliä ja sanoja oppilaat jo osaavat. Pohditaan, mitä	T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöst ä sekä kehittämään kielellistä päättelykyky ä Pohditaan yhdessä, mitä kieliä ja sanoja oppilaat	L1, L4, L5
			sanoja voidaan päätellä oman äidinkielen / omien ädinkielten avulla. Mietitään, mitä ymmärretään vähäiselläkin kielitaidolla.	jo osaavat. Pohditaan, mitä sanoja voidaan päätellä oman äidinkielen / omien ädinkielten avulla. Mietitään, mitä ymmärretään vähäiselläkin kielitaidolla. Tarkastellaan myös kirjoitetun kielen ja puhutun kielen eroja.	
T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan	Oppilas oppii tunnista-maan, kokeilemaan, harjoittelemaa n ja käyttämään erilaisia kielenopiskelu taitoja.	S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja	T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan	T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan	L1, L7

yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.		vertaisarvioinnin keinoin käyttämällä esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.	erilaisia tapoja opiskella kieltä, esim. kuuntelemalla, toistamalla sekä kuvien avulla, laulaen, pelaten, leikkien, askarrallen ja esittäen. Harjoitellaan yhdessä arvioimaan omaa kielitaitoa. Arviointi: Oppilas osaa nimetä, miten kieliä/kieltä voi oppia.	yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä, esim. kuuntelemalla, toistamalla sekä kuvien avulla, laulaen, pelaten, leikkien, askarrallen ja esittäen. Harjoitellaan	

				yhdessä arvioimaan omaa ja luokkakaverei den kielitaitoa. Pohditaan yhdessä, mitä jo osataan ja mitä voitaisiin tehdä paremmin. Mietitään yhdessä esimerkiksi, kuinka sanat ja fraasit jäävät mieleen parhaiten. Arviointi: Oppilas osaa nimetä, miten kieliä/kieltä voi oppia. Oppilas osaa kertoa, millä tavoin hänestä on helppoa oppia kieliä.	
		Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolises ti erilaisissa vuorovaikutu stilanteissa	Oppilas oppii käyttä-mään kieltä viestintä-kumppanin tukemana muutamissa yleisimmin toistuvissa viestintätila nteissa.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Keskeisiä sisältöjä ovat eri kielenkäyttötark oituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja	T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutus tilanteissa Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutus tilanteisiin liityvät fraasit, kuten esim. tervehtiminen , hyvästely ja omasta itsestä kertominen.	T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisest i erilaisissa vuorovaikutus tilanteissa Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutus tilanteisiin liityvät fraasit, kuten esim. tervehtimine n, hyvästely ja omasta itsestä	L1, L2, L4, L6, L7

		arkeen liittyvät	Sanastoa ja fraaseja harjoitellaan esimerkiksi	kertominen ja arkeen liittyvät	

		kielenkäyttöti lanteet. Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutu stilanteissa. Osana vuorovaikutu sta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämise n avulla.	laulujen, leikkien, draaman ja pelien avulla. Harjoiteltavia aihepiirejä poimitaan kokonaisopet uksen teemoista ja valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Tukimateriaal ina voi käyttää varhennetun kielten oppimisen vuosikelloa. Arviointi: Oppilas tunnistaa kuulemastaa n harjoiteltuja sanoja ja fraaseja ja osaa reagoida sopivalla tavalla tuetusti vuorovaikutu stilanteissa.	kielenkäyttöti lanteet. Sanastoa ja fraaseja harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelien avulla. Harjoiteltavia aihepiirejä poimitaan kokonaisopet uksen teemoista ja valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Tukimateriaal ina voi käyttää varhennetun kielten oppimisen vuosikelloa. Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutu stilanteissa, esim. kohteliaisuuss anojen ja intonaation merkitystä kohdekielessä	

				. Arviointi: Oppilas tunnistaa kuulemastaan harjoiteltuja sanoja ja fraaseja ja osaa reagoida sopivalla tavalla tuetusti vuorovaikutus tilanteissa.	
T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja	Oppilas oppii hyödyntämään erilaisia apukeinoja kuten eleitä,	S3 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan	T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja	T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja	L1, L2, L3, L4, L5, L7

käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämis een liittyviä vaikeuksia.	ilmeitä, sanastoj a ja TVT-taitoja selviytyä kseen vuorovaikutu stilanteista. Oppilas oppii arvaamaan tai päättelemään yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas oppii ilmaisemaan, onko ymmärtänyt kuulemansa. Oppilas oppii tuomaan esille omia oivalluksiaan.	erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on ongelmia.	käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämis een liittyviä vaikeuksia. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Esimerkiksi harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden, ilmeiden, kehon kielen ja piirtämisen käyttöä. Arviointi: Oppilas osaa hyödyntää muutamia non-verbaalisia keinoja selviytyäksee n vuorovaikutu stilanteista.	käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämis een liittyviä vaikeuksia. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden, ilmeiden, kehon kielen ja piirtämisen käyttöä. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämis essä on ongelmia. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä esimerkiksi yhdistämällä kuvia ja kuultua, kartoittamall a oppilaille jo tuttuja sanoja ja	

				päättelemällä oman äidinkielen / omien äidinkielten avulla. Arviointi: Oppilas osaa hyödyntää muutamia non-verbaalisia keinoja selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista.	

				Oppilas osaa päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt kuulemansa.	

T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla	Oppilas oppii käyttämään joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuu-den ilmauksia	S3 Totutellaan käyttämään kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen. Harjoitellaan luontevaa reagointia vuorovaikutustilanteissa.	T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutustilanteisiin liityvät fraasit, kuten tervehtiminen, anteeksipyytäminen, kuulumisten kysely, tarjoaminen ja kiittäminen sekä hyvästely. Kohteliaisuusilmauksia harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelien avulla. Arviointi: Oppilas osaa käyttää joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia	T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutustilanteisiin liityvät fraasit, kuten tervehtiminen, anteeksipyytäminen, kuulumisten kysely, tarjoaminen, kiittäminen, avunpyytäminen ja hyvästely. Kohteliaisuusilmauksia harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelien avulla. Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa, esim. kohteliaisuussanojen ja intonaation merkitystä kohdekielessä. Pohditaan myös, mitä	L2, L4, L6, L7

				yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia on kohdekielen kohteliaisuusilmauksissa verrattuna oppilaan äidinkieleen/ äidinkieliin. Arviointi: Oppilas osaa käyttää joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia	
		Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa	Oppilas oppii ymmärtämään muutamia kuulemiaan ja näkemiään sanoja ja ilmauksia.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä	T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin. Kuunnellaan kohdekielen ääntämistä ja äänteitä. Tutustutaan äänteisiin, jotka eroavat oppilaan äidinkielestä/äidinkielistä. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien,	T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa Oppilas tutustuu puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin. Oppilaiden kanssa kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen äänteitä, ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

		sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla.	lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla. Oppilas oppii ymmärtämään kuulemiaan sanoja ja ilmauksia.	Oppilas oppii ymmärtämään kuulemiaan sanoja sekä tunnistamaan niitä vähitellen myös	
			Arviointi: Oppilas ymmärtää muutamia kuulemiaan ja näkemiään sanoja ja ilmauksia.	kirjoitetusta sanahahmosta. Arviointi: Oppilas ymmärtää muutamia kuulemiaan ja näkemiään sanoja ja ilmauksia.	
		Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			

T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä	Oppilas oppii käyttämään tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi kuvien, laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden, draaman ja pelillistämisen avulla. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.	T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä Oppilas harjoittelee käyttämään tavallisimpia sanoja ja fraaseja puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi. Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutustilanteisiin liityvät fraasit, kuten esim. tervehtiminen, hyvästely ja omasta itsestä kertominen. Harjoiteltavia aihepiirejä poimitaan kokonaisopetuksen teemoista ja valitaan yhdessä oppilaiden	T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä Oppilas harjoittelee käyttämään tavallisimpia sanoja ja fraaseja puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen. Keskeisiä sisältöjä ovat eri vuorovaikutustilanteisiin liityvät fraasit, kuten esim. tervehtiminen, hyvästely ja omasta itsestä kertominen ja	L1, L2, L3, L4, L5, L7

			kanssa. Tukimateriaalina voi käyttää varhennetun kielten oppimisen vuosikelloa. Arviointi: Oppilas osaa käyttää tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi.	arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Harjoiteltavia aihepiirejä poimitaan kokonaisopetuksen teemoista ja valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Tukimateriaalina voi käyttää varhennetun kielten oppimisen vuosikelloa. Arviointi: Oppilas osaa käyttää tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi.	

13.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	S1-S4	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	S1-S4	L4
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S4	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	S1-S4	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	S1-S4	L1, L4
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	S2	L1, L4
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	S2	L1, L4
T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	S2	L1, L4
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	S3	L1, L4, L5
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	S3	L1, L4
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	S4	L4, L5
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	S1	L1, L2, L4, L5

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Ajattelun taidot: Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot: Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Sisältöalueet ja tavoitteet	1-2 luokat
S1 Ajattelun taidot T1-T5, T12	Mahdollistetaan oppilaille löytää asioista yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia Lukujen ja ominaisuuksien vertailua Lukujen järjestämistä

	Vertailu Luokittelu Sarjoittaminen Havaitaan syy- ja seuraussuhteita Tarkastellaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista Tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T8	Luonnolliset luvut Lukumäärä, lukusana ja numeromerkinnän välinen yhteys lukualueella 0-10 Lasketaan, hahmotetaan ja arvioidaan lukumääriä Lukujonotaidon harjoittaminen Vertaillaan ja järjestetään lukuja Parillisuus, monikertoja ja puolittaminen 1-10 hajotelmat Yhteen- ja vähennyslaskutaito ensin lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100 Kymmenjärjestelmän periaate konkreettisten mallien avulla Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa Kertolaskun käsite Kertotaulut 1-5 ja 10 Luodaan pohja jakolaskun sekä kerto- ja jakolaskun yhteyden ymmärtämiseen Kokonaisen luvun jakaminen yhtä suuriin osiin
S3 Geometria ja mittaaminen T1-T5, T9, T10	Kolmiulotteisen ympäristön hahmottaminen Suunta- ja sijaintikäsitteet Kuvioiden ja sarjojen jatkaminen Tunnistetaan, rakennetaan ja piirretään tasokuvioita ja kappaleita Tasokuvioiden ja geometristen kappaleiden ominaisuuksien löytämistä ja nimeämistä Mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan Mittaamista eri mittavälineillä ja mittayksiköillä, kokeillaan, vertaillaan ja arvioidaan mittayksiköt: metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra Harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä Kellonaikojen lukeminen ja merkitseminen
S4 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T5, T11	Kerätään ja tallennetaan tietoa oppilaita kiinnostavista aihepiireistä Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1 - 6

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas ymmärtää, että matematiikka on yleismaailmallinen tiede, joka osaa tehdä yhteistyötä, luottaa toisiin ja arvostaa muiden osaamista. Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti, kirjallisesti ja käyttäen hyväksi tietotekniikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa sekä hän oppii järkevästi käyttämään teknologiaa matematiikan opiskelussa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaito on matematiikassa sekä sisältö että väline. Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan kannalta olennaiset numeeriset, symboliset ja kuvalliset osa-alueet. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja, joiden avulla pyritään selkeään matemaattiseen ilmaisuun. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan. Tietää matematiikan olevan kansainvälinen "kieli" ja oppii hyödyntämään TVT:tä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä, jossa matematiikan opetus tukee oppilaan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa. Oppilas harjaantuu suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja ja tekemään johtopäätöksiä. Matematiikka tarjoaa oppilaalle jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Matematiikan opetus edistää oppilaan osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja opastaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehit-

tymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa sekä edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä. Arvioinnin ja palautteen kohteena on myös laskutaidon sujuvuuden edistyminen sekä kappaleiden ja kuvioiden luokittelutaito. Ongelmanratkaisussa arvioidaan ja annetaan palautetta matematiikan eri osaalueiden käyttämisestä.

13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään

luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana[43] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	S1-S6	L1, L6
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja koululuyhteisössä	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	S2-S4, S6	L3

[43] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L4
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä	S1-S6	L1, L4
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	S1-S6	L3
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2, S4, S6	L3, L1
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä	S1-S6	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	S1-S6	L4, L1
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1-S6	L2, L4
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	S1, S5	L3

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys: Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämänkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi: Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen: Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen: Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen: Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin tavoitteet ja keskeiset sisällöt 1-2lk

Keskeiset sisältöalueet ja tavoitteet	1. luokka	2. luokka
S1 Kasvu ja kehitys T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Kehon osat Tunteet ja niiden hallinta Terveellinen ravinto Puhtaus Lepo Liikunta	Keskeiset kehon elimet ja elintoiminnot Ihmisen elämänvaiheet Oman ikäkauden kasvu ja kehitys Itsensä ja muiden arvostaminen Ensiapu
S2 Kotona ja koulussa toimiminen T1-14	Turvallinen koti ja koulumatka Turvallisuusohjeet Avun hakeminen Koulu opiskelupaikkana Säännmukainen pukeutuminen eri vuodenaikoina Yhdessä toiminen yhteisillä säännöillä Koululaisen työskentelytaidot	Ensiapu Turvallinen liikenne Vesiturvallisuus Vastuullinen toiminta kotona Fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen Kiusaamisen ehkäisy Hyvä itsetunto

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi T1-8 JA T10-14	Lähiympäristön havainnoiminen eri vuodenaikoina Koulunpiha Eloton ja elollinen luonto, rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö Suomi Yksinkertainen Suomen kartta	Paikkalintuja ja muuttolintuja Yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä lähialueella Pihakartta Sään seuranta
S4 Tutkiminen ja kokeileminen T1-14	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutkimukset, ongelmanratkaisu Omassa lähiympäristössä ja arjessa Kasvien kasvattaminen	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutkimukset, ongelmanratkaisu omassa lähiympäristössä ja arjessa Pohjoisen sijaintimme tuomat haasteet
S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Terveellinen ruoka terveelliset elämäntavat ja tyytyväisyys puhdas vesi, veden riittävyys, veden ominaisuudet ilma, tuuli, eläinten pesät vuodenajat	Maatila puutarha marjat, sienet luonnon virkistyskäyttö ja hyvä mieli taivaankappaleiden ja ajan yhteys
S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen T1-14	Lähiympäristön eliöt Säästäminen, omat valinnat Suomen asukkaat, yhdessä eläminen	Pihan, niityn, metsän ja maatilan eliöt Lajittelu, kierrätys, säästäminen Ympäristövastuullinen toiminta Vaalalaisen identiteetin ja itsetunnon vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen ympäristötiedossa 1-2 vuosiluokilla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Herätetään oppijoiden uteliaisuus: ihmettelemään, tuntemaan tutkimaan ja kokeilemaan. Oppilas on löytöretkeilijänä eri tieteenalojen kohtauspaikalla. Tietoja ja taitoja opetellaan oppiainerajat ylittäen. Oppijoille annetaan siivet mielikuvitukselle ja oppimisen ilolle. Tuetaan oppijoita saamaan onnistumisen kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppimisessa tärkeää on itse tekeminen, kokeileminen ja yrityksen ja erehdyksen mahdollisuus. Hyödynnetään leikkiä ja pelillisyyttä.

L2 Kulttuurinen osaaminen vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaiden alueellista identiteettiä tuetaan retkeilemällä lähiympäristössä ja tutustumalla paikallisen luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonantimiin. Tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa ja annetaan oppilaille tilaa osallistua yhteistyön suunnitteluun. Tutustutaan paikalliseen kulttuuriin monin eri tavoin. Työskennellään ohjatusti erilaisissa ryhmissä ja kannustetaan oppilaita itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaita opetetaan ymmärtämään pohjoisen sijaintimme merkitys omaan arkeen. Retket lähiympäristöön opettavat ja rohkaisevat oppilaita liikkumaan turvallisesti ja toimimaan luonnossa sekä rakennetussa ympäristössä. Innostetaan perheitä retkeilyyn. Vahvistetaan oppilaiden ymmärrystä luonnon ja hyvinvoinnin yhteydestä. Vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa ja kykyä itsekunnioitukseen.

L4 Monilukutaito: Edetään aapisesta kohti monilukutaitoa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi että on aikaa syventyä sisältöön. Oppimiskokonaisuuden aikana annetaan palautetta työskentelystä keskittyen oppilaan osaamiseen. Opetellaan käyttämään erilaisia tietolähteitä ja keräämään tietoa kaikilla aisteilla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT -välineistöä opetellaan käyttämään tarkoituksen mukaisesti. Sitä hyödynnetään tiedonkeruussa ja sen tuottamisessa. Opetellaan ikäkaudelle sopivaa turvallista viestintää ja sosiaalisen median taitoja. TVT:tä hyödynnetään tiedon mallintamisessa ja lajintuntemuksessa. Käytetään yksinkertaisia karttasovelluksia, kuvataan ja tehdään omia pieniä esityksiä.

L 6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Ohjataan oppilaita niin että heistä kasvaa aktiivisia itseohjautuvia oppijoita. Työskennellään pitkäjänteisesti ja oppilaat osallistuvat itse työn suunnitteluun. Tuetaan oppilaiden vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön. Tehdään yhteistyötä lähialueen yritysten ja toimijoiden kanssa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kotiseudun tuntemus ja oman toimintaympäristön arvostus vahvistaa osallisuutta ja kestävän tulevaisuuden rakentumista. Oppilaita ohjataan ympäristövastuulliseen toimintaan pienillä arkipäivän teoilla. Tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Näitä sisältöjä voidaan liittää monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin ja koko koululla yhdessä tehtäviin projekteihin. Oppilaita tuetaan kehittymään taitaviksi, luontoa ymmärtäviksi ihmisiksi, jotka osaavat käyttää luonnonantimia.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 1-2.

Ympäristötiedossa opiskellaan myös ulkona. Tämä asettaa vaatimuksensa ryhmäkoolle tai käytössä täytyy olla riittävä avustajaresurssi. Oppilaita ohjataan turvalliseen liikkumiseen sekä itsenäisesti että ryhmässä. Koulun ulkopuolella liikkumisessa voidaan turvallisuussyistä tarvita eriyttämistä. Ympäristötiedon osalta riittävät koulun normaalit oppilassiirtoihin liittyvät käytänteet

13.4.6 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon

kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma: Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämänkaareen liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Evankelisluterilaisen uskonnonopetuksen tavoitteet ja sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3 1lk Oman perheen uskonnolliset juhlat ja uskonnottomuuden käsittely Kaste Avioliitto 2lk Konfirmaatio Hautajaiset Oman seurakunnan www-sivuihin tutustuminen ja esim. seurakunnan tapahtumien etsiminen	L2, L4 Oman paikan löytämistä sukupolvien ketjussa. Vuorovaikutustaitojen harjoittelua. Symbolien lukutaidon harjoittelua. Tuetaan oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin löytymistä.
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1 1lk Rukous Raamattu ja virsikirja Jeesuksen lapsuus ja nuoruus Enkelit 2lk Jeesuksen opetukset ja vertaukset Tunnetuimmat uskonnolliset symbolit, joihin oppilas törmää päivittäisessä elämässään ja niiden merkityksiä	L1 Monilukutaidon harjoittelua. Vertaisoppimista. Kuvittelukyvyn harjoittelua. Tavoitteiden asettelun ja tiedon hankkimisen ja soveltamisen taitojen opettelua esim. Padlet, RaamattuNet.
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1 1lk Mikkelinpäivä, adventti, joulu ja pääsiäinen Juhlakulttuuri ja tavat, erityisesti oman perheen juhlat 2lk Tärkeimmät juhlapyhät laajemmin Kirkkovuosi ja sen värit Voidaan etsiä hengellistä musiikkia, taidetta netistä	L2, L7 Esim. taiteen ja kulttuurin tulkinnan opettelua. Ilmaisun ilon ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua leikin ja draaman keinoin.
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2 1lk Oman luokan ja koulun uskonnot ja kulttuurit Vierailut omaan tai lähiseurakuntaan, kirkkoon ja hautausmaalle	L2, L3, L7 Tuotetaan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta. Mediakulttuuriin tutustumista Pelien, leikkien ja kulttuurin avulla ihmisenä kasvamista.

	2lk Tutustutaan oman luokan ja koulun uskontoihin, kirkkoihin ja temppeleihin mahdollisuuksien mukaan Tutustuminen ainakin yhteen uuteen uskontoon (esim. virtuaalisia tutustumisia)	Herätellään kiinnostusta rauhaan, demokratiaan
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3 1lk Käydään läpi perustunteita lapsen arkipäivän tilanteissa 2lk Arvoja ja toimintatapoja arkipäivän elämäntilanteiden kautta esim. draaman keinoin, pienen animaation tai videon teko	L2, L6, L7 Voidaan harjoitellaan pitkäjänteisyyttä, erilaisuuden sietämistä, epävarmuuden kestämistä. Saadaan kokemuksia ryhmässä toimimisesta ja yritteliäisyydestä, vertaissovittelusta, ilmaisun ilosta, säännöistä ja sopimuksista. Lapsen oikeuksien julistus ja vastuunkannon harjoittelu
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S3 1lk Oman luokan pelisäännöt, koulun säännöt Anteeksianto ja -pyytäminen Eri uskontokuntaan kuuluvan ihmisen elämään tutustuminen 2lk Samanlaisuus/erilaisuus Lapsen oikeuksien julistus Jeesuksen opetukset: näitä opetuksia voidaan siirtää esim. draaman keinoin nykypäivään Uskonnottomuus Joku lapsia juuri nyt kiinnostava ja ilmassa oleva arvopohdinta (esim. pakolaisuus, pelien ikärajat)	L2, L6, L7 Esim. lapsen oikeuksiin tutustuminen. Vastuunkanto, omat oikeudet ja velvollisuudet. Vuorovaikutustaitojen laaja-alaista harjoittelua, neuvottelutaitojen harjoittelua. Oman työn ja tekojen merkitystä muille pohditaan. Opetellaan sietämään epäonnistumisia ja harjoitellaan ristiriitatilanteiden ratkaisua yhteistyönä.
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3 1lk Oma vastuu lähiympäristöstä ja sen hyvinvoinnista Alkukertomukset Nooa 2lk Sosiaalisen kasvun ja yhdessä elämisen pelisäännöt	L3, L7 Omien valintojen, osallisuuden kokemusten ja vastuunkannon harjoittelua. Yhteiseen turvallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavien toimintatapojen harjoittelua.

	Omasta itsestä ja omasta terveydestä huolehtiminen Laajemmin ihmisen tehtävänä luonnon ja eläinten oikeuksista huolehtiminen	Ihmisten, eläinten ja luonnon oikeudet ja ihmisen velvollisuudet vastuunkantajana ja aktiivisena toimijana.
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, 1lk Oman rukouksen muodot (Isä meidän eli formaali - vapaamuotoinen) 2lk Lapsen oikeuksien julistus Esim. Jeesuksen opetuslapset/epäilijät tms.	L1, L5, L6, L7 Monipuolisesti harjoitellaan ihmisenä olemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, vastuunkantoa, empaattisuutta, kohtuullisuutta. Käytetään erilaisia työskentelymenetelmiä ja TVT -taitoja harjoitellaan monipuolisesti, pelit, leikit ja draama apuna.

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä: Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rak-

kaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3 1lk Olen ortodoksi Oma perhe, erilaiset perheet Ekumeeniset perheet, kristillisyys perheissä Enkelit, suojelusenkeli Oman koulun uskontoja, uskonnottomuus Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä 2lk Minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti Seurakunta Erilaisia ortodoksisia perinteitä Omatunto Epäitsekkyys esim. Pyhä Nikolaos Elämä ja kuolema Huolenpito, toisesta välittäminen Anteeksiantaminen	L2, L4 L2: Omat juuret biologisesta ja uskonnollisesta näkökulmasta L4: Opetuksessa käytetään eri aisteja symboleihin tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset, myös virtuaaliset kierrokset ja lähteet, kinesteettiset
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1 1lk Kirkolliset tavat: ristinmerkki, ikoni, tuohus, lampukka Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä Risti Pyhä Kolminaisuus, Jumala, Jeesus; Jumalan Poika, Pyhä Henki Kristuksen ja Jumalansynnyttäjän ikoneja Ehtoollinen Pappi, kanttori, ponomari Rakkaus esim. kertomukset hyvästä paimenesta, Lasten evankeliumi Kristus Ylösnousemus Luomiskertomus Jumalansynnyttäjä 2lk	L1 Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja; esim. draama, yhteistoiminnallista oppimista oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen

	Raamattu, kertomukset, esim. Laupias samarialainen, Joosef-kertomuksia Seurakunta Pyhittävät asiat: mysteeriot, sakramentit Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä Herran rukous Kirkkorakennus: kirkon osat ja esineistöä Jumalanpalvelukset, jumalanpalvelusten toimittajat Koululaispalvelukset, valmistautumista etukäteen Erilaisia jumalanpalveluksia Tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja Joulupaasto ja suuri paasto	
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1 1lk Pyhä Nikolaos Rukoileminen on puhetta Jumalalle; kääntymistä Jumalan puoleen, Herran rukous Raamattu, kirkon kirja Enkelit, suojelusenkeli Kristuksen ja Jumalansynnyttäjän ikoneja Ehtoollinen Koululaisjumalanpalvelukset – oppilaiden mahdollisuus tutustua kirkkoon ja jumalapalveluksiin esim. Kotiseurakunnassa pääsiäisen aikana liturgiaan ja paikallisten kirkkojen praasniekkoihin Käyttäytyminen kirkossa, kirkolliset tavat Pappi, kanttori, ponomari Kirkkovuosi: etenkin, Kristuksen syntymä ja Kristuksen ylösnouseminen Virpominen Omassa koulussa vietettäviä juhlia, niin uskonnollisia kuin perinteisiä juhlia Kirkkovuoden alku: Luomakunnan päivä: maailman luominen 2lk Pyhä ja arki osana kirkkovuoden kulkua Pyhittävä asia: mysteerio, sakramentti Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä Raamattu kirkon kirjana: Vanha ja Uusi Testamentti, evankeliumit Evankelistat, apostolit Tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja Jumalansynnyttäjä, Jumalanäiti Kirkkovuosi: teofania, Kristuksen kaste, Kristuksen Jerusalemiin ratsastaminen Joulupaasto ja suuri paasto	L2, L7 Opetus konkretisoituu kirkkopäivän vietolla

	Muodollinen rukoileminen, esimerkiksi Taivaallinen Kuningas, Herra armahda, Pyhä Jumala, pääsiäis-tropari, Monia vuosia	
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2 1lk Pyhä Nikolaos Oman koulun uskontoja, uskonnottomuus Omassa koulussa vietettäviä juhlia, niin uskonnollisia kuin perinteisiä juhlia Huolenpito, toisesta välittäminen 2lk Seurakunta Pyhä ja arki Juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten Koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus Erilaisia ortodoksisia perinteitä	L2, L3, L7 Tutustuminen lähialueen kirkkoihin, moskeijaan, synagogaan, temppeliin ja mahdolliset teemapäivien järjestämiset Suvaitsevaisuuden harjoittelu osana arkea
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3 1lk Minä ortodoksina, oma identiteetti Koululaisjumalanpalvelus Elämä ja kuolema Ehtoollinen Omatunto Epäitsekkyys Rehellisyys 2lk Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Minä ortodoksisen kirkon jäsenenä	L2, L6, L7 Identiteetin ja itseilmaisun vahvistaminen harjoittelemalla erilaisia tehtäviä kirkossa ja kirkon ulkopuolella
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S3 1lk Oman koulun uskontoja, uskonnottomuus, erilaiset juhlat Elämä ja kuolema Koululaisjumalanpalvelukset; käyttäytyminen kirkossa Pyhät ihmiset, esim. Nikolaos, epäitsekkyys Vapaus ja vastuu Omatunto Ihmisoikeuksia lapsen näkökulmasta Epäitsekkyys Rehellisyys 2lk Herran rukous Joulupaasto ja suuri paasto Juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten Koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus	L2, L6, L7 Vierailut vanhainkodissa, sairaaloissa jne. Laulut eri juhlapäivinä

	Vastuu ympäristöstä Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Paasto, hyvän tekeminen Eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus esim. Laupias samarialainen, esirukous Hyvä elämä esim. ”Kun minulla oli nälkä… te annoitte minulle ruokaa…” Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rakkaus esim. Tuhlaajapoika, Joosef -kertomuksia Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, ihmisoikeudet	
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3 1lk Luomiskertomus Kirkkovuoden alku: luomakunnan päivä Vastuu ympäristöstä Ihmisen vapaus ja vastuu Omatunto Epäitsekkyys Rakkaus esim. tuhlaajapoika, Joosef-kertomuksia Rehellisyys, esim. Aadam ja Eeva Elämä ja kuolema 2lk Herran rukous Rehellisyys, esim. ryövärit ristillä Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Paasto, hyvän tekeminen Joulupaasto, suuri paasto Eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus esim. Laupias samarialainen Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen Hyvä elämä, esim. ”Kun minulla oli nälkä… te annoitte minulle ruokaa…” Lapsen oikeuksien sopimus	L3, L7 Vastuu omasta ja toisten hyvinvoinnista, ympäristöstä ja luonnosta esim. Nälkäpäivä- keräykset
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3 1lk Minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen Joosef-kertomuksia 2lk Joulupaasto ja suuri paasto Epäitsekkyys Rehellisyys Erilaiset perheet	L1, L5, L6, L7 Mielipiteiden esittämisen harjoittelua eri kanavia käyttäen ja oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen

13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeätä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä

Elämänkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiainesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan kouluissa pääasiassa 1-6 luokkien tai 7-9 luokkien oppilaista. Tästä johtuen elämänkatsomustiedon keskeiset sisällöt on jaettu 1-2, 3-6. ja 7-9 luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana. Elämänkatsomustiedon opetus muodostaa jatkumon läpi perusopetuksen. Siirtymävaiheissa oppilasta tuetaan opetussuunnitelman perusteiden luvussa 14.1 kuvatulla tavalla.

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4	L1, L2, L4
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2	L1, L2, L7
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1	L1, L2, L7
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	S1-S4	L1, L2, L7
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia	S1-S4	L1, L3, L4
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	S1-S4	L1, L3, L7
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	S2	L2, L4
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4	L2, L3, L7
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4	L3, L5, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4 Keskustelutaitojen harjoitteleminen: toisten kuunteleminen ja mielipiteiden arvostaminen.	L1,L2, L4 L1/L4Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan toisia. Lähtökohtana oppilaan omat kokemukset ja niistä kertominen. Monipuoliset työskentelytavat ja toiminnallisuus. L2Ohjataan oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen.
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2 Omasta itsestä, perheestä, kodista ja kulttuurista kertominen eri tavoin esim. kuvallisesti, sanallisesti ja kirjoittamalla. Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen esim. leikkien, pelien ja kirjallisuuden kautta. Harjoitellaan selkeää itseilmaisua esim. kiinnitetään huomiota katsekontaktiin ja kehonkieleen.	L1, L2, L4, L6, L7 L1 Rohkaistaan kertomaan omista ideoistaan ja työn tuloksista. L2 Järjestetään tilaisuuksia monenlaisiin esiintymisiin, ilmaisutaidot kehittyvät leikkien, draaman yms. kautta. L4 Luodaan mahdollisuuksia esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen. L6 Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään missä on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. L7 Oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Kannustetaan omien ajatusten ilmaisemiseen ryhmässä.
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1, S2 Samanlaisuus, erilaisuus, yhdenvertaisuus. Tutustuminen eri kulttuureihin ja niiden tapoihin, jotka muokkaavat ajattelua. Oikean ja väärän pohtiminen. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä	L1, L2, L7 L1 Kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan sekä tuottamaan ja kehittämään yhdessä ideoita L2 Ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	S1-S4 Omien mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen ja niiden perusteleminen. Toden ja epätoden sekä oikean ja väärän pohtiminen esim. satujen avulla. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä esim. Kalevala, Raamattu, alkuräjähdys.	L1, L2, L7 L1 Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää. L2 Kannustetaan kekseliäisyyteen ja kehitetään mielikuvitusta ja ilmaisutaitoja monipuolisin työtavoin. L7 Kannustetaan oppilasta osallistumaan ja vaikuttamaan koulun arjen tilanteisiin (esim. työskentelytilojen järjestäminen, viihtyisyys, ruokailut, juhlat, opiskelu)
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia	S1-S4 Pohditaan arkielämän sääntöjä, niiden noudattamista ja syy- ja seuraussuhteita esim. kodin, koulun, luokan, ruokalan jne. Luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitys arkipäivän	L1, L3, L4, L7 L1 Kannustetaan oppilaita kysymään ja kuuntelemaan muiden mielipiteitä. L3 Tutkitaan arjen teknologiaa ja merkitystä päivittäisessä elämässä (esim. Netiketti, sosiaalinen media). Ohjaaminen vastuulliseen kuluttamiseen

	tilanteissa ja ympäristöissä esim. KiVa-koulu. Sopimusten merkitys havainnollistetaan arkisin esimerkein.	→ kestävä kehitys esim. kierrätys ja kirpputori. Arjen sujumiseen liittyviä perusasioita esim. turvallinen liikkuminen, turva- ja suojavälineiden käyttö. Ikäkaudelle sopivien vastuutehtävien hoitaminen. L4 Monilukutaitoa tarvitaan ympäristön ja oman viestinnän ymmärtämisessä ja tulkinnassa (esim. kieltomerkit, Emoji -symbolit, ilmeet ja eleet, kuvanlukutaito, erilaiset tekstit, kuten mainos-/mielipide-/tietoteksti). Monilukutaidon kehittymistä tuetaan ilmiökeskeisyyden kautta (kokonaisvaltaisuus ja moniaistillisuus oppimisessa) L7 Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteuttamiseen käytännössä (esim. luokassa järjestettävät äänestykset).
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	S1-S4 Tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutuksia erilaisten esimerkkien avulla. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä arkielämän valinnoissa esim. hyvekasvatus.	L1, L3, L7 L1 Rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää. Keskustellaan oikean ja väärän monista ulottuvuuksista. L3: Oppilaan Itsenäisyyden lisääntymisen tuoma vastuu omista valinnoista. L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät ja mitä kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa merkitsee. Ja pohditaan mitä oppilaat itse voivat tehdä niiden puolesta.
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	S2 Tutustutaan lähiympäristön tapakulttuureihin esim. vierailut kirkkoon, eri katsomusaineiden tunneille, tutustuminen eri kulttuureiden tapoihin, oman koulun kulttuurisen monimuotoisuuden hyödyntäminen. Suomalaiset juhlapyhät ja perinteet esim. kekri, joulu, pääsiäinen jne.	L2, L4 L2 Harjoitellaan toimimaan monenlaisten ihmisten kanssa. Ohjataan arvostamaan oman perheen ja yhteisön sekä muiden perinteitä ja tapoja. Avataan mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti paikalliseen kulttuuriin. Pohditaan miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. L4 Erilaisten viestien lähettäminen, vastaanottaminen, tulkitseminen ja ymmärtäminen. Tutkitaan esim. juhlapyhiin liittyvää symboliikkaa.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4 Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisössä. Pohditaan sääntöjen, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitystä yhteiselämän sujuvuudelle. Erilaiset perhekäsitykset. Erilaisiin ammatteihin tutustuminen koulussa ja koulun ulkopuolella esim. koulun ammatit ja vanhempien ammatit.	L2, L3, L6, L7 L2 Oppilaat tutustuvat Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteisiin ja pohtivat mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan. L3 Ikäkaudelle sopivien vastuutehtävien hoitaminen koulussa ja kotona. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen ja kannustavan palautteen korostaminen. Tunnetaitojen merkitys yhteiselämän sujumisen kannalta ja niiden harjoittelu. L6 Tutustutaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella. Pohditaan työn merkitystä.

		L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät yhteiselämän sujuvuuden kannalta. Omien kokemusten kautta tutustutaan demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4 Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta esim. ihmisen elämänkaari, eläinten ja luonnon elämänkaari. Kestävä kehitys esim. kierrätys, luonnonvarat ja niiden rajallisuus. Oman luontokokemuksen vahvistaminen esim. retket, jokamiehenoikeudet.	L3, L5, L7 L3 Ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen. Pohditaan omien valintojen merkitystä ympäristön kannalta. L5 Työskentely perustuu resurssien mukaan TVT -välineiden luovaan käyttöön. L7 Pohditaan mitä oppilaille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat tehdä sen puolesta.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa

13.4.8 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	S1-S4	L2, L7
Musisointi ja luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	S1-S4	L1, L4
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	S1-S4	L5, L6

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	S1-S4	L2, L4
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	S1-S4	L7
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto: Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soittoja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	S1-S4 1lk Kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan musisointiin ryhmässä. 2lk Osataan toimia ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään edelleen huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan musisointiin ryhmässä.	L2, L7
Musisointi ja luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	S1-S4 1lk Painopiste 1. luokalla on laulamisessa. Ohjelmistoon valitaan monipuolisia ikäkauteen sopivia lauluja. Äänenkäyttöä harjoitellaan puhuen, loruillen ja laulaen. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Tutustutaan rytmisoittimiin, kehosoittimiin, laattasoittimiin ja perinnesoittimiin. Harjoitellaan soitinten asianmukaista käsittelyä ja käyttöä. Harjoitellaan soittamaan osana ryhmää toiset huomioiden. 2lk Painopiste 2. luokalla on laulamisessa. Ohjelmistoon valitaan monipuolisia ikäkauteen sopivia lauluja. Äänenkäyttöä harjoitellaan puhuen, loruillen ja laulaen. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Harjoitellaan soittamista rytmisoittimilla, kehosoittimilla, laattasoittimilla ja perinnesoittimilla. Harjoitellaan soitinten asianmukaista käsittelyä ja käyttöä. Harjoitellaan soittamaan osana ryhmää toiset huomioiden.	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	S1-S4 1-2lk Valitaan ikätasolle sopivaa ja monipuolista kuunteluohjelmistoa. Kuuntelun avulla luodaan yhteyksiä muihin taidemuotoihin esimerkiksi kuvataiteeseen ja tanssiin. Kuunneltua musiikkia voidaan ilmentää myös liikkuen, leikkien ja draaman keinoin. Havainnoidaan ja luodaan oppilaiden arjesta tuttuja ääniympäristöjä soittaen, omaa ääntä käyttäen, liikkuen, kuvallisin tai rakentamisen keinoin.	L1, L4
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita	S1-S4 1-2lk Rohkaistaan oppilaita luomaan omia tuotoksia.	L5, L6

kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	Musiikillisen keksinnän pohjana voidaan käyttää esimerkiksi oppilaan omasta kokemusmaailmasta nousevia äänimaisemia (metsä, tuuli, vesi, liikenne, sirkus jne.), äänisatuja ja loruttelua. Harjoitellaan oman tuotoksen tekemistä käyttäen soittimia, omaa ääntä tai kehorytmejä. Harjoitellaan oman tuotoksen kuten äänimaiseman äänittämistä tai kuvaamista.	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	S1-S4 1lk Tutustutaan musiikilliseen kulttuuriperintöön perinne- ja kansanlaulujen avulla laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien ryhmässä. Tutustutaan myös kalevalaiseen kansanperinteeseen. Huomioidaan, että musiikilla on yhteys muihin taidelajeihin ja historiaan. Tutustutaan kansanperinteeseen liittyvään musiikkitietoon, esim. perinnesoittimet. Ohjelmiston valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota oman alueen kulttuuriperintöön. 2lk Syvennetään musiikillisen kulttuuriperinnön ymmärtämistä perinne- ja kansanlaulujen avulla laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien ryhmässä. Tutustutaan myös kalevalaiseen kansanperinteeseen. Huomioidaan, että musiikilla on yhteys muihin taidelajeihin ja historiaan. Laajennetaan kansanperinteeseen liittyvää musiikkitietoutta. Ohjelmiston valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota oman alueen kulttuuriperintöön.	L2, L4
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4 1lk Tutustutaan musisoinnin yhteydessä musiikin peruskäsitteisiin, kuten rytmiikka, dynamiikka, melodia, harmonia, muoto ja sointiväri. Opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, kuuntelua ja soittotehtäviä. 2lk Musisoinnin yhteydessä tarkastellaan musiikin peruskäsitteistöä, kuten rytmiikka, dynamiikka, melodia, harmonia, muoto ja sointiväri ja ymmärretään niiden yhteys soivaan musiikkiin. Opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, kuuntelua ja soittotehtäviä.	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	S1-S4	L7

	1lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan oman toiminnan merkitys ryhmän jäsenenä musiikillisten asioiden toteutuksessa ja lopputuloksessa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan toisia ja arvostamaan toisten musisointia. Tutustutaan oikeaoppiseen soitinten soittotapaan ja käsittelyyn. 2lk Ohjataan oppilasta ymmärtämään oman toiminnan merkitys ryhmän jäsenenä musiikillisten asioiden toteutuksessa ja lopputuloksessa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan toisia ja arvostamaan toisten musisointia. Kerrataan soitinten oikeaoppinen soittotapa ja käsittely.	
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	S1-S4 1lk Tuetaan oppilaan suorituksia kehuilla ja annetaan tarvittaessa korjaavaa palautetta, joka vahvistaa yrittämisen rohkeutta. Valmistellaan pieniä esityksiä esim. koulun päivänavauksiin ja juhliin. Ohjataan oppilaita asettamaan yhteinen tavoite ja suuntaamaan toimintaa sen mukaisesti. Ohjataan oppilaita arvioimaan lopputulosta. 2lk Tuetaan oppilaan suorituksia kehuilla ja annetaan tarvittaessa korjaavaa palautetta, joka vahvistaa yrittämisen rohkeutta. Valmistellaan pieniä esityksiä esim. koulun päivänavauksiin ja juhliin. Ohjataan oppilaita asettamaan yhteinen tavoite ja suuntaamaan toimintaa sen mukaisesti. Ohjataan oppilaita arvioimaan lopputulosta.	L1

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyt-

töä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

13.4.9 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä	S1, S2, S3 Huomioidaan oppilaita ympäröivän kuvamaailman merkitys heidän arjessaan. Tutkitaan lähiympäristöä toiminnallisesti ja leikkien. Aiheet työskentelyyn saadaan luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä sekä mediasta. Tutustutaan näyttelyihin ja virtuaalisiin museoympäristöihin	L1, L3, L4, L5 L3 Esim. lähiympäristön hahmottaminen tekemällä karttakuva luonnonmateriaaleista koulun pihamaalle, suunnistus L5 Esim. Kiasman kokoelmat, museopedagogiset tehtävät verkkoympäristössä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan	S1, S2, S3 Tarkastellaan yhdessä oppilastöitä ja taidekuvia Harjoitellaan keskustelemaan kuvista ja ilmaisemaan omia havaintoja, tuntemuksia ja mielipiteitä.	L2, L4, L5, L6 Omien kansioiden luominen
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	S1, S3 S2 Opetuksessa kannustetaan kuvalukutaidon kehittämiseen ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamiseen kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin	L2, L3, L4, L5 Yhteiset projektit yhdistettynä ympäristö- ja luontotietouteen sekä äidinkieleen.

Kuvallinen tuottaminen		
T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	S1, S2, S3 Ilmaisutavat: - piirustus ja maalaus eri tekniikoilla ja välineillä - alkuopetukseen soveltuvat grafiikan menetelmät - rakentelu ja muotoilu - valokuvaus, video, tietokoneen käyttö: kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmat - luonnonmateriaalit - sekatekniikat	L2, (L6), L3, L5
T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa	S1, S2, S3 Työskentelyssä huomioidaan: - yhteiset projektityöt - omien ja muiden töiden arvostaminen ja esille laittaminen - itsearviointi - työskentelyprosessin tukeminen ja kannustava palaute - oppilaan omien ratkaisujen kuunteleminen	L1, L2, L3, L5
T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	S1, S2, S3 Keskeistä: - viestintä omilla kuvilla - kuvasymboliikka - mediakriittisyys - kuvasisältöjen avaaminen	L1, L2, L4,T L7
Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	S1, S2, S3 Opetuksessa käytetään kuvataiteen käsitteistöä. Opetuksessa tuodaan esille taiteen tekemisen erilaiset tavat ja moninaisuus.	L1, L4, L5, L6
T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	S1, S2, S3 Oppisisällöt valitaan monipuolisesti rakennetusta ympäristöstä ja luonnonympäristöstä, esineistöstä sekä medioista.	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	S1, S2, S3 Omaa elinympäristöä ja sen kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuviin. Opetuksessa huomioidaan monikulttuurisuus.	L1, L2, L5, L6
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ym-	S1, S2, S3 Tutkitaan yhdessä taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja - mitä ajatuksia ja tunteita ne herättävät.	L2, L3, L6, L7

päristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja		
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	S1, S2, S3 Ryhmän kulttuurinen moninaisuus huomioidaan opetuksessa arvostavasti. Välineiden käytössä ja materiaalivalinnoissa painotetaan kestävää kehitystä.	L1, L2, L4, L7

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle

- edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessa.

13.4.10 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Yleiset järjestelyt

Käsityötä opetetaan vuosiluokilla 1-7 kaikille yhteisenä monimateriaalisena oppiaineena. Käsityössä tulee käyttää sekä teknisen työn, että tekstiilityön tekniikoita, materiaaleja ja työtapoja. Kaikilla vuosiluokilla oppilasta ohjataan kokonaisen käsityöprosessin hallintaan ikäkauden mukaan. Vuosiluokilla 8-9 käsityö on valinnainen oppiaine.

Käsityön tunnilla oppilaalla on oikeus sekä teknisen- että tekstiilityön taidon omaavien opettajien ohjaukseen. Tarpeen mukaan ryhmä on samassa tilassa tai jaettuna. Opetustilat pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan vierekkäin tai mahdollisimman lähelle toisiaan, jotta luonteva liikkuminen tilasta toiseen olisi mahdollista. Jos tämä on mahdotonta, voidaan käyttää ryhmäjakoperusteista opetusta eri tiloissa.

Eri luokka-asteille (1-2, 3-6, 7-9) on opetussuunnitelman perusteissa määritelty erilaiset sisältöalueet (S) ja tavoitteet (T). Laaja-alaiset kokonaisuudet (L) ovat kaikilla samat. Opettajan tulee huolehtia, että jokaisella vuosiluokalla toteutuvat kaikki sisältöalueet, tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen vähintään yhdessä käsityön prosessissa.

Luokkatasoilla 1-6 on kerrottu perustekniikoihin liittyvät sisältöalueet (S), tavoitteet (T) ja laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet (L). Alakoulussa opettaja voi valita miten tekniikoita opetuksessaan painottaa. Vuosiluokille 7-9 on koottu avuksi luettelo yläkoulun käsityöhön soveltuvista tekniikoista, joista opettajat voivat koota koulukohtaisen tekniikkakorin.

Oppilas dokumentoi perusopetuksen alusta lähtien käsityön oppimistaan sähköiseen käsityöarkistoon, joka seuraa hänen mukanaan vuosiluokalta toiselle. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa tehtyjen harjoitteiden ja valmiiden töiden kuva-arkistoa. Kuudennen luokan lopussa tai opettajan vaihtuessa on opettajan varmistettava, että oppilaan dokumentti käsityön opinnoista on ajan tasalla ja siirtyy oppilaan ja hänen seuraavan käsityönopettajansa käyttöön. Näin varmistuu käsityön tiedonkulku mahdollisen koulun vaihdon yhteydessä.

Lähialueen käsityöperinne

Lähialueiden käsityöperinne otetaan huomioon käsityötuotteiden suunnittelussa. Vaalan lähiseutujen käsityöperinteeseen kuuluvat mm.

Perinnelelut: - pajupilli, pärrä eli suhistuspuu, jänisräikkä, hyrrä, hurra eli nappilelu - käpylehmät, kaarnalaivat - puujalat - äppö eli nukke	**Luonnonmateriaalin käyttö:** - vasta - varpuluuta - vispilä - hierrin - kaisla- ja olkityöt - risu- ja pajutyöt - päre- ja tuohityöt
Villa materiaalina: - villan karstaus ja kehruu - huovutus - sarka - Kainuun perinnelapanen, Kainuun maakuntasukka - neulakinnas - sipitysshaali eli Kainuun shaali - Kainuun peilikäs **Kansallispuvut:** - Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan puvut miehelle ja naiselle	**Tervaperinne** **Puukkoperinne:** - Hyrynsalmen Tommi -puukko **Renfors:** - vaaput, lusikkauistimet, perhot **Verkon kutominen** **Hirsirakennusperinne** **Veneenveistoperinne**

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään rakennettua maailmaa, kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	S1 Ideointi S2 Kokeilu S3 Suunnittelu S4 Tekeminen	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	S1, S2, S3	L1 L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	S1 - S5 Dokumentointi	L1 L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti	S2-S4	L4 L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	S1- S6 Arviointi	L1 L3

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi: Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla esim. Vaalan luonto, lapsen lähiympäristö, paikallinen lastenkulttuuri (kirjat, musiikki, elokuvat) ja vuodenkierto juhlaperinteineen. Oppilas hyödyntää tieto- ja viestintätekniikan suomia mahdollisuuksia ideoinnissaan. Ideointi tapahtuu itsenäisesti tai yhteisöllisesti ryhmässä toimien.

S2 Kokeilu: Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu: Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja esim. oppilas harjoittelee tuotteen kuvailun taitoja mm. kertoen, kirjoittaen, piirtäen, muovaillen ja tietotekniikkaa hyödyntäen.

S4 Tekeminen: Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi: Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi: Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityössä harjoiteltavia tekniikoita luokilla 1-2

Ompelu: - käsin tehtävän ompelutyön suunnittelu - kaavan valmistaminen - leikkaaminen kaavan avulla, saksien käyttö - mittaaminen - nuppineulojen käyttö - langan pujotus neulaan - solmun tekeminen langan päähän - ompelun aloitus ja päättäminen - erilaisia pistoja, esim. etu- ja pykäpistot - napin ompelu S3, S4, S5 ja S6 T2 (L1, L4, L5), T3 (L1, L7), T4 (L4, L6), T5 (L1, L3) **Lankatyöt/kudonta**: - ketjuvirkkaus - nyörin punominen - tupsun valmistaminen - pujottelu ja kehyskudonta S2, S4 T1 (L1, L2), T4 (L4, L6) **Kankaan kuviointi:** - kankaanpainanta ja maalaus - kirjonta, esim. vohvelipujotus S1, S2, S4 T1 (L1, L2), T4 (L4, L6) **Nahka:** - nahkan työstäminen osana käsityötä S2 T1 (L1,L2), T4 (L4,L6) **Huovutus:** - neula- ja/tai märkähuovutus S1, S2 T1 (L1, L2), T2 (L1, L4, L5)	**Puutyöt:** - mittaaminen ja merkitseminen - sahaaminen - naulaaminen - hiominen - kappaleen kiinnittäminen - pintakäsittely S1-S6 T1 (L1, L2), T2 (L1, L4, L5), T3 (L1, L7), T4 (L4, L6), T5 (L1, L3) **Metallityöt:** - folion leikkaus ja muotoilu - metallilankatyöt S2 T4 (L4, L6) **Elektroniikkatyöt:** - paristo+ledi S2 T1 (L1,L2)

Lisänä voi käyttää käsityöaskartelun tekniikoita ja välineitä. Materiaali- ja työvälinetietoutta opetetaan käytettäviin materiaaleihin ja työvälineisiin liittyen.

1-2 luokkien aikana oppilas dokumentoi töitään ja voi käyttää seuraavia TVT -taitoja:

- ideointi, piirtäminen, kirjoittaminen
- käsityötuotteen kuvaaminen kameralla/tabletilla/kännykällä
- kuvan liittäminen käsityökansioon.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

- Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat
  - edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
  - edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa

13.4.11 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	S1	L3
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	S1	L3
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	S1	L3
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa	S2	L2, L3, L6, L7
T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	S2	L2, L6, L7
Psyykkinen toimintakyky		
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.	S3	L1, L2, L3
T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	S3	L1, L2

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisin ja turvallisin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-2

1-2 luokkien sisällöissä korostuvat perusmotoriset taidot. Motoristen perustaitojen osaaminen on perusta ja lähtökohta niin omaehtoiseen liikuntaan, liikunnan harrastamiseen kuin eri lajien huipputaitoon pääsemiseen. Hyvin opittua perustaitoa voidaan hyödyntää lukuisissa eri liikuntamuodoissa ja urheilulajeissa. Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 1 ja 2.

1-2 luokkien paikalliset painotukset

- havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppiminen ja vahvistaminen runsaiden toistojen avulla
- oppimisen haasteiden tiedostaminen, tunnistaminen ja tukeminen
- myönteisten kokemuksien saaminen
- yhdessä tekemisen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen
- oppilaan aktiivinen liikkuminen - opettajan ja oppilaan vuorovaikutus ja opetusmenetelmät vaikuttavat oppilaan aktiivisuuteen oppituntien aikana
- koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina
- uintiopetusta 6 kertaa vuodessa

Voimistelu

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Havaintomotoriset taidot:</u>
Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu
- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla
- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
- erilaisten muotojen, kirjainten ja numeroiden muodostaminen oman kehon avulla
- kehon keskilinjan ylittäminen</td><td rowspan="4">Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: pienryhmässä työskentely työpistetyöskentelynä</td><td rowspan="4">Itsesäätely, omaan toimintaan keskittyminen

Uskallus yrittää

Omien taitojen kehittymisenarviointi

Omien taitojen esittäminen

→ esteettisyys</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Tasapainotaidot:</u>
tasapainoilu paikallaan ja liikkeessä, kieriminen, pyöriminen, koukistus, ojennus, kierto, kääntyminen ja heilurimainen

- paikaltaan lähteminen
- pysähtyminen paikalleen
- alastulo paikalleen
- tasapainoilu ja liikkuminen lattiakuvioiden ja salin kenttäviivojen päällä
- kuperkeikka eteen- ja taaksepäin
- kärrynpyörän alkeet
- pääseisonta avustettuna
- käsinseisonnan alkeet
- liikkuminen telineillä (permanto, puomi / penkki)
- tasapainoilu ja alastulo (köydet, renkaat, puolapuut).
- yhdellä jalalla tasapainoilu (molemmat jalat)
- alastulo paikalleen kahdella jalalla</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Liikkumistaidot:</u>
konttaamien, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen ja laukkaaminen

- liikkuminen eri alustoilla, tasamaalla, ylä- ja alamäkeen
- liikkuminen eteen, taakse, sivulle, ylös ja alas
- voiman käytön vaihtelu ja liikkuminen rytmin mukaan</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Välineenkäsittelytaidot:</u>
riippuminen, heitto, kiinniotto, pyöritys, vieritys

- puolapuilla, rekillä ja renkailla riippuminen</td></tr>
</table>

- ison pallon heitto ja kiinniotto - pallon vieritys - vanteen pyöritys ja vieritys		

Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.
Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.
Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Oppimista kehitetään ns. helposta vaikeaan.
Oppilaiden onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä.
Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.
Turvallisuusnäkökohdat on otettava tarkasti huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. - koko kehon käyttö suorituksessa		Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen. Osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, keppihevosleikkejä, parkour -ratoja	Onnistumisen kokemusten löytäminen = oma laji Tulosten ”vertailu” vain omiin aiempiin tuloksiin, oman kehittymisen arviointi
<u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen - juoksuleikit ja -pelit, joissa suunnanmuutoksia			
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen ja hyppääminen kestävyys - eteen- ja taaksepäin juokseminen - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppiminen yhdellä ja kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus molemmilla jaloilla - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt, hyppelyradat - kiipeily - liikkuminen vedessä apuvälinein tai ilman - hengityksen pidätys veden alla - uinnin liuku päin ja selällään - hyppy veteen laidalta tai korokkeelta (jalat edellä)			
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u>			

heittäminen paikaltaan ja vauhdista - heittäminen kahdella kädellä ala- ja yläkautta - yhdellä kädellä heittäminen yläkautta - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen yläviistoon		

Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen. Perusliikunnassa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen. Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä. Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja työpistetyöskentelyä. Perusliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit. Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		Myönteisen ilmapiirin luominen Kaverin kannustaminen Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta Oppilaan aktiivinen rooli	Turhien pelkojen poistaminen Pätevyyden kokemusten vahvistaminen Itsetunnon vahvistaminen
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa (yhdellä jalalla seisten)			
Liikkumistaidot: juokseminen - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit			
Välineenkäsittelytaidot:			

vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen Pallonkäsittelytaidot: - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta kahdella kädellä - yläkautta pääyliheitto - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä ylä- ja alakautta - tarkkuusheittäminen - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin kädellä ja jalalla - pallon pysäyttäminen jalalla - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon lyöminen kädellä Mailankäsittelytaidot: - oikea mailaote - pallon kuljettaminen mailan päällä - pallon lyöminen telineestä ja ilmasta - erilaisiin mailoihin tutustuminen (erikokoiset mailat) - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen		

Palloilu kehittää useita lajitaitoja. Näillä lajitaitojen hallinnalla on merkitystä harrastamisen jatkumisen kannalta.
Oppilaiden jakaminen pieniin ryhmiin ja runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus.
Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit.
Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia.		Oman toiminnan säätely ja tunneilmaisu	Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia

- jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa Tasapainotaidot: pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - painonsiirto Liikkumistaidot: liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus - liukuminen vauhdista välineillä - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu´usta pysähtyminen - liukuvalla alustalla kääntyminen - liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - mäen laskeminen, laskuasento - mäen nouseminen haarakäynnillä Välineenkäsittelytaidot: - työntäminen - sauvoilla työntäminen - oikea mailaote - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla	Vastoinkäymisten sietäminen Oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko	Yritteliäisyyden vahvistaminen Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta Luonnossa liikkumisen arvostaminen Välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kuivaus) Välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/pois) Oikeanlaisen/ säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen

Liukuminen on perustana yllättävänkin monelle lajisuoritukselle. Tasapainoisella liukumisen hallinnalla luodaan pohja, joka mahdollistaa liukumiset erilaisissa tilanteissa erilaisilla alustoilla ja välineillä.
Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuu.
Jää- ja lumiliikunnassa oman kehityksen huomioiminen on helpompaa kuin monessa muussa kokonaisuudessa.
Oppilaiden jakaminen ryhmiin kulloinkin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.
Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit.
Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search
http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka:			

Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen	Positiivinen ja kannustava ilmapiiri Ryhmässä toimiminen Oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin Oman merkityksen kokemus ryhmän osana	Oman toiminnan ohjaaminen -> itsesäätely Kehollinen itseilmaisu Myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen		
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa ja tempoa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen		

Kehon hahmottaminen on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä.
Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun.
Ryhdin merkitys omalle hyvinvoinnille korostuu.
Liikkeiden kehittely karkeasta hienompaan.

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä. - liikkuminen eri maastoissa - kartan hahmottaminen ja suuntaaminen - karttamerkkien alkeet ja niiden hahmottaminen luonnossa		Yhdessä toimiminen Ryhmähengen kasvattaminen Toisesta huolehtiminen	Luonnon arvostaminen liikkumispaikkana Onnistumisen tunne

Tasapainotaidot: pysähtyminen - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla		
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, kiipeileminen - kestävyyden kehittäminen - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily		
Välineenkäsittelytaidot: - kartan käsittely - geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen		

Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen liikkumispaikkana.
Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyn tapoja, luontoleikkejä ja luontoretkiä.
Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm: aarteen etsintä, luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, pihasuunnistus, viuhkasuunnistus, alkeissuunnistus koulun lähiympäristössä.

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuk-

sen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat
- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

Vaalan opetussuunnitelmassa 1-2 luokilla havainnoinnin apuna voidaan käyttää motoristen taitojen havainnointimittaria, jonka avulla opettaja ja vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsen motoristen taitojen vahvuuksista, kehittymisestä sekä mahdollisista harjoittelun kohteista (LIITE 4).

13.4.12 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin

ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Keskeiset sisällöt

- kodin ja koulun yhteistyö on pohja ohjaukselle
- opiskeluvalmiuksien kehittäminen

- vastuun ottaminen/kantaminen opiskelusta ja välineistä
- omien tavoitteiden asettamisen opettelua
- myönteinen käsitys omasta itsestä
- vuorovaikutustaitojen opettelua
- tutustuminen lähipiirin ja -alueen ammatteihin.

Opetus vuosiluokilla 3-6

LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6

14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologiaa (TVT) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan TVT:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan TVT:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään TVT:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen*: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan TVT:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

14.3. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä toiselta kolmannelle vuosiluokalle sekä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle
    - toimintatavat siirtymävaiheessa
    - tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 (perusteiden tavoitekuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 3-6
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3, 4, 5 ja 6
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6.

14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä

luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten,

ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja

nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1 Osataan esittää mielipide ja perustella se eli harjoitellaan argumentointitaitoja. Osallistutaan opetuskeskusteluun.	L1, L2, L7
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1 Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä, myös sähköisessä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa.	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1 Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.	L1 L2, L4, L7
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1 Ohjataan oppilasta löytämään itselleen luontainen tapa ilmaista itseään. (Monimediaisuus ml. pikaviestintä, videopuhelut, sähköposti).	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2 Perehdytään sanontojen ja käsitteiden merkityksiin.	L1, L4, L5
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2 Sanaluokat opetellaan luokittelemalla sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Opitaan, millaisia merkityksiä eri muodot sisältävät. Harjoitellaan verbien persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan lauseenjäsenistä subjekti, predikaatti ja objekti.	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2 Harjoitellaan tiedonhakua hakusanan avulla. Osataan käyttää aakkosellista hakemistoa heti kolmannelta luokalta lähtien. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuk-	S2 Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonaisia teoksia.	L1, L4, L5

siin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä		
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3 Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3 Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa.	L1, L4, L5, L7
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3 Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke ja lause. Opitaan tuottamaan tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Opitaan verbin persoona- ja aikamuotoja sekä käyttämään niitä tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Ymmärretään puhe- ja kirjakielen ero. TVT -taidoista hallitaan iso ja pieni alkukirjain, välimerkit sekä kappalejako. Osataan muokata tekstiä: vaihtaa fonttia, fontin kokoa ja tyyliä ja säätää riviväliä. Osataan liittää kuva tekstiin. Osataan hakea ja jäsentää tietoa internetistä. Osataan itsenäisesti tuottaa kirjoitelma, esitelmä tai raportti. Harjoitellaan esitysgrafiikkaa.	L1, L4, L5
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3 Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4 Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita.	L1, L2, L4
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista	S4 Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoit-	L2, L4, L5, L7

lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	tamisen harrastamista. Tutustutaan kirjaston sähköisten haku- ja lainauspalveluiden käyttöön, e-kirjoihin.	
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4 Kalevalaan ja kansanperinteeseen tutustuminen lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.	L2, L4, L6, L7

Laaja-alainen osaaminen luokilla 3-6 suomen kielessä ja kirjallisuudessa

L1 Kirjavinkkaukset.
L2 Tutustaan lähialueen kulttuurilaitoksiin ja -toimijoihin. Lähialueen kirjailijat. (1-6)
L3 Oppilas kantaa vastuunsa tekemisistään annetut aikataulut huomioon ottaen.
L5 Laajennetaan TVT -osaamista erityisesti kirjoitukseen, tiedonhakuun ja esittämiseen liittyen.
L7 Tuotetaan mahdollisuuksien mukaan aineistoa lehteen.

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- aktiivisuus
- omat tuotokset.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toi-	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

mia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä			
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen–ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen-sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media-

nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä		lukukokemusten jakaminen	ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto s2-opetussuunnitelmaan

“Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos.”

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä teh-

dessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 2). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa (OPH:n tukimateriaali). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokkahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevissa ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista opettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[44]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppi-

[44] Valtioneuvoston asetus 422/2012

laiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[45]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[46]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		

[45] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §
[46] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa 3lk: ohjata oppilasta toimimaan oman luokan vuorovaikutustilanteissa tarkoituksenmukaisesti 4lk: rohkaista ja ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin luokassa 5lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan oman toiminnan vaikutusta muihin 6lk: ohjata oppilasta ilmaisemaan mielipiteensä ja perustelemaan sen	S1	L1, L2, L4
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan 3lk: rohkaista oppilasta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen 4lk: ohjata oppilasta opetuspuheen kuunteluun ja ymmärtämiseen 5lk: ohjata oppilasta erilaisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen 6lk: ohjata oppilasta asiasisältöisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen	S1	L1, L2, L4
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat 3-6lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä puheviestinnän harjoituksia yksin ja erilaisissa ryhmissä (draama, pantomiimi, elekielen tulkinta)	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä 3-6lk: ohjata oppilasta tunnistamaan ja lukemaan eri tekstilajeja	S2	L1, L4
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (mainokset, tiedotteet, eri oppiaineiden tekstit) erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	L2, L4
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan (eri oppiaineiden tekstit, runot, sananlaskut, sadut) sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä 3-4lk kannustaa oppilasta lyhyiden kertomusten tuottamiseen sekä käsinkirjoittaen että tietokoneella 5-6lk ohjata oppilasta esitelmien tekemiseen yksin ja ryhmässä	S3	L1, L4, L5
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita 3-6lk ohjata oppilasta tuottamaan omia tekstejä erilaisia apuvälineitä (esim. juonikaavio 3-4k, tukisanalista 5-6lk) käyttäen	S3	L1, L2, L4

T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään (3-4lk oikeinkirjoitus) sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta (5-6lk)	S3	L1, L2, L4
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia 3-4lk auttaa oppilasta havainnoimaan suomen kielen ja oman äidinkielen välisiä eroja sekä puhutun että kirjoitetun kielen eroja 5-6lk opastaa oppilasta käyttämään kieltä eri tavoilla eri tilanteissa, vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuudet puheessa ja kirjoituksessa	S4	L2, L4
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen (kauno- ja tietokirjallisuus) ja kulttuuriin (esim. elokuvat) ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria 3-6lk kannustaa oppilasta tutustumaan eri kulttuureihin ja tapoihin	S4	L2, L4
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita 3-6lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus kaikkeen oppimiseen	S5	L1, L2, L7
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa 3-6lk: harjaannuttaa oppilasta käyttämään eri oppiaineiden sanastoa ja käsitteistöä sekä ohjata ymmärtämään niiden tekstejä yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa	S5	L4, L7
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 3-6lk: harjoittaa oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnin tukena	S5	L1, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista

ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

3-6lk: harjoitellaan S2-oppilaille merkityksellisiä ja tarpeellisia kielenkäyttö- ja vuorovaikutustilanteita (kaupassa asiointi, terveydenhoitajalla käynti, bussilipun ostaminen, kirjastossa asiointi), opetellaan kuullun ymmärtämisen taitoja ja ääntämistä säännöllisesti.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

3-6lk: valitaan oppilaalle merkityksellisiä tekstejä, harjoitellaan hahmottamaan erilaisia tekstin ymmärtämisen kannalta tärkeitä kieliopillisia rakenteita, opitaan valitsemaan oman oppimisen kannalta parhaat lukustrategiat tarjotuista vaihtoehdoista.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle ja vuosiluokalle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä-palautteen perusteella.

3-6lk: tuotetaan merkityksellisiä, esim. omasta elämästä ja kotimaasta kertovia tekstejä, haastatellaan vanhempia.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia

(sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

3-6lk: Sisällöt etenevät samoin kuin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä, tarpeen mukaan sisältöjä karsitaan. Kiinnitetään jatkuvasti huomiota sanojen yhdistämiseen ja johtamiseen erilaisten johdinten avulla. Harjoitellaan tunnistamaan, miten sanan merkitys muuttuu johdinten avulla (kirja-kirjasto-kirjailija-kirjaton).

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

3-6lk: Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että suomen kieltä opitaan kaikkien oppiaineiden tunneilla. Oppilas on tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan. Oppilasta ohjataan käyttämään omakielisiä sanastoja (esim. biologia, maantieto, matematiikka, historia) ja sähköisiä materiaaleja oppimisen tukena.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilasta rohkaistaan kysymään itselle epäselväksi jääneitä käsitteitä, sanontoja ja sanoja. Näin opiskelijalle muodostuu käsitys itsestä aktiivisena oppijana ja tiedonhakijana. Näitä käsitteitä voidaan S2-tunnilla avata. Oppilaille esitellään erilaisia mahdollisuuksia oppia (opiskelutyylit) ja ohjataan valitsemaan itselleen sopivimmat. Oppilas tulee tietoiseksi erilaisista tavoista oppia myös pari- tai ryhmätyöskentelyn aikana (vertaisoppiminen). Oppilaan tulee olla tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan, jotta hän voi asettaa tavoitteita suomen kielen oppimiselle. Ajattelun taitoja harjoitellaan esim. saduttamisen ja ryhmätöiden avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään kehittymässä olevalla kielitaidolla käyttäen apuna taiteen eri ilmaisukeinoja esim. tanssi, draama, laulu. Tämä tarjoaa myös mahdollisuuden oman kulttuurin esittelyyn ja vertailuun muiden kulttuureiden kanssa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omat kielelliset juurensa ja oman äidinkielen merkitys suomen kielen oppimisessa. Museo-, kirjasto- ja teatterikäynnit tarjoavat mahdollisuuden tutustua paikalliseen kulttuuriin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Erilaisia päivittäistä arkea koskevia sääntöjä ja ohjeita harjoitellaan ja niiden sisältöjä avataan S2-tunneilla, esim. liikennesäännöt, koulun säännöt, turvallisuuteen liittyvät symbolit, leikit ja pelit. Hyvän käytöksen taitoja harjoitellaan esim. draaman keinoin. S2-opetuksessa perehdytään suomalaisen koulumaailman arkikäytäntöihin (esim. kotitehtävät, välitunnit, ruokailu, liikuntatunnit ja -varusteet, terveydenhoitaja). S2-tunneilla varmistetaan, että oppilas tunnistaa aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja ymmärtää niiden käytännön merkitykset, esim. koulupäivän alkaminen ja päättyminen, juhlapäivät ja loma-ajat. Koulun tiedotteet käydään yhdessä oppilaiden kanssa läpi ja avataan niiden sisältö. Vanhempia ohjataan Wilman käyttöön.

L4 Monilukutaito: S2-opetuksessa monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi yhä moninaisempien tekstien (kuvallisten, sanallisten ja auditiivisten) aktiivisiksi lukijoiksi, tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. S2-oppitunneilla fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Kiinnitetään huomiota siihen, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat teksteissä käytettäviin keinoihin (tietotekstit, tarinat, mainokset). Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä ja nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. S2-oppilaita ohjataan myös kehittämään kuvanlukutaitoa, sillä kyvyssä ja tavassa tulkita kuvia on kulttuurisia eroja. S2-opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä, pohtimalla kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat rikasta tekstiympäristöä ja monipuolisia tiedonlähteitä ja heitä kannustetaan käyttämään niitä (suulliset, audiovisuaaliset, painetut ja sähköiset lähteet sekä haku- ja kirjastopalvelut). Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja välineitä. S2-tunneilla he harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat mahdollisuuksien mukaan myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita ohjataan TVT:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään TVT:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. He saavan kokemuksia TVT:n käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: S2-tunnilla oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti sekä ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Oppilaita opastetaan ymmärtämään työn merkitys yhteiskunnassa erityisesti perheen arjen ja toimeentulon kannalta. S2-tunteihin sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista toimintaa on esimerkiksi kummitoiminta, jota voidaan toteuttaa S2-oppilaiden ja/tai S2-oppilaan ja natiivioppilaan välillä. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä. Osallistetaan vanhempia mukaan koulun arkipäivän toimintaan mahdollisuuksien mukaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: S2-opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa

myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja muihin koulun ja lähiyhteisöjen tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys itselle, lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle.

Arviointi

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasoasteikkoa (OPH:n tukimateriaali) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuraamisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa maininnan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Mikäli oppilaalle ei ole mahdollista antaa numeroarviointia 4-6 luokalla oppilaan puutteellisesta koulunkäyntitaustasta, lyhyestä Suomessa oloajasta tai heikosta kielitaidosta johtuen, sanallisen arvioinnin merkitys todistuksen S2-liitteessä korostuu erityisesti. Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroa annettaessa on huomioitava oppilaan edistyvä kielitaito.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on kuitenkin tarjottava monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. portfoliot, suulliset kokeet, esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- kolmannella luokalla arvioinnissa sama todistuspohja suomea äidinkielenä puhuvien kanssa
- kuudennella luokalla arviointi perustuu hyvän osaamisen kriteereihin
- arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- arvioinnin on oltava läpinäkyvää

- arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lukuvuoden aikana
- arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, s2-arviointi tehdään yhteisesti
- oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja eisanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kir-	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.

joitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen			
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjalli-	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.

suutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön			
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI (RUOTSI)

Vuosiluokat 3-6

Ruotsin kieli, B1–oppimäärä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Ruotsin B1-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut ruotsin B1-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin B1-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

TÄMÄ ON KESKEN, ylhäällä uusi teksti, alla vanhaa tekstiä->

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1	L1, L2, L4
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen; tunnistetaan muiden Pohjoismaisten kielten läheisyys ruotsin kielen kanssa	S1	L2
Kieltenopiskelutaidot		
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	L1, L5, L3
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	L3, L5
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	L4

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Otetaan huomioon ajankohtaiset tapahtumat ja kielen muutokset.

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Tutkitaan paikallisia mahdollisuuksia kielen käyttämiseen koulun ulkopuolella.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Sisältöjä 6. vuosiluokalle

Aihepiirit: itsensä esittely, perheen esittely, tervehtiminen, voinnin tiedustelu, onnitteleminen ja kiittäminen, anteeksipyytäminen, lukusanat, kellonajat, viikonpäivät, värit, pohjoismaiden esittely, pikkuostoksilla käynti, aamiainen, harrastukset ja vapaa-aika, koulusanasto, koti- ja asumissanasto, juhlapäivät, kesä.

Rakenteet: substantiivien taivutus, verbien perusmuoto ja preesens, apuverbit, persoonapronominien subjektimuodot ja omistusmuodot yksikössä (min, din, hans, hennes), adjektiivit, prepositioita, kysymyslause, kielteinen lause, päälauseen sanajärjestys.

Viestinnällisyys: luokkakieli, oman esittelysivun kirjoittaminen, perheestä kertominen, päivästä kertominen, vapaa-ajasta ja harrastuksista kertominen, koulusta kertominen, kavereista kertominen, kodista kertominen, lempiasioista kertominen, kutsun laatiminen (kortti, tekstiviesti tai sähköposti), puhelinkeskustelu; esimerkiksi blogimuodossa; joulukortti.

Vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 14.1 kuvatun lisäksi)

- todetaan, että 6. luokka on ratkaisevan tärkeä kielitaidon pohjan rakentamiseen ja myönteisen asenteen omaksumiseen ruotsin kielen opiskeluun, sillä sen aikana opetellaan kielen alkeet, jotka ovat perustana kielen myöhemmälle opiskelulle niin peruskoulussa kuin jatko-opinnoissakin.
- otetaan huomioon, että Vaalassa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa - pyritään auttamaan oppilasta ymmärtämään miten paljon ruotsin kieltä löytyy lähiympäristöstä (mm. pakkausselosteet, FST jne.).
- pyritään tekemään yhteistyötä suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyyskoulut, yritykset, hyödynnetään tietoteknisiä työkaluja, kuten Skype, Google Hangouts jne.).
- ujutetaan ruotsin kieltä arkipäivän tilanteisiin koulussa ja kotona.
- pohditaan ruotsin roolia alueen matkailussa.
- kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla (älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, Internet).
- edellisten toteutumista kehitetään ja seurataan kokeilujen kautta koulukohtaisesti.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

- korostetaan toiminnallisuutta, harjoitellaan vuorovaikutustilanteita sekä suullisesti että kirjallisesti; korostetaan viestin välittymistä eikä kieliopillista ja sanastollista oikeellisuutta
- korostetaan, että kielitaidon kehittyminen vie aikaa ja vaatii vaivannäköä (ei voi verrata englannin kielen taitoihin, mikä on aloitettu jo 3. luokalla)
- tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, Gafe, Pedanet) ja laitteita (tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan.
- tutkitaan mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen opetukseen. esimerkiksi opiskellaan sanastoa, kulttuuria tai historiaa konkreettisesti luonnossa tai lähiympäristössä liikkumalla
- rohkaistaan oppilaista käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi harrastusten ja kiinnostusten kautta, mikä on tärkeää myös jatko-opintojen kannalta
- toteutetaan tarvittaessa saatavilla olevia eriyttämis- ja tukitoimenpiteitä
- kannustetaan suulliseen tuottamiseen, kielen rohkeaan käyttöön ja huomioidaan suullisen kielitaidon osuus arvioinnissa osana arvosanaa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet 6. vuosiluokalla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Otetaan huomioon, että Vaalassa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselosteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa [ystävyyskoulut]; harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyyden merkitystä kielen oppimiseen, ei pelkästään luokkahuoneessa vaan myös kotona ja vapaa-ajalla.

L4 Monilukutaito: Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä, muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja otetaan niitä mahdollisuuksien mukaan opetuksessa käyttöön..

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

Miten tuetaan tavoitteiden toteutumista? Ollaan innostavia, opettaja rohkaisee ja kannustaa myös omaehtoiseen kieleen tutustumiseen (esimerkiksi oppilaan harrastusten kautta), opiskeluun ja jatkuvaan käyttöön; ei verrata englannin taitoihin.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten (keskinäistä suhteista) niiden yhtäläisyyksistä ja eroista - ei vertailla osaamistasoja toisiinsa.	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	(Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.) Oppilas osaa vertailla ruotsin kielen yhtenäisyyksiä ja eroja osaamiinsa muihin kieliin.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan Korostetaan oppilaille, että englantia on opiskeltu jo 3. luokalta asti ja ruotsi alkaa nyt, joten ne eivät ole samalla tasolla välittömästi.	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti. Oppilas pyrkii tuottamaan kieltä omalla tasolla, ei kääntämään suomesta tai englannista vastaavalle tasolle.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana (elinikäistä) jatkuvaa oppimista	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia. Hän huomaa,

ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella			että ruotsin kieltä löytyy monista paikoista lähiympäristöstä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.2**
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä toisinaan (enimmäkseen) toisinaan viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta Pyritään välttämään suomen kielen käyttöä näissä tilanteissa.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee (paljon apukeinoja) tukea viestintäkumppanilta ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista tarvittaessa.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A1.2**
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman (sanan) lauseen mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä (yksittäisiä tietoja) pääajatuksen.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A1.1**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas voi tehdä jonkin verran virheitä ääntämisessä. (Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.) Oppilas osaa kirjoittaa yksinkertaisia lauseita ja lyhyitä viestejä ja kertomuksia.

Toimintatavat siirtymävaiheessa

7. luokan alkuun kertausosio 6. luokan asioista, pelien ja leikkien kautta liikkeelle ja kohti vakavampaa puurtamista

Tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut

Yhteistyö ja tiedonsiirto alakoulun ja yläkoulun välillä; erityisesti, mikäli kielenopettaja vaihtuu; 7. luokan alkuun tehdään kartoitus oppilaan osaamisesta ja suunnitellaan opetuksen aloitus sen mukaisesti, jotta pystytään takaamaan oppilaalle tasapuoliset mahdollisuudet kielen oppimisen jatkamiseen. Tavoitteena on laadukas opetuksen järjestäminen ja oppilaan oikeusturvan takaaminen kaikille tasapuolisesti uuden tuntijaon myötä.

14.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L2
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	L2, L3
Kielenopiskelutaidot		
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L3
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	L2, L4, L5, L7
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	L4
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L3, L4, L5, L7

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiin painamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista

Vuosiluokkaistetut tavoitteet ja sisällöt luokilla 3-6 Vaalassa

<table>
<tr><th colspan="2">A1 ENGLANTI – 3.lk</th></tr>
<tr><td colspan="2">Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
Tavoitteet ja sisällöt</td></tr>
<tr><td>T1
Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.</td><td rowspan="4">S1
Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen. Lähestytään kielen ja kulttuurin ilmiöitä oppilaslähtöisesti.

Tuetaan jokaisen omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä avoimesti ja arvostavasti keskustellen.

Keskustellaan erilaisista tavoista viettää juhlia eri maissa ja kulttuureissa. Havainnoidaan eroja ja yhtäläisyyksiä perheissä, pukeutumisessa, asumisessa, koulussa ja muussa lähiympäristössä. Tulkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta. Keskustellaan oppilaiden omista havainnoista ja kokemuksista.

Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista. Keskustellaan, mitä kieliä osataan ja pohditaan, miten voitoimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Havainnoidaan englannin kielen käyttötapoja, jotka poikkeavat suomen kielestä, esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin tapa sanoa puhuteltavan henkilön nimi tervehtiessä.

Havainnoidaan suomen ja englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä. Päätellään, mitä eri sanat tarkoittavat.

Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutus-tilanteissa. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia tutustua eri kieliin ja kulttuureihin hyödyntämällä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä.</td></tr>
<tr><td>T2
Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.</td></tr>
<tr><td>T3
Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.</td></tr>
<tr><td>T4
Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kielenopiskelutaidot
Tavoitteet ja sisällöt</td></tr>
<tr><td>T5
Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.</td><td rowspan="2">S2
Kehitetään oppilaan myönteistä asennetta kielen opiskeluun. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumisista. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.

Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä ja viestimään englanniksi virheitä pelkäämättä. Käytetään ilmaisuun kannustavia työtapoja, esimerkiksi leikkejä, lauluja, pelejä ja draaman keinoja. Kielten oppimista tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki.</td></tr>
<tr><td>T6
Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta.
Oppilas harjoittelee</td></tr>
</table>

erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	Opetellaan englantia monin eri tavoin: toiminnallisesti ja eri aisteja käyttäen. Opiskellaan pareittain, pienissä ryhmissä, yksin ja koko luokan kanssa. Opetellaan kuuntelemaan ja puhumaan. Opetellaan eläytymään tilanteisiin ja viestimään koko kehoa käyttäen. Opetellaan käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa. Kehitetään oppilaan päättelykykyä ja tulkintastrategioita, joissa hän käyttää hyväksi asiayhteyttä, kuvia sekä omia tietojaan ja kokemuksiaan. Opetellaan muistiinpainamiskeinoja harjoittelemalla sanoja aihepiireittäin visualisoimalla, esittämällä, ääneen lukemalla, parin kanssa tai itseltä kyselemällä. Opetellaan ulkoa (tarvittaessa pienissä osissa) tietyssä järjestyksessä esiintyvät sanat, kuten numerot ja viikonpäivät. Opetellaan käyttämään erilaisia apuvälineitä, kuten aakkosellisia sanastoja ja kappalesanastoja. Käytetään tietotekniikkaa esimerkiksi ajatuskarttojen, sarjakuvien ja virtuaaliseinien tekemiseen sekä nettitehtävien tekemiseen ja oppimispelien pelaamiseen. Opetellaan tekemään kotitehtäviä säännöllisesti kuuntelemalla, ääneen lukemalla ja toistamalla, itseltä kyselemällä sekä piirtäen ja kirjoittaen. Opetellaan ottamaan vastuu omista tehtävistä ja tekemään ne huolellisesti loppuun. Opetellaan arvioimaan omia opiskelutaitoja ja kielitaitoa sekä asettamaan itselle tavoitteita siten, että minäkuva vahvistuu ja osallisuuden tunne lisääntyy, esimerkiksi käyttämällä Eurooppalaista kielisalkkua itsearvioinnissa ja omien tuotosten tallentamisessa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa **Tavoitteet ja sisällöt**	
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta tutuissa arkielämän tilanteissa T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensaatiostrategioita vies-tätilanteissa. T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä tutuissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	S3 Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja vähäisessä määrin kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat esimerkiksi minä itse, perheeni, ystäväni ja lähiympäristöni. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi ajan ilmauksiin, lukusanoihin, paikkoihin ja säähän. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Harjoitellaan kielenkäyttöä arkipäivän vuorovaikutustilanteissa. Kiinnitetään huomiota perusviestintätaitoihin kuten katsekontaktiin, vuorotteluun, kuuntelemiseen ja reagointiin, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen. Havainnoidaan englanninkielisen vuorovaikutuksen ominaispiirteitä, esimerkiksi nimien käyttöä ja kohteliaita ilmaisuja. Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja viestintätilanteita, esimerkiksi tervehtimistä, esittäytymistä, nimeämistä, kiittämistä, kuvailua, omistamisen ilmaisemista ja pienimuotoisia dialogeja arkipäivän tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä **Tavoitteet ja sisällöt**	Sanastoa ja sanontoja opetellaan monenlaisten ja monimediaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen, laulujen, leikkien ja pelien, yhteydessä. Lisäksi niitä harjoitellaan liikettä, rytmiikkaa ja musiikkia käyttäen. Kielen rakenteita ja lausemalleja harjoitellaan pääasiallisesti suullisesti. Tutkitaan ja tuotetaan erilaisia tekstilajeja, esimerkiksi dialogeja, kuulutuksia, sarjakuvia, kuvasanakirjoja ja ajatuskarttoja monimediaisissa ympäristöissä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä ja verkosta. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen.
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä **Tavoitteet ja sisällöt**	
T11 Oppilas harjoittelee käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa. Oppilas harjoittelee suullista ja hieman kirjallista tuottamista.	

A1 ENGLANTI – 4.lk	
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen **Tavoitteet ja sisällöt**	
T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	S1 Tehdään näkyväksi omaa kieli- ja kulttuuri-taustaa ja sen moninaisuutta monipuolisin keinoin, esimerkiksi kuvien, musiikin ja liikkeen keinoin. Käytetään monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kulttuuri-tuntemuksen lisäämiseksi.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	
T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	Keskustellaan oppilaiden omista matkakokemuksista ja eri kulttuurien kohtaamisista. Tehdään huomioita englannin merkityksestä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.
T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja eri medioissa.	Havainnoidaan englannin kirjoitetun ja puhutun kielen eroavaisuuksia.

	Korostetaan puhutun kielen ensisijaisuutta. Tutustutaan alustavasti formaalin ja informaalin kielenkäytön eroihin, esimerkiksi vieraalle henkilölle tai kaverille puhumisen eroihin. Jatketaan keskustelua suomen ja englannin kielen eroista ja yhtäläisyyksistä. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Pyritään tarjoamaan oppilaille kokemuksia autenttisista vuorovaikutustilanteista mahdollisuuksien mukaan verkkoyhteyksiä hyödyntäen.

Kielenopiskelutaidot **Tavoitteet ja sisällöt**	
T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	S2 Vahvistetaan oppilaan opiskelumotivaatiota ja kannustetaan häntä iloitsemaan oppimisesta. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan toimimaan yksin ja ryhmissä eri henkilöiden kanssa, auttamaan ja kuuntelemaan toinen toistaan. Opetellaan englantia monin eri

T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	tavoin: toiminnallisesti, draaman keinoja ja eriaisteja käyttäen. Kielten oppimista tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki. Autetaan oppilasta tunnistamaan vahvuutensa ja löytämään itselleen sopivat ja motivoivat oppimistyylit. Kannustetaan kokeilemaan erilaisia oppimisen tapoja. Rohkaistaan oppilasta käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa ja yhdistämään oppimansa aiemmin opittuun. Vahvistetaan oppilaan sitoutumista ja osallisuutta kannustamalla häntä tekemään havaintoja kielellisestä ympäristöstä ja käyttämään tietoja ja taitoja, joita hän on oppinut koulun ulkopuolella. Tuetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä käyttämällä luovasti erilaisia oppimistapoja ja eri medioita kuten kuvia, videoita, äänitteitä ja erityyppisiä tekstejä omiin tuotoksiin. Harjoitellaan edelleen erilaisia muistiin painamisen keinoja yksin, pareittain ja ryhmissä eri aisteja ja koko kehoa käyttäen. Opetellaan käyttämään aakkosellisia sanastoja ja sisällysluetteloa opiskelun apuna. Opetellaan käyttämään erilaisia apuvälineitä esimerkiksi sanakirjoja ja erilaisia nettisanakirjoja, esimerkiksi ääntämiskuva- ja riimisanakirjoja. Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä. Käytetään tieto- ja viestintätekniikkaa esimerkiksi oppimispelejä ja sovelluksia. Opetellaan harjoittelemaan englantia kotona ja tekemään kotitehtäviä säännöllisesti ja vastuullisesti. Opetellaan arvioimaan omia taitoja ja asettamaan tavoitteita. Harjoitellaan valitsemaan itselle sopivia tehtäviä ja tekemään itseohjautuvasti eriyttäviä tehtäviä ja lisätehtäviä. Harjoitellaan vertais- ja itsearviointia, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkuntehtävien ja omaan portfolioon tallennettujen tuotosten avulla.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa Tavoitteet ja sisällöt	
T7 Oppilas harjoittelee	S3 Opetellaan, kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja jossakin määrin

vuorovaikutusta tutuissa arkielämän tilanteissa. T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensaatiostrategioita vies-tätilanteissa. T9 Oppilas harjoittelee käyttämään englannin kieltä arkielämän vaihtelevissa sosiaalisissa tilanteissa. **Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä** **Tavoitteet ja sisällöt** T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helpohkojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. **Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa** **tekstejä** **Tavoitteet ja sisällöt** T11 Oppilas harjoittelee suullista ja kirjallista tuottamista kohdekielellä oppilaille tutuissa tilanteissa monimediaisessa ympäristössä.	kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri: koti, koulunkäynti, arjen toiminnot, ystävät, vapaa-aika, toiminta lähiympäristössä, oppilaiden kiinnostuksen kohteet ja ajankohtaisuus. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jakamaan muualla oppimaansa ja kokemaansa koulussa. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi ajanilmauksiin, lukusanoihin, paikkoihin ja säähän. Opetellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen. Havainnoidaan ja harjoitellaan englanninkielisen vuorovaikutuksen peruspiirteitä, esimerkiksi kohteliaita ilmaisuja, lyhyitä vastauksia ja pahoitteluja. Tutustutaan kompensaatiostrategioihin kuten arvuutteluun, elekieleen ja piirtämiseen. Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, esimerkiksi ostamista, kysymistä ja vertailua. Sanastoa ja kielen rakenteita harjoitellaan sekä suullisesti että kirjallisesti monenlaisten tekstien yhteydessä. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa. Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimediaisissa ympäristöissä, esimerkiksi someviestejä, näytelmiä, ruokalistoja, asiointidialogeja, sarjakuvia. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi lähiympäristöstä ja verkosta. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti, ääntämistä, sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota toistamalla, lukemalla, laulamalla, kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Harjoitellaan tunnistamaan ja ääntämään englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

A1 ENGLANTI – 5.lk	
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen **Tavoitteet ja sisällöt**	
T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen	S1

ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä. T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin. T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä. T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää kielellisesti helppoja englanninkielisiä aineistoja.	Pohditaan oman kulttuurin merkitystä itselle ja lähiympäristölle. Keskustellaan erilaisten kulttuurien merkityksestä viestintätavoissamme ja kulttuurien eroavaisuuksista rikkautena sekä ihmisten toistensa ymmärtämisen tärkeydestä vuorovaikutustilanteessa. Pohditaan oppilaiden arkeen liittyviä asioita englanninkielisissä kulttuureissa ja hankitaan niistä tietoa. Pyritään tarjoamaan oppilaille autenttista materiaalia kulttuurintuntemuksen lisäämiseksi esimerkiksi verkkoyhteyksiä hyödyntäen. Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen. Havainnoidaan erilaisia tapoja puhua englannin kieltä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Pohditaan, miten voi toimia ja tulla ymmärretyksi, jos osaa englannin kieltä vain vähän. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista. Opetellaan ilmaisemaan omia ajatuksia erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin sopivalla tavalla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.
Kielenopiskelutaidot **Tavoitteet ja sisällöt**	
T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti. T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja ottaa vastuun tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten verkkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.	S2 Vahvistetaan edelleen oppilaan myönteistä asennetta kielen opiskeluun. Kannustetaan oppilasta iloitsemaan oppimisesta sekä vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä. Opetellaan ottamaan vastuu omista tehtävistä, saattamaan ne loppuun sekä arvostamaan omaa ja muiden työtä. Harjoitellaan monipuolisia kielenopiskelutaitoja, joihin kuuluvat pari- ja ryhmätyöt sekä itsenäinen työskentely. Pari- ja ryhmätöiden perustana on dialogisuus, jossa keskeistä on toisen kuunteleminen, puheeseen liittyminen ja erilaisten näkökulmien kunnioittaminen. Tehdään pienimuotoisia yhteistoiminnallisia projektitöitä. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja hyödynnetään arkielämän tapahtumat kielen oppimisessa. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä ja tekstin ymmärtämistä asiayhteyden sekä sanallisen ja visuaalisenkontekstin avulla sekä ennakointi-strategioita hyödyntämällä. Opetellaan vahvistamaan viestintää ja vuorovaikutusta, ilmaisemaan omia tunteita ja tulkitsemaan toisten mielipiteitä draaman keinoja, ilmeitä, eleitä ja koko kehoa käyttämällä. Sanaston ja rakenteiden opettelua tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki. Opetellaan käyttämään erilaisia internetin tiedonlähteitä ja englanninkielisiä aineistoja omien tuotosten tekemisessä. Harjoitellaan tekstin ydinaineksen löytämistä. Käytetään erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemiseen ja jakamiseen.

	Harjoitellaan omien työskentelytaitojen kuten ryhmä-, pari-, projekti- ja itsenäisen työskentelyn taitojen arviointia sekä kannustavaa vertaispalautetta. Havainnoidaan arvioinnin vaikutuksia työtapoihin kuten kotitehtävien suorittamiseen, keskittymiseen, toisten kuuntelemiseen sekä toisten ja oman työn arvostamiseen. Seurataan ja arvioidaan oman kielitaidon kehitystä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa Tavoitteet ja sisällöt	
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta jokapäiväisissä tilanteissa koulussa ja vapaa-ajalla.	S3 Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Tutustutaan arjen ilmiöihin ja käsitteisiin, esimerkiksi tunteisiin sekä ajan ja paikan ilmauksiin. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä.
T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensaatiostrategioita viestintätilanteissa.	Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jakamaan muualla oppimaansa ja kokemaansa koulussa. Harjoitellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen.
T9 Oppilas harjoittelee käyttämään englannin kieltä monenlaisissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, esimerkiksi opastamista, kuvailua, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemista sekä menneistä tapahtumista kertomista. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan sekä suullisesti että kirjallisesti monenlaisten tekstien yhteydessä. Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimediaisissa ympäristöissä, esimerkiksi aikatauluja, kalentereita, kylttejä, julisteita, kuvauksia. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä Tavoitteet ja sisällöt	Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Havainnoidaan kohteliaan englanninkielisen kommunikaation peruspiirteitä, esimerkiksi kohteliaita pyyntöjä ja kehotuksia, intonaatiokysymyksiä sekä viestien aloitus- ja lopetusfraaseja.
T10 Oppilas työskentelee erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas harjoittelee erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Rohkaistaan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompensaatiostrategioiden avulla ja tutustutaan uusiin strategioihin, kuten ennakointiin, päättelyyn ja asiayhteyteen. Käytetään autenttisia oppimisympäristöjä ja haetaan verkosta tietoa esimerkiksi nähtävyyksistä, hinnoista ja matkoista.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä Tavoitteet ja sisällöt	Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Harjoitellaan tunnistamaan ja käyttämään oppimisen apuna englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.
T11 Oppilas työskentelee erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien	

parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas harjoittelee erilaisia ymmärtämisstrategioita.	

A1 ENGLANTI – 6.lk	
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen **Tavoitteet ja sisällöt**	
T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.	S1 Pyritään tarjoamaan oppilaille autenttista materiaalia kulttuurintuntemuksen syventämiseksi esimerkiksi verkkoyhteyksiä hyödyntäen. Tutkitaan englannin kielen globaalia levinneisyyttä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Keskustellaan äidinkielen opiskelun hyödyllisyydestä vieraiden kielten oppimisessa. Vertaillaan suomen ja englannin rakenteita sekä englantia ja muita kieliä. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	
T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja tekee havaintoja niiden eroista ja yhtäläisyyksistä.	
T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää omaa oppimista tukevia englanninkielisiä aineistoja.	
Kielenopiskelutaidot **Tavoitteet ja sisällöt**	
T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.	S2 Vahvistetaan edelleen oppilaan opiskelumotivaatiota. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumisista. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä. Oppiainerajat ylittäviin oppimisprojekteihin osallistumalla opitaan oppimisen ja tulevaisuuden kannalta keskeisiä taitoja kuten suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta.
T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja asettaa tavoitteita kielen opiskelulleen. Oppilas harjoittelee erilaisten verkkotyökalujen käyttöä omien tuotosten	Vahvistetaan vastuuta omasta oppimisesta ja tehtävien loppuun saattamisesta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Syvennetään monilukutaitoa eri medioissa ja konteksteissa. Harjoitellaan erilaisia muistiin painamisen keinoja ja tekniikoita. Kehitetään vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Rohkaistaan käyttämään

tekemisessä ja jakamisessa.	erilaisia kompensaatiostrategioita viestinnän ja vuorovaikutuksen tueksi. Harjoitellaan tuntemattoman ilmaisun merkityksen päättelemistä asiayhteydestä tutkimalla erilaisia tekstilajeja (sekä suullisia että kirjoitettuja) sekä erilaisia kontekstiin liittyviä vihjeitä, kuten äänensävyjä, intonaatiota, ilmeitä ja eleitä. Kielten oppimista tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki. Tvt-taitoja harjoitellaan hakemalla tietoa englanniksi internetistä ja opetellaan tiedon kriittisen arvioinnin taitoja. Opetellaan prosessoimaan löydettyjä tietoja, harjoitellaan aineiston muokkausta ja tiivistämistä omia tuotoksia varten sekä käyttämään erilaisia englanninkielisiä verkkotyökaluja ja - sovelluksia. Lisäksi hyödynnetään TVT:aa mahdollisessa kansainvälisessä yhteistyössä esim. eTwinningin ja Erasmus+:n avulla. Opetellaan arvioimaan omaa kielitaitoa realistisesti ja hyödyntämään rohkeasti omia vahvuuksia. Opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta rakentavasti. Kannustetaan luottamaan omaan viestintätaitoon. Pohditaan omaa kielenoppimishistoriaa arvioimalla omaa oppimista sekä opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymistä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa **Tavoitteet ja sisällöt**	
T7 Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.	S3 Opetellaan käyttämään englannin kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Näkökulmana on minä, me sekä maailma. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan
T8 Oppilas osaa käyttää monenlaisia kompensaatiostrategioita viestintätilanteissa**.**	vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin esimerkiksi ammatteihin, tieto- ja viestintätekniikkaan, mediaan, osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä kestävään kehitykseen. Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia kuten haastattelua, kokemuksista kertomista ja tarinointia. Sanastoa ja kielen rakenteita opitaan tutkimalla ja tuottamalla monenlaisia tekstilajeja, esimerkiksi tarinoita,
T9 Oppilas selviytyy englannin kielellä lyhyistä sosiaalisista tilanteista.	laulujen sanoituksia, dramatisoituja tilanteita, haastatteluja, ilmoituksia ja someviestejä monimediaisissa ympäristöissä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa yhteistyössä äidinkielen oppiaineen kanssa. Harjaannutaan käyttämään kielitiedon käsitteitä, joiden avulla voidaan jäsentää kieltä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä **Tavoitteet ja sisällöt**	Syvennetään perusviestintätaitojen hallintaa. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia suullisia kielenkäyttötilanteita. Havainnoidaan kohteliaan englanninkielisen kommunikaation peruspiirteitä, esimerkiksi aktiivisen kuuntelijan roolissa toimimista. Kiinnitetään huomiota ilmaisu- jaesiintymistaitojen harjoitteluun.
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan monitasois-	Tutustutaan alustavasti yleis- ja puhekielen eroihin. Rohkaistaan oppilasta

puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas osaa käyttää erilaisia ymmärtämisstrategioita.	viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompensaatio-strategioiden avulla ja tutustutaan uuteen strategiaan, kuten selittämiseen toisin sanoin. Etsitään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Tutustutaan Euroopan ulkopuolella sijaitseviin englanninkielisiin maihin ja niiden arkeen, juhlaan, maantuntemukseen ja ihmisiin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Oppimista eheytetään oppiaineiden välisellä yhteistyöllä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Hyödynnetään verkon autenttisia oppimisympäristöjä. Harjoitellaan tunnistamaan ja käyttämään oppimisen apuna englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä **Tavoitteet ja sisällöt**	
T11 Oppilas osaa kertoa jokapäiväisistä asioista ja tuottaa tekstiä monimediaisessa ympäristössä.	

Laaja-alainen osaaminen

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyylejä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito: Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

”Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.”

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä. Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen. Esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso A2.1**
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas

käyttäen erilaisia ymmärtämis-strategioita			ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

14.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	L1, L4
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	S1-S5	L1, L3, L4, L5
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	L1, L2, L4, L5
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	L1, L3
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	S1-S5	L1, L4
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	L1, L4
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	L1, L4
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	L1, L3, L6
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	L4, L5
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Sisältöalueet ja tavoitteet	3. luokka	4. luokka
S1 Ajattelun taidot T1-T7, T14	Vertailua Luokittelua Ongelmien tunnistamista Ratkaisujen esittämistä eri tavoin	Ongelmien tunnistamista Ongelmien asettamista Ongelmien pilkkomista Tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T10	Kymmenjärjestelmä-käsitteen varmentaminen Lukualue 0-1000 Lukujen luokittelua, järjestämistä Kertotaulut 1 – 10 Jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös Laskualgoritmeja ja päässälaskuja Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Kellonaikoja Laskimen käyttöä	Varmistetaan kertotaulujen osaaminen Lukualue 0-10000 Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös, lukuyksiköittäin jakaminen Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässälaskuja Murtoluvun käsite, samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku ja kertominen luonnollisella luvulla Desimaaliluvun käsite, kymmenes- ja sadasosat sekä desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Peruslaskutoimitusten käyttäminen sovellustehtävissä Rahan yksiköt: euro ja sentti Laskimen käyttöä
S3 Algebra T1-T7	Lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista Suhteita ja riippuvuuksia Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	Lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista Lausekkeen käsite Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä
S4 Geometria ja mittaaminen T1-T7, T11,T12	Erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu Yhdenmuotoisuus Suurennokset ja pienennökset Kappaleiden geometristen ominaisuuksien tutkiminen Mittaamisen periaatteen vahvistaminen Mittayksiköiden käyttöä Vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	Tasokuvioita: tunnistus, piirtäminen, nimitykset, luokittelu Monikulmion piiri Monikulmioiden pinta-aloja Peilaus, symmetria, yhtenevyys Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
S5 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T7, T13	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen

	Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen Koordinaatiston 1. neljännes	Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen Koordinaatiston 1. neljännes

Sisältöalueet ja tavoitteet	5. luokka	6. luokka
S1 Ajattelun taidot T1-T7, T14	Ongelmien asettamista Ongelmien pilkkomista Ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa Tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin	Ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa Ohjelmointia graafisessa ympäristössä
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T10	Kymmenjärjestelmän varmentaminen Lukualue 0-1000000 Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Jakaminen lukuyksiköittäin Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässälaskuja Murtoluvun käsite, murto- ja sekamerkintä Murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Desimaaliluvun käsite, kymmenes-, sadas- ja tuhannesosat Desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Negatiivisen kokonaisluvun käsite Prosentin käsite 1/100 = 1 % = 0,01 Prosentin ja murtoluvun yhteys Laskimen käyttöä	Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Lukualue 0-100000000 Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässälaskuja Murtoluvun käsite, murto- ja sekaluku, samannimisten ja erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku, laventaminen ja supistaminen sekä kertominen luonnollisella luvulla, murto-osan laskeminen, suhde Desimaaliluvun käsite, kymmenes-, sadas- ja tuhannesosat Desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Prosentin käsite, prosenttilukujen harjoittelua ja prosenttiarvon laskeminen Prosentin ja murtoluvun yhteys Positiiviset ja negatiiviset kokonaisluvut Aikalaskuja Peruslaskutoimitusten käyttäminen sovellustehtävissä Laskimen käyttöä
S3 Algebra T1-T7	Lausekkeen käsitteen vahvistaminen Epäyhtälö Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	Säännönmukaisuuksia Muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen Yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten avulla
S4 Geometria ja mittaaminen T1-T7, T11, T12	Ympyrä ja sen osia Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat Kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu	Kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä Säännölliset monikulmiot

	Erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu Piiri ja pinta-ala Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia mittauksen tarkistaminen Peilaus suoran suhteen	Tasokuvioiden piirin ja monikulmioiden pinta-alan laskeminen Kappaleiden nimeäminen ja luokittelu Suorakulmaisen särmiön piirtäminen, sen tilavuuden ja pinta-alan pohjustaminen Mittayksiköt ja niiden muunnokset Yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys, mitta-kaava
S5 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T7, T13	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Koordinaatiston kaikki neljännekset Taulukot ja diagrammit Keskiarvon käsite ja laskeminen Suurin ja pienin arvo Tietojen luokittelu ja järjestäminen Tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen Esimerkkejä todennäköisyydestä	Tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista Pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammien piirtämistä ja tulkitsemista Tyyppiarvon laskeminen Esimerkkejä todennäköisyydestä

Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1. - 6.

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas ymmärtää, että matematiikka on yleismaailmallinen tiede, joka osaa tehdä yhteistyötä, luottaa toisiin ja arvostaa muiden osaamista. Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti, kirjallisesti ja käyttäen hyväksi tietotekniikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa sekä hän oppii järkevästi käyttämään teknologiaa matematiikan opiskelussa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaito on matematiikassa sekä sisältö että väline. Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan kannalta olennaiset numeeriset, symboliset ja kuvalliset osa-alueet. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja, joiden avulla pyritään selkeään matemaattiseen ilmaisuun. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan. Tietää matematiikan olevan kansainvälinen "kieli" ja oppii hyödyntämään TVT:tä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä, jossa matematiikan opetus tukee oppilaan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa. Oppilas harjaantuu suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja ja tekemään johtopäätöksiä. Matematiikka tarjoaa oppilaalle jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Matematiikan opetus edistää oppilaan osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja opastaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.4.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana[47] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	

[47] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	L1, L7
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	L1, L5
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L2, L5
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	L2, L3, L5
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	L3
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	L3
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	L1, L5
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	L2, L4, L5
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	L1
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	L1, L5
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa	S1-S3, S6	L1, L3

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

S4 Ympäristön tutkiminen: Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergi-

aan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Ympäristöopin tavoitteet ja keskeiset sisällöt 3-6lk

Sisältöalueet tavoitteet	3. luokka	4. luokka	5. luokka	6. luokka
S1 Minä ihmisenä T1-6 ja T8 ja T10-15 ja T19	Yhdessä toiminen, kaveritaidot	Itsetunto Terveelliset elämäntavat	Ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot Kasvu ja kehitys Murrosiän muutokset ja vaikutus Ikäkauden mukainen seksuaalinen kehitys Ihmisen lisääntyminen	Nuoreksi kasvaminen Seksuaalisuuden kehittyminen Päihteet ja päihteettömyys
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toiminen T1-15 ja T17-19	Sähkölaitteet, sähköturvallisuus Polkupyörä, polkupyöräily Liikennesäännöt Vesiturvallisuus Ryhmässä toiminen	Tapaturmat ja ensiapu Vastuulliset valinnat arjessa, rahan käyttäminen Yhdessä toiminen ja erilaisuuden kunnioittaminen	Näkö, valo ja ääni, kuulo Kuulon suojelu Ilma Voima ja liike Koneiden merkitys arjessa Kasvun erot ja yksilöllisyyden kunnioittaminen Opiskelu- ja kaveritaidot	Vastuulliset valinnat Vastuu itsestä ja muista Nuoren ihmissuhteet
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan T1-16 ja T19	Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen Vesi ja rannat elinympäristönä Vesien ja rantojen eliölajeja	Metsät ja suot Metsien ja soiden eliölajeja Pohjoismaat ja Baltia sekä Itämeren alue	Eurooppa maanosana Maapallon luonto eri alueilla, erityisesti pohjoisilla alueilla	Eri maanosia ja niiden kulttuuria

	Suomi ja Suomen alueet Kartan periaatteet			
S4 Ympäristön tutkiminen T1-18	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut T1-18	Veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku. Lämpötila ja sää. Kylmältä suojautuminen	Maatila ja puutarha Ruokaa lähialueelta ja maailmalta. Ravintoketju.	Aurinkokunta, avaruus Vuorokaudenajat, vuodenajat Maapallon kasvillisuusvyöhykkeet	Yhteyttäminen Energiamuodot Palaminen
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen T1-19	Suomen väestö, vähemmistöt	Metsien kestävä käyttö	Kierrätys	Ilmastonmuutos

Laaja-alainen osaaminen ympäristötiedossa vuosiluokilla 3-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ympäristötieto on viiden eri tiedonalueen integroitu oppiaine. Näin se mahdollistaa monialaisten opintokokonaisuuksien rakentamisen. Siihen sopii myös hyvin ilmiöpohjainen opetus, jossa oppilas voi opiskella itseään kiinnostavia kysymyksiä. Oppilas oppii suunnittelemaan toteuttamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Ympäristötiedossa tulee paljon uusia käsitteitä, joita harjoitellaan. Käsitteiden oppiminen auttaa ympäristön hahmottamista ja ymmärtämään ihmistoiminnan vaikutusta ympäristöön. Oppilaat tekevät pieniä tutkimuksia itseään kiinnostavista aihepiireistä sekä yksilötyönä että ryhmissä, sekä koulun tiloissa että koulun ympäristössä. He työskentelevät ohjatusta fysiikan ja kemian ilmiöiden parissa. Kaikkiin näihin töihin voidaan liittää tutkimusasetelma. Tutkimuksissa hyödynnetään myös tietotekniikkaa: aineiston käsittely, raportointi ja julkaisu. Oppilaat tekevät retkiä joka luokka-asteella. Oppilaita tuetaan tekemään havaintoja eri aisteilla sekä opitaan käyttämään erilaisia havainnointi ja tutkimusvälineitä kuten kiikarit ja luuppi myös digitaaliset mittaus- ja tutkimusvälineet otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön. Oppilaat käyvät vähintään kerran myös jollakin maakunnallisesti merkittävällä luontokohteella. Tehdään yhteistyötä paikallisten ja maakunnallisten toimijoiden kanssa. Paikallisina painotuksina ovat metsäekosysteemi, bioenergia, maatalous ja luontoliikunta sekä luonnon merkitys hyvinvoinnille.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Tutkimustulosten esittämisessä ja julkaisussa oppilaat käyttävät erilaisia ilmaisutapoja. Heitä kannustetaan myös ilmaisemaan perustellusti erilaisia näkemyksiä.

Oppilaita kannustetaan luovuuteen ja kekseliäisyyteen arjen teknologiataitojen harjoittelussa. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen opettelu innostaa oppilaita ilmaisemaan itseään tunnistamaan erilaisia rooleja ja harjaannuttaa tunnetaitoja. Yhteistyötahoina ovat esimerkiksi paikallisteatterit, seurakunnat, MLL ja nuorisotoimi. Omaa kulttuuri-identiteettiä tuetaan kotiseututuntemuksella ja retkeilyillä. Kotiseudusta muistuttavana painopisteenä on luonto ja metsäkulttuuri**.** Oppimisessa käytetään myös videointia ja kuvaamista. Elokuvat ja erilaiset virtuaaliset ympäristöt tukevat elämyksellisyyttä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjentaidot: Oppilaan ympäristötietous ja kotiseututuntemus tukee oppilaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä. Ympäristövastuulliset ja kestävän kehityksen mukaiset arjentaidot lisäävät oppilaan mahdollisuuksia vaikuttaa ja vahvistavat hänen arvostustaan kestävään kehitykseen. Tärkeää on että koko koulun toimintakulttuuri tukee kestävän kehityksen tavoitteita.

Opetellaan arjen teknologisten sovellusten turvallista käyttöä. Harjoitellaan ensiaputaitoja ja tapaturmien ennaltaehkäisyä. Tehdään yhteistyötä mm. kouluterveydenhoitajan, palolaitoksen ja poliisin kanssa. Retket lähiympäristöön opettavat oppilaita liikkumaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Itsestä huolehtimisen valmiuksia antavat kasvuun ja kehitykseen liittyvä opetus sekä terveyttä ylläpitävien ja edistävien tietojen ja taitojen opettelu. Vuorovaikutustaidot, tunnetaidot ja itseilmaisun taidot voimaannuttavat ja antavat välineitä sosiaaliseen kanssakäymiseen, kaveruuteen ja vastoinkäymisten käsittelyyn. Näiden taitojen harjoittelua tukevat hyvin yhteisölliset opetusmenetelmät ja mm. luokkien välinen yhteistyö, teemapäivät, koko koulun tapahtumat ja tukioppilastoiminta. Paikallisena painotuksena ovat lähiruoka, luonnon antimien hyödyntäminen, metsä- ja riistakulttuuri, jokamiehenoikeudet, vastuullinen kulutus ja kulutuksen vähentäminen sekä aineettomien hyödykkeiden merkitys hyvinvoinnille. Turvallisuustaidoissa painottuu vesillä liikkuminen.

L4 Monilukutaito: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään monipuolisesti kaikissa tutkimuksen teon vaiheissa. Opetellaan sosiaalisen median vastuullista käyttöä vuorovaikutuksen välineenä. Tutkimustulosten julkaisussa käytetään erilaisia välineitä ja kuvia. Tiedonhankinnassa opetellaan kriittistä tiedonlähteen arviointia ja tulkintaa. Omia ja toisten tutkimuksia ja tutkimustuloksia harjoitellaan arvioimaan kriittisesti.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tietotekniikkaa käytetään monipuolisesti sekä opetuksessa että oppimisen välineenä. Pieniä tutkimustehtäviä tehdään tietokoneella: aineistonkeruu, -käsittely raportointi ja julkaisu sekä kriittinen tiedonlähteiden arviointi. Myös mittauksissa ja havainnoinnissa voidaan käyttää digitaalista välineistöä. Tietokoneisiin tutustutaan myös ohjelmoinnin ja tekniikan kautta. Tietokoneella voidaan tehdä ja käyttää erilaisia malleja, joiden avulla oppilasta ohjataan ymmärtämään teknologiaa, luonnon lainalaisuuksia, ympäristöä ja ihmistä. Maantiedossa harjoitellaan karttaohjelmien ja paikannusjärjestelmien käyttöä. Harjoitellaan tarkoituksenmukaista sosiaalisen median käyttöä esimerkiksi osallisuudessa ja vaikuttamistutkimuksessa. Pelillisyyttä voidaan hyödyntää käsitteiden opiskelussa ja uusien asioiden mallintamisessa. Vuorovaikutustaitojen harjoittelua tukevat videoinnit, animaatio ja kuvallinen ilmaisu.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaat harjoittelevat työelämätaitoja projektien ja monialaisten opintokokonaisuuksien yhteydessä. Tärkeitä taitoja ovat suunnittelu ja ideointi, ohjeiden lukutaito, pitkäjänteinen työskentely ja vastuu yhteisistä ja omista työvälineistä, niiden huollosta ja säilytyksestä. Oppilaat tutustuvat ympäristötiedon alan ammatteihin. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden vanhempien osaamista ja yhteistyökumppaneita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Koulun toimintakulttuuri tukee osallisuutta ja kestävää kehitystä. Oppilaat osallistuvat koulun kestävän kehityksen toimiin suunnitelmallisesti sekä tutustuvat kunnan kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen mm. jätehuolto, kierrätys ja

ympäristönsuunnittelu. Retkeilyt kehittävät oppilaiden ympäristöherkkyyttä sekä luonnon ja oman elinympäristön arvostusta. Oppilaat toteuttavat itse suunnittelemansa yhteistyöprojektin, joka liittyy kestävään elämäntapaan, luonnonsuojeluun tai turvalliseen ja viihtyisään ympäristöön. Näin he harjoittelevat osallisuutta ja vaikuttamista.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden

arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3 -6

Ympäristötiedon osalta siirtymävaiheisiin riittävät koulun normaalit oppilaan siirtokäytänteet. Ympäristötiedossa retkeillään ja tehdään laborointeja sekä kasvatuskokeita. Tämä vaatii ohjaavaa työotetta ja asettaa vaatimuksensa työskentely-ympäristölle. Oppimisympäristöinä käytetään monipuolisesti ympäristön ja yhteistyökumppaneiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä.

			Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

14.4.6 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä

muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

3-6 luokilla uskonnon arvioinnissa korostuvat alaluokkia enemmän ainekohtaiset tiedot oman elämän taitojen rinnalla. Oppilaat osallistuvat sekä tietojen että taitojen arviointiin koko ajan saadakseen realistisen kuvan omasta oppimisestaan ja kehittymisestään. Arviointi on monipuolista.

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1 UT, VT, katekismus, virsikirja vuosiluokkiin soveltuvin osin 3lk VT keskeisimmät kertomukset	L1 Kriittisen ajattelun kehittämistä esim. tekstilähteitä vertailemalla. Yhteistyötaitojen harjoittelua projekteissa, ryhmätöissä jne.

	4lk Herran siunaus, Seurakunnan elämää, oma kotikirkko ja seurakunta 5lk Vuorisaarna, Isä meidän -rukous, lähetyskäsky, Jeesuksen elämä ja alkuseurakunta, kristinuskon laajeneminen Raamatun kertomusten pohjalta 6lk Kristinuskon laajeneminen Raamatun kertomusten pohjalta, uskontunnustus, opetellaan käyttämään esim. RaamattuNet-palvelua, Virsivisaa	
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1 3-4lk Oman seurakunnan toimintaan tutustuminen soveltuvin osin 5lk Esirukous, rukous, oppilaiden omien kokemusten ja oman seurakunnan kautta 6lk Oman uskonnon pyhät paikat (Jerusalem, Vatikaani, Wittenberg), erilaiset uskonnolliset rakennukset (kirkko, kappeli, moskeija, temppeli, luostari, seurakuntakoti jne.) sekä joku kristillinen tapa tarkemmin ja omakohtaisesti dokumentoituna	L1, L2 Esim. vertaisoppimista ja oman paikan oppimista sukupolvien ketjussa. Taiteen ja kulttuurin tutkimista ja tulkintaa, ilmaisua ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua. Monipuolisesti erilaisiin työskentelytapoihin tutustumista. Erilaisten uskontojen ja kulttuurin ymmärryksen lisääminen, positiivisten mielikuvien lisääminen, luovuuteen kannustaminen.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2 3lk Lasten Raamattu ja lapsille suunnattu uskonnollinen kirjallisuus tutuksi, uskonnolliset lasten videot yms. 4lk Jeesuksen vertaukset, kristilliset symbolit etsitään esim. omasta kirkosta joka omakohtaisesti tai virtuaalisesti 5lk Raamatusta esim. sananlaskuja, Laulujen laulu, aikakirjat esimerkkeinä erilaisista teksteistä jne. 6lk Maailmanuskontojen keskeisimmät symbolit ja tavat, uskonnollinen taide ja musiikki eri aikakausilla, uskonnollisia aiheita mediassa ja populaarikulttuurissa TVT -taitoja hyödyntäen	L2, L3, L4 Tässä kokonaisuudessa esim. taiteeseen ja kulttuuriin tutustuminen ja tulkinta, ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, sääntöjen ja sopimusten noudattaminen, symbolin lukutaitojen kehittyminen ja vertailu, lisätään kulttuurillista tietoisuutta sekä kaikkien aistien käyttöä opiskelussa
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa	S1, S2, S3 5lk	L4, L5, L6

koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	Saman tapahtuman hakemista useasta evankeliumista, historian tutkimustieto ja Jeesuksen elämä rinnakkain 6lk Perehtymistä historiallisiin ja tieteellisiin tulkintoihin esim. tiedonhakua netistä, vertailevan taulukon tekoa.	Esim. fiktion, faktan ja mielipiteen erottelu, tiedon vertailu, vertailu- ja ajattelutaitojen kehittäminen päättelyn ja vuorovaikutussuhteiden pohtimisen avulla. Oman työn loppuunsaattamisen harjoittelu.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S3 3lk Joku Suomessa tällä hetkellä toimiva uskonnollinen yhteisö lähemmin 4lk Useampaan uskonnolliseen yhteisöön tutustuminen oppilaiden lähipiirissä 5lk Kristinuskon synty ja laajeneminen maailman uskonnoksi 6lk Lähi-idän uskontojen maantieteelliset ja kulttuuriset lähtökohdat tutuksi etsien yhtäläisyyksiä juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista. Pohdintaa ja tiedon etsintää uskontojen ja uskonnottomuuden nykytilanteista	L1, L2 Esim. kriittisen ajattelun kehittyminen. Vertaisoppiminen. Kulttuurien vertailu. Hyvän käytöksen opettelu. Monipuolista tiedon haun harjoittelua, kriittisen ajattelun kehittymistä ja vertailua opetellaan. Opetellaan hyväksymään ja etsimään faktatietoa erilaisista maailmankatsomuksista ja uskonnottomuudesta.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S3 3lk Oman kotikirkon ja seurakunnan taide ja musiikkielämä, arkkitehtuuri soveltuvin osin 4lk Lasten kristillinen kirjallisuus ja taide soveltuvin osin 5lk Kristillisten kirkkojen eriytyminen 6lk Uskonnot ja niiden vaikutukset mm. länsimaiseen lainsäädäntöön. Lähetystyö, uskonnot ja ristiriidat 5.-6.-luokilla soveltuen: uskonnollinen arkkitehtuuri, taide ja musiikki, kirjallisuus, tanssi, teatteri, media ja populaarikulttuuri sekä uskontojen tutkimus lyhyesti esiteltynä tieteenalana	L2 Esim. mahdollinen vertaisoppiminen, kansainvälisyys ja kulttuurinen vertailu ja vuorovaikutus. Tieto -taitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattamista eri kristillisiä suuntauksia ja uskontokuntia sekä uskonnottomia kohtaan. Lähdekritiikin harjoittelua. Monipuolista TVT -taitojen harjoittelua
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään	S1, S3 3lk Osallistumisia erilaisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan	L2, L5, L6 Yhteistyötä erilaisten uskonnollisten järjestöjen kanssa, kouluvierailuja, vierailuja

asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	4lk Eri uskontojen tapoihin ja kulttuuriin tutustumista, ensisijaisesti oman koulun ja kotiseudun uskontoihin 5lk Eri uskontojen pyhäkköihin ja tapoihin tutustumista, uskonnottomuuden ymmärtämistä 6lk. Erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä, mahdollisuuksien mukaan vierailuja erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin (virtuaalisesti) tai uskonnollisista yhteisöistä vierailuja sekä lasten omia kokemuksia matkoilta jne.	tarpeen vaatiessa virtuaalisesti esim. moskeijaan, helluntaiseurakunnan temppeliin jne. Harjoitellaan ihmisenä kasvamisen taitoja, suvaitsevaisuutta ja asioiden tarkastelua muiden näkökulmista lähtien.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3 3lk Toisten ihmisten huomioiminen ja kunnioittaminen Jeesuksen opetusten pohjalta, ihmisenä kasvamisen taitojen harjoittelua arkipäivän tilanteissa 4lk Lasten oikeuksien julistus, esim. SPR:n, MLL:n tai muun vapaaehtoisjärjestön toimintaan tutustuminen 5lk 10 käskyä, Kultainen sääntö ja siitä johdettava ekumeeninen ja solidaarinen yhteistyö, lähetystyö ja jatkuva, arkipäivän toisten ihmisten huomioiminen, arvostaminen ja auttaminen 6lk Ihmisoikeuksien julistus ja Lasten oikeuksien julistus, kristillisen etiikan pohjalta kehittynyt suomalainen ja länsimainen lainsäädäntö, ekumenia, johonkin kansainväliseen avustusjärjestöön (esim. Punaiseen ristiin/Punainen puolikuu sisarjärjestöön, MLL, Lääkärit yli rajojen jne.) tutustutaan tarkemmin, etsitään populaarikulttuurista uskonnollisia yhteyksiä esim. YouTube	L7 Erilaisten tiedonhankintamenetelmien monipuolinen käyttö. Demokratia ja vastuunkanto -käsitteiden harjoittelua. Yhteiskunnalliseen epätasa-arvoisuuteen tutustuminen. Joitakin kokemuksia esim. yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella esim. vierailu vanhainkotiin. Median vaikutuksen ja vastuullisen tiedottamisen pohdiskelua.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3 3-4lk Lasten oikeuksien päivä 20.11., toisen ihmisen kunnioittaminen arkipäivän tilanteiden kautta 5lk Kultainen sääntö ja Jeesuksen opetukset YK:n ihmisoikeuksien julistus	L2 Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä, perustelemaan ajatuksiaan ja kuuntelemaan itseään ja toisia sekä löytämään luovia, yhteisöjä tukevia ratkaisuja. Harjoitellaan argumentointia ja vuorovaikutussuhteita.

	6lk Tasa-arvoisuus esim. siirtolaisuus - pakolaisuus Raamatun kertomuksissa ja tänä päivänä	Blogi/mielipidekirjoitus tms.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3 Lähtökohtana ihmisen vastuu ympäristön ja luonnon hyvinvoinnista luomiskertomus 3lk Omaan kasvuun ja kehitykseen sekä luontoon ja ympäristöön liittyvää arvopohdintaa esim. millaisia ovat hyvät yhteistyötaidot, omasta työympäristöstä, luokasta, koulun ja kodin lähiympäristöstä jne. huolehtiminen 4lk. Laajemmin ympäristöstä huolehtiminen ja omien valintojen vaikutusten pohdinta ympäristön tilaan liittyen, laajemmin omien arvojen pohdintaa esimerkkien pohjalta 5lk Edellisten lisäksi laajemmin ympäristöystävällinen ajattelu vs. saastuminen, ihmisen vastuu elinympäristöstään luomiskertomuksen perusteella 6lk Ihmisen hyvän elämän edellytykset, esim. epäitsekkyys/itsekkyys, vapaus/vastuu. Voidaan kutsua esim. asiantuntija vierailijoita keskustelua herättelemään tai etsiä sellaisia netistä	L1, L3, L6 Esim. tiedon monipuolista etsimistä, kriittisen ajattelun ja omien tavoitteiden asettelua, omien ja toisten arvojen käsittelyä, sääntöjen ja sopimusten harjoittelua, kestävän kehityksen arvojen sisäistämistä, oman vastuunkannon harjoittelua. Voidaan toteuttaa esimerkiksi mielipidekirjoitus, asiantuntijan haastattelu, elokuva, animaatio, ryhmätutkielma.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3 3lk Oma tahto/toisen huomioiminen, arkipäivän elämän tilanteita ja niihin liittyvien arvojen tutkimista, tunteiden nimeämisen opettelua. Harjoitellaan sosiaalisesti hyväksyttäviä tapoja ilmaista omia tunteitaan. 4lk Tunteiden käsittelyn pohjana Raamatun kertomukset. Omien tunteiden ja arvojen nimeämisen harjoittelua, sovittelemisen harjoittelua. 5lk Arkielämän tilanteisiin liittyviä vaikeampia arvovalintoja yhdistettynä kristilliseen ajatteluun 6lk Omien mielipiteiden ja arvojen perustelua ja pohdintaa esim. raittius, riippuvuudet, vastuullisuus.	L1, L4, L6, L7 Harjoitellaan kysymysten asettelua ja tiedonhakua itsenäisesti ja ryhmässä. Ymmärretään ja kokeillaan erilaisia näkökulmia asioihin ja tunteisiin: empatian ja kuvittelukyvyn kehittämistä. Monilukutaidon harjoittelua Oman vastuunkannon opettelua. Yritteliäisyyttä harjoitellaan samoin rauhan, tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja demokratia taitojen harjoittelu Esim. elokuva, animaatio, tunnekorttien valmistus, näytelmä tms.

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3 3-6lk Luomiskertomuksesta ihminen Jumalan kuvana, ihmistä suurempi rakkaus elämän voimavarana 3lk Epäonnistumisen siedon harjoittelua yksin ja ryhmässä, onnistuneiden oppimiskokemusten vahvistamista 4lk Omien ja luokkatovereiden vahvuuksien nimeämistä, yhteistyötaitojen opiskelua 5lk Oman kasvun ja kehityksen tutkimista ja arviointia, omien arvojen ja tunteiden tunnistelun opiskelua, yhteistyön harjoittelua 6lk Epävarmuuden ja oman keskeneräisyyden hyväksymistä, oman identiteetin vahvistamista, jokainen on arvokas ja hyväksytty omana itsenään	L1 Vertaisoppimista, omien arvojen ja moninaisten näkökulmien hakemista, luovien ratkaisumallien hakemista sekä vuorovaikutussuhteiden hahmottamisen harjoittelua. Keskeistä on oman itsensä hyväksyminen keskentekoisena, kehittyvänä ihmisenä ja saman arvon antamisen harjoittelua kanssaihmisiä kohtaan arkipäivän tilanteissa.

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteeriot ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämänkatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä: Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1 3lk Raamattu pyhänä kirjana Raamatun kaksi osaa: Vanha testamentti ja Uusi testamentti Jumalan liitto ihmisen kanssa Vanhassa Testamentissa ja Uudessa Testamentissa Jeesuksen opetuksia ja ihmetekoja Pääsiäinen 4lk Kristuksen elämä ja opetus evankeliumeissa Kristus: ihminen ja Jumala Joulu ja Teofania Pääsiäinen Oppilaan suojeluspyhä ja hänen elämäkertansa Oman seurakunnan pyhät ja niihin liittyvät kertomukset 5lk Raamattu kirkon kirja, uskon lähde Pyhä Kolminaisuus Raamatussa Pyhä Kolminaisuus Jumalanäiti Enkelit Pääsiäinen 6lk Apostolit Apostoli Paavali Kirkon synty ja alkukirkon elämää Marttyyrit Seurakunta ja kirkko Helatorstai ja helluntai Pääsiäinen	L1 Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita pari- ja ryhmätyöskentelyssä.

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1 3lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Alkurukoukset ja paastorukous Liturgia Tavallisimpia kirkkoveisuja Kirkkorakennus Kodinpyhitys, kiitosrukoushetket, panihida Reliikki 4lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Erilaisia pyhäkköjä ja kirkkorakennuksia Kirkollista esineistöä Vierailu pyhäkössä Paasto Katumuksen sakramentti Sairaanvoitelun sakramentti Rippi-isä ja hengellinen ohjaus Kirkkoisät Pappeus Lähetystyö Diakoniatyö Suomen ortodoksinen kirkko 5lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Uskontunnustus; Pyhä Kolminaisuus, kirkon oppi Kirkkomusiikki ja ikonitaide uskon lähteinä, säilyttäjinä ja elävöittäjinä Ehtooveisu Ajan pyhittäminen: juhlan ja arjen vuorottelu, kirkkovuosi Juhlien jako suuriin juhliin: Kristuksen ja Jumalanäidin juhlat Juhlien tropareita ja tapahtumaikoneja 6lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Luostarit uskon säilyttäjinä ja lähetystyön sydäminä Karjalan valistajat Seurakunnan toimijat ja toiminta Ajan pyhittäminen, kirkkovuosi paastoineen Pääsiäisen ajan tapahtumat Lasaruksen lauantaista pääsiäiseen ja liturgiikka Vuorokauden jumalanpalveluskierto Jeesuksen rukous Rukous ennen ehtoollista Ehtoollinen Kirkko: eukaristinen yhteisö Vigilia, liturgiaa edeltävä palvelus	L1, L2 Oppilasta ohjataan käyttämään itselle sopivia työtapoja; esim. draama, yhteistoiminnallista oppimista oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen niin että oppilas pääse tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin (www.ortoboxi.fi, ortodoksi.net).

	Liturgia ja paastoliturgia	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2 Jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia (3-6lk), paastoliturgia (6lk), kodinpyhitys (3-6lk), kiitosrukoushetket (3-6lk), panihida (3-6lk); osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin (3-6lk) Sanastoa (3-6lk) Symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot (3-6lk) Kirkkomusiikki (3-6lk) Raamattu ja traditio (3-6lk) Marttyyrit (5-6lk) Katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa (5-6lk)	L2, L3, L4 Oppilaita ohjataan asettumaan toiseen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä. Opitaan siihen liittyviä toimintatapoja (esim. tunnustuksellisuuden hyväksyminen). Opetuksessa käytetään eri aisteja symbolien tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset (myös virtuaaliset lähteet) kinesteettiset.
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3 3lk Raamatun käytön perusteet Pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan 4lk Raamatun käytön perusteet Pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan 5-6lk Projekteja yksin ja yhdessä Projektien vertaisarviointia Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa	L4, L5, L6 Opetuksessa käytetään eri aisteja symbolien tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset (myös virtuaaliset lähteet) kinesteettiset. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta (L4) oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen (L5) ja harjoittelemalla erilaisia tehtäviä kirkossa esim. ponomari (L6)
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2 3lk Pyhä ja arki eri uskonnoissa ja kulttuureissa Käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla Projekteja yksin ja yhdessä Projektien vertaisarviointia Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa 4lk Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, Pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma	L1, L2 Ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja tarkastelemaan tietolähteitä monipuolisesti.

	5lk Katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa Ekumenia, ekumeeninen rukousviikko Ortodoksisuus Suomessa, Euroopassa ja maailmassa: globaali ortodoksisuus 6lk Marttyyrit, luostarit ja paastot kristinuskossa ja muissa uskonnoissa Uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen Uskonnot nyky-Euroopassa ja niiden ilmeneminen ihmisten arjessa Uskontodialogi	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2 Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma (3-6lk) Marttyyrit (5-6lk) Uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen (5-6lk) Pyhä ja arki (3-6lk) Ekumenia, ekumeeninen rukousviikko (3-6lk) Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa (5-6lk) Uskontodialogi (5-6lk) Käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla (3-6lk)	L2 Oppilaita kannustetaan kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla (esim. kirjeenvaihtoon, Skype videopuhelu jne.).
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S3 Oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua (3-6lk) Jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia (3-6lk), paastoliturgia (6lk), kodinpyhitys (3lk), kiitosrukoushetket (3-6lk), panihida (3-6lk); osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin (3-6lk) Yhteisön jäsenenä (3-6lk) Oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot (3-6lk) Toisen ihmisen huomioiminen (3-6lk)	L2, L5, L6 Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, puolustamiseen (L2) ja tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön sekä hyviin käytöstapoihin (L5). Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa (L6).
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3 3lk Itsestä huolehtiminen Yhteisön jäsenenä toimiminen Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Some-etiikkaa 10 käskyä	L7 Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä niin kouluyhteisössä kuin myös yhteiskunnassa.

	Laupias samarialainen – toisen auttaminen Viisas rakentaja - elämänarvot Fariseus ja publikaani - nöyryys Tuhlaajapoika - anteeksiantaminen Elämä lahjana Tasa-arvo: ulkonäkö, menestys 4lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: epäitsekkyys Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Rakkauden kaksoiskäsky Tasa-arvo: eri-ikäiset ihmiset, terveys 5lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: omasta luopuminen Filantropia, globaali vastuu, pakolaisuus Kultainen sääntö Kylväjä – ihmisenä kasvaminen, ortodoksinen ihmiskäsitys Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Viihderiippuvuus Ihmisoikeudet uskonnoissa Eri uskontojen välinen kunnioitus Tasa-arvo: sukupuolinen tasa-arvo 6lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: hyvän tekeminen Paasto ja paastorukouksen sisältö Vuorisaarna Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Ihmisoikeudet – marttyyrit ja uskon puolustajat Tasa-arvo: alueellinen eriarvoisuus, rikkaat/köyhät, rasismi, syrjäytyminen	Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3 3lk Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11. 4lk Oppilas vähemmistön jäsenenä Koulun vähemmistöryhmiä Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11. 5lk	L2 Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen

	Suomalaisia vähemmistöjä Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11. 6lk Globaali talous ihmisoikeuksien näkökulmasta Lapsen oikeuksien sopimus, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3 3lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Omien tekojen seuraukset Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta Paasto 4lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta Paasto 5lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta Kirkon opetus luomakunnasta Paasto Kilvoittelu 6lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta Ajankohtaisten kysymysten eettistä pohdintaa Paasto Kilvoittelu	L1, L3, L6 Oppilaat kehittyvät tunnistamaan pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja vuorovaikutussuhteita (L1) Oppilaalla on tilaisuuksia harjoitella yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja (L3) Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia toisten hyväksi toimimisesta (esim. Kummitoiminta, tukioppilas, jne.) (L6)
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3 3-6lk Eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta Omien ajatusten kertominen Mielipiteiden perusteleminen Toisen mielipiteen kunnioittaminen Toisen asemaan asettuminen Empatiataitojen harjoitteleminen	L1, L4, L6, L7 Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia (L1) Kehitetään monilukutaitoa vuorovaikutuksessa tarkastelemalla fiktiota, faktaa ja mielipiteittä (L4)

		Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa (L6) Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä (L7)
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3 3-6lk Ihminen Jumalan kuvana Luomiskertomus	L1 Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.

14.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä

Elämänkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiainesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan pääasiassa 1 -6 luokkien tai 7 – 9 luokkien oppilaista. Tästä johtuen elämänkatsomustiedon keskeiset sisällöt on jaettu 1 -2, 3 -6. ja 7 -9 luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana. Elämänkatsomustiedon opetus muodostaa jatkumon läpi perusopetuksen. Siirtymävaiheissa oppilasta tuetaan opetussuunnitelman perusteiden luvussa 14.1 kuvatulla tavalla.

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	L1, L2, L3, L7
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	L1, L4, L5
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3	L1, L4
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3	L3, L7
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2-S4	L2, L4, L5
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	L1, L2
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1- S4	L1, L2, L5
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1- S3	L2, L7

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeus-etiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	L2, L3
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	L5, L6, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajat-	S1-S4	L1, L2,L3, L7

telun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	Arkielämän säännöt ja niiden noudattaminen. Käsitys väärästä ja oikeasta. Oman elämän arvot esim. onnellisuus, hyvä elämä ja niiden soveltaminen arkielämän tilanteisiin esim. pelot, ystävyys ja erilaiset tunteet. Omien mielipiteiden ilmaisun harjoitteleminen ja toisten mielipiteiden kuuntelu ja kunnioittaminen. Erilaisiin käsitteisiin tutustuminen esim. luonto, elämä, maailma, normi).	L1 Moninaisten työtapojen käyttäminen esim. keskustelut, vierailut ja toiminnallisuus sekä leikit ja pelillisyys L2 Vuorovaikutus, yhteistyö, hyvä käytös, toisten arvostaminen L3 Arjen taitojen harjoittelu esim. itsestä ja toisesta huolehtiminen L7 Käytännön toiminta hyvän elämän ja kestävän kehityksen periaatteista käsin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4 Omien mielipiteiden ja ajatusten perustelu sekä niistä keskusteleminen toisten kanssa. Tosiasioiden ja mielipiteiden erottaminen toisistaan. Hyvän ja asianmukaisen perustelun tunnistaminen.	L1, L4, L5 L1 Kuunteleminen, vuorovaikutussuhteiden arvioiminen, asioiden keskinäisten suhteiden hahmottaminen, oman sisäisen tiedon pohtiminen, kannustaminen vaihtoehtoisten näkökulmien hahmottamiseen L4 Taito hankkia, yhdistää, muokata tietoa eri merkityksissä. Faktan ja fiktion erottaminen, kriittinen ajattelu L5 TVT:n vastuullinen ja turvallinen käyttö, medialukutaito (esim. lähdekritiikki)
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3 Arkielämän syy- ja seuraussuhteet esim. menen myöhään nukkumaan, olen koulussa väsynyt. Oman toiminnan vaikutusten arviointi. Ihmisten toiminnan eettistä arviointia	L1, L4 L1 Tiedon pohtiminen, näkökulmien hahmottaminen L4 Oppimisen taitojen kehittyminen, medialukutaito
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3 Arkielämän asiat, joissa voi itse ottaa vastuuta esim. huoneen siivoaminen. Toisten kunnioittaminen esim. pohditaan miten voidaan auttaa toisia. Sopimusten ja lupausten merkitys arkisin esimerkein. Luonnosta huolehtiminen esim. metsäretki.	L3, L7 L1 Toiminnalliset työtavat esimerkiksi roskien kerääminen, lintujen ruokkiminen, metsäretki L3 Vastuun kantaminen omasta ja toisten työstä. Kestävän kuluttamisen ja turvallisuuden merkitys. Sosiaalisten taitojen kehitys L7 Yhteistyö, ristiriidat, ratkaisut ja päätöksenteko. Omakohtaisen luontosuhteen pohdinta ja merkitys. Omien valintojen merkityksen ymmärtäminen itsensä, toisten ja luonnon kannalta

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2-S4 Pohditaan mitä kulttuuri ja kulttuuriperintö tarkoittavat esimerkkien kautta. Kulttuurien eroja ja vaikutuksia yksinkertaisten esimerkkien avulla Esimerkkien avulla suomalainen ja muu kulttuuriperintö. Pääpaino suomalaisessa ja lähiseudun kulttuurissa, joka konkretisoi aihepiirin oppilaalle esim. vierailuja, jotka monipuolistavat kulttuurikokemusta.	L2, L4, L5 Mahdollisuuksien mukaan integroidaan maantietoon L2 Rohkaistaan kansainväliseen yhteistyöhön (esim. ulkomaisen kirjekaverin etsiminen, TVT:n ja sosiaalisen median ja oppilaiden omien kokemusten hyödyntäminen). Oma kulttuuriympäristö ennen ja nyt L4 Erilaisten symbolijärjestelmien tulkitseminen ja kulttuurisen monimuotoisuuden hahmottaminen L5 TVT:n käyttö esim. Prezi, PowerPoint, tiedonhaku, pelit
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4 Oman identiteetin rakentaminen eri näkökulmista käsin. Mitä katsomuksellisuus tarkoittaa ja millaisia katsomuksia maailmassa on (pääpiirteitä muutamasta esimerkistä). Huomioidaan mahdollisuuksien mukaan oppilaiden kiinnostuksen kohteet katsomuksista, kulttuureista tai uskonnoista ja tutustutaan niihin Tutustuminen paikallisen kulttuurin erityispiirteisiin.	L1, L2 L1 Tutkiva ja luova työskentely, yhdessä tekeminen erilaisia työtapoja käyttäen syventyen aiheeseen L2 KV-yhteistyö mahdollisuuksien mukaan, taiteen ja kulttuurin tulkinta
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1- S4 Oppilas oppii asettamaan itselleen oppimistavoitteita ja etenemään niitä kohti. Tässä voidaan käyttää apuna esim. oppimispäiväkirjoja, portfoliota tai arviointikeskusteluja.	L1, L2, L5 L1 Työn suunnittelu, tavoitteiden asettaminen, työskentelyn ja edistymisen arviointi L2 Oppimisen ilo L5 TVT:n käyttö esim. oppimispäiväkirja blogissa tai netissä L7 Kouluympäristöön vaikuttaminen, omaan oppimiseen vaikuttaminen
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1- S3 Oppilas hahmottaa mikä on hänen katsomuksensa, katsomuskäsite avautuu henkilökohtaisesti. Avoimuus muiden mielipiteille, suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus-käsitteen ymmärtäminen, toisten kunnioittaminen, kuuntelutaito.	L2, L7 L2 Ohjataan oppilasta asettumaan toisen asemaan ja kunnioittamaan hänen näkemystään ja kulttuurista moninaisuutta L7 Median hyödyntäminen oman näkemyksensä ilmaisussa. Yhteistyö, ristiriitojen käsittely luokkayhteisössä
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaail-	S3 Lasten oikeudet konkreettisin esimerkein. Sa-	L2, L3 L2 Toisten arvostaminen

malliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	dut ja tarinat ihmisoikeusrikkomusten näyttämönä. Omien oikeuksien, mutta myös niiden mukana tulevien vastuiden ja velvollisuuksien ymmärtäminen.	L3 Yksityisten rajojen suojaaminen, omien vastuiden ja oikeuksien tunteminen ja niiden eettinen käyttö
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4 Oppilasta kannustetaan tekemään oma-aloitteisesti erilaisia arjen asioita ja tuetaan eettistä käytöstä hänen omassa elämässään (esim. koulukaverin auttaminen, roskien siivous, sääntöjen noudattaminen).	L5, L6, L7 L5 TVT:tä arvioidaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja opitaan toimimaan vastuullisena kuluttajana L6 Rohkaistaan oma-aloitteellisuuteen, positiivisen työskentelyasenteen luominen, yritteliäisyys L6 Itsenäisen ja vuorovaikutuksellisen työskentelyn harjoittelu L7 Kiinnostuksen herättäminen yhteisiä asioita kohtaan (esim. oppilaskunnassa toiminen, luokkaretken järjestäminen)

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissä otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä te-

kemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämänkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet **Opetuksen tavoitteena on**	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.4.8 HISTORIA

Uuden tuntijaon mukaisten historia- ja yhteiskuntaoppi- oppiaineiden opetuksen aloitusajankohta ratkaistaan paikallisesti. Opetushallitus suosittelee ratkaisua, jonka mukaan yhteiskuntaopin opetus aloitetaan viimeistään 4. vuosiluokalla ja historian opetus viimeistään 5. vuosiluokalla.

Opetussuunnitelman perusteiden ko. oppiaineiden osuudet on laadittu siten, että ne tukevat tämän toteuttamista.

Tästä syystä historian tuntijako Vaalassa on seuraavanlainen:

	4.	5.	6.	7.	8.	9.
HI		1	2	2	2	

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian opetuksen päämääränä on, että historian opetusta saatuaan oppilas osaa erottaa faktatiedot ja tulkinnat, eläytyy, hahmottaa, kasvaa aktiiviseksi, kuvailee, käyttää käsitteitä, lukee ja analysoi, nimeää motiiveja, on omaksunut periaatteita, pohtii, selittää, soveltaa, tekee päteviä tulkintoja, tunnistaa syitä ja seurauksia, tuntee ja ymmärtää. Lisäksi hänen identiteettinsä rakentuu.

Oppilas hankkii tietoja, harjoittelee, käyttää tietoja, paneutuu, perehtyy, soveltaa hankittua tietoa suullisesti ja kirjallisesti, tekee johtopäätöksiä, tekee tulkintoja ja tutkii ohjatusti.

Opettaja antaa palautetta, auttaa, avaa teksteissä käytettyjä käsitteitä, edistää, harjaannuttaa, herättää kiinnostusta, johdattaa, kehittää, korostaa, käsittelee, perehdyttää, rohkaisee, tukee ja vahvistaa.

Opetuksessa korostetaan elämyksellisiä, toiminnallisia, tutkivia ja vuorovaikutteisia työtapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi draama, erilaisten lähteiden tutkiminen, kerronta sekä leikit ja pelit. Opetuksessa myös vahvistetaan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitellaan tulkintojen tekemistä.

Opiskelussa korostuvat tietojen hankkiminen ja käyttäminen yksin ja yhdessä toisten kanssa myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen. Historian eri aiheet mahdollistavat hyvin integroinnin eri oppiaineisiin kuten äidinkieleen, maantietoon, uskontoon, musiikkiin ja kuvaamataitoon. Opiskelussa korostuu tietojen hankkiminen ja käyttäminen yksin ja yhdessä toisten kanssa. Monipuolisessa tiedon haussa tieto- ja viestintätekniikkaa käytettäessä kriittinen ajattelu ja oikeat hakutekniikat ovat avainasemassa.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	Miksi historiaa opiskellaan?	Sisältää kaikki laaja-alaisen osaamisen tavoitteet
Tiedon hankkiminen menneisyydestä		
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5 Mistä lähteitä löytyy ja mitä lähde kertoo? Arjen lähteet. Tyypilliset paikalliset ja kansalliset lähteet Fiktion ja faktan erottaminen. Lähteen luotettavuus. Digiarkistot ja kuvat. Lähteiden säilyvyys ja säilyttäminen, esim. rakennukset, kuvat ja taideteokset. Erilaisten lähteiden tulkinta ja havaitseminen eri aika-	L1-L7

	kausina esim. valokuvat, kirjeet, esineet, rakennukset, taideteokset, tarinat, kertomukset yms.Oman suvun tarinat.	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5 Historiallinen tieto eri aikakausina. Pyritään tehtävien avulla ohjaamaan oppilasta yksin ja ryhmässä esittämään kysymyksiä ja tulkintoja historiallisesta tiedosta.	L1, L2, L4-L7
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5 Tiedon jäsentäminen esim. aikajana ja ajatuskartta. Käsitteiden avaaminen. Eri aikakausien tyypillisiä piirteitä esim. taiteet, vaatteet, arjen esineet, tieteen keksinnöt, työkalut.	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5 Erilaiset motiivit oman elämän parantamiseksi esim. sodat, löytöretket ja viljelymenetelmien kehittäminen. Arjen motiivit omassa ja perheen elämässä, sekä vertailu historian eri aikakausiin.	L2-L4, L6, L7
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5 Yksilön valintojen ja tekojen merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle eri aikakausina. Erilaisten motiivien vaikutukset ihmisten elämässä esim. maailmankuvan muutos.	L2, L4,L7
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5 Asutuksen leviäminen ja asumisolojen kehitys. Syntyperän merkitys ihmisen elämässä esim. säädyt/rahvas. Yksilön valintojen ja tekojen merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle eri aikakausina.	L1-L7
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5 Ohjataan oppilasta näkemään ihminen ympäristönsä muovaajana ja tunnistamaan menneisyyden merkitys nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Eri aikakausien ominaispiirteet esim. ravinnon hankinta, asuminen, taiteet, tieteet, talous.	L1, L2, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5 Päättely- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. Miksi asiat tapahtuvat? Ajallisen taustan ymmärtäminen ja vertaaminen nykyisyyteen. Voidaan demonstroida historiallista päätöksentekoa, esim. draaman keinoin Caesarin murha.	L1, L2, L4
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5 Lähteiden vertaileva tulkinta ja kriittisyys. Tarkastellaan tapahtumia eri osapuolien näkökulmasta, eri lähteiden kautta esim. huijarilähteet, propaganda ja Internet.	L1-L7

T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5 Arjen taidot ja säännöt eri aikakausina. Erilaiset motiivit oman elämän parantamiseksi esim. sodat, löytöretket ja viljelymenetelmien kehittäminen. Oppilaat voivat sijoittaa kuvitteellisia ihmisiä eri aikakausille ja luoda tarinoita, näytelmiä, piirroksia. Harjoitellaan pienimuotoista projektityöskentelyä, ryhmässä toimimista ja yhteistyötä.	L2-L4, L6, L7

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Sisällöt valitaan niin, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti. S1-S5 sisältöalueissa paikallisuus otetaan huomioon perehtymällä oman paikkakunnan historiaan sisältöalueen mukaisesti.

Kronologisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat:

- ihminen kivikaudella: kekseliäs ihminen, Suomen ensimmäiset asukkaat, kuvat kallioissa
- korkeakulttuurit: Maanviljely, ammatit, Kaksoisvirtainmaa, Egypti, Faarao
- pronssi- ja rautakausi Suomessa: elämää ko. kausilla
- antiikin Kreikka: demokratia, Persialaissodat, Ateena, Sparta, Aleksanteri Suuri
- antiikin Rooma: perustaminen, tasavalta, Puunilaissodat, keisarit, hajoaminen, antiikin perintö
- viikinkiaika: viikingit - kauppiaat vai soturit, Idäntie, muut viikinkiretket
- Euroopan keskiaika: ritarit ja linnat, elämää keskiajalla, kristinusko, ristiretket, islamin leviäminen
- keskiaika Suomessa: arkielämä maalla ja kaupungeissa, linnat, kirkko ja papit opettajina
- uuden ajan alku: löytöretket, maailmankuvan muuttuminen, renessanssi, uskonpuhdistus
- uusi aika Suomessa: Kalmarin Unioni, Vaasat, Nuijasota, Agricola
- itsevaltiuden aika: Ranska, Englanti, barokki
- Ruotsin suurvalta-aika: Ruotsi suurvallaksi, Brahe, Pietari Suuri, Suuri Pohjansota

- Suomi 1700-luvulla, Säädyt, rokokoo, kustavilaisuus
- vallankumousten aika: valistus, Amerikan siirtokunnat, Ranskan vallankumous, Napoleon
  Tarkoista sisältöjen vuosiluokkarajoista tulisi luopua. Pääasia on, että asiat tulevat opetettua ja opittua alaluokkien aikana.

Temaattisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat:

- omat juuret: oma perhe, suku ja kotiseutu
- eurooppalaisen sivilisaation ja maailmankuvan synty: antiikin Kreikka ja Rooma, keskiaika, itsevaltius ja valistus, uskonnon vaikutus
- Suomi kivikaudelta osaksi Venäjää: kivikausi, pronssi- ja rautakausi Suomessa, Suomi osana Ruotsin valtakuntaa, autonomiseksi osaksi Venäjää
- kivikaudelta korkeakulttuureihin: kekseliäs ihminen, maanviljely muuttaa maailmaa, kirjoitustaito, ammatit, valtiot, pronssi- ja rautakausi
- ihminen historian pyörteissä: ihmisen asema kivikaudella (jokapäiväinen selviytyminen), korkeakulttuureissa (ammattien kehittyminen), antiikin aikana (demokratia), keskiajalla (säädyt, uskonto), uuden ajan murroksessa (itsevaltius, valistus, maailmankuvan muuttuminen)

Laaja-alainen osaaminen alakoulun historiassa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppimaan oppimisen taitoja harjoitellaan tietoisesti. oppilaita ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa
- oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan
- ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, tarinoiden, kirjallisuuden, tieteen ja taiteen keinoin
- pyritään edistämään uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta erilaisin työskentelytavoin.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oman taustan merkitys ja paikka sukupolvien ketjussa
- kotiseudun ja lähialueen kulttuuriperintöön tutustuminen
- tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun pelien, leikkien ja draaman keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- hyvien tapojen harjaannuttaminen
- tuetaan oppilasta ottamaan vastuuta itsestä ja toisista
- oppilaita opastetaan järkeviin teknologisiin valintoihin ja turvallisiin toimintatapoihin.

L4 Monilukutaito

- fiktiivisten tekstien rinnalle tulevat yhä vahvemmin faktatekstit. yksiselitteisen faktatiedon kyseenalaistaminen

- oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla havainnoimaan, että teksteillä on erilaisia tarkoituksia. oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja
- oppilaita opastetaan tiedon lähteille, esimerkiksi kirjasto, digilähteet ja hakupalvelut. erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen on merkityksellistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- oppilaita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian perustaitojen hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä
- oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään
- oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja oman työn arvostamiseen
- oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisen muutoksen puolesta
- opetuksessa herätellään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja tutustutaan demokratian käsitteeseen
- oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioin-

nissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Alaluokkien arviointi

Tiedon muistamisen lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen. Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.

Keskeistä arvioinnissa

- palaute: pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan
- arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisu muotojen kautta osoitettu osaaminen
- sisältöjen muistamisen lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittämiseen
- historian sanallista arviota tai arvosanaa lukuvuositodistukseen antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa OPS:ssa asetettuihin tavoitteisiin.

Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on

- tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytyminen
- ankkuroituminen kulttuuriympäristöön
- aikaperspektiivin hahmottaminen
- ihmisen toimijuuden oivaltaminen
- historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seurausuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1–S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI

Uuden tuntijaon mukaisten historia- ja yhteiskuntaoppi- oppiaineiden opetuksen aloitusajankohta ratkaistaan paikallisesti. Opetushallitus suosittelee ratkaisua, jonka mukaan yhteiskuntaopin opetus aloitetaan viimeistään 4. vuosiluokalla ja historian opetus viimeistään 5. vuosiluokalla.

Opetussuunnitelman perusteiden ko. oppiaineiden osuudet on laadittu siten, että ne tukevat tämän toteuttamista.

Tästä syystä yhteiskuntaopin tuntijako Vaalassa on seuraavanlainen:

	4.	5.	6.	7.	8.	9.
YKO	1	1				3

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Yhteiskuntaoppi luokilla 4 - 6

Yhteiskuntaoppi kasvattaa oppilaita aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi, jotka ovat oma-aloitteisia ja päämäärätietoisia.

Päämääränä on, että yhteiskuntaopin opetusta saatuaan oppilas osaa antaa esimerkkejä, arvioida, etsiä, ymmärtää ja soveltaa tietoa, hahmottaa, hankkia ja arvioida kriittisesti tietoa, muodostaa ja ilmaista mielipiteensä, keskustella, kuunnella, kuvailla, käyttää, nähdä, osallistua, perustella näkemyksiään ja valintojaan, selittää, seurata ajankohtaisia asioita, soveltaa periaatteita, tietoja ja taitoja, toimia aktiivisesti ja rakentavasti sekä ymmärtää mm. erilaisuutta. Lisäksi hän tunnistaa omia vahvuuksiaan.

Oppilas etsii tietoa, harjaannuttaa arviointikykyään, harjoittelee, paneutuu, perehtyy, oivaltaa, omaksuu, osallistuu, pohtii, rakentaa käsitystään, tarkastelee ja tutustuu.

Opettaja antaa tiedollisen perustan, avaa käsitteitä, harjaannuttaa, huomioi, kannustaa, ohjaa, perehdyttää, rohkaisee ja tukee.

Opetuksessa korostetaan elämyksellisiä, toiminnallisia, tutkivia ja vuorovaikutteisia työtapoja, joiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Tällaisia ovat esimerkiksi draama, erilaisten lähteiden tutkiminen, kerronta, leikit ja pelit sekä oppilaan oma arki. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä. Myös netiketti, yhteisöllisyys ja yhteiset säännöt verkossa ovat osa tulevaisuuden yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita yhteiskuntaopissa voidaan opettaa.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen

		osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	Arjen tutut asiat ja niiden vuorovaikutus yhteiskunnan osana; perhe, koti, päiväkoti ja koulu.	
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	Erilaisten tekojen ja valintojen seuraukset yksilölle, yhteiskunnalle ja ympäristölle.	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	Oikeudet ja velvollisuudet. Mihin tarvitaan yhteisiä sääntöjä?	L2, L3, L4, L7
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	Tutustumista erilaisiin medioihin, niiden vertailua ja vaikutusta omaan elämään, esimerkiksi käytetty aika ja mitä medioita on käyttänyt.	L2, L4, L5
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	Erilaisiin ammatteihin tutustuminen, esimerkiksi haastattelut. Mahdollinen tutustuminen lähiyrityksiin. Yritysideoiden kehittely.	L3, L4, L6, L7
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	Tutustutaan erilaisiin sääntöihin, miten ja miksi ne ovat syntyneet. Etsitään ja keksitään arjen esimerkkejä, joissa erilaiset näkemykset törmäävät (esim. välituntikiistat).	L1, L2, L4
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	Esimerkiksi luokan yhteisten sääntöjen sopiminen, tai suunnitellaan luokan yhteinen päivä. Samalla harjoitellaan vaikuttamisen taitoja (kampanjointi, lobbaus, äänestäminen).	L2,L6, L7
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	Säästäminen. Kassakuitin tutkiminen. Miten omalla kulutuksella voi vaikuttaa esim. kotimaisuus, Reilu kauppa.	L3, L4
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	Oppilaan rooli osana ryhmää, luokkaa, koulua, perheessä ja harrastuksissa. Mediakriittisyys ja median tuottaminen.	L3, L4, L5, L7

Laaja-alainen osaaminen yhteiskuntaopissa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan
- kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja.
- keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen
- vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- hyvät käytöstavat
- syvennetään lapsen oikeuksien tuntemista osana ihmisoikeuksia
- koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan
- tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- opetellaan ymmärtämään sääntöjen ja sopimusten merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa
- tutkitaan jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä kestävän kehityksen kuluttamisen käytännön merkitystä ja harjoitellaan niitä koulutyön eri tilanteissa
- tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista
- ohjataan ymmärtämään teknologian kehitystä, tutustutaan teknologian toimintaperiaatteisiin ja pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla analyyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon
- oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja
- oppilaita opetetaan erottamaan mielipide, fiktio ja fakta
- ohjataan havainnoimaan tekstien erilaisia tarkoituksia.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- pohditaan teknologian vaikututa omaan arkeen ja kokeillaan sen tuomia vuorovaikutus- ja yhteistyömahdollisuuksia
- oppilaita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.
- oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä
- oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilaita opastetaan tunnistamaan lähiympäristön yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita
- oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa

- oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä
- harjoitellaan yhteistyötä, neuvottelua ratkaisujen etsimistä ja päätöksentekoa sekä omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa että kouluyhteisössä
- oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Arviointi

- kannustetaan palautteella oppilasta toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omassa lähiyhteisössä ja soveltamaan käytännössä opittuja tietoja ja taitoja
- arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja

- sanallista arviota tai arvosanaa lukuvuositodistukseen antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa OPS:ssa asetettuihin tavoitteisiin.

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen, tasa-arvon ja yhden vertaisuuden periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.4.10 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia ko-

konaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	L2, L6, L7
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	L1, L2
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	L2
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	L1, L2, L5, L6
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	L2
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4 3lk Pyritään luomaan yhteismusisointiin innostava ja myönteinen oppimisilmapiiri. Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä. Oppilas tiedostaa, että jokainen osasuoritus yhdessä muiden kanssa tekee onnistuneen yhteisen tuotoksen. 4lk Pyritään luomaan yhteismusisointiin innostava ja myönteinen oppimisilmapiiri. Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä. Oppilas ymmärtää, että jokaisen oma suoritus, tulkinta ja ilmaisu vaikuttavat ryhmän lopputulokseen.	L2, L6, L7

	5lk Oppilaat tiedostavat innostavan ja myönteisen oppimisilmapiirin vaikutuksen yhteismusisointiin. Oppilas ymmärtää oman toiminnan vaikutuksen musisoivan ryhmän jäsenenä. 6lk Oppilaat tiedostavat innostavan ja myönteisen oppimisilmapiirin vaikutuksen yhteismusisointiin. Oppilas toimii vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä.	
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4 3lk Ohjelmistoon valitaan runsaasti monipuolisia lauluja mm. lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Ohjataan oppilasta havainnoimaan omaa äänenkäyttöä suhteessa toisiin ryhmän jäseniin. Yhteismusisoinnissa käytetään rytmisoittimia, kehosoittimia, laattasoittimia, nokkahuilua, perinnesoittimia sekä mahdollisesti oppilaiden itsensä valmistamia soittimia. Soittamisessa kiinnitetään huomiota soitinten oikeaan käsittelyyn ja soittotapaan. 4lk Ohjelmistoon valitaan runsaasti monipuolisia lauluja, mm. lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Tutustutaan moniäänisyyteen esimerkiksi kaanon-laulujen avulla. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Ohjataan oppilasta havainnoimaan omaa äänenkäyttöä suhteessa toisiin ryhmän jäseniin. Yhteismusisoinnissa käytetään rytmisoittimia, kehosoittimia, laattasoittimia, nokkahuilua, perinnesoittimia sekä mahdollisesti oppilaiden itsensä valmistamia soittimia. Soittamisessa kiinnitetään huomiota soitinten oikeaan käsittelyyn ja soittotapaan sekä laajennetaan soittotaitoa. 5lk Käytetään runsaasti monipuolista lauluohjelmistoa ja ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet. Ohjelmistossa otetaan huomioon moniäänisyys. Harjoitellaan luontevaa äänenkäyttöä äänenhuollon avulla ottaen huomioon murrosikä ja äänenmurros. Soittamisessa käytetään melodia-, sointu-, rytmi- ja kehosoittimia monipuolisesti. Tutustutaan bändisoittimiin. Soittamisessa huomioidaan soitinten oikeaa käsittelyä ja soittotapaa. 6lk	L2

	Käytetään runsaasti monipuolista lauluohjelmistoa ja ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet. Ohjelmistoon valitaan moniäänisiä lauluja mahdollisuuksien mukaan. Oppilas tutustuu laulamiseen mikrofonin avulla. Harjoitellaan luontevaa äänenkäyttöä ja ohjataan oppilasta havaitsemaan äänenhuollon merkitys omaan hyvinvointiin. Äänenkäytössä otetaan huomioon murrosikä ja äänenmurros. Soittamisessa käytetään melodia-, sointu-, rytmi- ja kehosoittimia monipuolisesti. Soitetaan bändisoittimia. Soittamisessa huomioidaan soitinten oikeaa käsittelyä ja soittotapaa. Tutustutaan musiikkiteknologian välineisiin ja sovelluksiin.	
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4 3lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Musiikkikäsitteiden ilmentäminen musiikkiliikunnan avulla esim. tempo, tasa- ja kolmijakoisuus, dynamiikka, rytmiikka ja luova musiikkiliikunta. 4lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia, pantomiimiesityksiä ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Musiikkikäsitteiden ilmentäminen musiikkiliikunnan avulla esim. tempo, tasa- ja kolmijakoisuus, dynamiikka, rytmiikka ja luova musiikkiliikunta. 5-6lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia, pantomiimiesityksiä ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Syvennetään musiikin peruskäsitteitä musiikkiliikunnan avulla ja harjoitellaan musiikin, tunteen ja liikkeen yhteyttä toisiinsa.	L1, L2
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4 3-4lk Valitaan monipuolista ikätasolle sopivaa kuunteluohjelmistoa. Elämyksellisessä kuuntelussa pyritään kuunnellun musiikin ilmentämiseen eri keinoin luomalla yhteyksiä muihin taidemuotoihin (sarjakuva, still-kuva, maalaus, piirros, kertomus, draama tai liike). Harjoitellaan keskittyvää kuuntelua aktivoivien tehtävien avulla. Elämyksellisessä kuuntelussa hyödynnetään lähiympäristön konserttitarjontaa. 5-6lk	L2

	Valitaan monipuolista ikätasolle sopivaa kuunteluohjelmistoa, jossa otetaan huomioon eri aikakaudet ja tyylilajit. Käytetään eläytyvää ja keskittyvää kuuntelua eri musiikillisten ilmiöiden oppimisessa ja rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Elämyksellisessä kuuntelussa hyödynnetään lähiympäristön konserttitarjontaa ja kiinnitetään huomiota erityisesti konserttikäyttäytymiseen.	
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4 3-4lk Harjoitellaan oman musiikin tekemistä yksin tai ryhmän jäsenenä esimerkiksi käyttäen ikäryhmälle sopivia soittimia tai kehorytmejä. Harjoitellaan säveltämistä ja improvisoimista käyttäen esimerkiksi rytmiorkesteria, pentatonista asteikkoa, keksimällä ostinatoja tai lisä-ääniä. Säveltämisen ja improvisoinnin yhteydessä harjoitellaan musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja. Hyödynnetään musiikkiteknologiaa omien tuotoksien tekemiseen, äänittämiseen tai kuvaamiseen. 5-6lk Oman musiikin tekeminen ja improvisoiminen liikkuen, laulaen ja soittaen käyttäen ikäryhmälle sopivia soittimia tai kehorytmejä, esim. keksitään omia kehorytmi- ja rytmisoitinpartituureja. Oman pienimuotoisen sävellyksen tekeminen musiikkiteknologiaa hyödyntäen tai oman tuotoksen, kuten äänimaiseman äänittäminen tai kuvaaminen. Hyödynnetään yhteyksiä myös muihin oppiaineisiin.	L1, L2, L5, L6
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4 3lk Tutustutaan musiikin eri lajeihin ja pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa. Tutustutaan suomalaiseen ja alueelliseen musiikkiperinteeseen laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien. Otetaan huomioon lasten omat kulttuuriset lähtökohdat. 4lk Tutustutaan musiikin eri lajeihin ja pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa. Tutustutaan suomalaisee, paikalliseen ja pohjoismaalaiseen musiikkiperinteeseen laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien. Otetaan huomioon lasten omat kulttuuriset lähtökohdat. 5lk Tutustutaan Euroopan musiikkiin soittaen, laulaen, liikkuen ja kuunnellen. Ohjelmistoon valitaan sekä uutta että kansanperinteeksi muodostunutta eurooppalaista musiikkia ja kiinnitetään huomiota musiikin eri lajien eroihin ja yhtäläisyyksiin.	L2

	6lk Tutustutaan maailman musiikkiin soittaen, laulaen, liikkuen ja kuunnellen. Ohjelmistoon valitaan sekä uutta että kansanperinteeksi muodostunutta eurooppalaista musiikkia ja havaitaan musiikin eri lajien eroja ja yhtäläisyyksiä.	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4 3-4lk Musisoidessa harjoitellaan musiikin peruskäsitteitä rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka. Musisoinnin yhteydessä harjoitellaan musiikin merkintätapoja, nuottien ja rytmien tunnistamista, nimeämistä ja nuottikuvasta soittamista ja laulamista. 5-6lk Musisoidessa vahvistetaan musiikin peruskäsitteitä rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka ja harjoitellaan niiden käyttöä myös omassa musisoinnissa. Musisoinnin yhteydessä vahvistetaan musiikin merkintätapoja, nuottien ja rytmien tunnistamista, nimeämistä ja nuottikuvasta soittamista ja laulamista sekä harjoitellaan sointusoittimella soittamista nuottikuvasta.	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4 3-4lk Harjoitellaan musiikin avulla rauhoittumista ja rentoutumista. Annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Harjoitellaan toimimaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuullonhuollon merkitykseen musiikin tunneilla sekä vapaa-ajalla. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento. 5lk Rauhoitutaan ja rentoudutaan sekä annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Toimitaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuulonhuollon merkitykseen musiikin tunneilla sekä vapaa-ajalla. Ohjataan oppilaan toimintaa kohti turvallista ääniympäristöä. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento. 6lk	L3

	Rauhoitutaan ja rentoudutaan sekä annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Toimitaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuulonhuollon merkitykseen musiikin tunneilla sekä vapaa-ajalla. Oppilas ymmärtää oman toiminnan vaikutuksen turvalliseen ääniympäristöön. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento.	
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4 3lk Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Harjoitellaan yhteisten ja oppilaiden omien tavoitteiden asettamista sekä tavoitteiden arviointia. Oppilaat harjoittelevat kannustavan palautteen antamista toisilleen. Valmistellaan yhdessä esitys, johon jokainen voi osallistua. Esityksen harjoittelussa kiinnitetään huomiota prosessin kulkuun. 4lk Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Oppilaat asettavat ryhmälle yhteisiä sekä omia tavoitteita ja arvioivat niitä. Oppilaat harjoittelevat kannustavan palautteen antamista toisilleen. Valmistellaan yhdessä esitys, johon jokainen voi osallistua. Esityksen harjoittelussa kiinnitetään huomiota prosessin kulkuun. 5lk Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaat asettavat itselleen ja ryhmälle tavoitteita ja arvioivat edistymistään. Oppilas ymmärtää harjoittelun merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Oppilas ymmärtää kannustavan palautteen merkityksen yhteistoiminnassa. Musiikin tunneilla harjoitellaan itsearviointia ja vertaisarviointia. 6lk Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaat asettavat itselleen ja ryhmälle tavoitteita ja arvioivat edistymistään. Oppilas ymmärtää harjoittelun merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Oppilas ymmärtää kannustavan palautteen merkityksen yhteistoiminnassa. Tunneilla hyödynnetään vertaisoppimista ja rohkaistaan oppilaita antamaan rakentavaa vertaispalautetta.	L1

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja omaaloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö-taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-,	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä			
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintä-tapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely-taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.4.11 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ~~ja~~ mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tietoja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on luonto, rakennettu ympäristö, media, oppilaan oma kokemusmaailma, kulttuuri ja taide. Tutustutaan näyttelyihin ja tehdään museovierailuja (virtuaalisia ja vierailuja paikallisiin museoihin).	L1, L3, L4, L5 Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita hyödyntävät projektit integroituna eri oppiaineisiin, oppimisympäristöihin tai yhteisöihin.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3 Harjoitellaan keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä.	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3 Opetuksessa kannustetaan kuvalukutaidon kehittämiseen ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamiseen kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin huomioiden tekijänoikeudet.	L2, L3, L4, L5
Kuvallinen tuottaminen		
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen: - piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä - rakentelu ja muotoilu esim. pienoismallit - plastinen sommittelu - grafiikan menetelmät - ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnonmateriaalit - valokuvaus ja videokuvaus - verkkoympäristö, kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmat ja animaatio - sekatekniikat	L2, L3, L5, L6 Teemapäivät tai leirit.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Tuetaan työskentelyä prosessin aikana ja ohjataan itse- ja	L1, L2, L3, L5

	vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä.	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemiseen: - viestintä omilla kuvilla - kuvasymboliikka - kuvasisältöjen avaaminen	L1, L2, L4, L7 Esim. mainokset, julisteet, sarjakuvat, video.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta.	L1, L2, L4, L5
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3 Oppilasta ohjataan tulkitsemaan kuvia tekijän ja katsojan näkökulmasta sekä keskustelemaan niistä. Historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin nostetaan esille.	L1, L4, L5, L6 Tutustutaan lähialueilla vaikuttaneisiin taiteentekijöihin.
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään omia ja muiden elinympäristöjä sekä niiden kuvakulttuureja eri aikakausina.	L1, L2, L5, L6 Kuvataidetta, historiaa ja maantietoa yhdistävät työt ja laajemmat projektit.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3 Tutkitaan yhdessä taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Keskustellaan, mitä ajatuksia ja tunteita ne herättävät.	L3, L4, L6, L7 Median välittämä ihmiskuva, mainonta ja eettiset arvot.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Aihe- ja materiaalivalinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävää kehitystä, esim. kierrätysmateriaaleja käyttäen	L1, L2, L4, L7 Eri oppiaineita, kuten kuvataidetta, maantietoa, kieliä ja uskontoja yhdistäen käsitellään kulttuurista moninaisuutta.

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

14.4.12 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S4 Tekeminen S5 Soveltaminen S6 Dokumentointi ja arviointi	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1 L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2 L4: Monilukutaito L5
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4 L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L6
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1,S2,S6	L5
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1 L4 L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1,L3,L7

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

3-4 luokilla opetus voidaan järjestää vuorokurssiperiaatteella. Opettaja valitsee tekniikat ja huolehtii, että ne toteutuvat kahden vuoden aikana.

Luokka 3.	Luokka 4.
Ompelu - ompelukoneen turvallinen perus-käyttö: koneen osat, langoittaminen, perusompeleet, huolittelu, sauma, päärme - pieni ompelutyö S2, S3, S4, S6 T4 (L4, L6), T6 (L5) **Mahdollisesti lisäksi: jokin kankaan kuviointi ja/tai erikoistekniikka** S3	**Ompelu:** - koneompelun kertaus, uutena koriste- ja jousto-ompeleet, mahdollisesti napinläpi S1, S2, S4, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T4 (L4, L6) **Kankaan kuviointi** työhön soveltuen

Silittäminen:
- silitysraudan säätäminen ja turvallinen käyttö

S4
T4 (L4, L6)

Lankatyö - virkkaaminen tai neulonta:
- uutena virkkaamiseen kiinteä silmukka, työn siisti päätteleminen
- neulonta: silmukoiden luominen, oikea silmukka, edestakaisneule, silmukoiden päätteleminen, työn päättely, viimeistely

S2, S3
T4 (L4, L6), T5 (L3, L6)

Puun työstäminen:
- suorakulman piirto
- sahaus: oikea sahaustekniikka, sahan valinta
- kappaleen kiinnitystavat höyläpenkkiin
- naulaus
- poraus, käsikäyttöinen pora
- puukon käyttö
- pintakäsittely vesiohenteisella lakalla tai maalilla

S2, S3, S4, S6
T4 (L4, L6), T6 (L5)

Metallin työstäminen:
- metallilangan katkaiseminen ja taivutus

S3
T4 (L4, L6)

Muovi:
- tutustumista

S3
T4 (L4, L6)

Elektroniikka:
- virtapiiri, juottamisen alkeet

S3, S4
T4 (L4, L6)

Ohjelmointi:
- tutustutaan ohjelmointiin

S3
T6 (L5)

Lankatyö - neulonta tai virkkaaminen:
- sisällöt samat kuin 3. luokalla on mainittu

S2, S3
T4 (L4, L6), T5 (L3, L6)

Puun työstäminen:
- liimanaulaliitos
- talttaus
- poraus, pylväsporakoneen käytön alkeet, akkuporakoneen käyttö
- pintakäsittely vesiohenteisella lakalla tai maalilla

S1, S2, S3, S4, S6
T2 (L1, L5), T4 (L4, L6), T5 (L3, L6), T6 (L5)

Metallin työstäminen:
- levyn leikkaus ja taivutus
- pintakäsittely maalilla tai lakalla (mahdollisesti rajaukset)

S2, S4, S6
T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6)

Muovin työstäminen:
- sahaus: oikea sahaustekniikka, oikea väline
- kappaleen kiinnitystavat

S3
T4 (L4, L6)

Elektroniikka:
- piirilevyyn ja komponentteihin tutustuminen

S3, S4
T4 (L4, L6)

Ohjelmointi:
- kokeillaan ohjelmointia

S3
T6 (L5)

5-6 luokilla opetus voidaan järjestää vuorokurssiperiaatteella. Tällöin opettaja valitsee oppisisällöt ja huolehtii, että ne toteutuvat kahden vuoden aikana.

Luokka 5.	Luokka 6.
Ompelu: - valmiin kaavan käyttö - ompelukoneen itsenäinen ja monipuolinen käyttö - saumuriin tutustumista ja kokeilua (mahdollisuuksien mukaan) S1, S2, S4, S5, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6), T6 (L5), T7 (L1, L4, L7) **Kankaan kuviointi** työhön soveltuen **Neulonta:** - neulemerkkejä ja -lyhenteitä, kirjallisen ohjeen käyttö - nurja silmukka, suljettu neule, lisääminen, kaventaminen - soveltuva työ S1, S2, S3, S4, S5, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6), T6 (L5), T7 (L1, L4, L7) **Puun työstäminen:** - muotosahaus - tappiliitos - saranointi - poraus, pylväsporakoneen käyttö S1, S2, S4, S6 T1 (L1, L2), T5 (L3, L6), T6 (L1, L4, L7), T7 (L1, L4, L7) **Metallin työstäminen:** - metallityökalujen käyttö: sahaus ja viilaus sekä taittaminen S3 T4 (L4, L6) **Muovin työstäminen:** - taivuttaminen - lämmittäminen S3 T4 (L4, L6)	**Kudonta:** - tutustumista: loimi, kude, viriö - esim. pirta, helmikudonta, kangaspuut tms. S1, S2, S3, (S4), S6 T1 (L1, L2), T4 (L4) Lisäksi muiden pehmeiden tekniikoiden esittelyä projektityöhön liittyen. **Puun työstäminen:** - hiomakoneiden käyttö - sorvaus (mahdollisuuksien mukaan) S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1,L2), T4 (L4) **Metallin työstäminen:** - pakotus (mahdollisuuksien mukaan) S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1, L2), T4(L4) **Elektroniikka:** - elektroniikka, komponenttien toiminta

Elektroniikka: - elektronisen laitteen rakentaminen S3, S4, S6 T2 (L1, L5), T5 (L3, L6), T7 (L1, L4, L7) **Ohjelmointi:** - harjoitellaan ohjelmointia S1, S3 T5 (L3, L6)	S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1,L2), T4(L4) **Ohjelmointi:** - kokeillaan ohjelmointia ja pyritään saamaan aikaan haluttu toiminto (esim. 3D-tulostus, robolegot) S3, S4, S5 T1 (L1, L2), T4 (L4) **Oppilaan itse suunnittelema käsityöprosessi:** (noin ⅓ lukuvuodesta) - Oppilas suunnittelee tuotteen aikaisemmin opittua hyväksi käyttäen. Prosessiin voidaan lisätä myös jokin uusi tekniikka/materiaali. Oppilas tekee suunnitelmat (piirtäen ja materiaalikokeiluja tehden) tuotteen ulkoasusta, toteutustavasta ja materiaalimenekistä. Hän toteuttaa tuotteen ja tekee työpäiväkirjan, jossa arvioi mm. tuotosta, työskentelyään, kulutus- ja tuotantotapoja. S1, S2, S3, S4, S5, S6, T1 (L1,L2), T2 (L1, L5), T3 (L2, L4,L5), T4 (L4, L6), T5 (L3,L6), T6 (L5), T7 (L1, L4, L7), T8 (L1, L3,L7)

Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen käsityön opiskelussa 3-6 luokilla

3-6 luokkien aikana oppilas dokumentoi ja arvioi töitään sekä antaa vertaispalautetta. Hän voi käyttää seuraavia TVT -taitoja:

- tekstin tuottaminen ja muokkaaminen
- kuvan ottaminen ja liittäminen
- videon kuvaaminen, editointi ja liittäminen
- tallentaminen
- tulostaminen ja/tai jakaminen
- internetin ja sovellusten hyödyntäminen suunnittelun apuna
- tietokoneen ja/tai mobiililaitteiden käyttö
- sovellusten ja ohjelmien valinta
- tekijänoikeuksien noudattaminen.

Maakunnallista tieto- ja viestintätekniikan opetussuunnitelmaa toteutetaan erityisesti 6. luokalla toteutettavan käsityöprojektin aikana. Käsityöprosessissa hyödynnetään suunnittelussa ja tiedonhankinnassa internetiä sekä tietokoneella ja tableteilla olevia suunnittelutyökaluja. Koko projekti tallennetaan kuvin ja/tai videoin ja siitä tehdään kirjallinen/digitaalinen tuotos.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Alla ovat käsityön numeroarviointia varten valtakunnalliset kriteerit. Sanallisen arvioinnin muut kuin hyvää osaamista kuvaavat kohdat jäävät kuntakohtaisesti sovittaviksi.

- Oppilas saa arvosanan 10, kun suoriutuu lähes kaikilla osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.

- Oppilas saa arvosanan 9, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.
- Oppilas saa arvosanan 7, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 6, kun suoriutuu useilla osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 5, kun hänen työskentelynsä on välttävää kaikilla arvioinnin osa-alueilla.

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan~~sa~~ perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti-käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa			
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotanto- tapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

14.4.13 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	L3
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	L3
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	L2, L6, L7
Psyykkinen toimintakyky		
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3	L1, L2

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! -mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3 - 4

3-4 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen toiminta ja osallisuus, Jonot mataliksi! Opetuksessa painotetaan motoristen perustaitojen edelleen monipuolistumista. Eri lajit ovat välineitä näiden taitojen kehittymiseen. Oppilaan itsetunnon ja motivaation kehittyminen huomioidaan opetuksessa, jotta jokaiselle tulisi taitotasosta riippumatta onnistumisen tunteita sekä toisaalta tarpeeksi haasteellista tekemistä. Myönteinen, aktiivisen osallistumisen mahdollistava ja toiminnallinen ilmapiiri vaikuttaa puolestaan oppimiseen ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä edistää sisäisen motivaation kehittymistä.

Oppilas kehittää sosiaalisia taitojaan, pystyy toimimaan toisten kanssa erilaisissa ryhmissä.

Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 3 ja 4.

3-4 luokkien paikalliset painotukset

- aktiivisuus ja onnistumiset
- motoristen taitojen vakiinnuttaminen ja monipuolistaminen
- sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina
- uintiopetusta 5 kertaa vuodessa

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.		Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely,	Itsesäätely Kehonkuvan vahvistuminen

- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä	pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely Sirkus- ja -temppuiluesitykset ryhmittäin	Omien taitojen kehittymisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus Omien taitojen esittäminen
<u>Tasapainotaidot:</u> pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen - perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla - tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi)		
<u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppinen, hyppeleminen, kiipeileminen, laukkaaminen - laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinnoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttain, diagonaaliin) - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - kuperkeikka ja jännehyppy -yhdistelmä - haarakuperkeikka - kärrynpyörä - kiipeily puolapuilla ja köysillä - riipunnat ja heiluminen renkailla - riipunnat ja heiluminen rekillä - kieppi avustettuna - vaaka - käsinseisonta seinää vasten - silta tuettuna - hyppääminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla		
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoja ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaruhyppely eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy)		

Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.
Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.
Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentely ja ratamallit. Oppimista kehitetään ns. helposta vaikeaan.
Olennaista ovat oppilaan onnistumisen kokemukset.
Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.
Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.

Perusliikunta

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Havaintomotoriset taidot:</u>
Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen.

- koko kehon käyttö suorituksessa
- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla
- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit</td><td rowspan="3">Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta.

Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen

Oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen
Osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, keppihevosleikkejä, parkour -ratoja</td><td rowspan="3">Onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen

Oman kehittymisen arviointi</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Tasapainotaidot:</u>
väistäminen, pystyasennot

- juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento)
- erilaiset juoksuleikit ja -pelit, joissa suunnanmuutoksia</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Liikkumistaidot:</u>
juokseminen, hyppääminen, loikkiminen
kestävyys

- eteen- ja taaksepäin juokseminen
- juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa
- koordinaatiokyky
- reaktiokyky ja ketteryys
- hyppääminen ja ponnistaminen ylös- ja eteenpäin
- yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla vauhdista
- loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisloikka)
- mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla
- ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt
- juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen
- uinnin liuku ja potkut sukelluksessa</td></tr>
</table>

- hyppy veteen reunalta tai korokkeelta (pää edellä) - 25m uinti välinein tai ilman - esineen sukellus matalasta vedestä		
Välineenkäsittelytaidot: heittäminen paikaltaan ja vauhdista - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen yläviistoon - frisbee-kiekon heittäminen		

Oppilaiden aktiivinen liikkuminen on olennaista -> opetusjärjestelyt korostuvat.
Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen.
Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä.
Opetusmenetelminä käytetään pari- ja työpistetyöskentelyä.
Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyys-juoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit.
Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		Myönteisen ilmapiirin luominen. Kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta Oppilaan aktiivinen rooli Peruspelisääntöjen opettelu	Onnistumisen kokemuksien kautta koettu pätevyys Itsetunnon vahvistaminen Vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten)			
Liikkumistaidot: juokseminen			

- eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen		
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen <u>Pallonkäsittelytaidot:</u> - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta yhdellä kädellä - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta pääyliheitto - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä - tarkkuusheittäminen - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla - pallon pysäyttäminen - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäterä-syöttö) - pallon syöttäminen välineellä - pallon lyöminen välineellä - pallotemput - hiha- ja sormilyönnin alkeet - rannesyöttö/ työntösyöttö <u>Mailankäsittelytaidot:</u> - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen		

Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus.
Oppilaita kannustetaan prosessiin, ei lopputulokseen.
Peli-idean kehittäminen esim. viitepelien avulla.
Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit
Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Havaintomotoriset taidot:</u>

Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia.

- jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa</td><td rowspan="4">Oman toiminnan säätely ja tunneilmaisu

Vastoinkäymisten sietäminen

Oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko

Pelatessa ja kisaillessa kiinnitetään huomio harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen</td><td rowspan="4">Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia

Yritteliäisyyden vahvistaminen

Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta

Luonnossa liikkumisen arvostaminen

Välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kuivaus)

Välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/pois)

Oikeanlaisen/ säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Tasapainotaidot:</u>
pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen

- liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento
- painonsiirto
- liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen
- jarruttaminen sivuttain
- hypystä alastulo
- mielekkään hiihtotyylin löytyminen</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Liikkumistaidot:</u>
liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus

- liukuminen vauhdista välineillä
- liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla
- liu´usta pysähtyminen
- liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa
- potku kummallakin jalalla
- mäen laskeminen, laskuasento
- mäen nouseminen haarakäynnillä
- suksilla ja luistimilla hyppääminen
- takaperin luistelu</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Välineenkäsittelytaidot:</u>
työntäminen

- sauvoilla työntäminen
- oikea mailaote</td></tr>
</table>

- välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla - välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla		

Hiihto harjaannuttaa vahvasti myös havaintomotorisia taitoja.
Sosiaalisen toimintakyvyn huomioiminen korostuu. Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuvat.
Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia.
Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku
Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search
http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen		Positiivinen ja kannustava ilmapiiri Ryhmässä toimiminen Oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin Oman merkityksen kokemus ryhmän osana	Oman toiminnan ohjaaminen Itsesäätely Kehollinen itseilmaisu Myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen			

- liikkuminen suuntaa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen		

Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä. Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun. Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin. Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle.

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriikka:</u> Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä. - liikkuminen eri maastoissa - kartan hahmottaminen ja suuntaaminen - karttamerkit ja värit luonnossa - oman olinpaikan hahmottaminen		Yhdessä toimiminen Ryhmähengen kasvattaminen Toisesta huolehtiminen	Luonnon arvostaminen liikkumispaikkana ja luonnosta nauttiminen Onnistumisen tunne
<u>Tasapainotaidot:</u> pysähtyminen - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla			
<u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, kiipeileminen - kestävyyden kehittäminen - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily			
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> - kartan käsittely - geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen			

Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen. Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä. Luontoleikit ja luontoretket

Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, pihasuunnistus, viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 5 - 6

5-6 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen osallistaminen liikuntaan ja myönteisen asenteen syntyminen liikuntaa kohtaan. Motoristen perustaitojen jalostaminen ja niiden hyödyntäminen haasteellisemmissa tehtävissä.

Oppilasta ohjataan työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. Oppilas pystyy hyödyntämään taitotasoaan ryhmän hyväksi sekä saa ryhmältä tukea. Tärkeää on, että oppilas saa liikunnasta myönteisiä kokemuksia, mitkä saavat oppilaan liikkumaan myös kouluajan ulkopuolella. Tavoitteena kehittää myös kestävyyttä ja fyysisiä ominaisuuksia. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 5 ja 6.

5-6 luokkien paikalliset painotukset

- aktiivinen toiminta ja taitojen monipuolistaminen
- motoristen taitojen hyödyntäminen haasteellisemmissa liikuntasuoritteissa
- oppilaan liikunnallisen itsetunnon kehittäminen ja myönteisen asenteen vahvistuminen liikkumista ja liikuntaa kohtaan
- koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina.

Voimistelu

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Havaintomotoriset taidot:</u>
Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu
- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla
- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
- erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä
- peräkkäisten liikkeiden sarjoittaminen</td><td rowspan="2">Yrittämisen ilmapiirin luominen

Oppilaiden ymmärtämys erilaisista taitotasoista

Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely, pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely</td><td rowspan="2">Itsesäätely

Kehonkuvan vahvistuminen

Omien taitojen kehittymisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus

Ymmärrys kehon voiman ja liikkuvuuden merkityksestä</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Tasapainotaidot:</u>
pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen</td></tr>
</table>

- perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla - tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi) - käsinseisonta tukea käyttäen		
<u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppinen, hyppeleminen, kiipeileminen, laukkaaminen - laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinnoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttain, diagonaaliin) - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - haarakuperkeikka - vauhdillinen kärrynpyörä - kiipeily puolapuilla ja köysillä - riipunnat ja heiluminen renkailla - riipunnat ja heiluminen rekillä - kieppi - kaarihyppy rekiltä ja renkailta - hyppääminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla		
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoja ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaru eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy)		

Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.
Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu, opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.
Oppilaiden kehot ovat eri kehitysvaiheissa. Jokainen ei voi osata kaikkia suoritteita samalla tavoin. Opettajan tehtävänä on saada sopivia haasteita jokaiselle ja kannustaa heitä ponnistelemaan suoritusten eteen. Kehon muuttuessa onnistumisien kokemukset ovat tärkeitä.
Työmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Edetään helposta vaikeampaan sekä liikekehittelyt ovat tärkeitä.
Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.

Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen. - koko kehon käyttö suorituksessa, liiketketjut - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit		Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen Oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen Osallisuus: Yhdessä suunnitellen, tehden ja arvioiden	Onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen Oman kehittymisen arviointi Kestävyyskunnon merkityksen ymmärtäminen Kestävyysharjoittelu mukavaksi ja luonnolliseksi
<u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pystyasennot - juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento) - yhdellä jalalla hypyt ja paikalleen jäännit (kummallakin jalalla) - paljon erilaisia juoksuleikkejä ja -pelejä, joissa suunnanmuutoksia			
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen, hyppääminen, loikkiminen - kestävyyskunto - eteen- ja taaksepäin juokseminen - juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppääminen ylös- ja eteenpäin jatkuvana kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla - korkeushypyn alkeet - loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisloikka) - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt (aitajuoksun alkeet) - juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen - uinnin liuku ja potkut sukelluksessa - pää edellä veteen hypyn ja uimaan lähdön yhdistäminen - 50m uintitaito päin ja selällään - 5m sukellus - oppilastoverin kuljettaminen 25m välinein tai ilman			
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u>			

heittäminen paikaltaan ja vauhdista - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle vauhdilla, heiton suuntaaminen yläviistoon - keihäänheitto - kuulantyöntö		

Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen, vältetään jonotusta. Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen. Kestävyyden kehittämisessä tehdään pidempiä kävely- ja juoksulenkkejä. Kestävyyden kehittyminen vaatii ponnistelua. On tärkeää, että oppilaat ymmärtävät kestävyyskunnon merkityksen ja sen kehittämisen vaatimukset. Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyys-juoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - eri havaintojen tekeminen suorituksen aikana (esim. näkö- ja kuulohavainnot: opettajan pillin vihellyksestä toinen tehtävä, käsimerkistä hyppy tms.) - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		Myönteisen ilmapiirin luominen Kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta Oppilaan aktiivinen rooli Peruspelisääntöjen opettelu	Onnistumisen kokemuksien kautta koettu pätevyys Itsetunnon vahvistaminen Vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset			

- pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten)		
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen, syötä ja liiku -periaate		
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen <u>Pallonkäsittelytaidot:</u> - pallon kiinniottaminen räpylällä - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta päänyliheitto - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä kummallakin kädellä - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla - pallon haltuunotto välineellä ja ilman - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla liikkuvaan palloon - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäterä-syöttö) - pallotemput - hiha- ja sormilyönti - yläkautta syöttö - rannesyöttö - koriinheitto <u>Mailankäsittelytaidot:</u> - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta eri välineillä - kuljettaminen eri välineillä - syöttäminen, syötön vastaanottaminen eri välineillä		

Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä ➔aktiivisuus.
Peleissä mieluummin liian isot maalit/ alhaiset korit, matala verkko jne. -> onnistumisen kokemuksia
Peli-idean kehittäminen mm. viitepelien avulla.
Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia. - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa		Ryhmässä toimiminen, toisten kanssa yhdessä oppiminen Oman taitotason hyödyntäminen yhteiseen tekemiseen Vastaavasti omien heikkouksien kehittäminen yhdessä muiden kanssa toimien Huomion kiinnittäminen harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen Tekemisen ja osallistumisen korostaminen	Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia Yritteliäisyyden vahvistaminen, omien rajojen haastaminen Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta Luonnossa liikkumisen arvostaminen Oikeanlaisten välineiden merkityksen ymmärtäminen Oikeanlaisen/ säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen
Tasapainotaidot: pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento (luisteluasento, hiihtoasento) - painonsiirto - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - jarruttaminen sivuttain - hypystä alastulo - mielekkään hiihtotavan löytäminen			
Liikkumistaidot: liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu´usta pysähtyminen - liuku yhdellä jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - suksilla ja luistimilla hyppääminen - takaperin luistelu - terän käyttö - kaarreluistelu - kestävyyden kehittäminen			
Välineenkäsittelytaidot: työntäminen - sauvoilla työntäminen - tasatyöntö - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla - välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla			

Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen.

Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia.
Opetusmenetelminä käytetään mm. pienpelejä ja viestikisoja eri ryhmityksillä.
Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit
Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search
http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T3 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Havaintomotoriikka:
Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

- kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla
- oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen
- mallista toistaminen</td><td rowspan="3">Positiivinen ja kannustava ilmapiiri

Ryhmässä toimiminen

Oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin

Oman merkityksen kokemus ryhmän osana</td><td rowspan="3">Oman toiminnan ohjaaminen itsesäätely

Kehollinen itseilmaisu

Myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tasapainotaidot:
pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen

- ryhti osana liikettä
- tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä
- liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Liikkumistaidot:
käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen

- rytmissä liikkuminen
- liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan
- hyppääminen eri tavoin
- eri tasoissa liikkuminen
- liikkuminen suuntaa vaihdellen
- liikkeen pysäyttäminen merkistä
- liikesarjojen havainnointi ja toistaminen</td></tr>
</table>

Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä.
Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun.
Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin.
Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle.

Luontoliikunta

<table>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td><td>Sosiaalinen toimintakyky</td><td>Psyykkinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Havaintomotoriikka:</u>
Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä.

- liikkuminen eri maastoissa
- kartan käyttö eri ympäristöissä
- karttamerkit ja värit luonnossa</td><td rowspan="4">Yhdessä toimiminen

Ryhmähengen kasvattaminen

Toisesta huolehtiminen</td><td rowspan="4">Luonnon arvostaminen liikkumispaikkana ja luonnosta nauttiminen

Onnistumisen tunne</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Tasapainotaidot:</u>
pysähtyminen

- liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla
- suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Liikkumistaidot:</u>
käveleminen, juokseminen, kiipeileminen

- liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla
- ylämäkien kiipeäminen
- kiville ja kannoille kiipeily
- kestävyyskunnon kehittäminen
- pidemmät rastivälit, vaativammat maastot</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Välineenkäsittelytaidot:</u>

- kartan käsittely
- geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen</td></tr>
</table>

Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen.
Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä.
Luontoleikit ja luontoretket
Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä, suunnistus vieraassa ympäristössä

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tue-

taan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Arvioinnissa 50 % on oppimisen eli tavoitteiden mukaisen edistymisen arviointia ja 50 % työskentelyn arviointia.

1. Oppiminen (50 %) arvioidaan opetussuunnitelmassa olevien tavoitteiden (T2-T6) mukaisesti, jotka muodostuvat:

- liikuntataidoista (havaintomotoriikka, tasapaino- ja liikkumistaidoista), välineenkäsittelytaidoista monipuolisesti eri ympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä uima- ja pelastustaidoista
- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys, liikkuvuus) arvioinnista, ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Fyysisten ominaisuuksien arvioinnissa oppilas arvioi omaa toimintakykyään ja fyysisiä ominaisuuksia. Hyvän osaamisen (8) kriteerinä on, että oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä. Oppilasta tuetaan arvioimaan omia tavoitteitaan ja niiden saavuttamista vuosittain tehtävällä itsearvioinnilla (LIITE 5).

Oppilaiden itsearvioinnin tason määrittely tavoitteiden mukaisessa edistymisessä:

- edistyy suurimmassa osassa määriteltyjä tavoitteita (8)
- edistyy kaikissa määritellyissä tavoitteissa (9)
- edistyy poikkeuksellisen paljon määritellyissä tavoitteissa (10)

2. Työskentelyn (50 %) (T1, T7-T10) arviointi koostuu aktiivisesta tuntityöskentelystä, turvallisesta ja asiallisesta toiminnasta tunnilla, rakentavasta vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä sekä vastuullisesta toiminnasta oppitunneilla.

Yhteinen arviointiasteikko kaikille tavoitteille T1-T10

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:

- ei osaa lainkaan (4)
- osaa hyvin heikosti (5)
- onnistuu joskus (6)
- onnistuu silloin tällöin (7)
- onnistuu yleensä (8)
- onnistuu melkein aina (9)
- onnistuu aina (10)

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapainoja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta——liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.			
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.4.14 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaan, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaan koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilasta tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilas oppii tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-

opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä
- itsetuntemuksen parantaminen
- opiskelumenetelmien tuntemus
- ammatti- ja työelämätietouden herättäminen
- vastuun ottaminen opiskelusta

LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9

15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja

rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajatteluja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta

muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan TVT:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta*: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely*: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen*: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia

viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

15.3. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle sekä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen
    - toimintatavat siirtymävaiheessa
    - tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 (perusteiden tavoitekuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 7-9
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

15.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompe-

tenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen eri oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita omaaloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	L1, L2, L4
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L2, L4

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	L1, L2, L4
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	L1, L2, L4
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa

kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Tavoitteet:

- vahvistetaan taitoa toimia uudessa ryhmässä ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (7)
- harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja, myös koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa: esim. ideointi, väittely, neuvottelu ja ongelmanratkaisu (8-9)
- havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä (7-9)
- harjoitellaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa (7-9)
- harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä ja havainnollistamista (7-9)
- harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita eri viestintäympäristöissä (7-9) ml. monimediainen viestintäympäristö.

Sisältöjä

7lk: Omakohtaisia puheenvuoroja pidetään esimerkiksi omasta harrastuksesta tai jostakin itselle tärkeästä asiasta.

8lk: Vahvistetaan argumentointitaitoja ja oman mielipiteen esittämistä ja perustelemista sekä toisten näkökulmien kuuntelemista ja huomioimista sekä perustelutavoista tietoiseksi tulemista.

9lk: Harjoitellaan asiapitoisten puhe-esitysten pitämistä ja asiakokonaisuuksien argumentointia.

7-9lk: Korostetaan oppilaan osallistumista opetuskeskusteluihin. Jokaisella vuosiluokalla harjoitellaan omien puhe-esitysten itsearviointia ja vertaisarviointia ryhmän sisällä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

Tavoitteet

- luetaan ja tutkitaan fiktiivisiä sekä media- ja asiatekstejä eri muodoissaan, opitaan käyttämään tulkinnassa kirjallisuuden käsitteitä (7 -9)
- opitaan faktan ja fiktion erottaminen (7)
- tarjotaan ja tulkitaan kirjallisuutta: nuortenkirjallisuus, novellit, runot ja tietokirjallisuus (7), nuortenkirjallisuutta ja yleistä kaunokirjallisuutta (8-9)
- tutustutaan pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin, mielipideteksteihin(8)
- syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä (7-9)
- syvennetään tekstin ymmärtämisen ja tulkinnan taitoja (7-9)
- luetaan ja tutkitaan fiktiivisiä sekä media- ja asiatekstejä eri muodoissaan, opitaan käyttämään tulkinnassa kirjallisuuden käsitteitä (7-9)
- tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin (7-9)
- sähköiset ja audiovisuaalisen median tekstit (7-9)
- kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistävät tekstit (7-9)
- vahvistetaan TVT:n käyttötaitoa tekstien tuottamisessa.

Sisältöjä

7-9lk: Harjoitellaan lukemisen strategioita heti yläkoulun alusta alkaen. Opitaan kontekstin mukaista tekstien luentaa ja tulkintaa. Luetaan useita kokonaisteoksia.

7lk: Perehdytään tiedonhakuun monipuolisesti ja opitaan arvioimaan haetun tiedon luotettavuutta. Tutustutaan erilaisten tekstien lukemisstrategioihin ja harjoitellaan vähitellen niiden käyttämistä. Tullaan tietoiseksi, miten esimerkiksi eroavat toisistaan opiskelulukeminen ja elämyksellinen lukeminen. Ymmärretään, että tekstillä on tavoite. Luetaan pääsääntöisesti itse valittua ja itseä kiinnostavaa kirjallisuutta.

8lk: Tehdään omista lukukokemuksista erilaisia tuotoksia ja jaetaan omia lukukokemuksia ryhmälle esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti hyödyntäen. Tutustutaan kirjallisuudenhistoriaan ja kirjallisuuden eri lajeihin kotimaisen, nuoriso- ja maailmankirjallisuuden avulla. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan kirjallisuuden tyylikausiin ja tarkastellaan niiden avulla kirjallisuutta Suomessa ja muualla maailmassa. Kalevalaa tarkastellaan tarinoiden ja fantasian avulla.

9lk: Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Laajennetaan omaa ajattelua monipuolisen pohdinnan suuntaan. Opitaan käyttämään toisia tekstejä oman ajattelun pohjana. Tutustutaan Kalevalaan kansalliseeposkäsitteenä ja muiden maiden kansalliseepoksiin. Itseä kiinnostavan kirjallisuuden lisäksi keskitytään suomalaiseen kirjallisuuteen.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet,

lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

Tavoitteet

- tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan (7-9): visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä
- tutustutaan ja tuotetaan erilaisia mediatekstejä, esim. uutinen, mainos (7-9)
- opiskellaan kertoville, kuvaaville, (7-8) ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille (8-9) tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä
- harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi (7-9)
- tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä (7-9)
- annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa
- syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita, erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet (7), lauseenvastikkeet (9) lauseenjäsenet, lauseke (8) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita (8-9), kielenhuolto (7-9), verkkotekstit (7-9), tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä (7-8)
- opetellaan lähteiden käyttöä, perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa (7-9)
- tutustutaan tiedonhaun eri vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta (7-9)

Sisältöjä

7lk: Sanaluokista käsitellään pääasiallisesti verbejä, erityisesti verbin aika- ja persoonamuodot (7. luokka) sekä verbien modaalisuus (7.-8. luokka). Opiskellaan käsitteet virke, päälause ja sivulause.

8lk: Opiskellaan lauseenjäsenet ja samassa yhteydessä kieliopilliset sijamuodot.

9lk: Opiskellaan lauseenvastikkeet.

7-8lk: Tarkastellaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä piirteitä autenttisten tekstilajien kautta.

7-9lk: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. TVT -taidoista oppilas hallitsee tiedon jäsentämisen ja tuntee tiedonhaun vaihtoehdot. Hän osaa hankkia ja arvioida tietoa eri lähteistä ja osaa muodostaa niistä perustellun kokonaisuuden ja julkaista sen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Tavoitteet

- tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn (7-9)
- tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin (7), joihinkin alalajeihin (8), keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin (9).
- luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja ja kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen (7-9)
- tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin (9)
- tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse (7-9)
- vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin (9), tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla (9)
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen (9), elokuvaan (8), teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin (7-9)

Sisältöjä:

7-9lk: Harjoitellaan lukemisen strategioita heti yläkoulun alusta alkaen. Opitaan kontekstin mukaista tekstien luentaa ja tulkintaa.

7lk: Tutustutaan erilaisten tekstien lukemisstrategioihin ja harjoitellaan vähitellen niiden käyttämistä. Tullaan tietoiseksi, miten esimerkiksi eroavat toisistaan opiskelulukeminen ja elämyksellinen lukeminen. Luetaan pääsääntöisesti itse valittua ja itseä kiinnostavaa kirjallisuutta.

8lk: Tehdään omista lukukokemuksista erilaisia tuotoksia ja jaetaan omia lukukokemuksia ryhmälle esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti hyödyntäen. Tutustutaan kirjallisuudenhistoriaan maailmankirjallisuuden avulla. Tutustutaan kirjallisuuden tyylikausiin ja tarkastellaan niiden avulla kirjallisuutta Suomessa ja muualla maailmassa.

9lk: Perehdytään Kalevalaan osana syvempää suomalaista kirjallisuus- ja kulttuuri-identiteettiä. Tutustutaan erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Tutustutaan Suomen ja etenkin lähialueen murteisiin. (9)

Tehdään morfeemianalyysia, jonka yhteydessä harjoitellaan sijamuotojen ja muiden kielen merkityksellisten yksiköiden tunnistamista.

Laaja-alainen osaaminen

L2 Lönnrotin kainuulaiset jalanjäljet, lähialueen kirjailijat. Kirjavinkkaukset, kirjailijavierailut. Osallistuminen koulun juhliin ja teemapäiviin.
L3 Omien henkilötietojen merkitseminen virallisiin papereihin.
L3, L6 Työhaastattelu draaman keinoin.
L3, L4, L6 Työhakemuksen kirjoittaminen (9. luokka)
L5 Virallisten asiakirjojen laadinta. Dokumenttien muokkaaminen ja jakaminen verkossa.
L6, L7 Koulun tai luokan tapahtumaan liittyvän tiedotteen laatiminen.
L7: Tuotetaan mahdollisuuksien mukaan aineistoa lehteen tai sähköiseen mediaan.

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä:

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- aktiivisuus
- omat tuotokset

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto s2-opetussuunnitelmaan

“Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos.”

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä tehdessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 3). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa (OPH:n tukimateriaali). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokkahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevissa ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista opettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[48]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

[48] Valtioneuvoston asetus 422/2012

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[49]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[50]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

[49] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §
[50] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa 7lk: rohkaista oppilasta kertomaan arjen pienistä tapahtumista ja harjoittelemaan vuorovaikutustilanteita esim. työharjoittelu, kirjastossa tai hammaslääkärissä asioiminen 8lk: rohkaista oppilasta mielipiteiden ilmaisuun, argumentointiin ja keskusteluun 9lk: ohjata oppilasta huomioimaan erilaiset puhetilanteet (kenelle puhutaan, missä tilanteessa ja millä tavalla)	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja 7lk: ohjata oppilasta keskittyvään ja ymmärtävään kuunteluun (rohkeus kysyä, jos ei ymmärrä) 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kuulemaansa kriittisesti esim. mainoksiin 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään vuorovaikutustilanteiden erilaiset vivahteet	S1	L2, L4, L5
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen 7lk: ohjata oppilasta esitelmän pitämiseen 8lk: ohjata oppilasta oman mielipiteen ilmaisuun ja vaikuttamiseen 9lk: ohjata oppilasta laajempien esitelmien ja projektien pitämiseen käyttäen kokonaisilmaisun ja havainnollistamisen keinoja	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella 7-9lk tarjota yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa oppilaan kielitaitotasolle sopivia tekstejä ja eri tekstilajeja, ohjata oppilasta huomaamaan eri oppiaineiden tunneilla suomen kielen rakenteita	S2	L1, L2, L4
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia mielipiteitään, myös kriittisiä, luetuista teksteistä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä 7-9lk harjaannuttaa oppilasta muokkaamaan tekstejä annetun palautteen perusteella	S3	L1, L2, L4
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa 7lk: harjoituttaa verbien ja nominien taivutusta oman tekstin tuottamisessa 8lk: harjoituttaa moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä oman tekstin tuottamisessa 9lk: harjoituttaa infiniittisten rakenteiden käyttöä oman tekstin tuottamisessa 7-9lk: vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen kielen erot kirjoittamisessa	S3	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia 7lk: ohjata oppilasta tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kriittisesti lukemaansa ja tunnistamaan kielen vaikuttamiskeinoja 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään tekstien erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	S4	L4
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin 7lk: innostaa ja ohjata oppilasta monipuoliseen lukemiseen 8lk: tutustuttaa oppilas eri kirjallisuuden lajeihin 9lk: tutustuttaa oppilas suomen kirjallisuuden historiaan	S4	L2
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta 7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan, arvostamaan ja vertailemaan lähiympäristön, oman ja muiden kulttuurien monimuotoisuutta, esim. sadut, teatteri, ruoka- ja tapakulttuuri	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata	S5	L1, L2, L7

häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta 7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan ja arvioimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä kehittämään itseään muiden antaman mallin ja palautteen avulla		
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla 7-9lk: avata ja määrittää oppiainekohtainen sanasto, terminologia ja käsitteet yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa osana opetusta (kielitietoinen koulu)	S5	L1, L4, L6
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk: ohjata oppilasta käyttämään TVT:tä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa	S5	L1, L5, L6

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.
7lk: selostaminen, vuorovaikutustilanteiden harjoittelu
8lk: mielipiteen ilmaisu ja argumentointi
9lk: tiivistämisen keinot, toisen puheeseen viittaaminen

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja

laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

7-9lk: harjaannutaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta. Tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyylipiirteisiin (monilukutaito).
7lk: erilaisten tekstien monipuolinen tarkastelu erilaisista näkökulmista, erilaisten lukustrategioiden oppiminen, itselleen sopivien tekstinymmärtämistapojen löytäminen
8lk: kielikuvat, ironia ja pohtivat, kantaaottavat tekstilajit
9lk: kirjallisuuden tyylivirtaukset

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

7-9lk: oppilas pystyy ryhmässä ja itsenäisesti tuottamaan erilaisia tekstilajeja. Harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä.
7lk: laajennetaan tekstivalikoimaa ja harjoitellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita
8lk: tutustutaan eri tyylilajeihin ja kirjoitetaan pohtivia, kantaa ottavia tekstejä
9lk: harjoitellaan tiivistä ilmaisua infiniittisten rakenteiden avulla. Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa ja tietolähteiden käyttöä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

7-9lk: rektio, mediakulttuuri
7lk: tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin sekä kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin
8lk: lauseenjäsennys, modaalisuus
9lk: tutustutaan teatterin maailmaan, suomen kielen kehitykseen ja erityispiirteisiin sekä maailman kieliin

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

7-9lk: tehdään kirjallisia töitä ja tutkielmia yleisimmillä tekstinkäsittelyohjelmilla

7lk: vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä, syvennetään lukustrategioita, harjoitellaan löytämään oleellinen tieto tekstistä
8lk: tuetaan eri tiedonalojen tekstitaitoja
9lk: syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomen kieltä, omaa äidinkieltä ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: S2-kielessä oppilaat opetetaan oppimaan eli perehdytetään opiskelutaitoihin, joilla voi saavuttaa tavoitteita. S2-opetuksessa asetetaan väli-ja etätavoitteita. Oppisisältöjä esiteltäessä oppilaille korostetaan jatkuvaa harjoittelua ja opiskelun merkitystä kielitaidon kartuttamiseksi. Oppilaan on oltava tietoinen kielen opiskelulle asetetuista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi. Oppilaille annetaan vinkkejä, miten teknologiaa apuna käyttäen voidaan harjoitella kieltä myös omatoimisesti. Kun sanasto on vasta kehittymässä, käytetään ajattelun ja eri tunnetilojen ilmaisemisessa taidetta esim. taidenäyttely ja musiikki. S2-opettaja tekee yhteistyötä eri aineiden opettajien kanssa, jolloin oppilaille muodostuu kokonaisvaltainen käsitys opiskeltavasta ilmiöstä tai asiasta. Jokainen opettaja on maahanmuuttajaoppilaalle S2-opettaja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: S2-kielessä monikulttuurisuus nähdään kaksisuuntaisena ilmiönä: oppilaat tutustuvat suomalaiseen kulttuuriin mutta saavat myös mahdollisuuden esitellä omaa kotimaataan ja kulttuuriaan. Oppilaita rohkaistaan esiintymään, vaikka kielitaito olisi vasta kehittymässä. Lähialueiden kulttuuriperintöön tutustutaan esim. erilaisten taide-elämysten sekä museo-, teatteri- ja kirjastokäyntien muodossa. Kouluissa järjestettävät erilaiset monikulttuurisuusteemapäivät lisäävät kulttuurista osaamista ja vuorovaikutusta.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaille opetetaan aluksi arkikieltä, jotta he pärjäisivät koulussa ja arkielämän vuorovaikutustilanteissa ja näin integroituisivat suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulun ja kodin yhteistyötä tuetaan säännöllisillä tulkkauspalavereilla. Vanhempia rohkaistaan tuomaan omaa osaamistaan (erikoistaidot tai ammatin esittely) ja kulttuuriaan (ruoka, musiikki, vaatteet) koulun arkeen. Vanhempia ohjataan tarvittaessa myös Wilman käyttöön. Oppilaita tutustutetaan koulun tiedotteisiin luetun ymmärtämistehtävien muodossa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaitoa kehittävässä ja kielitietoisessa koulussa ymmärretään kielen merkitys koulun kaiken toiminnan kannalta. Sosiaalinen todellisuus rakentuu kielen avulla. Oppilaita rohkaistaan ja harjoitetaan ilmaisemaan omia mielipiteitään ja perustelemaan ne. Selkouutiset ja paikalliset lehdet S2-opetusmateriaalina tarjoavat hyvän pohjan eri tekstilajien (myös kuvien) lukemiseen ja paikallisten sekä globaalisten tapahtumien havainnointiin. Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa yhteistyössä eri opettajien kanssa.

L5 Tieto-viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus tehdä oman taitotasonsa mukaisia internetin S2-harjoituksia omassa tahdissa. Oppilaita ohjataan käyttämään internetiä tiedonhakuun ja tekstinkäsittelyyn. He voivat esitellä omaa kulttuuriaan TVT:tä hyödyntäen. Oppilasta ohjataan erilaisten oppimista auttavien opetusohjelmien ja eri oppiaineiden sanastojen käyttöön. Oppilailla on mahdollisuus käyttää oppimisen tukena erilaisia käännösohjelmia, sähköisiä sanakirjoja ja kuvia käsitteiden avaamiseen. TVT mahdollistaa myös erilaisten S2-kieltä kehittävien puheilmaisuharjoitusten tallentamisen ja uudelleen kuuntelun. S2-oppilaat voivat tehdä esim. pieniä elokuvaproduktioita yhteistyössä natiivioppilaiden kanssa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetuksessa harjoitellaan erilaisia työelämän vuorovaikutustilanteita pienten esitysten ja puhelinkeskustelujen avulla. Samalla kiinnitetään huomiota kohteliaaseen kielenkäyttöön. Oppilaat raportoivat suullisesti tai kirjallisesti työharjoitteluistaan. Heitä ohjataan laatimaan myös työhakemus. Yrittäjyyteen voidaan tutustua eri oppiaineet yhdistävässä projektityöskentelyssä. S2-kielen, yhteiskuntaopin ja kotitalouden yhteistyönä voidaan toteuttaa esim. ravintolan perustaminen. Tehdään tutustumiskäyntejä paikallisiin yrityksiin ja pyydetään vierailijoita kouluille. Tämä mahdollistuu S2-opettajan ja opinto-ohjaajan yhteistyöllä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen: Korostetaan ja kannustetaan kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Kielitaito lisää osallisuuden tunnetta. Oppilaiden kanssa keskustellaan heille tärkeistä asioista ja teemoista sekä nostetaan esille yhteiskunnallisia ilmiöitä, joita oppilaat voivat peilata omaan kulttuuriinsa ja elämäänsä. Heitä harjaannutetaan myös neuvottelemaan ja keskustelemaan ryhmissä apukysymysten avulla. Oppilasta kannustetaan vaikuttamaan omassa luokassa ja osallistumaan laajasti koulun yhteiseen toimintaan esim. tukioppilas- ja oppilaskuntatoimintaan. Tähän rohkaistaan ja luodaan valmiuksia S2-opetuksessa.

Arviointi

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasoasteikkoa (OPH:n tukimateriaali) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuraamisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa mainin-nan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Mikäli oppilaalle ei ole mahdollista antaa numeroarviointia 7. - 9. luokalla oppilaan puutteellisesta koulunkäyntitaustasta, lyhyestä Suomessa oloajasta tai heikosta kielitaidosta johtuen, sanallisen arvioinnin merkitys todistuksen S2-liitteessä korostuu erityisesti. Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroa annettaessa on huomioitava oppilaan edistyvä kielitaito.

Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroarviointi on annettava viimeistään 9. luokan keväällä. Vaikka päättöarvioinnissa otetaan huomioon työskentelytaidot, tulee siinä painottua oppilaan todellinen kielitaidon osaaminen. Arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on kuitenkin tarjottava monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. portfoliot, suulliset kokeet, esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- yhdeksännen luokan päättöarviointi perustuu hyvän osaamisen kriteereihin
- arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- arvioinnin on oltava läpinäkyvää
- arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lukuvuoden aikana
- arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, s2-arviointi tehdään yhteisesti
- oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita

tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyn-

tämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI (RUOTSI)

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7 - 9

Ruotsin kieli, B1–oppimäärä vuosiluokilla 7–9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin (arvoihin) tekijöihin	S1	L2, L5
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä - erityisesti muissa pohjoismaisissa kielissä - on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4

Kielenopiskelutaidot		
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	S2	L2, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L4, L5

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

- tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä suomenruotsalaisten ja pohjoismaisten koulujen kanssa
- tutkitaan miten Pohjoismaat näkyvät paikallisesti, esimerkiksi alueen matkailussa

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

- käytetään tietoviestinnällisiä työskentelytapoja opiskelun tukena
- pyritään tuomaan paikallisuutta näkyville opetuksessa (esim. luonto, ympäristö, matkailu, urheilu).
- vuorovaikutustaitoihin liittyy myös taito kompensoida kielitaidon puutetta esimerkiksi vaihtoehtoisten ilmausten kautta - pyritään siihen, että tultaisiin toimeen kieliyhteisössä oman taitotason mukaisesti
- kiinnitetään huomioita oppilaan omiin opiskelutaitoihin, niiden kehittämiseen ja itsearviointiin, sekä korostetaan luokkahuoneen ulkopuolisen oppimisen tärkeyttä

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Sisältöjä 7-9lk

Aihepiirit: Pohjoismaat, ostoksilla käynti, vaatteet, ruoka, elokuvat ja lipun ostaminen, sää, opastaminen ja matkustaminen, sairaudet, rahankäyttö ja oma talous, kotityöt, ympäristö ja luonto, sosiaalinen media, tunteet ja unelmat, tulevaisuus, työelämä

Rakenteet: Persoonapronominien objektimuodot, imperfekti, perfekti, pluskvamperfekti, verbin taivutus, sivulause, järjestysluvut, päivänmäärät, imperatiivi, osoittavat pronominit, futuuri, konditionaali, adverbit, man -passiivi, adjektiivin vertailu, att + perusmuoto, ingen ja någon -pronominit + kertaus

Viestinnällisyys: Omasta maasta ja Pohjoismaista kertominen, arkipäivän asioista kertominen, elokuvista ja/tai kirjoista keskusteleminen, säästä puhuminen, tien neuvominen, matkasta kertominen, lääkärikäynti, omasta rahankäytöstä kertominen, ympäristöstä ja luonnosta keskusteleminen, sosiaalisen median käyttö, tunteista ja unelmista kertominen, unelma-ammatista kertominen; toteutus esimerkiksi blogimuodossa, kahvilakeskusteluna tai Skype-keskusteluna ruotsinkielisen ikätoverin kanssa

Vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 15.1. kuvatun lisäksi):

- otetaan huomioon, että Vaalassa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa - ohjataan oppilasta huomaamaan miten paljon ruotsin kieltä löytyy lähiympäristöstä (mm. pakkausselosteet, FST jne.)
- pyritään tekemään yhteistyötä suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyyskoulut, yritykset, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös tietoteknisiä työkaluja, kuten Skype, Google Hangouts jne.)
- ujutetaan ruotsin kieltä arkipäivän tilanteisiin koulussa ja kotona
- pohditaan ruotsin roolia alueen matkailussa
- kannustetaan oppilaita eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja lisätään niitä mahdollisuuksien mukaan opetukseen
- pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa esimerkiksi työelämään tutustumisjaksojen kautta ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä.
- tarjotaan mahdollisuuksien mukaan erikielisiä tai –maalaisia näytelmiä ja musiikkiesityksiä

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitai-

toaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet. Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot

löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

- korostetaan toiminnallisuutta, harjoitellaan vuorovaikutustilanteita sekä suullisesti että kirjallisesti; korostetaan viestin välittymistä eikä kieliopillista ja sanastollista oikeellisuutta
- korostetaan, että kielitaidon kehittyminen vie aikaa ja vaatii vaivannäköä (ei voi verrata englannin kielen taitoihin, mikä on aloitettu jo 3. luokalla)
- tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, GAFE, Pedanet) ja laitteita tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan
- tutkitaan mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen opetukseen esim. opiskellaan sanastoa, kulttuuria tai historiaa konkreettisesti luonnossa tai lähiympäristössä liikkumalla
- rohkaistaan oppilaista käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi harrastusten ja kiinnostusten kautta, mikä on tärkeää myös jatko-opintojen kannalta
- kannustetaan suulliseen tuottamiseen, kielen rohkeaan käyttöön ja huomioidaan suullisen kielitaidon osuus arvioinnissa osana arvosanaa
- ruotsissa toteutetaan tarvittaessa saatavilla olevia eriyttämis- ja tukitoimenpiteitä

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Otetaan huomioon, että Vaalassa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan oppilasta huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselosteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten ja pohjoismaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyyskoulut); harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyyden merkitystä kielen oppimiseen, myös koulun ulkopuolella.

L4 Monilukutaito: Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä, muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään monipuolisesti ruotsin opiskelussa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien tai TET-jaksojen kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

Miten tavoitteiden toteutumista tuetaan? Ollaan innostavia, opettaja rohkaisee ja kannustaa myös omaehtoiseen kieleen tutustumiseen (esimerkiksi oppilaan harrastusten kautta), opiskeluun ja jatkuvaan käyttöön; ei verrata englannin taitoihin.

Siirtyminen seuraavaan koulutusvaiheeseen

Tehdään mahdollisesti yhteistyötä oppilaanohjauksen ja tulevan oppilaitoksen kanssa.

15.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	L1, L2
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L3

Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	L4
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	L4, L6
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	L5, L6

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi *lingua francaksi*. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Työtapoja

- kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista
- ääntämisen ja intonaation harjoittelemista
- laulut
- pelit ja pelillisyys
- leikit
- draama ja roolipelit
- runot ja lorut
- musiikki, lyriikat
- yksilö-, pari- ja ryhmätyöt
- projektit
- digitaaliset ympäristöt

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita

Oppimisvaikeudet

- sisältöjen karsiminen
- tavoitteena tuottaminen/ymmärtäminen?
- e-oppimateriaalit
- helpotetut kokeet
- suulliset kokeet
- tukiopetus
- tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa
- itsenäinen eteneminen
- yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki
- toiminnallisuus
- monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet oppijat

- ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä
- TVT:n hyödyntäminen
- projektityöt
- itsenäinen eteneminen
- tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen
- apuopettajana toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi

- oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä
- kirjallisuus, elokuvat, musiikki
- fonetiikka ja oikeinkirjoitus
- välimerkkien käyttö
- esiintyminen: esitelmät, tietoiskut, vitsit yms.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet. Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen

jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

Arvioinnin työtapoja ja periaatteita

- kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys
- oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista
- katsaus tunnin/jakson lopussa:
    - mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa?
    - miten olen työskennellyt?
    - millainen työni tulos on?
    - miltä työskentely tuntui?
    - tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?
- omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen
- omien työtapojen ja oppisisältöjen perusteltu valinta
- itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi
- suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet
- itsearvioinnin dokumentointi
- kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi.

VUOSILUOKKIEN 7-9 TAVOITTEET

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin. Valinnaisuuden myötä pyritään vahvistamaan oppilaan sisäistä motivaatiota kielen opiskeluun ja omien tavoitteiden asettamiseen. Tätä tavoitetta tukevat myös iloa tuottavat leikit, pelit ja toiminnallisuus.

Vuosiluokan 7 alussa kartoitetaan oppilaiden osaamista. Otetaan huomioon oppilaiden erityistarpeet ja opetus järjestetään niiden pohjalta. Kerrataan vuosiluokilla 3-6 opiskeltuja aihealueita ja vahvistetaan kielitaidon perusteita tarvittaessa mm. tukiopetuksen ja TVT -välineiden avulla.

VUOSILUOKKA 7 - KESKEISET TAVOITTEET

<table>
<tr><td>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</td><td>Kielenopiskelutaidot</td><td colspan="3">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi:

esim.
*laajempaa tutustumista englanninkielisiin maihin ja kulttuureihin
*Englannin asema globaalina lingua francana:
Kansainvälisten yhteisöjen virallinen kieli: YK ja EU
Internetin kieli ja populaarikulttuurin kieli
*Englannin sanoja muissa kielissä
*Englannin kielen kielitiedon käsitteitä
*Englanninkielisissä toimintaympäristöissä toimiminen ja oppiminen: koti, koulu, ystävät, sukulaiset, harrastukset, matkustaminen, pelit, sovellukset, netti, sosiaalinen media, nettifoorumit, muu media</td><td rowspan="2">Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi:

*Vuosiluokan 7 aikana tehostetaan kieltenopiskelutaitoja: kieltenopiskelulle ominaisia monipuolisia oppimistapoja, vuorovaikutustaitoja, itsenäistä kieltenopiskelua ja tiedonhankintataitoja (esim. hyödylliset sanakirjat netissä, sovellukset)
*Oppilasta kannustetaan jatkuvan työnteon merkityksen ymmärtämiseen.</td><td>Viestintätilanteita esim.</td><td>Sanastoja ja aihepiirejä esim.</td><td>Rakenteita esim.</td></tr>
<tr><td>Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi:

*Koska kieli on viestintäväline, järjestetään erilaisia yhteistyömahdollisuuksia (paritöitä, ryhmätöitä) ja tehdään yhdessä oppilaiden ikäkauteen sopivia projekteja
*Opetuksessa annetaan mahdollisuuksia runsaaseen suulliseen viestintään
*Kiinnitetään huomiota opetuksen ilmapiirin kehittämiseen mm. toiminnallisuuden, leikkien ja pelien avulla.</td><td>*Perhe, koulu, harrastukset, matkustaminen, englanninkielinen kulttuuri jne.
*Valitaan myös 1-2 aihealuetta yhdessä oppilaiden kanssa (esim. muoti, tekniikka, urheilu, musiikki)</td><td>*Aikamuotoja
*Lauserakenteita (muodolliset subjektit, sanajärjestys, artikkelin käyttö)
*Substantiivien, adjektiivien ja pronominien eri muotoja</td></tr>
</table>

VUOSILUOKKA 8 - KESKEISET TAVOITTEET

<table>
<tr><td>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</td><td>Kielenopiskelutaidot</td><td colspan="3">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi:

Esim.</td><td rowspan="2">Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi:</td><td>Viestintätilanteita</td><td>Sanastoja ja aihepiirejä</td><td>Rakenteita</td></tr>
<tr><td>Edellisten luokkien viestintäti-</td><td>*Uusien aihepiirien lisäksi kerrataan aikaisemmin opittuja aiheita laajemmin ja eri näkökulmista. Aihepiirejä voivat olla mm. koulu,</td><td>Englannin kielen rakenteista voi-</td></tr>
</table>

*Englannin kielen säännönmukaisuuksia ja ilmauksia verrattuina muihin kieliin *Eri maantieteellisten alueiden ääntämis-, sanasto-, kirjoittamis- ja idiomieroja *Global English* *Kirjoitettu/ puhuttu kieli *Kielen eri tyylit: hyvä yleiskieli, nuorisokieli, eri alojen ilmaisutavat	*Syvennetään oppimaan oppimisen taitoja ja opetellaan soveltamaan kielitaitoa eri tilanteissa.	lanteita laajentaen ja niiden lisäksi: *Oppilaita kannustetaan aloitteelliseen kielenkäyttöön, toisten huomioonottamiseen ja oman mielipiteen ilmaisuun * Luodaan mahdollisuuksien mukaan aitoja kielenkäyttötilanteita TVT -välineistön ja kansainvälisten projektien avulla	ruoka, opiskelu ulkomailla, urheilu, harrastukset, kotityöt, terveys ja hyvinvointi, tunteet, metsä, ympäristö, mopot, populaarikulttuuri jne.	daan opiskella mm. seuraavia asioita: *aikamuotoja *apuverbien käyttöä *lauserakenteita, esim. relatiivipronomineja, liitekysymyksiä *substantiivien, adjektiivien, pronominienja adverbien käytön monipuolistamista

VUOSILUOKKA 9 - KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: esim. *Englannin kielen levinneisyyden syitä *Yksilöllinen kokemus *Kulttuurinen näkökulma	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: *Asioimistekstejä ja vapaata tuottamista. *Luodaan perusta elinikäiselle kielten opiskelulle. *Monilukutaito: blogit, videot, kirjat, elokuvat, sarjat	Viestintätilanteita Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: *Tavoitteena on oppilaan osallistuminen, aktiivinen vaikuttaminen ja luonnollinen vuorovaikutus. *Rohkaistaan monipuolisten idiomien ja fraasien aktiiviseen käyttöön. *Opiskellaan käytännön kielitaitoa, esim. asiointia aidoissa tilanteissa, CV:n kirjoittamista, työhaastattelu.	Sanastoja ja aihepiirejä *Uusien aihepiirien lisäksi kerrataan aikaisemmin opittuja aiheita laajemmin ja eri näkökulmista. Aihepiirejä voivat olla mm. jatko-opinnot, työelämä, kotimaan kulttuuri, kansainvälisyys. *Lisäksi oppilaiden kanssa valitaan opiskeltavia kokonaisuuksia, jotka voivat sisältää mm. paikallisia painopisteitä, esim. matkailu, ruoka, erilaiset elinympäristöt, paikalliset elinkeinot, seurustelu, yrittäjyys. *Opetuksessa voidaan ottaa huomioon myös jatko-opintojen suuntautuminen	Rakenteita Englannin kielen rakenteista voidaan opiskella mm. seuraavia asioita: *aikamuodot *passiivi *konditionaalit *epäsuora esitys *vaihtelevia lauserakenteita *sanojen muodostus

Laaja-alainen osaaminen englannissa vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyylejä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito: Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

”Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.”

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä. Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen. Esim. englanninkieliseen kulttuuriin kuuluvan juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

VIERAS KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan.

Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun

perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavut-

tanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen B2-oppimäärälle asetetut tavoitteet. Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan vieraan kielen B2-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Vieraan kielen B2-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvän tavoitteen seitsemän (T7) arvosanassa 7 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.1 ja A1.2 välitasoksi A1.1/A1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

SAKSAN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 8-9

Koska B2-saksa on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Saksan kielen opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Saksan kielen B2-oppimäärän tavoitteet vuosiluokilla 8-9:

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat saksan kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan äidinkieleen tai muihin kieliin verrattuna. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan saksan kielen levinneisyyden taustaan,

etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia saksan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään erilaisissa tilanteissa.

Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten saksan kielen oppimista, mihin saksan kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa saksankielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan lyhyitä saksankielisiä tekstejä. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä saksankielisessä ympäristössä. Pyritään valitsemaan aiheita yhdessä oppilaiden kiinnostuksen mukaan. Lukemista lähestytään muista kielistä tuttujen sanojen kuulemisen ja hahmottamisen kautta. Tämä valmistaa oppilasta saksalaisen tekstin lukemiseen ja kehittää oikeaa ääntämystä.

Saksan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on saavuttaa perusteissa kuvattu alkeiskielitaidon taso (A1.2-A1.3) perusopetuksen päättövaiheessa. Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita myös rohkaistaan tiedon hakuun saksan kielellä eri oppiaineissa.

8. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	**Laaja-alainen osaaminen**
Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin. Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin. Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.	* Harjoitellaan eri tapoja oppia sanoja ja fraaseja * Tunnistetaan tuttuja sanoja ja rakenteita eri tekstiyhteyksissä * Opetellaan oppimateriaalin ja sanaston käyttöä * Arvioidaan omaa opiskelua ja oppimista. * Löydetään ja kehitetään itselle sopivia oppimistyylejä	Aihepiirit: * tutustuminen ja tervehtiminen * minä ja perhe * vapaa-aika ja harrastukset * erilaiset arkipäivän tilanteet * koulusta, oppiaineista ja koulupäivistä kertominen * yleistietoa saksalaisesta kulttuurista * oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan Voidaan opettaa esimerkiksi seuraavia rakenteita:	* Verrataan saksan kieltä lähtökieleen ja muihin kieliin * Harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestinnällisiä tilanteita omien taitojen rajoissa * Tutustutaan saksalaiseen kulttuuriin ja tapakulttuuriin * Kehitetään oppilaiden kulttuurisia taitoja niin, että he voivat toimia luontevasti saksalaisten kanssa eri arkipäivän tilanteissa *Saksan kielen taitojen kehittyessä oppilas ymmärtää, että kielen eri rakenteet toistuvat ja hän pystyy päättelemään aiemmin opitun perusteella myös uusia asioita *Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen oppimisessa

	* Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa * Työskennellään yksin, pareittain ja ryhmissä * Hyödynnetään pariarviointia	* ääntäminen ja intonaatio * peruslukuja * persoonapronominit * omistuspronomineja *substantiivin epämääräinen ja määräinen artikkeli *monikon muodostaminen *akkusatiivi *tavallisimpien verbien preesenstaivutus *modaaliverbejä *päälauseen sanajärjestys *ajanilmauksia *kieltosanat	

9. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin. Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin. Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä. Saksalaiseen tapakulttuuriin tutustuminen auttaa toimimaan oikein ja	* Rohkaistaan oppilasta näkemään saksan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielitaidon karttumista * Opetetaan oppilaalle erilaisia oppimistekniikoita * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoa myös oppituntien ulkopuolella, mitä saksaa äidinkielenään puhuva henkilö arvostaa suuresti * Opastetaan omaehtoiseen kielenopiskeluun * Autetaan oppilasta huomaamaan, että kieli on kokonaisuus ja kaikki sen osa-alueet (kuunteleminen, lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen ja rakenteet) ovat tärkeitä kielenoppimisen kannalta	<u>Aihepiirit:</u> * 8.luokan aihepiirien kertaaminen ja laajentaminen * matkustaminen * tulevaisuuden suunnitelmat * erilaiset asiointi- ja palvelutilanteet * lähiympäristö ja luonto * oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan *omakoti *säätilan kuvailu <u>Voidaan opettaa seuraavia rakenteita:</u> * 8.luokan rakenteiden kertaaminen ja laajentaminen *man -rakenne *datiivi *perfekti	* Pyritään siihen, että oppilas huomaa, että saksan kielen oppiminen on hänelle tärkeää eri arkielämän tilanteiden kannalta * Kannustetaan oppilasta pitkäjänteiseen työskentelyyn koulussa ja kotona sekä myönteiseen asenteeseen saksan kieltä kohtaan * Harjoitellaan sanakirjojen ja erilaisten sanastojen käyttöä * Harjoitellaan kielen eri sisältöalueita ja rakenteita myös pelien leikkien avulla * Kannustetaan oppilasta valitsemaan hä-

kohteliaasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.		*war ja hatte -verbit *sivulause * Pyritään järjestämään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella monipuolisesti suullista ja kirjallista vuorovaikutusta * Tutustutaan erilaisiin viestintästrategioihin * Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmaisuja * Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia tekstejä ja käyttämään omaa päättelykykyään * Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	nelle itselleen mielenkiintoisia aihepiirejä * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti * Opitaan ymmärtämään saksalaiselle kulttuurille tyypillisen teitittelyn merkitys sekä saksalaiset puhuttelukäytänteet * Tutustutaan eri teksteihin, jotka kiinnostavat nuoria, esimerkiksi nuortenlehdet, elokuvat, tv-sarjat, sosiaalinen media .* Kannustetaan erilaisten tekstien lukemiseen, tuottamiseen ja nauttimiseen myös vapaa-aikana

Saksan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä, esimerkiksi erilaisten teemapäivien ja projektien muodossa. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen. Heille pyritään tarjoamaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Saksan kieltä käytetään aina kun se on mahdollista ja hyödynnetään saksaa äidinkielenään puhuvia mahdollisuuksien mukaan.

Vaalassa saksan kielen opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus osallistua työharjoitteluvaihtoon kohdemaassa 9.luokalla ja vastavuoroisesti vaalalaiset perheet tarjoavat majoituksen ja vaalalaiset yritykset työharjoittelupaikan saksalaisille oppilaille. Työharjoitteluvaihto tarjoaa muillekin vaalalaisnuorille mahdollisuuden tutustua saksalaisiin nuoriin ja heidän kulttuuriinsa. Friedrich-von-Spee-Gesamtschule on ollut yhteistyökoulumme Saksassa, Paderbornissa, jo monien projektien kautta. Työharjoittelumatkaa varten oppilaat saavat itse suunnitella, miten keräävät rahaa matkan kustannuksiin ja saavat samalla tuntumaa yrittäjyydestä. Työharjoittelupaikkaa varten pyritään kirjoittamaan työhakemus englanniksi.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki saksan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään vähäistä kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi saksan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu 9. luokalle, jolloin määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Saksan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan alle jäävä osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen	Arvosanan kahdeksan ylittävä osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan	Saksan kielen aseman,	Oppilas tuntee saksan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja	Oppilas tuntee saksan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja	Oppilas osaa kuvata saksan kielen aseman

kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin. Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.	keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen.	keskeisimpiä saksan kielen erityispiirteitä. Oppilas tietää joitakin saksan kielen kielialueen ilmiöitä.	keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin saksan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.	maailman kielten joukossa ja pystyy määrittelemään keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa pohtia joitakin saksan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot				
Rohkaistaan oppilasta näkemään saksan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista. Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä. Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella.	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilaalla on käsitys omista kielenopiskelutavoitteistaan ja opiskelutavoistaan. Oppilas ymmärtää, että hän voi käyttää saksan kieltä koulun ulkopuolella, esim. matkustellessa.	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa asettaa itselleen sopivia kielenopiskelutavoitteita, käyttää vaihtelevia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioida monipuolisesti omia opiskelutapojaan. Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää saksan kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja arvioida realistisesti, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä opinnoissa ja työelämässä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3	
Järjestetään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy muutamasta kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta viestintäkumppanin tukemana.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy melko vaivattomasti rutiininomaisista viestintätilanteista.
Tuetaan oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin käyttäen vielä paljon apukeinoja. Oppilas uskaltaa tarvittaessa pyytää keskustelukumppanilta puheen toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään tarviten enää satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa kommunikoida enimmäkseen sanallisin ilmauksin.
Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3	
Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää hyvin suppeaa kirjoitettua tekstiä ja hyvin hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja selkeää puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2	
Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan muutamasta tutusta asiasta käyttäen hyvin suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut melko ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja hiukan peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan useista tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia. Oppilas osaa soveltaa kieliopillisia rakenteita eri tilanteissa.

15.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat

ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6	L1, L3, L5
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	L1, L4
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	L1, L2, L4, L5
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	L1 - L7
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	L1, L3, L4
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	L1, L4
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2	L1, L4
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	L1, L3, L6
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	L1, L4
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	L1, L4, L5
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	L1, L4, L5
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	L1, L4, L5

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	L1, L4
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	L3, L4, L5
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra: Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

S5 Geometria: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisältöalueet (S1-S6) ja tavoitteet (T1-T20)	7.luokka	8. luokka	9.luokka
S1 Ajattelun taidot ja menetelmät T1 - T10 T20	Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Vain 9lk: Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä		
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1 - T7, T9 T10 - T13	Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaali -lukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.	Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.	Tarkastellaan lukualuetta kokoavasti.
S3 Algebra T1 - T7	Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.	Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.	Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

T9 T14 - T15	Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.	Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.	Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.
S4 Funktiot T1 - T9 T14 - T15	Perehdytään funktion käsitteeseen. Kuvataan riippuvuuksia.	Kuvataan riippuvuuksia algebrallisesti. Tutustutaan suoraan verrannollisuuteen.	Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.
S5 Geometria T1 - T7 T9 T16 - T18	Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan lauseen käänteislausetta. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.	Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.	Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.

T1 - T9 T13 T19	Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.	Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.	Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Laaja-alainen osaaminen matematiikassa luokilla 7-9

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään monikulttuurisia vierailijoita ja käytetään vieraskielistä materiaalia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Opetukseen voidaan ottaa esimerkkejä liikenteen erilaisista tilanteista, päihteettömyydestä ja oman talouden hoidosta.

L4 Monilukutaito: Oppilasta ohjataan ymmärtämään matemaattista merkkikieltä. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Matematiikan luonne oppiaineena vaatii järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Esim. matematiikan yhdistäminen TET -jaksoon, yritysvierailut ja -vierailijat sekä matematiikan tarve eri ammateissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Käytetään mahdollisuuksien mukaan yhteiskunnallisia teemoja

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut mate-

matiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.5 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	L4, L5
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	L4, L7
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	L1
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	L3
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	S6	L4, L7
Biologiset taidot		
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	L1
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	L1, L5
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	L1, L5
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	L7
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	L5, L7

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

Sisältöalueiden valinnassa huomioidaan oppilaiden osallisuus. Niiden valinnassa voi hyödyntää myös opettajan osaamista ja omia vahvuusalueita. Vuosittaiset retket liitetään koulun työsuunnitelmaan. Osa sisältöalueista voidaan toteuttaa monialaisten opintokokonaisuuksien yhteydessä, erityisesti paikalliset painotukset sopivat niihin hyvin.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

Tutkimuksen tekeminen toteutuu läpäisyperiaatteella kaikilla luokka-asteilla. Tutkimus syvenee ja laajenee luokka-asteittain. Osa tutkimuksista on itsenäistä työskentelyä ja osa tehdään ryhmissä tai koko luokan yhteisenä tutkimuksena. Tutkimuksissa ja niiden tulosten raportoinnissa käytetään ainakin osin tietotekniikka. Ainakin yhden tutkimuksen tulokset myös julkistetaan. Tutkimuksissa käytetään monipuolisesti tutkimusvälineistöä erilaisissa tutkimusympäristöissä, tehdään kasvatuskokeita ja toteutetaan omaan elinympäristöön vaikuttamista. Tutkimuksellinen työote voidaan sisällyttää pieniinkin työtehtäviin.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

Tutkimusretkiä ja tutustumiskäyntejä lähiympäristöön toteutetaan tarkoituksenmukaisesti jokaisella luokka-asteella. Oppilaat käyvät vähintään kerran yläkoulunsa aikana jollain maakunnallisesti merkittävällä luontokohteella esimerkiksi kansallispuistossa, retkeilyalueella, vesistöalueella tai muulla suojelualueella. Tämä voidaan toteuttaa myös monialaisten oppimiskokonaisuuksien yhteydessä.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

Kahdeksannen luokan keskeistä sisältöä on ekosysteemin rakenne ja toiminta. Vaalan yhtenäiskoulun painopiste on metsäekosysteemissä. Lisäksi metsäopetusta täydennetään suo- ja vesistöekosysteemien opiskelulla. Vaalan yhtenäiskoulun toimintaympäristössä näkyvät metsien suojelu, luontomatkailu, metsätalous, luontoliikunta, vesistöjen käyttö ja niiden suojelu.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

Elämän perusilmiöitä käsitellään pääasiassa seitsemännellä luokalla. Opetuksessa korostuvat toiminnallisuus ja tutkimuksellisuus. Sisältöjen valinnassa huomioidaan maastotyöskentely- ja tutkimustaitojen harjoittelu sekä yhdessä että yksilöllisesti. Paikallisena painotuksena on vesiekosysteemi.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

Ihmisen biologia opiskellaan yhdeksännellä luokalla. Paikallisena painopisteenä on ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja luontoliikunta. Tässä vaiheessa korostuvat jatko-opintovalmiudet erityisesti biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Kestävän tulevaisuuden tavoitteet ja sisällöt ovat koko koulun ja Vaalan kunnan tärkeää toimintaa. Yhteisön on toimillaan ohjattava kestävän tulevaisuuden tavoitteita. Koko koulun yhteisöllinen ja ympäristövastuullinen toimintakulttuuri tukee kestävän kehityksen tavoitteita. Biologian opetuksessa kestävän tulevaisuuden tavoitteet sisällytetään jokaiselle luokka-asteelle. Sen lisäksi niitä liitetään monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Seitsemännellä luokalla näkökulma on luonnon monimuotoisuuden merkityksessä ja omakohtaisen luontosuhteen kehittymisessä sekä eläinten hyvinvoinnissa. Omakohtaisen luontosuhteen vahvistaminen toteutuu lajintuntemuksen, luonnonkauneuden ja elämyksellisyyden avulla.

Kahdeksannella luokalla syvennetään luonnon tuntemusta, omakohtaista luontosuhdetta ja ymmärrystä ekosysteemin perustoiminnoista. Ohjataan oppilasta tunnistamaan ihmisen merkitystä ekosysteemissä sekä ymmärtämään ekosysteemien haavoittuvuus. Lisätään oppilaan ymmärrystä ekosysteemipalveluista ja tutustutaan luonnonsuojelun saavutuksiin.

Paikallisena painotuksena tutustutaan metsien- ja soidensuojeluun sekä eliölajien suojeluun. Tutustutaan lisäksi kestävään metsätalouteen ja biotalouteen, jokamiehenoikeuksiin ja eettisesti kestävään luonnon hyödyntämiseen.

Yhdeksännellä luokalla korostuvat osallisuus ja vaikuttaminen.

Biologian sisältöalueet luokittain Vaalan yhtenäiskoulussa.

	7 luokka	8 luokka	9 luokka
S1 Biologinen tutkimus	Solun tutkimus Yksisoluisten eliöiden kasvatus	Eliökokoelman koostaminen Eliöiden pyydystys	Eläinsolu Ihmisen anatomian ja fysiologiaan liittyvät tutkimukset.

	Kasvatuskoe Lajin tunnistus Eliöiden rakenne Eliöiden luokittelu	Ekosysteemitutkimus Lajien tunnistus	Osallisuus ja vaikuttaminen omaan ja ympäristön hyvinvointiin.
S2 Tutkimusretket lähialueille	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Retki lähiympäristöön	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Metsä- tai suoretki Jokamiehen oikeudet	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Luontoliikunta
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta		Suomalaisen metsäekosysteemin rakenne ja toiminta Ihmisen vaikutus ekosysteemiin Perustiedot vesi- ja suoekosysteemistä Lajien ekologia ja niiden vuorovaikutussuhteet	
S4 Mitä elämä on?	Eliöiden rakenne ja elintoiminnot sekä niiden vertailu Eliökunnan luokittelu Perinnöllisyyden ja evoluution perusteet Bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet	Elinympäristöjen vertailu Eliöiden sopeutuminen vuodenaikojen vaihteluun	Solu (eläinsolu) Ihmisen evoluutio ja perinnöllisyys
S5 Ihminen			Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja säätelyjärjestelmä. Kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteet. Perimän ja ympäristön vaikutus ihmisen ominaisuuksien kehittymiseen.
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta	Omakohtainen luontosuhde Eläinten hyvinvointi Monimuotoisuuden merkitys	Kestävä metsätalous Ekosysteemipalvelut Luontosuhteen vahvistaminen Luonnon monimuotoisuuden merkitys Luonnonsuojeluun tutustuminen Kuluttajatietoisuus	Omaan ja ympäristön hyvinvointiin vaikuttaminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 sekä niiden paikalliset painotukset ja laaja-alaisen osaamisen kehittymisen tukeminen

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan biologialle luontevalla tavalla. Opetuksessa toteutettavien sisältöjen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu yhdessä oppilaiden tähtää motivoituneeseen opiskeluun sekä erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Biologiassa painottuu tutkimuksellinen työote, johon liitetään itsearviointi, positiivinen palaute ja oman työn suunnittelu. Luonnontieteellisiä ajattelutaitoja kehitetään syy-seuraussuhteiden tunnistamisella. Retket mahdollistavat havainnointi taitojen kehittymisen. Erilaista oppimista tuetaan monipuolisilla työskentelytavoilla. Tiedonhankintataitoja harjoitellaan erilaisten projektien yhteydessä. Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely on biologian opetuksessa luontevaa. Ainerajat ylittävää opetusyhteistyötä voidaan tehdä mm. maantiedon, liikunnan, terveystiedon, kielten, äidinkielen ja kemian kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Biologian keinoina ovat monipuoliset työmenetelmät, luontosuhteen vahvistaminen, oman elinympäristön tuntemus, suojelu ja vaaliminen sekä luonnon kauneus ja elämyksellisyys.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla. Ihmisen biologia: fysiologian ja anatomian tuntemus antavat mahdollisuuden ymmärtää omaa hyvinvointia ja ennaltaehkäistä sairauksia. Luonnossa liikkuminen ja retkelle sopiva pukeutuminen ovat osa arjen taitoja. Luontoliikunnan yhteydessä tehdään näkyväksi luonnossa liikkumisen merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle. Osallisuustutkimuksen yhteydessä harjoitellaan kansalaistaitoja ja opitaan tunnistamaan ympäristössä olevia hyvinvointia edistäviä tai sitä haittaavia tekijöitä.

L4 Monilukutaito: Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Ympäristönlukutaidon kehittäminen on keskeistä. Biologian opetuksessa kirjoitettujen lähteiden lisäksi käytetään kasvi- ja eläinnäytteitä, vesi- maaperä- ja kudosnäytteitä, kuvia, virtuaaliympäristöjä, erilaisia diagrammeja ja muita havainnollistavia mallinnoksia. Ajankohtaista uutisointia biologian aiheista seurataan suunnitelmallisesti.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista myös biologian opetuksessa. Digitaalisessa osaamisessa pyritään taitojatkumoon, jolloin yläkoulussa laajennetaan ja syvennetään alakoulussa hankittuja taitoja. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään tarkoituksenmukaisesti tutkimusten tekemisessä, tulosten raportoinnissa ja niiden julkaisussa, oppimisalustana, digitaalisten eliölajikokoelmien teossa, lajien tunnistuksessa, luokittelussa ja opettelussa, elinympäristöjen vertailussa mm. kuvaamista ja paikannusta, ekosysteemin ja ihmisen elintoimintojen mallintamisessa sekä tiedonhaussa. Hyödynnetään myös pelillisyyttä esim. lajiston ja käsitteiden opettelussa. Sosiaalisen median käyttö tukee vaikuttamisen ja osallisuuden ymmärtämistä. Digitaalinen ja tietokoneisiin liitettävä tutkimusvälineistö tukee laaja-alaista oppimista. Tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan käyttää kohteiden seurantatutkimuksissa kuvaamalla muutosta, tuottamalla paikkaan sidottua aineistoa (gis ja karttaohjelmat) ja mallintaa elintoimintoja. Elämyksellisyyttä voidaan tuottaa myös virtuaaliympäristöissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa kehittyvät työskentelytaidot: opitaan lukemaan ohjeita, suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Projektityöskentely opettaa pitkäjänteistä ja määrätietoista työskentelyotetta. Lisäksi opitaan raportoimaan ja julkaisemaan tuloksia ja tuotoksia eri tavoin. Vierailuja toteutetaan biologiaa lähellä oleviin yrityksiin, maatiloille ja virastoihin, joiden kanssa voidaan tehdä myös yhteistyötä.

L7 Vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen on biologian keskeistä sisältöä. Biologiassa oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Vaikuttaminen liittyy oman elinympäristön tuntemukseen, suojeluun ja vaalimiseen sekä luonnontilan ja hyvinvoinnin välisen ymmärryksen kehittymiseen. Tähän liittyy osallisuustutkimus/-projekti.

Esimerkkejä monialaisista oppimiskokonaisuuksista: Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin liitettäviä teemoja voivat olla esimerkiksi luontoliikunta, suurpedot, metsästys, elinympäristöt, luontosuhteen vahvistaminen, lajitietous, luonnonsuojelu, vesiekosysteemi, jokamiehen oikeudet ja metsänkäyttökulttuuri.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä sekä koulussa, että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

Biologian opetukseen liittyvät monipuoliset oppimisympäristöt ja sisällöt asettavat vaatimuksia niin resurssien kuin turvallisuuden suhteen. Näitä ovat erilaiset laboroinnit, kasvatuskokeet ja maastotyöskentely sekä retket. Kunnan ja koulun tulee turvata resurssit biologian opetuksen opetussuunnitelman mukaiseen toteutukseen. Huomioitavaa ovat mm. resurssit biologialle ominaisiin tutkimusvälineisiin ja tiloihin sekä retkiin.

Ohjauksessa huomioidaan turvallinen sekä tarvittaessa eriyttävä työskentely sekä laboratoriossa että maastossa. Biologian osalta oppilaan siirtymiseen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä seuraavaan koulutusvaiheeseen ei liity erityisiä vaatimuksia, vaan tähän liittyvät koulukohtaiset tiedonsiirtokäytännöt riittävät.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.6 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävää kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1-S6	L1, L4, L5
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	L2, L4
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1-S6	L7
Maantieteelliset taidot		
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	L1
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	L4, L5
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	L5, L6
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	L1

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	L4
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	L2
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	L3, L7

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

Paikallinen uutisointi korostuu 8-9 luokalla

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

7. luokalla käsitellään elämän perusedellytyksiä. Oppilaat tutustuvat maantieteelliseen käsitteistöön ja tutkimustapaan pienimuotoisen aluetutkimuksen kautta. Maailman karttakuva jäsentyy ja oppilaat oppivat tulkitsemaan ja laatimaan erilaisia diagrammeja (ilmastodiagrammit, ympyrädiagrammit) ja karttoja. Paikallisena painotuksena on lähiruoka. Tietotekniikkaa hyödynnetään karttojen ja kuvien tulkinnassa sekä tuottamisessa, tutkimuksen teossa ja niiden raportoinnissa ja jakamisessa.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

8. luokan sisällöt valitaan niin, että oppilaat pystyvät hyödyntämään omaa lähiympäristöään oppimisympäristönä ja opiskelukohteena. Oppilaat tutustuvat kotiseutunsa maiseman erityispiirteisiin ja niihin vaikuttaneisiin tekijöihin ja osaavat vertailla niitä muihin maisema-alueisiin Suomessa ja maapallolla. Aluetutkimus tehdään lähiympäristössä ja paikallisia uutisia hyödynnetään opetuksessa.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

9. luokalla käsitellään luonnon- ja kulttuurimaantieteen yhteyttä sekä ihmisen toimintaa ja sen vaikutuksia maapallolla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaalle muodostuu kokonaiskäsitys maapallon erilaisista alueista ja kulttuureista. Maantieteellisessä tutkimuksessa painottuvat kestävä kehitys ja ympäristökysymykset.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Sisältöalueen käsittely painottuu vuosiluokille 8-9. Toteutuksessa voidaan hyödyntää monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai vaikuttamiseen ja osallisuuteen liittyvää projektityöskentelyä.

Sisältöjen jakautuminen eri vuosiluokille

	7 luokka	8 luokka	9 luokka
S1 Maapallon karttakuva ja alueet	Asteverkko Maailman karttakuvan hahmottaminen Geomediataidot Aluetutkimus	Aluetutkimus (lähiympäristö) Maastokartta, geomedia (karttaohjelmat yms.) Kasvillisuus- ja ilmastovyöhykkeet	Aluetutkimus Alueiden rajaaminen
S2 Ajankohtainen muuttuva maailma	Ajankohtaisia uutisia ja niiden taustoja	Ajankohtaisia Suomen ja maailman tapahtumia	Ajankohtaisia uutisia ja niiden taustoja
S3 Elämän perusedellytykset maapallolla	Planetaarisuus Vesikehä Kivikehä Ilmakehä Eliökehä		Luonnonympäristön ja ihmistoiminnan välinen vuorovaikutus

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt	Ihmistoiminnan vaikutukset ympäristöön Ilmastonmuutos	Ihmistoiminnan vaikutus maisemaan Jääkausi Eroosio Maisema-alueet Suomessa ja maapallolla Ihmisen elinympäristöt maapallolla	Kaupungistuminen Elinkeinojen muutos Väestönkasvu
S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla	Asutuksen sijoittumiseen vaikuttavat tekijät	Kotiseudun erityispiirteet	Maapallon kulttuuripiirit Ihmisten yhdenvertaisuus
S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	Ravinnontuotanto, ruoan epätasainen jakautuminen maapallolla	Ympäristön suunnittelu	Kestävä elämäntapa Biotalous Luonnonsuojelu Ympäristönsuojeluprojekti esim. vieraslajit

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset maantiedossa

L1 Oppimaan oppiminen ja ajattelun taidot: Oppilasta kannustetaan tutustumaan lähiympäristöönsä maantieteellisestä näkökulmasta. Lähialueiden tarkastelun, retkeilyn, pienimuotoisten tutkimusten ja näistä tehtävien johtopäätösten avulla oppilas oppii ymmärtämään maailmaan vaikuttavia prosesseja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuuriset asiat tulevat maantiedossa korostuneesti esille oppiaineen laaja-alaisen luonteen ansiosta. Maakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteena on kasvattaa kotiseutua arvostavia ja omasta kulttuuritaustastaan terveellä tavalla ylpeitä ihmisiä, jotka näkevät moninaisessa kulttuurissa rikkauden. Erilaisten kulttuurien ymmärtäminen ja niiden kohtaaminen vahvistaa oppilasta ja rikastuttaa hänen maailmaansa. Maantiedossa ihmisoikeudet sekä YK:n ihmisoikeusjulistus muodostavat tärkeän viitekehyksen, jonka avulla maailmaa voi rakentavasti tarkastella.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Lisäämällä oppilaan ymmärrystä maailman tilaan vaikuttavista tekijöistä maantieto voi auttaa häntä tekemään niin itsensä, asuinalueensa kuin myös laajemmin koko maapallon kannalta viisaita päätöksiä ja valintoja. Maantiedon näkökulma on erityisesti yhteisöllisessä hyvinvoinnissa.

L4 Monilukutaito: Karttojen, diagrammien, kaavioiden ja kuvien tuottaminen, tulkinta ja arviointi kuuluvat oleellisena osana maantiedon maakunnalliseen opetussuunnitelmaan. Ajankohtaisten uutisten seuraaminen, tiedon etsiminen eri lähteistä, lähteiden luotettavuuden arviointi sekä erilaisten tekstien tuottaminen kuuluvat maantiedon tavoitteisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT -taitojen hallinta sekä ajanmukaiset ja riittävät resurssit mahdollistavat oppilaiden motivoituneen opiskelun. Näiden taitojen ja resurssien avulla turvataan oppilaille tasavertaiset lähtökohdat sekä innostava ja moderni opiskeluympäristö. Näin oppilas hallitsee toisen asteen nivelvaiheen TVT -taidot.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Maantiedossa kestävän elämäntavan sisällöt ja kotiseutuopetus tarjoaa hyvän mahdollisuuden projektityöskentelyyn elinkeinoelämän ja lähialueen yritysten kanssa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Maantiedon opetussuunnitelman tavoitteena on osallistuva kansalainen, joka osaa ja haluaa vaikuttaa sekä lähiympäristönsä kuin myös koko maapallon tilaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan. Oppilasta kannustetaan seuraamaan monikanavaista mediaa, paikallisia uutisia ja vaikuttamaan lähiympäristössä tapahtuviin asioihin joko yksittäisenä kansalaisena, poliittisten puolueiden, kansalaisjärjestöjen tai muiden ryhmien välityksellä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisyys lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille. Maantiedon osalta siirtymävaiheisiin liittyvät koulun normaalit oppilashuollon siirtotoimenpiteet riittävät.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja

viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.7 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle

tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	L1
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Fysiikan sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9

Sisältöalueet (S1-S6) ja tavoitteet (T1-T15)	7. luokka	8. luokka	9. luokka
S1 Luonnontieteellinen tutkimus T1 - T13, T15	S1 kokonaan	S1 kokonaan	S1 kokonaan
S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä T1 - T13, T15	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Joihinkin lämpöopin ilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tavalla.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin.
S3 Fysiikka yhteiskunnassa T1 - T13, T15	S3 kohta: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista.	S3 kohta: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä.	S3 kokonaan
S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana T1 - T13, T15	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin,	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä sekä energian säilymisen periaate. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

	sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.		
S5 Vuorovaikutus ja liike T1 – T15		S5 kokonaan	
S6 Sähkö T1 – T15			S6 kokonaan

Laaja-alainen osaaminen (luku 3.3) fysiikassa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä fysiikassa esimerkiksi seuraavalla tavalla.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Fysiikassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Fysiikassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan fysiikan opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjännitteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Fysiikassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Fysiikassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

L4 Monilukutaito: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena. Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen

arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.8 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	L1
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Kemian sisällöt vuosiluokilla 7-9

Sisältöalueet tavoitteineen	7.luokka	8. luokka	9.luokka

S1 Luonnontieteellinen tutkimus T1 - T13 T15	S1 kokonaan	S1 kokonaan	S1 kokonaan
S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä T1 – T13 T15	S2 kokonaan	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.
S3 Kemia yhteiskunnassa T1 – T13 T15	S3 kohta: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.	S3 kohta: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.	S3 kokonaan
S4 Kemia maailmankuvan rakentajana T1 – T13 T15	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	S4 kokonaan	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.
S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne T1-T15	S5 kohta: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja atomin rakenteeseen. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.	S5 kohta: Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.	S5 kohta: Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.
S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset T1-T15	S6 kohta: Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	S6 kohta: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien	S6 kohta: Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten

		yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Laaja-alainen osaaminen (luku 3.3) kemiassa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä kemiassa esimerkiksi seuraavalla tavalla.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Kemiassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Kemiassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan kemian opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjännitteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kemiassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Kemiassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

L4 Monilukutaito: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla. Oppilasta ohjataan ymmärtämään kemiallista merkkikieltä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteenä.

15.4.9 TERVEYSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L7
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	L2, L3, L4, L7
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	L1, L3, L4,L6

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L4
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	L1-L7
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	L2, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1-S3	L1, L2, L3, L7
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	L1-L7

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kas-

vun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Terveystiedon opetuksessa opetussuunnitelman kaikki keskeiset tavoitteet ja sisällöt kulkevat läpi 7.-9.vuosiluokkien ikätasoisesti edeten. Ajankohtaiset asiat, kuten kouluterveyskyselyn tulokset tai terveystiedon sisältöihin liittyvät monialaiset oppimiskokonaisuudet sekä teemapäivät voivat vaikuttaa opetuksen painotuksiin. Näiden lisäksi eri vuosiluokilla opetuksessa painotetaan erityisesti seuraavia tavoitteita ja sisältöjä:

7.luokan opetuksen keskeiset tavoitteet	Laaja-alaisen osaamisen alueet	7.luokan opetuksen keskeiset sisällöt
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	L1, L2, L3,L4,L5, L6, L7	S1 Terveyden käsitteiden määrittely: fyysinen psyykkinen ja sosiaalinen

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä		Terveyteen vaikuttavia tekijöitä Terveysosaaminen Terveydenhuolto S2 Hygienia Yleiset tartuntataudit Tautien tartunta ja ehkäisy S1, S2 Elintapojen vaikutus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen Arjen rytmi: terveyttä tukeva liikunta, ravinto, riittävä lepo Kiusaaminen Riippuvuudet -peliriippuvuus -päihteet S1, S3 Kriittinen ajattelu Luotettava tiedonhaku Turvallinen nettikäyttäytyminen Turvallinen ympäristö

8.luokan opetuksen keskeiset tavoitteet	Laaja-alaisen osaamisen alueet	8.luokan opetuksen keskeiset sisällöt
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita ja kriisitilanteissa T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti T6 Tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyt-	L2, L3, L4, L5, L6, L7	S1, S2, S3 Sosiaaliset taidot Tunteet, arvot ja asenteet Ihmissuhteet Ihastuminen ja seurustelu Toimintamalleja ristiriitatilanteiden, ihmissuhdeongelmien ratkaisemiseksi S1, S2, S3 Seksuaalisuus Seksuaaliterveys ja turvallisuus Seksuaalioikeudet Ehkäisy Raskaus Terveyspalvelut S2, S3 Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu Liikenneturvallisuus Paloturvallisuus Itsehoito Kriittinen ajattelu Tiedon luotettavuus

täjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä		

9.luokan opetuksen keskeiset tavoitteet	Laaja-alaisen osaamisen alueet	9.luokan opetuksen keskeiset sisällöt
T5 ohjataan oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti T6	L2, L4, L5, L7	S1, S2, S3 Terveys ja media Terveys yhteiskunnassa ja eri puolilla maailmaa S1

Tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä		Terveyttä tukevat elintavat Liikunta Ravinto ja hyvinvointi, erilaiset ruokavaliot S1, S2 Nuoren mielen hyvinvointi Syömishäiriöt S2 Päihteiden vaarat ja päihteetön nuoruus Ympäristön vaikutus terveyteen Kansanterveys ja kansantaudit S1, S2, S3 TVT:n mahdollisuudet tiedon hankinnassa ja oman terveyden seurannassa Luotettavan tiedon merkitys ja hakeminen

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3 Terveyden käsitteiden määrittely: fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen Tieto, taito ja tahto terveyden edistämiseksi Elämänkaari ja mielen hyvinvointi	L1, L2, L3, L7 Oppii ymmärtämään terveyteen vaikuttavia käsitteitä ja tekijöitä yksilön ja ympäröivän kulttuurin osana.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1 Tunteet, arvot ja asenteet Toimintamalleja ristiriitatilanteiden, esim. kiusaamisen ratkaisemiseksi Minä-viesti	L2, L3, L4, L7 Tunnistaa omia valintoja ohjaavia tunteita ja arvoja, sekä vahvistaa kykyä selviytyä erilaisissa elämäntilanteissa. Arvostaa itseään ja kykenee rakentavaan vuorovaikutukseen toisten kanssa.	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1 Itsetunto ja minäkäsitys Omien sosiaalisten taitojen tunnistaminen ja vahvistaminen Mielen hyvinvointi Seksuaalinen kasvu ja kehitys Sanallinen ja sanaton viestintä vuorovaikutuksessa Mistä apua esim. mielen hyvinvointiin tai oppimisvaikeuksiin?	L1, L3, L4,L6 Ymmärtää itsetunnon ja minäkäsityksen merkityksen omiin valintoihin. Ymmärtää mielen hyvinvoinnin merkityksen osana kokonaisvaltaista terveyttä. Hyväksyy itsensä seksuaalisena olentona. Kantaa vastuuta omasta toiminnastaan, yrittää sisukkaasti ja iloitsee onnistumisestaan.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia	S1 S3 Tasa-arvo ja suvaitsevaisuus Oikeudet ja velvollisuudet	L1, L2, L3, L4, L6, L7 Ymmärtää erilaisuutta ja hyväksyy jokaisen yksilön oikeuden terveelliseen ja turvalliseen elämään, ja	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.

ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa		omalla toiminnallaan edistää sitä. Kehittää yhteistyötaitojaan.	Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3 Elintapojen vaikutus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen Arjen rytmi: terveyttä tukeva liikunta, ravinto, riittävä lepo Stressi Kiusaaminen	L1, L2, L3, L4 Ymmärtää terveyden monipuolisena käsitteenä. Ymmärtää elintapojen vaikutuksen terveyteen ja tekijänä sairauksien ehkäisyssä.	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2 S3 Luotettavan tiedon etsiminen ja arviointi Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu Liikenneturvallisuus Paloturvallisuus Itsehoito Mistä apua?	L2, L3, L5, L6, L7 Osaa etsiä ja tulkita terveystietoa luotettavista lähteistä ja toimia asiallisesti sekä turvallisesti median käyttäjänä. Osaa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia arjen turvataitoja.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1 S2 Ravintotottumukset Unirytmi Liikunta Harrastukset Ihmissuhteet (turvaverkko) Seksuaaliterveys Riippuvuudet Päihteet	L2, L3, L4, L7 Ymmärtää tämän päivän valintojen vaikutuksen terveyteensä sekä nyt että tulevaisuudessa opiskelijana ja työyhteisön jäsenenä. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja löytäminen.	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja	S1-S3 Ympäristön vaikutus elämäntapavalintoihin	L1-L7 Oppii havaitsemaan ja arvioimaan terveyteen vaikuttavia ilmiöitä sekä niiden	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.

sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	Haitallisten ilmiöiden tunnistaminen ja arvioiminen terveyden näkökulmasta Mediakriittisyys ja sosiaalinen media	mahdollisia vaikutuksia omiin terveysvalintoihinsa. Erottaa oikean tiedon väärästä. Ymmärtää median vaikutuksia omaan hyvinvointiinsa.	Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3 Ympäristöterveys Turvallisuus ympäröivässä yhteiskunnassa Oma elinympäristö terveyden näkökulmasta Kansantaudit Matkailijan terveys TVT:n mahdollisuudet tiedon hankinnassa ja oman terveyden seurannassa	L2, L4, L5, L7 Tunnistaa eettisten valintojen ja kestävän kehityksen merkityksen terveydelle. Arvostaa omaa ja toisten ympäristöä ja kulttuuria ja edistää toiminnallaan niiden hyvinvointia.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1 S2 Omien voimavarojen tunnistaminen Terveyttä tukevat valinnat opiskelu- ja työelämässä Ergonomia Oman alueen terveyspalvelut	L1, L3, L6 Tunnistaa toiminta- ja työkykyä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä. Saa valmiudet toimia terveyspalvelujen käyttäjänä ja hakeutua tarvittaessa niiden piiriin.	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1-S3 Ympäristön terveysnäkemysten kriittinen tarkastelu ja merkitys omien valintojen pohjana Oppimistyylit ja -tekniikat	L1,L2, L3, L7 Kehittää itsenäistä ajattelua ja kykyä tehdä omaa terveyttä tukevia valintoja. Motivoituu vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa ja ylläpitämään omaa terveyttään.	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja	S3 Terveysmarkkinointi eri medioissa Terveyteen kohdistuvat eettiset valinnat	L1-L7 Kasvaa kriittiseksi median kuluttajaksi. Oppii tekemään ja arvioimaan omaa	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille

vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	Seksuaalioikeudet ja -velvollisuudet Tartuntataudit Ympäristösuunnittelu ja -suojelu	ja ympäristön hyvinvointia tukevia valintoja ja perustella niitä. Tunnistaa omat oikeutensa ja velvollisuutensa yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Edistää omaa ja yhteisön terveyttä.	ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertais-palautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin

Päättöarvosanojen kriteerit liitteenä.

15.4.10 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus

antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä-monimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan

mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Liitteessä kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteenä.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Seuraavassa on eri yläkoulun luokkatasojen opetuksen tavoitteet, sisältöalueet sekä laaja-alaisen osaamisen alueet.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2 Maailmanuskontojen vaikutus kulttuuriin (7lk) Kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin (8-9lk) Erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen (7-9lk) Uskontojen sisäiset monimuotoisuudet (7-9lk) Erilaisten kulttuurien takana olevien uskontojen hahmottaminen (7-9lk)	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Vastuun ottaminen omasta opiskelusta. Myönteisten oppimiskokemusten saaminen. Kannustetaan näkemään asioita toisten uskontojen ja katsomusten harjoittajien silmin ennakkoluulottomast. Havainnot, pohjatiedot ja asioiden yhdistäminen.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1 Kristinuskon synty (8lk) Kristinuskon oppi ja opetukset (8-9) Kristinuskon levinneisyys ja jakautuminen kirkkokunniksi (8lk) Perehdytään suurimpiin kirkkokuntiin (katolinen, ortodoksinen, protestanttiset) (8lk) Kristinuskon vaikutus eri puolilla maailmaa (8-9lk) Kristinuskon vaikutus Suomessa, pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet sekä yhteisöt (esimerkiksi herätysliikkeet) (8lk) Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat (9lk) Raamatun kulttuurivaikutukset (9lk) Jäsennetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin (7-9lk)	L2 Tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista Tuetaan oman kulttuuriperinnön ja uskonnon välisen yhteyden ymmärrystä
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2 Avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä (7lk) Tutustutaan luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, Kiinan ja Japanin uskontoihin, juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon (levinneisyys ja keskeiset opetukset) (7lk) Tutustutaan kristinuskoon ja sen eri suuntauksiin (levinneisyys ja keskeiset opetukset) (8-9lk) Tutustutaan erilaisiin uskonnollisiin liikkeisiin ja uskonnottomiin katsomuksiin (8lk) Uskontojen ja katsomusten välinen dialogi, ekumenia (8lk) Opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet (7-9lk)	L2, L3, L6 Erilaisten uskontojen ja kulttuurien ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen. Tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri katsomuksiin kuuluvia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3 Eri uskontojen tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä (7lk) Kristinuskon tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä (8-9lk) Lehtien, elokuvien, television, taiteen, internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa, oppilaat mukana (7-9lk)	L2, L4, L6 Median käyttö ja analysointi. Monilukutaidon kehittämin.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3 Raamatun erilaiset tulkintatavat ja Raamattukäsitykset (9lk) Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja niiden puolesta argumentointi. (9lk) Uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot (7-9)	L1, L2, L4, L5, L7 Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä, perustelemaan ajatuksiaan, kuuntelemaan toisiaan ja itseään sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Ajattelutaitoja kehitetään erilaisten ongelmanratkaisujen, argumentoinnin, päättelyn ja vuorovaikutussuhteiden pohtimisen avulla.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3 Etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen (9lk) Kristinuskon eettiset periaatteet (9lk) Raamatun ja etiikan suhde (9lk) Muiden uskontojen eettiset periaatteet käsiteltäviin eettisiin kysymyksiin liittyen opettajan harkinnan mukaan (9lk) Ihmisoikeusetiikka (9lk) Elämän kysymyksiin liittyvä etiikka (9lk) Ympäristöetiikka ja eläimiin liittyvät kysymykset (9lk) Globaali vastuu (9lk)	L2, L7 Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvitsemaan tulevassa elämässään. Kokonaisvaltaisen ajattelun tukeminen ja syy-seuraussuhteiden hahmottaminen.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3 Kristinuskon kulttuurivaikutukset (8-9lk) Kristinuskon leviäminen (8lk) Uskontojen keskinäiset konfliktit (8-9lk) Kyky nähdä itsensä vastuullisena toimijana, jonka valinnoilla on vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan (7-9lk) Ajankohtaisten uutisten hyödyntäminen uskonnollisten ja eettisten valintojen pohtimisessa ja esilletuomisessa (9lk)	L5, L6 Monilukutaidon kasvattaminen hyödyntämällä mahdollisuuksien mukaan TVT:tä esim. hakemalla tietoa ajankohtaisista ilmiöistä sekä pohtimalla niiden eettistä ulottuvuutta.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3 Eri uskontojen ja katsomusten vastaukset perimmäisiin kysymyksiin (7-9) Ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit (7-9lk) Omaan elämään liittyvät eettiset kysymykset (9lk) Oman arvomaailman rakentaminen (7-9lk)	L7 Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvitsemaan tulevassa elämässään. Kriittiseen ajatteluun ohjaaminen
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3 Omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen (7-9lk) Ympäristöetiikka, vastuu eläimistä (9lk) Globaali vastuu ja kestävän kehityksen merkityksen esille tuominen (9lk)	L1, L2 Uskonnon monimuotoisuuden ymmärtäminen
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3 Uskontojen yhteisten periaatteiden esimerkiksi kultaisen säännön ymmärtäminen (9lk) Ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtäminen (8-9lk) Erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen (7-9lk)	L6 Vuorovaikutustaitojen kehittäminen siten, että tulevaisuudessa oppilas kykenee ottamaan vastuuta omasta suhtautumisestaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin kuuluviin ihmisiin. Maailmankansalaiseksi kasvaminen

Evankelisluterilaisen uskonnon sisällöt ja laaja-alaisen osaamisen tavat eri vuosiluokilla

Seuraavassa on eri yläkoulun luokkatasojen oppisisällöt sekä laaja-alaisen oppimisen alueet.

7. luokan sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
Maailmanuskontojen vaikutus kulttuuriin Erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen Uskontojen sisäiset monimuotoisuudet Erilaisten kulttuurien takana olevien uskontojen hahmottaminen Jäsennetään omaa suhdetta suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin Avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä ja tutustutaan luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, kiinan ja japanin uskontoihin, juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon (levinneisyys ja keskeiset opetukset) Opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset uskonnolliset katsomukset	L1, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuu erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot L1 pelit, leikit ja draama opetuksessa L1, L5 teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan L2 erilaisten uskontojen ja kulttuurien ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen L2 opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet L2 luovuuteen kannustaminen L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. juutalaisuus) työmenetelmän

Eri uskontojen tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä Lehtien, elokuvien, television, taiteen, Internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan sekä ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit opetuksessa Uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot Eri uskontojen ja katsomusten vastaukset perimmäisiin kysymyksiin Oman arvomaailman rakentaminen Omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen Erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen	valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä pyrkien siihen, että oppilas saa käyttää kaikkia aistejaan oppimisessa L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö esimerkiksi kotitalouden, musiikin tai kuvataiteen kanssa L5 TVT on oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen, työstämiseen ja esittelyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. Lähdekritiikin harjoitteleminen L6, L7 tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri katsomuksiin kuuluvia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja L6 korostetaan työn loppuunsaattamisen ja tekemisen tärkeyttä sekä pettymyksen ja epäonnistumisen käsittelyä

8. luokan sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
Kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin Erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen Suomessa Kristinuskon synty Kristinuskon oppi ja opetukset Kristinuskon levinneisyys ja jakautuminen kirkkokunniksi Perehdytään suurimpiin kirkkokuntiin ja suuntauksiin (katolinen, ortodoksinen, protestanttiset, yhteisöt ja herätysliikkeet) Kristinuskon vaikutus eri puolilla maailmaa/ Suomessa: pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet sekä yhteisöt (esimerkiksi herätysliikkeet), jäsennetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin Uskontojen ja katsomusten välinen dialogi, ekumenia Kristinuskon tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä Lehtien, elokuvien, television, taiteen, Internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa sekä ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit Kristinuskon kulttuurivaikutukset Kristinuskon leviäminen Oman arvomaailman rakentaminen	L1, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuvat erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot L1 pelit, leikit ja draama opetuksessa L1, L5 teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan L2 erilaisten kristillisten suuntausten ja uskonnottomuuden ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen L2 opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet L2 luovuuteen kannustaminen L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. protestanttiset yhteisöt) työmenetelmän valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä pyrkien siihen, että oppilas saa käyttää kaikkia aistejaan oppimisessa L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö erilaisten paikallisten yhteisöjen kanssa (esimerkiksi ortodoksinen kirkko, helluntaiseurakunta, vapaa-ajattelijat)

Omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen Ekumenia Erilaisiin kristillisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen	L5 TVT on oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen, työstämiseen ja esittelyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. lähdekritiikin harjoitteleminen L6, L7 tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri kristillisiä suuntauksia ja uskonnottomia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja L6 korostetaan työn loppuunsaattamisen ja tekemisen tärkeyttä sekä pettymyksen ja epäonnistumisen käsittelyä

9. luokan sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
Kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat Raamatun erilaiset tulkintatavat ja raamattukäsitykset Raamatun ja kristinuskon kulttuurivaikutukset Jäsennetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja niiden puolesta argumentointi Uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot Etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen Kristinuskon eettiset periaatteet Raamatun ja etiikan suhde Muiden uskontojen eettiset periaatteet käsiteltäviin eettisiin kysymyksiin liittyen opettajan harkinnan mukaan Ihmisoikeusetiikka Kyky nähdä itsensä vastuullisena toimijana, jonka valinnoilla on vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan ajankohtaisten uutisten hyödyntäminen uskonnollisten ja eettisten valintojen pohtimisessa ja esilletuomisessa Omaan elämään liittyvät eettiset kysymykset Oman arvomaailman rakentaminen Omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen Ympäristöetiikka, vastuu eläimistä Globaali vastuu ja kestävä kehitys Uskontojen yhteisten periaatteiden esimerkiksi kultaisen säännön ymmärtäminen Uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtäminen	L1, L4, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuu erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot. opetuksessa korostuu myös keskustelu ja väittelyharjoitukset sekä kriittiseen ajatteluun ohjaaminen. harjoitellaan myös asioiden tarkastelua erilaisista näkökulmista käsin ja perusteltua sekä selkää oman mielipiteen ilmaisua L1 pelit ja draama opetuksessa L1, L5 teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan L2 ihmisoikeuksien julistuksen keskeisten periaatteiden sisäistäminen ja merkityksen ymmärtäminen L2 luovuuteen kannustaminen L3 teknologian käytön eettinen pohdinta sekä mainonnan ja kestävän elämäntavan vastuullisuuden etiikkaa L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. raamatun kirjat) työmenetelmän valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä, voidaan myös käyttää liikunnallisuutta tai muita aisteja oppimisessa L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö esimerkiksi yhteiskuntaoppi, biologia, terveystieto. oppiaineiden välisen yhteyden hahmottaminen L5, L1, L2, L4 lehtien, elokuvien, taiteen ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa L5 TVTon oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen,

Erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen	työstämiseen ja esittelyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. lähdekritiikin harjoitteleminen L6, L7 harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvitsemaan tulevassa elämässään. kokonaisvaltaisen ajattelun tukeminen ja syy-seuraussuhteiden hahmottaminen

Arviointi

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteeriot, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksisiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa

esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2 7lk Arjen tavat esim. Kreikassa ja Venäjällä: kaupunkikuva, juhlat, paastot, musiikki Ajanlaskukysymykset Varhaiskristilliset luostarit ja ortodoksiset luostarit: niiden synty ja vaikutus. Luostarien merkitys suomalaiselle ortodoksisuudelle historiassa ja nykyisyydessä Bysanttilainen maailma ja sen perintö - Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka Luterilainen kirkko Suomessa ja luterilainen Suomi Ortodoksiset vähemmistöt lähihistoriassa esim. kolttasaamelaiset 8lk Arjen tavat ortodoksisuudessa ja luterilaisuudessa: kristilliset juhlat, kristinoppileiri ja sen päätös, kummeus, mysteeriot ja sakramentit, avioliitot ja avioerot, maallistuminen Muita arjen tapoja oppilaan lähipirissä esim. uskonnottomuus ja sen vaikutus Uskonnot koulussa ja lähiympäristössä, niiden ilmeneminen ja vaikutus Ortodoksisuuden monimuotoisuus Havaintoja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta Euroopassa ja muualla maailmassa 9lk Ortodoksi-kristilliset, kristilliset ja ei-kristilliset juhlat Paastot eri uskonnoissa, myös eri kirkoissa Luostarit: ortodoksiset, muut kristilliset ja ei-kristilliset, niiden synty, kehitys ja vaikutus Suhtautuminen pyhiin ihmisiin ja marttyyreihin eri uskonnoissa ja kulttuureissa Riitit, erityisesti siirtymäriitit verrattuna ortodoksinen kaste, mirhavoitelu, avioliitto ja hautaus Erilaiset arjen uskonnolliset tavat: rukoileminen, hiljentyminen, meditaatio, hesykasmi ja asketismi ilmiöinä Uskonnollisen perinteen vaikutus pukeutumiseen ja eri sukupuoliin	L1 Ajattelun taitoja kehitetään luomalla monimuotoisia tilaisuuksia päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

	Uskonnollinen arkkitehtuuri, musiikki ja taide (kuvataide ja veistokset) Uskonto ja politiikka globaalisti	
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1 7lk Kirkon syntyvaiheita: alkuseurakunta, apostolien lähetystyö, marttyyrikirkko, jakamaton kirkko, suuri skisma, kirkon jakaantuminen Kirkon opin muotoutuminen: uskontunnustus, traditio Raamattu kirkon kirjana: synty, sisällön muotoutuminen ja käyttäminen sekä muita pyhiä tekstejä Diakoniatyö: julistaminen ja lähimmäisenrakkaus globaali ortodoksisuus 8lk Suomalainen ortodoksinen kirkko: historiaa ja nykyaikaa, seurakunnat, hiippakunnat, kirkkokunnat, patriarkaatit, pappeus, luostarit ja asketismi Kirkollisia toimijoita ja järjestöjä Kirkkovuoden kierto ikoneineen, veisuineen, rukouksineen ja toimituksineen Ajan pyhittäminen ortodoksin elämässä 9lk Keskeinen ortodoksinen oppi ja sen ilmentyminen uskontunnustuksessa ja keskeisissä rukouksissa Henkilökohtainen rukouselämä opin ilmentäjänä Jumalanpalvelukset ja oppi Kirkkotaide opin ilmentäjänä sekä kirkolliset rakennukset ja luostarit opin näkökulmasta	L2 Oppilaita ohjataan näkemään miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttivat ja edelleen vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2 7lk Kristilliset kirkot Suomessa ja globaalisti Muita suomalaisia nykyuskontoja Suomalainen muinaisusko ja muita luonnonuskontoja Uskonnottomuus Elämän ajan uskonnollisuus ja maallistuminen Juutalaisuus ja islam: syntyhistoriaa, keskeinen opetus, tavat ja rituaalit, symbolit, keskeiset suuntaukset 8lk Uskonnollisia symboleja ja tapoja Suomessa, Euroopassa ja globaalisti Uskonnon määrittelyä ja uskontojen luokittelua Aasian uskontoja: hindulaisuus, buddhalaisuus, kunfutselaisuus, sintolaisuus: syntyhistoriaa, keskeinen opetus, tavat ja rituaalit, symbolit, keskeiset suuntaukset 9lk	L2, L3, L6 Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. (L2) Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. (L3) Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja

	Uudempia uskontoja Uskonnottomuus ja ateismi Eri uskontojen yhteisiä ja eroavia tapoja ja piirteitä ilmiöittäin esim. asketismi, luostarilaitos, meditatiivinen rukous, paastot, juhlat, siirtymäriitit, pyhät henkilöt, pyhät paikat ja rakennukset, musiikki, taide, arjen tavat mm. pukeutuminen ja suhtautuminen eri sukupuoliin Uskonnot ja politiikka globaalisti	verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. (L6)
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3 7lk Ortodoksiseen perinteeseen liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Kristinuskoon liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Juutalaisuuteen ja islamiin liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa 8lk Hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, kunfutselaisuuteen ja sintolaisuuteen liittyviä tapoja ja symboleita yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Uskonnolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa 9lk Taide eri uskonnoissa Uskonnolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa Uskonnot ja uskonnottomuus kotimaan politiikassa ja maailmanpolitiikassa	L2, L4, L6 Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista. (L2) Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa (esim. Ortoboxi, Kahoot, Ylen uutiset jne.). Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla. (L4) Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa, sekä vapaaehtoistyö.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3 7lk Raamattu kirkon kirjana ja uskonnollisena teoksena ja erilaisia tapoja tulkita Raamattua Muiden pyhien tekstien tulkintaa ja arviointia Juutalaisuuden ja islamin pyhät tekstit ja niiden tulkintatapoja Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia	L1, L2, L4, L5, L7 Oppilaita kannustetaan perustelemaan ajatuksiaan. On tärkeää oppia näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. (L1) Oppilaat harjoittelevat

	8lk Vaikuttamaan pyrkivien uskonnollisten tekstien tarkastelemista ja arviointia Teologisen tekstin ja muun tieteellisen tekstin tarkastelemista Esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista: auktoriteetteihin, aiempiin tapahtumiin ja asian yleisyyteen viittaaminen; omiin kokemuksiin ja tunteisiin vetoaminen; lähteiden ja näkökulmien valikointi… Kriittinen ajattelu Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia 9lk Erilaisten argumentaation tapojen tunnistamista ja tuottamista esim. maailman luominen eri uskonnoissa ja luonnontieteissä Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia Ajankohtaisten uskonnollisten aiheiden taustalla vaikuttavien pyrkimysten pohdintaa	ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. (L2) Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. (L4) Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden tapaa toimia ja tuottaa tietoa. (L5) Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.. (L7)
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3 7lk Ortodoksisen etiikan perusteita: ihminen jumalan luotuna, hyvänä Epäitsekkyys ja yhteisöllisyys alkukirkossa Marttyyrius ja nykyaikainen uskonnonvapaus YK:n Ihmisoikeuksien julistus Holokausti Juutalaisuuden ja islamin keskeinen eettinen opetus	L2, L7 Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa. (L2) Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakenta-

	Kristinusko, juutalaisuus, islam ja ihmisoikeudet historiassa ja nykyisyydessä 8lk Ortodoksinen ihmiskäsitys Hengellinen ohjaus ihmiskäsityksen näkökulmasta Ihmisarvo ja ihmisoikeudet Eläinten ja luonnon oikeudet, onko niitä? Buddhalaisuuden, hindulaisuuden, kunfutselaisuuden, taolaisuuden ja sintolaisuuden keskeisiä eettisiä opetuksia Eri uskontojen eettisiä opetuksia ihmisoikeuksien näkökulmasta ja verrattuna kristilliseen etiikkaan 9lk Ortodoksisen etiikan keskeinen opetus Elämän tarkoitus Vapaus ja vastuu Kasvu ihmisenä, hengellinen ohjaus, paastoaminen, kilvoittelu Sakramentit ja jumalanpalveluselämä Seurustelu ja perhe Vastaavia aiheita myös muiden uskontojen näkökulmasta Ihmisoikeudet, erilaisia ihmisoikeussopimuksia ja niiden toteutuminen lähialueilla ja globaalisti	mista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. (L7)
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3 7lk Ortodoksinen kristitty: kastettu ja voideltu Ortodoksinen identiteetti Kirkon historiaa ja nykyisyyttä: marttyyrius ja diakonius, pappeus, luostarien enkelielämä Yhteisöllisyyden ihanne Ristiretket Holokausti Ääriliikkeitä uskonnoissa 8lk Hengellinen ohjaus ortodoksisessa traditiossa ja muissa uskonnoissa Asketismi ja luostarit Ihmiskäsitys ja siihen perustuvat arvot Arvot valintojen ja toiminnan taustalla Buddhalaisuuden, hindulaisuuden, kunfutselaisuuden, taolaisuuden ja sintolaisuuden opetuksia yksilöstä ja yhteisöstä ja siitä seuraava toiminta Ekumenia ja uskontojen välinen dialogi 9lk Omat arvot ja ajatukset, mihin ne perustuvat Uskonnonvapaus Uskontojen ilmeneminen ihmisten arjessa	L5, L6 Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää oppiaineen opiskelussa. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden tapaa toimia ja tuottaa tietoa (L5). Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa

	Globaali vastuu ihmisistä ja luonnosta	opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. (L6)
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3 7lk Oikea ja väärä Synti ja katumus Lähimmäisenrakkaus Ajankohtaiset eettiset teemat Yksilöllisyys/yhteisöllisyys Epäitsekkyys/itsekkyys Itsenäisyys/epäitsenäisyys Oikeus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin 8lk Vapaus ja vastuu Katumus Anteeksianto Ajankohtaiset eettiset teemat Oikeus ja velvollisuus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin 9lk Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja perusteleminen Kirkon opetuksen ja henkilökohtaisten arvojen pohtimista Ajankohtaiset eettiset teemat ja niiden pohtiminen omien arvojen ja näkemysten perusteella Oman ajattelun ja omien rajojen arvostaminen ja rakentava puolustaminen	L7 Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3 7lk Epäitsekkyys, sitoutuminen ja luottamus Toisen auttaminen, huolehtiminen ja diakonia Vastuu, vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa 8lk Omien eettisten valintojen vaikutusten pohtiminen Hyvinvointi – holistinen ihmiskäsitys – vastuu itsestä Kestävä elämäntapa - vastuu toisista ja luonnosta Vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa 9lk Elämän tarkoitus Elämän ja kuoleman kysymyksiä	L1, L2 Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen

	Seurustelu ja perhe Vapaus ja vastuu Kestävä elämäntapa Bioetiikka Vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa	toiminnan periaatteita. (L1) Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. (L2)
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3 7-8lk Kunnioittava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänkatsomuksiin Itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti 9lk Kunnioittava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänkatsomuksiin, eri tavalla eläviin ihmisiin, toisten valintoihin Erilaisten ihmisten kohtaaminen työelämässä ja vapaa-ajalla uhka vai mahdollisuus? Itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti	L6 Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.

Arviointi

Arvioinnin perusteena käytetään monipuolisia tapoja: kirjalliset kokeet, erilaiset tuotokset (kirjalliset, suulliset ja kuvalliset esitykset), vihkotyöskentely, kotitehtävien tekeminen ja tuntityöskentely huomioiden. Lisäksi oppilaiden kanssa tehdään itsearviointia.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7-9 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	L2, L7
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	L1, L2, L5
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	L1, L3

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	L2, L3, L7
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	L5, L7
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	L1, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämänkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä

ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1 Kulttuuri, uskonto, ateismi, teismi ja katsomus käsitteinä. Arvot ja etiikan peruskäsitteistö. Pyhän käsite ja merkitys	L1,L2,L4 L1 Erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuu erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot. Pelit, leikit ja draama opetuksessa L2 Kulttuurinen ymmärrys ja arvostus kasvavat L4 Monilukutaito kasvaa
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1 Tutustutaan inhimillisen kulttuurin kehitykseen eri puolilla maailmaa kuten Kaksoisvirtainmaan korkeakulttuuri ja antiikin Kreikka opetusryhmästä riippuen esim. voidaan ottaa esille koulun oppilaiden kulttuuriperinne ja kiinnostuksen kohteet). Mahdollisuuksien mukaan vierailuja paikallisiin kulttuurikohteisiin esim. taidemuseoon ja taiteen hyödyntäminen opetuksessa. Kulttuurien kehitykseen ja uskontoon liittyvät ajankohtaiset aiheet esim. lehdistössä ja mediassa. Taide eri kulttuureissa esim. arkkitehtuuri, kuvataide ja musiikki.	L2, L7 L2 Luovuuteen kannustaminen esim. draama ja itseilmaisu. Kulttuurien tunnistaminen, arvostaminen ja oman kulttuuri-identiteetin rakentaminen. Erilaisten uskonnollisten suuntausten ja katsomusten ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen L7 Vastuullisuuden hahmottaminen ja sen mukaan toimiminen
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1 Avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä. Tutustutaan erilaisiin maailmanuskontoihin, uskonnollisiin liikkeisiin ja uskonnottomiin katsomuksiin sekä niiden käsityksiin maailmasta ja elämästä esim. humanismi, kristinusko ja islam. Uskontojen ja katsomusten välinen vuorovaikutus menneisyydessä ja tänä päivänä huomioiden mahdollisuuksien mukaan ajankohtaiset aiheet. Opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet. Tutustutaan erilaisiin Unescon maailmanperintökohteisiin.	L1,L3,L5 L1 Draama ja toiminnalliset työtavat opetuksessa. yhdessä oppiminen, tiedon jakaminen toisille L1/L5 Teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan L3 Opitaan kohtaamaan eri katsomuksen omaavia ihmisiä L5 Some, media, TVT opetuksessa
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3 Opetetaan uskonnollisen ajattelun esim. kristinuskon perusteet ja uskontokritiikin	L1, L3 L1 Rohkaistaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen ja

	esim. marxilaisuus perusteita sekä ohjataan oppilasta peilaamaan omaa ajatteluaan eri näkökulmiin.	ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista sekä tarkastelemaan omia ajattelutapoja uuden tiedon pohjalta L3 Sosiaalisen ymmärryksen lisääminen
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3 Ihmisoikeudet ja katsomusvapaus sekä niiden toteutuminen eri kulttuureissa. Tuodaan esille kansallisia keinoja turvata katsomusvapaus esim. lainsäädäntö ja kansainvälisiä keinoja esim. ihmisoikeussopimukset. Ihmisoikeus- ja katsomusloukkaukset esim. holokausti. Voidaan pohtia katsomusvapauden toteutumista myös ajankohtaisten teemojen kautta	L2, L3, L6, L7 L2 Opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet. Tietoisuus eri kulttuureista kasvaa L3 Toisista huolehtiminen ja vastuun kantaminen L6 ihmisoikeudet työelämässä, vastavuoroisuus ja ponnistelu yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi L7 Erilaisten vaikutuskeinojen tiedostaminen
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3 Eri uskontojen ja katsomusten yhteisöllisyys sekä perusteluja miksi uskotaan tiettyyn katsomukseen esim. ateismi tai uskontoon. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja esim. oman katsomuksen ja yhteisön vuorovaikutus ja vertaillaan toisiin katsomuksiin.	L1, L2, L4 L1 Kriittisen ajattelun herätteleminen L2 Oppilaiden ymmärrys siihen, miten kulttuurit vaikuttavat arjessa ja yhteiskunnassa kasvaa
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3 Käsitellään kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.	L2,L3, L7 L2 Kulttuurien arvostamine. Sosiaalisten taitojen kehittäminen ja itseilmaisun oppiminen L3 Ihmisten hyväksyminen ja tunnetaitojen kehittyminen L7 Oma vaikuttaminen ja päätöksenteon vastuullisuus
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3 Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin. Pohditaan esim. hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään etiikan teorioihin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin sekä ajankohtaisiin somen aiheisiin.	L5, L7 L5 perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta L7 omien näkökulmien ilmaiseminen rakentavasti
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3 Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteista esim. humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen. Tutustutaan luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Vastuullinen kuluttaminen	L5, L6, L7 L5 Vastuullisena kuluttajana toiminen ja TVT:n arvioiminen kestävän kehityksen näkökulmasta. Merkitykset ja mahdollisuudet globaalissa maailmassa L6 Omatoiminen vaikuttaminen sekä työelämässä että arjessa

	Omien valintojen paikallinen ja globaali vaikutus. Yksilön vaikutus hyvään elämään ja tulevaisuuteen	L7 Kulutuspäätösten vaikutusten tiedostaminen. Omien valintojen ja tekojen merkitys itsen, läheisten, yhteiskunnan ja luonnon kannalta
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3 Ihmisoikeudet ja ihmisarvo. Ihmisoikeussopimukset ja niiden toteutuminen eri kulttuureissa.	L1, L7 L1 Rohkaistaan oppilaita luottamaan itseensä ja omiin näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille näkökulmille L7 Valmiuksia yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen osallistumiseen toisten kanssa. Oppilaat oppivat työskentelemään yhdessä esim. neuvottelemalla ja sovittelemalla

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämänkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämänkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämänkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on elämänkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämänkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Elämänkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämänkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelemista. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päättöarviointia annettaessa.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.12 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 7-9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	Miksi historiaa opiskellaan?	Sisältää kaikki laaja-alaisen osaamisen tavoitteet
Tiedon hankkiminen menneisyydestä		
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	Erilaisten lähteiden löytäminen, tutkiminen ja lukeminen historiallisen ongelman puitteissa. Lähteen aitouden arviointi.	Mistä lähteitä löytyy ja mitä lähde kertoo? Arjen lähteet. Tyypilliset paikalliset ja kansalliset lähteet Lähteen luotettavuus. Digiarkistot ja kuvat. Lähteiden säilyvyys ja säilyttäminen, esim. rakennukset, kuvat ja taideteokset
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	Lähteiden tulkinta erilaisista lähtökohdista, näkökulmista ja motiiveista esim. Suomen sisällissodan erilaiset nimitykset.	L1, L2, L4
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	Aikajana Ajatuskartta Aikakausien ominaispiirteiden ja käsitteiden ryhmittely, esimerkiksi aatteet Tiedon jäsentäminen Ajan hahmottaminen Käsitteiden avaaminen	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	Historiallisen viitekehyksen vaikutus ihmisen toiminnan määrittäjänä esim. sääty-yhteiskunta ja Suomen teollistuminen.	L1-L4, L6, L7
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	Taloudelliset vaikuttimet Suurvaltapolitiikka Geopoliittinen asema Elinmahdollisuuksien parantaminen, esim. siirtolaisuus	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	Syy /seuraussuhteiden ymmärtäminen. Toistuvien ilmiöiden havaitseminen esim. ihmisen ja luonnon	L1, L2, L4

	suhde sekä toimeentulon hankkiminen. Muutosta ja jatkuvuutta voi havainnollistaa perheen ja suvun historian kautta.	
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	Oppilas tekee omia tulkintoja erilaisista lähteistä, esimerkiksi kuvat, kirjeet ja esineet. Työtapoina esimerkiksi ryhmätyöt, tutkielmat ja esseet. Tavoitteena löytää ratkaisuja historiallisiin ongelmiin: miksi näin tehtiin/tapahtui.	L1, L2, L4
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	Oppilas tuottaa kirjallisia tai suullisia töitä erilaisista aineistoista.	L1-L4, L7
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	Oppilas oppii tunnistamaan historiallisia lähteitä ja tietoa yhteiskunnallisena vaikuttamiskeinona esim. sensuuri, propaganda ja kouluopetus.	L1, L2, L4, L5
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	Erilaiset kokoavat työskentelymuodot, esimerkiksi projektityöt.	L1, L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	Oppilas tunnistaa ajoittain toistuvia historiallisia ilmiöitä, esimerkiksi muuttoliike ja teknologian kehittyminen. Voidaan luoda kuvitteellisia malleja tulevaisuudesta.	L1-L7

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Historian kaikki sisältöalueet sisältyvät kaikkiin tavoitteisiin. Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueissa paikallisuus otetaan huomioon perehtymällä oman paikkakunnan historiaan sisältöalueen mukaisesti. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti tarvittaessa vuosiluokkarajat ylittäen.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

Ilmiöksi valitaan teollistuminen; esim. syyt, seuraukset, työn kuva, työntekijän asema. Ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristöön ja luontoon sekä työnkuvan ja työntekijän aseman muuttuminen. Maatalousyhteiskunnan murros; väestönkasvu, nälkävuodet, maanomistusolot.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

Käsiteltävät merkittävät aatteet; konservatismi, liberalismi, sosialismi, nationalismi, imperialismi. Aatteiden ja poliittisen toiminnan synty ja niiden aiheuttamia yhteiskunnallisia muutoksia nykypäivään saakka.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

Suomen valtiollista historiaa esim. valtioyhteyden muutos ja siitä aiheutuneet seuraukset, kansallisuusaatteen synty ja vaikuttajat (integrointi kirjallisuuteen) ja vaikutukset, teollistuminen, koulutuksen kehitys, sortokaudet, eduskuntauudistus, yhteiskunnallisen vaikuttamisen murros, itsenäistymiskehitys ja itsenäisyyden alku myös paikallishistorian näkökulmasta.

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansan vainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

Sisällössä käsitellään esim. Suomen sisällissota, maailmansotien synty ja seuraukset, kylmän sodan keskeisimmät kriisit, Balkanin alueen kriisi, terrorismi ja äärijärjestöt; sotien ja ääriliikkeiden toiminnan seuraukset tavallisen ihmisen näkökulmasta esim. pula-aika.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

Sisällössä käsitellään arjen historiaa; esim. sotien vaikutus elämään, maaltamuutto ja kaupungistuminen, siirtolaisuus, hyvinvointivaltion rakentaminen, nykypäivän talouden murros ja sen seuraukset, kulttuurihistoriaa eri aikakausina.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Maailmanpolitiikan ymmärtäminen. Tutkimuskohteena esimerkiksi Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Japani, Intia, Afrikka, Etelä-Amerikka. Oppilaat voivat vapaavalintaisesti valita teeman, johon perehtyvät tutkivan oppimisen menetelmin esim. portfolio, tutkielma, ja mahdollinen integrointi eri oppiaineisiin.

Laaja-alainen osaaminen yläkoulun historiassa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan
- kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja
- keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen
- ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, tarinoiden, kirjallisuuden, tieteen ja taiteen keinoin.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan
- kotiseudun ja lähialueen kulttuuriperintöön tutustuminen ja kytkeminen laajempiin historiallisiin tapahtumiin
- tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista
- ohjataan ymmärtämään teknologian kehitystä, tutustutaan teknologian toimintaperiaatteisiin ja pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla analyyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon
- oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä
- oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilaita opastetaan tunnistamaan lähiympäristön yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä
- oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Laaja-alainen osaaminen koostuu tiedosta, taidosta, arvoista, asenteista ja tahdosta. Tietoja ja taitoja käytetään tilanteiden edellyttämällä tavalla. Laaja-alaiseen osaamisen tavoitteet voidaan saavuttaa eheyttämällä eri oppiaineiden opiskelua. Eheyttäminen vaatii eri oppiaineiden yhteistyötä. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on auttaa oppilaita ymmärtämään opiskeltavien asioiden välisiä suhteita ja keskinäisiä riippuvuuksia. Se auttaa oppilaita ymmärtämään eri tiedonalojen tietoja. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön kannalta. Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa. Oppiainerajat ylittäen tulee tarkastella todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämistä voidaan toteuttaa rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa jaksottamalla toteuttamalla aktiviteetteja, kuten teemapäiviä, tapahtumia ja kampanjoita tai leirikouluja suunnittelemalla ja toteuttamalla pidempikestoisia opintokokonaisuuksia useampien oppiaineiden kesken integroimalla eri oppiaineiden opintokokonaisuuksia toteuttamalla kokonaisopetusta, kuten esikoulussa.

Ilmiö/teemaopetuksessa kronologista jatkumoa tulee tehdä nykyaikaan asti, jotta voidaan tehdä tulkintoja ilmiön kehityksestä.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin. Jotkut historian opetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun. Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen. Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Historian opetukseen soveltuvia työtapoja ovat esimerkiksi draamapedagogiikka, eläytyvä kirjoittaminen (esim. siirtolaisen matka, asemasodasta kirje kotiin), roolitehtävä (vastarintaliikkeeseen liittyminen), näytelmät (pula-aika, siirtoväen muutto, evakkomatkat), tutkiva oppiminen (tietoverkkojen hyödyntäminen, lähteiden käyttö; tutkinta ja tulkinta), koulun ulkopuolinen oppiminen; vierailijat, vierailut, (esim. S4; veteraanit, lotat, taistelupaikat), paikallishistorian kohteet paikkakunnittain, portfolio, ilmiöpohjainen opetus; integrointi muihin oppiaineisiin erilaisten työtapojen avulla (esim. teollistuminen). Historian sisältöjä voidaan integroida mihin tahansa muuhun oppiaineeseen, luontevia ovat esim. suomen kieli ja kirjallisuus, biologia ja maantieto, kotitalous, liikunta, uskonto.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä. Äänikirjoja käytetään mahdollisuuksien mukaan.

Siirtyminen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä perusopetusta seuraavalle toiselle asteelle

Oppilaan siirtymiseen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä seuraavalle koulutusasteelle ei liity erityisiä vaatimuksia, vaan tähän liittyvät koulukohtaiset tiedonsiirtokäytännöt riittävät. Kuntakohtaisesti voidaan päättää sisältöjatkumoista alakoulun, yläkoulun ja toisen asteen välillä.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.13 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	Ohjataan oppilasta näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä ja toimijana ja ymmärtämään yhteiskunnallisten taitojen hallinnan merkitys omassa tulevaisuudessa.	

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	Tarkastellaan ja arvioidaan omia kokemuksia sekä yhteiskunnallisia ilmiöitä ihmisoikeuksien ja ympäristön näkökulmasta, esim. globalisaatio ja kestävä kehitys.	L1, L2, L4, L7
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	Suomalaisen oikeusjärjestelmän kautta perehdytään omiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin osana yleisiä ihmisoikeuksia. Tunnistetaan oikeusvaltion periaatteita Suomesta.	L2, L4, L7
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1-S3 Ohjataan oppilasta seuraamaan yhteiskunnallisia asioita erilaisten viestintävälineiden kautta. Tärkeää on, että oppilas tunnistaa yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon merkityksen omaan elämään.	L3, L4, L5
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4 Oppilas oppii ymmärtämään työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja tutustuu niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden kannalta. Työelämätaitojen harjaannuttaminen oppilaiden omia kokemuksia hyödyntäen esim. TET -jakso, kesätyöt ja harrastukset.	L1, L4, L7
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	S1, S2, S3 Ohjataan erilaisia työtapoja käyttäen tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja perustellusti. Tunnistetaan ja puretaan erilaisia vähemmistöihin liittyviä stereotypioita. Miten mielikuvat syntyvät?	L2, L4
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1-S3 Perehdytään poliittiseen päätöksentekojärjestelmään ja vallankäyttöön. Käytännön esimerkkien avulla syvennetään tietoa yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Etsitään kansalaisen vaikuttamiskeinoja sekä lähiympäristössä että globaalisti.	L1, L4, L6
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4 Käydään läpi kansantalouden toiminnan keskeiset perusperiaatteet ja käsitteet. Ohjataan oppilasta ymmärtämään säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.	L2, L4, L7
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan	S1-S4	L1, L2, L7

yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	Harjoitellaan oman mielipiteen muodostamista, ilmaisua ja perustelemista. Rohkaistaan käyttämään erilaisia vaikuttamiskeinoja omassa elämässä osallistuvana kansalaisena.	

Laaja-alainen osaaminen yläkoulun yhteiskuntaopissa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa.
- kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan
- kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja
- keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen
- ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, väittelyiden, uutiskatsausten, ajankohtaistiedon ja kirjallisuuden keinoin
- vahvistetaan eettisen ajattelun kehittymistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan
- oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana
- ymmärretään ihmisoikeuksien merkitys kaikissa väestöryhmissä
- tarjotaan mahdollisuuksia rakentavaan vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- kiinnitetään huomiota hyvien tapojen merkitykseen elämässä
- tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista
- oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan
- pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden tuomia mahdollisuuksia
- harjaannutetaan kuluttajataitoja ja omasta taloudesta huolehtimista.

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan erilaisten yhteiskunnassa esiintyvien tekstien, kuvien ja tutkimusten avulla analyyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon
- oppilaita rohkaistaan itseilmaisun ja tiedonhallinnan lisäksi asioihin vaikuttamiseen ja osallistumiseen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä
- oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa
- oppilaille tarjotaan tilaisuuksia oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja yritystoimintaa ja näkemään yrittäjyyden merkitys yhteiskunnassa
- oppilaita opastetaan tunnistamaan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä
- osallistuminen ryhmässä auttaa näkemään vaikuttamismahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja
- oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä. saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.14 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tue-

taan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintäteknologiaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	L2, L7
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	S1-S4	L2
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	L2
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	L2
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	L2
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	L1, L2, L6
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	L1, L2, L5
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	L3, L4
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen**,** oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja	S1-S4 Musisoidaan, liikutaan musiikin mukaan ja keskustellaan musiikista erilaisissa ryhmissä. Opitaan kuuntelemaan muita ja sopeuttamaan oma toiminta yhteiseen tekemiseen.	L2, L7 Oppilas oppii toimimaan ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

musiikillisten yhteisöjen jäsenenä		
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttöja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	S1-S4 Tutustutaan omaan muuttuvaan ääneen. Terveen ja miellyttävän äänenkäytön ylläpito ja kehittäminen ääniharjotteiden ja monipuolisen lauluohjelmiston avulla. Laulamista harjoitellaan solistina, yhtyeessä ja/tai kuorossa mikrofoniin ja sekä ilman mikrofonia.	L2 Oppilas oppii käyttämään ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4 Syvennetään jo opittuja yhteissoittotaitoja keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimilla. Harjoitellaan realisointumerkkien lukemista ja niistä soittamista kosketin- ja näppäilysoittimilla. Lisäksi opetellaan lukemaan rumpusetille kirjoitettua rytminuottia.	L2 L4 Oppilas harjoittelee soittamaan soittamaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja sovittaa osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4 Haetaan musiikin perussyke ja rytminen jaksottuminen keholla tuotetun liikkeen avulla. Sykettä ja rytmiä voi kokea myös itse johtamalla soivaa musiikkia.	L2 Oppilas oppii hahmottamaan perussykkeen ja rytmin kuulemastaan musiikista ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4 Tutustutaan erilaisiin ääniympäristöihin ja keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista. Tutustutaan kuuntelemalla erilaisia sävellyksiä ja puretaan havainnot keskustelemalla, kirjoittamalla, liikkuen tai kuvataiteen keinoin. Hyödynnetään mm. graafista partituuria sekä kuuntelun että havaintojen ilmaisun tukena. Tutustutaan nuotinnusohjelmiin. Esimerkkejä musiikin kuunteluun: 7-8lk Suomalainen kansanmusiikki kautta aikojen, maailman musiikki, blues, rock & roll. Valinnainen 8-9lk	L2 Oppilas oppii kuvailemaan kuulohavaintojaan.

	Länsimainen taidemusiikki, country, jazz ja heavy. Populaarimusiikki 1900- ja 2000-luvuilla. Maallinen ja hengellinen näyttämölle ja elokuvaan tehty musiikki. Tavoitteena on oppia tunnistamaan kuuntelemalla ja kuvasta suomalaisen kansanmusiikin soittimistoa (varhaiset torvet ja huilut, kantele, jouhikko, harmooni, helistimet ja kalistimet), sinfoniaorkesterin soitinryhmät (jouset, puutpuhaltimet, vasket, lyömäsoittimet) ja rockbändin perussoittimet (kitara, kosketinsoittimet, basso, rummut).	
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4 7-8lk Harjoitellaan improvisointia ryhmässä sopivilla instrumenteilla esimerkiksi pentatoniikkaa tai blueskaavaa hyödyntäen. Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan taiteidenvälinen pienimuotoinen projekti. Valinnaiskurssi 8-9lk Mietitään yhdessä sovituksellisia ideoita ja tarvittaessa opetellaan kirjoittamaan ne muistiin. Hyödynnetään oppilaiden itsenäisesti ja/tai ohjatusti tuottamia sävellyksiä yhteismusisointi- ohjelmistossa (maakunnallinen TVT sekä musiikkiohjelmat tietokoneilla). Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan taiteidenvälinen pienimuotoinen projekti.	L1, L2, L6 Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Osallistuminen ja vaikuttaminen.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4 Hyödynnetään oppilaitoksen tarjoamien laitteiden ja musiikkisovellusten käyttöä sovittamisessa, säveltämisessä ja tallentamisessa. Tutustutaan tallentamista ja julkaisemista koskevaan lainsäädäntöön, tekijänoikeuksiin ja hyviin tapoihin. T2, T3, T5 pitävät osittain sisällään tämän tavoitteen toteuttamisen oppitunneilla (maakunnallinen TVT).	L1, L2, L5 Oppilas oppii käyttämään joitain musiikkiteknologisia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4 Mietitään yhdessä, mitä lisäarvoa musiikki tarjoaa koulutukselle/kasvatukselle, liiketoiminnalle, uskonnolle, politiikalle yms. Voidaan tarkastella musiikin merkitystä esimerkiksi kansallislaulujen näkökulmasta. Lisäksi oppilas miettii syitä miksi jokin musiikki vaikuttaa vahvemmin ja jokin toinen musiikki heikommin hänen tunteisiinsa ja ajatuksiinsa. Esimerkkejä kuuntelumateriaalista: • uskonnolliset laulut • kansallislaulut • kansanlaulut ja -musiikki • marssimusiikki (esim. puhallinorkesterimusiikki) • karnevaalimusiikki (esim. rytmisoitinorkesterimusiikki) • länsimainen taidemusiikki • näyttämömusiikki (maallinen ja hengellinen) • populaarimusiikki • jazz	L2, L4 Oppilas oppii jäsentämään musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertomaan havainnoistaan. Oppilas ymmärtää eri kulttuuritaustaisten mieltymykset erilaiseen musiikkiin.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	S1-S4 7-8lk Opiskellaan keskeiset nuotinnetun musiikin rakennemerkinnät (A, B, C, Intro, Interlude, Outro, kertausmerkit, segno, coda) ja termit esim. f, p, staccato, legato, andante, largo, allegro Valinnainen 8-9lk Syvennetään jo opittuja käsitteitä ja terminologiaa kuuntelun, musisoinnin, sovittamisen ja säveltämisen yhteydessä.	L4 Oppilas oppii käyttämään musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4 Kuuntelemalla ja tekemällä musiikkia etsitään syitä siihen, miksi musiikki voi hoitaa.	L3, L4 Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4 Keskustellaan terveellisen ja miellyttävän ääniympäristön kriteereistä. Tutustutaan desibelin (dB) käsitteeseen ja sen merkittävyyteen kuulonsuojelun yhteydessä. Opitaan hallitsemaan sähköisten laitteiden turvallinen käyttö.	L3 Oppilas oppii käyttämään laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon mm. äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4 Oppilas ohjataan arvioimaan onnistumistaan itse asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa kirjallisesti tai suullisesti.	L1 Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

Kuuntelu- ja kirjallisuusvinkkejä:

- Antonio Vivaldi: Vuodenajat
- Sait Saëns: Eläinten karnevaali
- Edward Grieg: Peer Gynt
- Sergei Prokofjev: Pekka ja susi
- Sibelius: Finlandia
- Sibelius: Karelia-sarja
- Kaija Saariaho
- Arvo Pärt:Tabula rasa
- Sarmanto
- Anssi Tikanmäki: Maisemakuvia
- Mozart
- Beethoven

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa formatiivinen arviointi tarkoittaa kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti sekä soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin

päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.15 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä

perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on oppilaan oma kokemusmaailma, luonto, rakennettu ympäristö, media, kulttuuri ja taide. Tutustutaan ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin esim. näyttelyihin ja tehdään museovierailuja (virtuaalisia ja vierailuja paikallisiin museoihin), tutustutaan ammattitaiteilijoi-	L1, L3, L4, L5 TET -harjoittelu esim. valokuvaamoissa, mainostoimistoissa, taidemuseoissa, kehystämöissä, sanomalehdissä, peliteollisuudessa.

	den toimintaan, kuvataiteen harrastusmahdollisuuksiin. Kannustetaan TET -harjoitteluun myös taiteen alan ammateissa.	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3 Keskustellaan taiteesta, ympäristöstä ja muista visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä käyttäen taiteen käsitteistöä. Harjoitellaan perustelemaan mielipiteitä.	L2, L4, L5, L6 Väittely erilaisista kuvataiteen ilmiöistä, yhteys äidinkieleen.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3 Kehitetään kuvalukutaitoa ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamista kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin hyödyntämällä myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöä.	L2, L3, L4, L5 Digitaalisten kuvien käyttö verkkoympäristössä (kuvien jakaminen, kuvamanipulaatiot, nettietiketti…)
Kuvallinen tuottaminen		
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3 Taitoja syvennetään ja monipuolistetaan. Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen: - piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä - arkkitehtuuri ja muotoilu esim. pienoismallit - plastinen sommittelu - grafiikan menetelmät - ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnonmateriaalit - valokuvaus ja videokuvaus - verkkoympäristö, kuvankäsittely ja piirto-ohjelmat, animaatio - sekatekniikat	L2, L3, L5, L6 Esim. sarjakuvat, graffitit, tagit, lavasteet, neulegraffitit. Mainonta esim. tuotepakkaukset ja julisteet. Teemat oppiaineita yhdistävään työskentelyyn valitaan Vaalasta.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Kannustetaan tutkivaan työskentelyyn prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Mahdollistetaan oppilaiden yhdessä toimiminen.	L1, L2, L3, L5 Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita hyödyntävät projektit integroituna eri oppiaineisiin, oppimisympäristöihin tai yhteisöihin.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemisessa ja yhteisöllisessä osallistumisessa. Nähdään kuvien merkitys henkilökohtaisesti, yhteiskunnallisesti ja globaalisti.	L1, L2, L4, L7 Julkiset teokset, oppilaskuntavaali-en julisteet.

Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan ja sovelletaan niitä oppilastöissä. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta.	L1, L4, L5, L6
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3 Tarkastellaan ja tulkitaan taiteen merkitystä tekijän, yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Nostetaan esille historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin.	L2, L3, L6, L7 Tutustutaan paikallisiin ja alueella vaikuttaneisiin taiteentekijöihin.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään oman ja muiden kulttuurien sekä medioiden kuvailmaisuja eri aikakausina. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä.	L1, L2, L5, L6 Muotoiluun, arkkitehtuuriin, nykytaiteeseen liittyvät teemat.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3 Tutkitaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Oppilas muodostaa mielipiteitä ja perustelee ne.	L3, L4, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Oppilaalle annetaan mahdollisuus ottaa kantaa estetiisiin, ekologisiin ja eettisiin kysymyksiin kuvataiteen keinoin. Aihe- ja materiaalivalinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävää kehitystä. Kannustetaan kriittisyyteen ja vastuullisuuteen tieto- ja viestintäteknologian käytössä tekijänoikeudet huomioiden.	L1, L2, L4, L7 Kuvan merkitys eri kulttuureissa, esim. islamilaisen taiteen kuvakiellot - integroituu uskonnon opetukseen.

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien. Yhteistyökumppaneina voivat olla esim. avustus- ja hyvänteke-väisyysjärjestöt.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.16 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä

ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen ja eri ryhmien kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1 Innovointi S2 S3 S4 S5	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1- S5	L4 Monilukutaito L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	L2, L4
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6 Työturvallisuus	L3,L6
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1- S5	L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7 Yrittäjämäinen oppiminen	L6
T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8 Tiedostaminen ja osallistuminen	L1 L4 L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käsityön opetus 7. luokalla

7. luokalla painotetaan sellaisia aiheita ja sisältöjä, jotka ovat lain ja oppilaiden ikätason mukaan mahdollisia ja/tai joita aikaisemmin ei ole voitu käyttää. Näitä ovat esimerkiksi puu- ja metalliteknologian koneet sekä vaatteiden vaativammat valmistustekniikat. Seitsemännellä luokalla toteutetaan ainakin kaksi kokonaista käsityöprosessia. Näiden lähtökohtana on muotoilu, ilmaisu ja teknologia. Lisäksi tekniikoita opetetaan ositetun käsityön keinoin sekä näyttö- ja kokeiluluontoisesti. Kaikki käsityön tuotokset dokumentoidaan sähköisesti.

7. luokalla kokonaista käsityöprosessia tehdessä toteutuvat sisältöalueista S1, S2, S4, S5, S6. Opettajan on huolehdittava, että oppilas vähintään yhdessä työssä vuoden aikana ottaa huomioon myös sisällöt S3, S7, S8. Näin 7. luokan käsityön opetuksessa toteutuvat kaikki valtakunnallisen opetuksen tavoitteet: T1(L2, L3), T2(L1), T3(L4, L6), T4(L2,L4), T5(L3, L6), T7(L6), T8(L1, L4, L7).

Käsityön valinnaisaineen opetus 8. ja 9. luokilla

8. ja 9. vuosiluokilla on mahdollisuus valita kahden tunnin valinnainen käsityö, jonka sisällä oppilas voi työstää sekä pehmeitä että kovia materiaaleja. Oppilaalla on mahdollisuus saada tunnin aikana ohjausta sekä tekstiili- että teknisentyön opetukseen perehtyneiltä opettajilta.

8. ja 9. vuosiluokilla jokainen oppilas etenee omaan tahtiin oman taitotasonsa mukaan ja valitsee aihepiirit oman mielenkiinnon mukaan. Maakunnallisessa opetussuunnitelmassa on avuksi tekniikkakori. Työt suoritetaan kokonaisvaltaisina käsityöprosesseina. Opettajan tehtävänä on ohjata ja auttaa prosessin etenemisessä ja tuoda esille uusia materiaali- ja tekniikkavaihtoehtoja sekä opettaa niitä. Tarvittaessa opettajan tulee antaa oppilaalle tuotesuunnittelu- tai ongelmanratkaisutehtävä työskentelyn avuksi. Oppilaan tulee valita tekniikoita kuitenkin siten, että hänen tuntemuksensa eri materiaaleista ja tekniikoista lisääntyy. Opettajan tehtävä on valvoa, että tämä toteutuu.

8. ja 9. luokilla kokonaista käsityöprosessia tehdessä toteutuvat sisältöalueista S1, S2, S4, S5, S6. Opettajan on huolehdittava, että oppilas ottaa huomioon vähintään yhdessä työssä kahden vuoden aikana myös kohdat S3, S7, S8.

8. ja 9. luokalla hyvin toteutetussa kokonaisessa käsityöprosessissa toteutuvat kaikki valtakunnallisen opetuksen tavoitteet.

T1 (L2, L3), T2 (L1), T3 (L4, L6), T4 (L2, L4), T5 (L3, L6), T7 (L6), T8 (L1, L4, L7)

7-9 luokkien käsityön sisältöjä

Alle on laadittu luettelo eri käsityön tekniikoista ja koneista. Niistä koulut voivat koota koulukohtaisen sisältökorin. Eri tekniikoita on tärkeä esitellä oppilaille laajasti. Oppilaat valitsevat kiinnostavimmat ja tarpeellisimmat aiheet opiskeltaviksi. Kaikkien ei tarvitse oppia kaikkea. Opettaja voi itse rytmittää mitä asioita esittelee ja opettaa kullakin luokka-asteella. 7. luokalla on kuitenkin painotettava olennaisimpia kaikille opetettavia perustekniikoita. Erikoistekniikat voi jättää valinnaisen käsityön sisällöiksi 8-9 luokille.

Suunnittelu **Suunnittelun lähtökohtia:** - oma tarve	**Dokumentointi** - luonnoksien säilyttäminen - suunnitelmien säilyttäminen - pienois- tai hahmomallien säilyttäminen

- musiikki - valokuva, taidekuva, lehtikuva, elokuva - perinnekäsityö - opettajan antama tuotesuunnittelu- tai ongelmanratkaisutehtävä - tyylisuunta - vuodenaika - juhlapäivä - lahja - harrastus **Mekaaninen suunnittelu:** - luonnospiirtäminen - mittapiirtäminen - hahmomallinnus - pienoismallinnus - tunnelmakuva - materiaalikokeilut **Tietokonesuunnittelu:** - 2-uloitteinen mittapiirtäminen - 3-ulotteinen mittapiirtäminen - erilaiset suunnitteluohjelmat - kuvanmuokkaus **Mittaus:** - työntömitan käyttö - ulkohalkaisija - sisähalkaisija - syvyysmittaus - paksuuden mittaus - välyksen mittaus	- materiaalikokeilut ja niiden säilytys **Sähköinen dokumentointi** - kuvaus ja kuvan / videon muokkaus - tekstin luominen - dokumentin tallentaminen ja jakaminen - dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi - käsityön blogin perustaminen ja ylläpito **Arviointi** Itse- ja vertaisarviointi - sanallinen - kirjallinen - sähköisesti tapahtuva
Metallin aineliitostekniikat **Juottaminen:** - pehmytjuotto - kovajuotto **Hitsaus:** - kaasuhitsaus - mig/mag hitsaus - pistehitsaus - puikkohitsaus **Mekaaniset liitokset:** - niittaus - koneruuviliitos - pultti+mutteri/lukkomutteri **Metallin muokkaus - kylmätyöstö:** - taivuttaminen	**Ompelu (saumuri, ompelukone)** - vaatteen ompelu - kaavoitus - muotoilu - sisustustekstiilien ompelu - konekirjonta esimerkiksi vapaa konekirjonta, vanukirjonta, tilkkumaalaus - lelut - asusteiden ompelu - tilkkutyöt (esimerkiksi alikeompelu, päällikeompelu, hirsimökki yms. nauhapunonta, kuultavat kankaat, grazytilkku) **Korjaaminen, tuunaaminen, kierrätys** **Kirjonta** - esimerkiksi, ristipistot, kanavatyöt, etupistokirjonta, virvittäin ompelu, laakapistokirjonta, Hardanger -kirjonta, reikäompeleet

- profilointi
- mankelointi
- pakottaminen
- vannesahaus
- pyörösahaus
- poraus
- ruuvikierteentyöstö

Metallin muokkaus - kuumatyöstö:
- kaasuleikkaus
- plasmaleikkaus
- laikkakatkaisu ja -hionta
- nauhahionta
- kiillotus

Metallin pinnankäsittely – kuumatyöstömenetelmät:
- lämpövärjäys
- öljymustaus
- emalointi
- kumipulverointi

Metallin pinnankäsittely – kylmätyöstömenetelmät:
- puhdistus
- ruosteenesto
- pohjamaalaus
- pintamaalaus
- välihionta
- spraymaalaus
- ruiskumaalaus

Puuntyöstö:
- koneiden toimintaperiaatteen ymmärtäminen ja turvallinen käyttö
- intarsia
- puun taivuttaminen
- koristeveisto

Katkaisusahaus:
- liukujiirisirkkeli
- puukkosaha
- sähkömoottorisaha
- pöytäsirkkeli
- vannesaha

Halkaisusahaus:
- pöytäsirkkeli
- vannesaha

Höyläys:

Kudonta
- palttinasidos (esim. matto, poppana, erilaiset risut jne.)
- ryijy
- kehyskudonta ja kuvakudos
- pirtanauha

Neulonta
- oikeisiin ja nurjiin silmukoihin perustuvat kuvioneuleet
- kirjoneuleet
- pitsineuleet
- intarsianeule
- palmikkoneuleet
- muut neulepinnat

Virkkaaminen
- ketjusilmukka, kiinteäsilmukka, pylväät jne.
- ruutuvirkkaus
- koukkuaminen
- haarukkavirkkaus
- kirjovirkkaus
- esim. metallilanka, muovikude ja matonkude virkkauksen materiaaleina

Nypläys

Solmeilu ja punonta
- makramee
- käpyily
- viitelöinti
- palmikot
- nyörit (isketyt nyörit)
- punokset (kumihimo, kelttiläiset punonnat, ristikkonauha peukaloimalla, lautanauha)
- pujotellut solmut
- fransut
- tupsut, hapsut
- pajutyöt
- olkityöt
- kaislatyöt

Koneneulonta

Kankaan värjäys- ja kuviointi
- silkkimaalaus
- kankaanpainanta (tuputus, leimasinpainanta, kaaviopainanta, silkkipaino, raportin teko)
- luonnonväreillä värjääminen
- kankaan maalaus
- batiikki (solmu- ja vahabatiikki)

- oikohöylä
- tasohöylä
- sähköinen käsihöylä

Sorvaus – puusorvi:
- lieriösorvaus
- ontelosorvaus

Jyrsintä:
- alajyrsin
- yläjyrsin
- käsijyrsin
- liitosjyrsin (lamello, domino tms.)

Poraus:
- akkuporakone
- sähköporakone
- talttaporakone
- pylväsporakone

Pinnankäsittely:
- hiominen
- öljyäminen
- vahaaminen
- maalaaminen (sivellin, pensseli, tela, ruisku)
- lakkaaminen
- petsaaminen
- välihionta

Sähkö ja elektroniikka:
- sähkön ilmeneminen ja merkitys
- turvallinen sähkötyöskentely
- elektroniikan komponentit monipuolisesti
- elektroniikkarakentelua

Konetekniikat:
- 2-tahti moottori
- 4-tahti moottori
- sähkömoottorit
- (toimintaperiaate, huolto, käyttö)

Robotiikka ja ohjelmointi:
- mekaniikan, sähkön, elektroniikan ja ohjelmoinnin avulla toimivaan robotiikkaan perehtyminen, kokeilu ja rakentelu.
- elektronisen laitteen ohjelmointi tietokoneen avulla.
- tietokoneella tulostettavat siirtokuvat

Huovutus
- märkähuovutus
- kuivaneulahuovutus
- huopuvat langat virkkauksessa ja neulomisessa

Nahkatyöt
- parkkinahkatyöt
- nappa-ja mokkanahkatyöt

Metallilankatyöt
- metallilankakorut
- metallipunonta

Helmityöt
- helmikirjonta
- helmikudonta
- helmikorut (esimerkiksi vaijerikorut, Peyote-tekniikka, erilaiset pujottelutekniikat, helmiverkot)

Nuket ja rooliasusteiden valmistus

Lasityöt

- tietokonepohjainen ohjelmointi osana tuotteen, tai sen osan valmistamista ja muokkaamista. - CNC-koneet (sorvit, jyrsimet) - laserleikkuri - 3D-tulostin - muu moderni teknologia	

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Tieto- ja viestintätekniikan huomioiminen käsityön opetuksessa 7-9 luokilla

T6 (L5) Maakunnan tieto- ja viestintätekniikan opetussuunnitelma on huomioitu käsityön opetussuunnitelmassa siten, että 7-9 luokilla oppilas käyttää yhä sujuvammin ja itsenäisemmin erilaisia tapoja hankkia tietoa ja arvioida sen käyttökelpoisuutta. Tietoa hän tarvitsee tuotesuunnitteluprosessissa ja tekemisen aikana. Prosessin aikana käydään läpi tekijänoikeuslakia. Hän opettelee tarvittaessa ottamaan itse selvää eri tietolähteistä kuinka jokin tekniikka tehdään tai laite toimii. Opettajan tehtävä on valvoa ja ohjata oppilasta oikeaan suuntaan ja varmistaa turvallisuus työskentelyssä. Oppilas dokumentoi kaikki kokonaisvaltaisen käsityöprosessin vaiheet sähköisiä laitteita apuna käyttäen. Dokumentti sisältää myös pohdinnallisen ja vuorovaikutteisen osuuden. Tallennettua dokumentointia hyödynnetään oppilaan arvioinnissa ja itsearvioinnissa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan

arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.17 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen.

Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, kehollisen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

"Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen."

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6, L7
Psyykkinen toimintakyky		
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2, L3
T11huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3	L1, L2

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1, L3

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! -mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7–9

Yläkoulun liikunnanopetuksen päätavoite on ohjata oppilasta liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilas opiskelee liikuntataitoja ja tietoja, joiden avulla hän voi harrastaa itsenäisesti liikuntaa. Tavoitteena on, että oppilas oppii arvostamaan omaa kehoaan, oppii tuntemaan liikunnalliset vahvuutensa ja motivoituu huolehtimaan hyvinvoinnistaan liikunnan avulla. Oppilas kokee pätevyyden, yhteisöllisyyden ja ilon kokemuksia liikuntatilanteissa ja oppii nauttimaan liikunnan tuottamista fyysistä ja psyykkisistä tuntemuksista. Oppilas oppii fyysisen kunnon hoitamisen perusteet.

7-9 luokkien paikalliset painotukset

- itsenäiseen liikunnan harrastamiseen tarvittavien erilaisten liikuntataitojen opiskeleminen eri liikuntamuodoissa
- liikuntatehtävien yksilöllistäminen pätevyyden kokemusten varmistamiseksi, liikunnallisen itsetunnon vahvistamiseksi sekä oppilaan autonomian ja osallisuuden tukemiseksi
- oppilaiden osallisuus liikunnan tuottamisessa
- paikallisiin liikuntamahdollisuuksiin tutustuminen
- uintimahdollisuus tarjotaan vuosittain Sahanrannan retkien yhteydessä, sekä valinnaisille liikuntaryhmille Rokuan kylpylään. Varsinainen uinnin opetus toteutuu luokilla 1-6

Liikuntatuntien lisäksi yläkouluissa on huolehdittava Liikkuva koulu -ohjelman mukaisesti, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus liikkua tunti jokaisena koulupäivänä. Liikkumismahdollisuuksia luodaan välituntiliikuntatoiminnalla, opetuksen toiminnallistamisella, kerhotoiminnalla, valinnaisliikunnalla ja koulumatkaliikunnalla. Tarkoituksena on vähentää istumista ja lisätä liikettä. Koulupäivän liikunnallistamisessa huomioidaan oppilaiden osallisuus, yhteisöllisyys ja tasa-arvoisuus. Liikkuva koulu -toiminnan tavoitteena on edistää oppilaiden kouluviihtyvyyttä, hyvinvointia, terveyttä ja oppimista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja edistää kotoutumista.

Talviliikunta

Yläkoulun talviliikunnassa tavoitteena on, että oppilas:

- hallitsee vähintään yhden talviliikuntamuodon niin, että hän kykenee lajin itsenäiseen harrastamiseen
- tietää kyseisen liikuntamuodon varusteiden perusominaisuudet, käytön ja huollon perusteet
- ymmärtää eri talviliikuntamuotojen lajirajat ylittävät perusperiaatteet (esim. liuku, painonsiirto, sauvatyönnöntekniikka)

Talviliikunnan opiskelussa edetään perustekniikoiden harjoittelusta niiden soveltamista vaativiin tehtäviin. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen ja kehittymisen kokemuksia ja nauttii ulkona liikkumisesta. Talviliikunnalla harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia ja tasapainotaitoja. Oppilas tulee tietoiseksi paikkakuntansa mahdollisuuksista harrastaa eri talviliikuntalajeja.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
<u>Taitojen kehittäminen</u> T3 Harjoitetaan erilaisia talviliikuntamuotoja (esim. lumikenkäily, laskettelu, hankifutis yms. pelisovellukset, luistelu, hiihto). Perehdytään vähintään yhteen talviliikuntamuotoon niin, että oppilaalla on mahdollisuus kehittää lajin tekniikka automatisoituneelle tasolle. T3 Harjoitetaan tasapainotaitoja.	T8 Opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti. T9 Harjoitellaan noudattamaan reilun pelin periaatteita.	T 10 Opitaan kantamaan vastuuta omista välineistä ja työskentelemään pitkäjänteisesti. T 10 ja T 13 Opitaan hyväksymään talviolosuhteet ja varustautumaan ja toimi-

T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja		maan niiden mukaisesti. Tutustutaan paikkakunnan talviliikuntamahdollisuuksiin.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitetaan kestävyyttä.		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8 Oppilas varustautuu ohjeiden mukaisesti, huolehtii varusteistaan, osaa yhden talviliikuntalajin tekniikan automatisoituneella tasolla, osallistuu aktiivisesti kaikkeen talviliikuntaan.

Luonto- ja elämysliikunta

Yläkoulun luonto- ja elämysliikunnassa tavoitteena on, että oppilas:

- Hallitsee maastossa liikkumisen taidot niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa hyödyntää luontoa liikkumisympäristönään.
- Osaa liikkua kartan ja kompassin avulla ja ymmärtää luonnonolosuhteiden merkityksen liikkumisessa (vuodenajat, maastonmuodot, varusteet)
- Luontoliikuntaa harjoitellaan edeten lähiympäristöstä vaativampiin maastoihin. Oppilas kokee myönteisiä onnistumisen, ilon ja jännityksen kokemuksia ja nauttii luonnon rauhoittavasta ja virkistävästä vaikutuksesta. Luontoliikunnalla ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia, kehonhallintaa ja tasapainotaitoja. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin liikkua luonnossa

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T2 Harjoitetaan havaintomotorisia taitoja havainnoimalla ympäristöä ja yhdistämällä havaintoja karttaan. Harjoitetaan aistien monipuolista käyttämistä liikkumisen tukena. T2 Harjoitellaan liikuntatilanteeseen sopivien ratkaisujen tekemistä suhteessa omiin kykyihin että maaston vaatimuksiin. T7 Harjoitellaan turvallisuustekijöiden huomioimista liikunnassa. T3 Liikkumistaitojen soveltaminen maastossa ja tasapainotaitojen harjoittaminen.	T8 Harjoitellaan työskentelemään pareittain, ryhmässä sekä omatoimisesti erilaisten tehtävien vaatimusten mukaisesti.	T 10 ja T13 Oppilas oppii hyväksymään ja tunnistamaan luonnon vaihtelevat olosuhteet ja niiden merkityksen liikunnan harrastamisessa. T 11 ja T 12 Oppilas kokee luontoliikunnan virkistävän ja rentouttavan vaikutuksen. T11 Oppilas kasvattaa luontoliikuntaan liittyvää itseluottamustaan ja tuntee myönteisiä tunteita (jännitys, ilo, virkistys, oppimisen kokemukset). T10 Oppilas tiedostaa pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen fyysisen tehtävän suorittamisessa ja kunnon kohottamisessa sekä osaa suhteuttaa oman

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitettaan kestävyyttä luonnossa liikkuen.		fyysisen kunnon ja jaksamisen tehtävän vaatimuksiin.

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8 Oppilas tunnistaa karttamerkit ja osaa suunnata kartan maaston ja/tai kompassin avulla. Oppilas tietää kompassin avulla suunnassa kulkemisen periaatteet. Oppilas jaksaa ja motivoituu liikkumaan itselleen sopivalla kestävyyskuntoaan kehittävällä rasitustasolla 60 min yhtäjaksoisesti. Oppilas osaa työskennellä kenen tahansa oppilastoverin parina tai ryhmässä. Hän hyväksyy luonnon vaihtelevat olosuhteet ja osaa liikkua turvallisesti, sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisissa maastoissa.

Palloilu

Yläkoulun palloilussa tavoitteena on, että oppilas:

- Harjoittaa henkilökohtaisia välineenkäsittelytaitojaan niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa osallistua aktiivisesti eri peleihin
- Ymmärtää lyönnin, potkun ja heittämisen lajirajat ylittävät perusperiaatteet ja oivaltaa eri pelimuotojen pelitaktiikan perusteet

Oppilas kokee palloilussa myönteisiä joukkueeseen kuulumisen kokemuksia ja nauttii pelaamisesta. Vauhdikkailla peleillä ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia. Pelien nopeat suunnanmuutokset harjoittavat oppilaan reaktio- ja rytmikykyisyyttä sekä nopeutta. Pelitaktista osaamista harjoitellaan edeten pienpeleistä kohti täydellä kentällisellä pelaamista. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin harrastaa palloilulajeja.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Harjoitetaan liikkumistaitoja pelitilanteisiin sovellettuina, jolloin kehittyy erityisesti kehonhallinta ja koordinaatio. T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja: 1. silmäkäsikoordinaation harjoittaminen: Eri pelivälineillä kämmenlyönnin, rystylyönnin ja syöttämisen harjoittelemista ja soveltaminen eri mailapeleihin. Lentopallon sormilyönnin, hihalyönnin, syötön ja iskulyönnin harjoitteleminen. Heittämiseen perustuvien pelien perustekniikoiden harjoitteleminen (syöttäminen, kuljettaminen ja maalin tekeminen).	T8 Tunneilmaisun säätely pelitilanteissa, oman pelaamisen ja toiminnan sopeuttaminen tilanteen mukaisesti muiden pelaajien toimintaan. T8 Oppilas hyväksyy vastoinkäymiset ja hallitsee tunneilmaisuaan.	T11 Yhteisöllisyyden myönteinen kokeminen ja sen luominen omalla asenteella. T13 Tutustuu paikallisiin palloilun harrastusmahdollisuuksiin. T13 Pelitaktinen osaaminen: Peruspelitaktiikoiden harjoitteleminen edeten pienpeleistä täyden kentällisen peleihin 1) Maalipelit: puolustaminen, pelin avaaminen omasta pelipäädystä, karvaaminen, hyökkäyspään pelaaminen ja maalin tekeminen. 2) Mailapelit: hyökkäämisen ja puolustamisen perusteet.

2. pelivälineiden hallitseminen jaloin.		3) Lentopallo: pelaajien toiminta hyökkäys- ja puolustustilanteessa. 4) Muut pelit: peruspeli-idean ymmärtäminen.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Kestävyyden harjoittaminen T5 Nopeuden harjoittaminen T3 Reaktiokyvyn harjoittamien T3 Rytmikyvyn harjoittaminen		

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8 Oppilas osaa opetetut palloilutaidot motorisen perustaidon tasolla. Osallistuu aktiivisesti taitojensa mukaisesti itsenäiseen tai pienryhmäharjoituksiin sekä pelitilanteisiin. Hallitsee tunneilmaisunsa muita kunnioittaen.

Perusliikunta

Yläkoulun perusliikunnan tavoitteena on, että oppilas:

- Kehittyy juoksemisen, hyppäämisen ja heittämisen taidoissaan niin, että osaa soveltaa näitä taitoja erilaisiin liikuntamuotoihin kuten yleisurheiluun, palloiluun ja voimisteluun.
- Ymmärtää juoksun, heittämisen ja hyppäämisen lajirajat ylittävät perusperiaatteet

Perusliikunnassa harjoitteiden organisoinnissa kiinnitetään huomiota riittävään toistojen määrään ja siihen, että oppilas saa harjoitella taitojaan ilman, että hänen suorituksiaan seurataan ja arvioidaan muiden oppilaiden toimesta. Oppilas kokee myönteisiä kehittymisen ja oppimisen elämyksiä taitojen edistyessä. Perusliikuntataitoja voidaan harjoittaa yleisurheilukentän lisäksi myös sisätiloissa sekä maastossa. Perusliikuntaan kuuluu olennaisesti myös fyysisten ominaisuuksien kehittäminen (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys).

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Heittämisen harjoittelemista eri välineillä (keihäs, kiekko, moukari, erilaiset pallot) ja	T8 Oppilas keskittyy oman tekniikan kehittämiseen.	T10 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja op-

vauhdin yhdistäminen heittämiseen. Heittämisen perusperiaatteiden (liikevirta jaloista keskivartalon kautta heittokäteen ja vastakkaisuusperiaate heittokädessä ja tukijalassa) harjoittelemista ja soveltamista erilaisiin heittoihin. Heiton harjoittelemisessa painottuu tekniikka voiman sijaan. T3 Hyppäämisen harjoittelemista ilman vauhtia ja yhdistettynä vauhtiin. Hypyn perusperiaatteiden harjoittelemista (vapaiden kehonosien mukaanotto ponnistukseen, jousto ponnistaessa ja alastulossa, tasapainon ylläpitäminen) ja periaatteiden soveltamista erilaisiin hyppyihin kuten hypyt eteen ja ylöspäin, erilaiset loikat, loikkayhdistelmät, hypyt korokkeille ja korokkeilta alas, aitojen ylittäminen, hyppääminen yhdellä jalalla ja kahdella jalalla, pituushypyn tekniikka, korkeushypyn tekniikka, seiväshypyn tekniikan perusidea. T3 Juoksutekniikan harjoitteleminen eri vauhdeilla ja koordinaatioharjoitteita hyödyntäen. Juoksemista erilaisilla alustoilla ja ympäristöissä.	T9 Oppilas suhtautuu oppilastovereittensa liikkumiseen kannustavasti.	pii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa. T 11 Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan.
<u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u> T3 ja T5 Hyppyharjoitteilla kehitetään rytmikykyisyyttä, tasapainoa, kehonhallintaa ja jalkojen lihasvoimaa. Juoksuharjoitteilla harjoitetaan nopeutta ja kestävyyttä harjoituksen tavoitteen mukaisesti.		

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8

Oppilas osaa yhdistää vauhdin ja heiton. Heittoväline irtoaa kädestä oikeassa asennossa ja lentää oikean mallisen liikeradan niissä heittomuodoissa, joita on harjoiteltu. Oppilas tietää heittämisen perusperiaatteet ja käyttää niitä hyväkseen heittotilanteissa.

Oppilas osaa yhdistää sujuvasti vauhdin ja hypyn ja vauhdista on selkeästi hyötyä. Oppilas erottaa ylöspäin ja eteenpäin hyppäämisen tekniikat toisistaan. Hyppääminen on tasapainoista ja hallittua. Oppilas tietää hyppäämisen perusperiaatteet.

Oppilaan juoksu on rytmillisesti sujuvaa, jalkojen liikerata on suoraviivaista, kehon ja lantion asento on hyvä ja kädet rytmittävät juoksua. Oppilas osaa juosta eri nopeuksilla ja suhteuttaa juoksunopeutensa kuntoonsa ja tehtävänä olevaan juoksumatkaan. Oppilas tietää juoksutekniikan perusteet.

Rytmiliikunta ja tanssi

Yläkoulun rytmiliikunnan ja tanssin opetuksen tavoitteena on, että oppilas:

- tunnistaa liikkeen ja rytmin yhteneväisyyden.
- osaa liikkua rytmin mukaan sekä osaa hahmottaa liikkeessä olevan rytmin.
- oppii tavallisimmat eri tanssimuodoissa käytettävät askeleet, joita soveltaa eri tanssilajeihin (esim. vaihtoaskel, vuorohyppely, laukka-askel, ristiaskel) ja oppii tanssiliikunnan perusteet itsenäisen tanssiharrastuksen aloittamiseksi.
- liikkuu eri voimakkuuksilla, eri tasoissa, käyttäen eri tavoin tilaa yksin, parin kanssa tai ryhmänä

Rytmiliikunnan taitoja harjoitellaan liikkumalla musiikin tahdittamana ja kokeilemalla liikkeitä eri rytmissä. Lisäksi oppilaita ohjataan huomioimaan liikkeen rytmiä ja käyttämään sitä hyväksi uusien liikuntataitojen oppimisessa. Rytmiliikunta sisältää tanssia yksin, pareittain ja ryhmässä sekä muuta musiikkiliikuntaa. Liikkumisen rytmiikkaa tuodaan esiin kaikessa liikkumisessa. Rytmiliikunnassa korostuu liikkeen ilmaisullisuus, oman kehon liikkeestä ja yhteisöllisyydestä nauttiminen. Liikuntamuodossa tuetaan myönteistä suhtautumista omaan kehoon.

<table>
<tr><th>Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td><u>Taitojen kehittäminen</u>

T3 Liikkumisen harjoittelua tasajakoiseen ja kolmijakoiseen musiikkiin: Perusparitanssien (valssi, jenkka, fox, latinalaiset tanssit) perusaskelkuvioiden harjoittelemista.
T3 Erilaisia piiritansseja, joissa sovelletaan perusaskeleita.
T3 Tutustumista ryhmäliikuntamuotoihin ja perusaskelsarjojen harjoittelua.
T3 Rytmin tiedostamista erilaisten liikuntataitojen harjoittelussa.</td><td rowspan="2">T8 Toisen kosketuksen ja läheisyyden hyväksyminen ja myönteinen suhtautuminen omaan kehoon ja tanssimiseen.
Yhdessä toimiminen ja yhteisestä liikkumisesta nauttiminen.
Esiintymisen harjoitteleminen.</td><td rowspan="2">T11 Oppilas oppii nauttimaan musiikin ja liikkeen yhdistymisestä.</td></tr>
<tr><td><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u>
T3 Rytmikykykyisyyden kehittäminen.
T5 Lihaskunnon harjoittaminen.
T5 Kestävyyden kehittäminen.</td></tr>
</table>

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8
Oppilas osaa mukauttaa liikkeensä annettuun rytmiin. Oppilas tunnistaa annetun liikuntatehtävän rytmin. Oppilas osallistuu rytmiliikunnan harjoittelemiseen myönteisellä asenteella ja hyväksyy kaikki oppilastoverit tanssiparikseen tai ryhmäänsä.

Kehonhallinta ja voimistelu

Yläkoulun kehonhallinnan ja voimistelun opetuksessa on tavoitteena, että oppilas:

- kehittyy tasapainotaidoissaan, kehonhallinnassaan ja kehon ja raajojen yhteiskoordinaatiossaan.

- kehittyy lihaskunnossaan ja oppii erilaisia lihaskuntoharjoitteita oman kehon painoa hyväksi käyttäen.
- saa myönteisiä kokemuksia oman kehon hallitsemisesta ja rohkeutta haastaa itseään ja osaamistaan erilaisissa kehonhallintaa vaativissa liikkeissä

Kehonhallinnan ja voimistelun harjoittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden kykyyn hallita kehoaan erilaisissa liikemuodoissa, -nopeuksissa, -suunnissa ja tasoissa. Kehonhallintaa harjoitellaan esimerkiksi telinevoimistelun, parkourin, kiipeilyn ja seikkailuliikunnan avulla. Kehonhallinnassa harjoitellaan keräliikkeitä, vartaloa ja raajoja ojentavia liikkeitä, tasapainoliikkeitä ja näiden erilaisia yhdistelmiä. Lisäksi kiinnitetään huomiota lihaskuntoharjoitteluun.

<table>
<tr><th>Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td><u>Taitojen kehittäminen</u>

T3 Harjoitellaan vaativuustasoiltaan erilaisissa liikkeissä pää alaspäin olemista, käsien varassa olemista, roikkumista, heilumista, kiipeämistä, käsien varassa kohottautumista, kierimistä ja keräliikkeitä, taittamista, tasapainoilua ja kääntymistä.

T3 Harjoitellaan vaativuustasoltaan erilaisissa hypyissä (esim. jännehyppy, kerähyppy, x-hyppy, kasakkahyppy, käännöshypyt, voltit jne.) vauhdista ponnistamista ja hallittua lentovaihetta ja alastuloa.

T3 Harjoitellaan edellisiä taitoja eri nopeuksilla ja erilaisissa liikeyhdistelmissä, sarjoissa ja tasoissa.

T2+T7 Harjoitellaan havaintomotorisia taitoja, joiden avulla oppilas osaa toimia asiallisesti ja turvallisesti kehonhallintaa ja tasapainotaitoja vaativissa tehtävissä.</td><td rowspan="2">T8 Oppilas keskittyy omien taitojen harjoittelemiseen, kannustaa muita ja hyväksyy auttamisen liikkeissä sekä kykenee itse avustamaan oppilastovereitaan liikkeiden suorittamisessa.</td><td rowspan="2">T11 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja oppii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa. Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan ja kokee onnistumisen iloa edistymisessään.

T11 Oppilas saa rohkeutta yrittää ja harjoitella aluksi haastavalta/vaikealta tuntuvia liikkeitä.</td></tr>
<tr><td><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u>

T3 ja T5 Lihasvoiman- ja kunnon kehittäminen. Reaktio-, suuntautumis- ja rytmikyvyn kehittäminen.</td></tr>
</table>

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas erottaa kerä-, ojennus- ja taittoliikkeet toisistaan ja hallitsee kehonsa näissä liikkeissä. Oppilas hallitsee tasapainonsa staattisissa ja dynaamisissa suuntaa muuttavissa ja eri nopeuksilla tapahtuvissa liikkeissä. Oppilas harjoittelee rohkeasti annettuja tehtäviä ja edistyy taidoissaan. Osaa harjoitellut taidot kuten kuperkeikan kyykystä lähtien ja kyykkyyn päätyen, käsilläseisonnan tuettuna, kärrynpyörän perusteet, kiepsahduksen tangolta (päinsyöksyntä), kiepin avustettuna.

Vesiliikunta

Yläkoulun vesiliikunnan tavoitteena on, että oppilas:

- Saavuttaa uintitaidon (200m yhtämittainen uinti, josta 50m selällään)
- Osaa vesipelastautumisen ja -pelastamisen perusteet
- Tutustuu erilaisiin vesiliikuntamuotoihin (esimerkiksi vesijuoksu, vesijumppa, uimahypyt, taitouinti, vesipallo)
- Ymmärtää vesiliikunnan yleiset periaatteet, joita ovat liukuasento, ote vedestä, hengittäminen veteen ja harjoittelee niitä
- Kehittyy uintitaidossaan niin, että hän pystyy käyttämään vesiliikuntaa itsenäisessä liikuntaharrastuksessaan

Vesiliikunnan opiskelussa edetään uintiasentoon ohjaavista ja veteen hengittämisen harjoittelusta kohti eri uintitekniikoita. Ohjelmassa tulee olla vesipelastautumisen ja -pelastamisen harjoitteita. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen kokemuksia ja ymmärtää uinnin merkityksen kansalaistaitona. Vesiliikunnassa harjoitetaan oppilaan kestävyyttä ja lihaskuntoa. Oppilas tulee tietoiseksi erilaisista vesiliikuntamuodoista. Vesiliikunnassa korostuu tehtävien eriyttäminen kunkin oppilaan taitotason mukaisesti.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
<u>Taitojen kehittäminen</u> T7 Harjoitetaan vedessä liikkumisen perusperiaatteita. T7 Harjoitetaan eri uintitekniikoita keskittyen erityisesti vapaauintiin ja rintauintiin. T7 Harjoitellaan vedestä pelastautumista ja pelastamista: veteen hyppäämistä jalat ja pää edellä, syvyys- ja pituussukellusta sekä vedessä kuljettamista.	T8 opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti.	T11 Oppilas oppii arvostamaan kehollista erilaisuutta ja hyväksymään itsensä. T11 Oppilas motivoituu harjoittelemaan vesiliikuntataitojaan oman taitotasonsa mukaisilla harjoitteilla. T13 Oppilas tietää erilaisia vesiliikuntaharrastusmahdollisuuksia.
<u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u> T5 Harjoitetaan kestävyyttä		

T5 Harjoitetaan lihaskuntoa.		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas osallistuu vesiliikuntatunneille yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia vesiliikuntamuotoja. Oppilas hahmottaa asentonsa vedessä ja osaa useimmiten tehdä tarkoituksenmukaisia liikkeitä kyseessä olevan vesiliikuntamuodon mukaisesti. Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä. Oppilas toimii turvallisesti, asiallisesti ja yhdessä sovitulla tavalla.

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päättöarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.18 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa

oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. -Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Käytännön toimintataidot		
T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelu Toiminnan arviointi Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia	L3

	Kestävän tulevaisuuden mukaisia valintoja	
T2 Harjaannuttaa kotitalouden hallinnassa tarvittaviin kädentaitoihin, luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Juhlat Käytännön asumisen taidot	L3
T3 Ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3 Ruokaosaaminen ja leipominen Asumisen taidot Jätteiden lajittelu, kierrätys Kotitalouskoneiden käyttö ja hoito Arjen teknologian hyödyntäminen Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia	L3, L4, L5, L7
T4 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Ajankäytön suunnittelu Käytännön asumisen taidot Järjestyksestä huolehtiminen työskentelyn aikana	L1, L3, L6
T5 Ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3 Keittiöhygienia Työturvallisuus ja -ergonomia Ajankäyttö Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Kestävän tulevaisuuden mukaiset arjen valinnat	L3, L5, L7
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot		
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3 Ateriasuunnittelu ja -toteutus Hyvät tavat, toisten huomioon ottaminen Yhteistyö ja -keskustelutaidot Työnjako	L1, L2, L6, L7
T7 Aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3 Oman alueen raaka-aineiden hyödyntäminen ja arvostaminen Kestävä tulevaisuus arjen valinnoissa Ruokakulttuurit ja -perinteet Käytännön asumisen taidot	L2, L3
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2 Ruoanvalmistus, leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Yhteistyötaidot Tasapuolinen työnjako ja ajankäytön huomioiminen	L3, L6, L7
T9 Kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3 Hyvät tavat, toisten huomioon ottaminen ja yhteistyötaitojen harjoittelu oppimistilanteissa	L2, L6, L7

Tiedonhallintataidot		
T10 Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3 Monipuoliset tietolähteet ja niidenvertailu ja arviointi Arjen teknologian hyödyntäminen	L1, L4
T11 Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3 Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttö Käytännön asumisen taidot Kestävän tulevaisuuden mukaiset arjen valinnat Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen Ohjeiden lukutaito ja tulkinta	L4
T12 Ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3 Yhteistyötaidot Oppimistilanteisiin liittyvien pulmien selvittäminen	L1
T13 Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	S1 S2, S3 Oman alueen raaka-aineiden hyödyntäminen ja arvostaminen Jätteiden lajittelu ja kierrätys Kestävä tulevaisuus Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen	L1, L7

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

Kuntakohtaisesti voidaan valita, mitä sisältöjä valitaan 8. ja 9. luokalle. Monia sisältöjä harjoitellaan joka vuosiluokalla syventäen aikaisemmin opittuja asioita. Opettajan tehtävä on ohjata ja auttaa oppilasta hyödyntämään omia taitojaan monipuolisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa

tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Sisällöt	7. luokka	8. ja 9. luokka
S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri	Perusruoanvalmistusta, leipomista ja niihin liittyviä käsitteitä Ohjeiden lukutaitoa ja tulkinnan harjoittelua Keittiöhygieniaa Työturvallisuutta ja -ergonomiaa Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Terveyttä ja hyvinvointia edistävä ruoka ja ravitsemus Aterian suunnittelua ja -toteutusta Kalenterivuoden juhlia Oman alueen raaka-aineiden hyödyntämistä ja arvostamista	Ruoanvalmistus- ja leivonta taitojen syventämistä ja soveltamista Ohjeiden lukutaitoa ja tulkintaa Kerrataan keittiöhygieniaan, työturvallisuuteen ja -ergonomiaan liittyviä asioita Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Kodin juhlia Suomalaisia ja kainuulaisia/pohjois-pohjanmaalaisia ruokaperinteitä Erilaisia ruokavalioita Ruokakulttuureja maailmalta Aterian suunnittelua ja -toteutusta
S2 Asuminen ja yhdessä eläminen	Hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista Yhteistyö- ja keskustelutaitojen harjoittelua Käytännön asumisen taitoja, esim. kodista ja tekstiileistä huolehtimista koulussa ja/tai kotona Järjestyksen huolehtiminen työskentelyn aikana Jätteiden lajittelua ja kierrätystä Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttöä ja hoitoa Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelua ja toiminnan arviointia	Hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista Yhteistyö ja -keskustelutaitojen kehittämistä Käytännön asumisen taitoja, esim. tiedonhankintaa ja kriittisyyttä Järjestyksen huolehtiminen työskentelyn aikana Jätteiden lajittelua ja kierrätystä Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttöä ja hoitoa Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelua ja toiminnan arviointia
S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Arjen teknologian järkevää hyödyntämistä	Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Arjen teknologian järkevää hyödyntämistä

	Kestävän tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja	Kestävän tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja

Laaja-alainen osaaminen

Kotitaloudessa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Erityisesti itsestä huolehtimisen ja arjen hallinnan taidot (L3) muodostavat kotitalous-oppiaineen keskeisen sisällön. Seuraavassa taulukossa tiivistetysti ne tavoitteet, jotka kuhunkin laaja-alaisen osaamisen alueeseen liittyy. Taulukossa on sisältöjä, joissa laaja-alaisen osaamisen alueet tulevat esille.

Laaja-alaisen osaamisen alue	Tavoitteet	Sisällöt
L1 Ajattelu ja oppiminen	T4, 6, 10, 12, 13	Yksin ja yhdessä tekeminen Kannustava ja ohjaava palaute opettajilta ja oppilailta Luovuus, kokeellisuus, soveltaminen, oivaltaminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	T6, 7, 9	Hyvä käytös Toisten huomioon ottaminen ja arvostaminen Itsensä ilmaiseminen ja luovuuteen kannustaminen Oman ja kansainvälisen kulttuurin tuntemuksen laajentaminen Oppiaineiden välinen yhteistyö mahdollisuuksien mukaan Sosiaalisten taitojen harjoittelua
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	T1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	Oman työn ja ajankäytön suunnittelu, organisointi ja arviointi Tarkoituksenmukaiset materiaalit ja työvälineet Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Hygieeninen, turvallinen ja ergonominen työskentely Yksin ja ryhmässä työskentelyn harjoittelu, työtehtävien jakaminen käytettävissä olevien resurssien huomioiminen (esim. aika, materiaali, raha, laitteet) Vastuun ottamisen harjoittelua Käden taitojen harjoittelua (mm. leivonta, ruoanvalmistus, siivous, pyykkihuolto) Omaa hyvinvointia edistävien valintojen pohtimista
L4 Monilukutaito	T3, 10, 11	Reseptinlukutaito Kokemuksien kautta oppimista Eri aistikanavien käyttö, esim. kuvat, sanat, ääni, tuoksut, maut, kosketus ja toiminta tukevat oppimista Ohjeiden (suullisten, kirjallisten) ja niissä esiintyvien termien, lyhenteiden ja symbolien ymmärtämistä ja soveltamista käytännössä Tiedonhankintaa eri lähteistä, sen arviointia
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	T3, 5	TVT -laitteiden käyttöä arjessa oppitunneilla ja/ tai kotona Arjessa tarvittavan tiedon etsinnän ja käsittelyn harjoittelua monipuolisesti ja kriittisesti, esim. reseptit, hintatiedot, käsitteet yms. Oppilaiden omat tuotokset, esim. esitelmät, videot, oma ohjekirja, portfolio yms.
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys	T4, 6, 8, 9	Harjoitellaan työskentelemään itsenäisesti ja toisten kanssa Pitkäjänteistä työskentelyä; työn loppuunsaattaminen ja sen tulosten arvostaminen

		Ajankäytön suunnittelua Epäonnistumisten ja pettymysten sietämisen harjoittelua Joustavuuden ja luovuuden harjoittelua Oma-aloitteisuuden harjoittelua ja kehittämistä Harjoitellaan hyvälaatuisen työn ja tuotteen tekemistä sekä tulosten arviointia Kustannustietoisuutta
L7 Osallistuminen ja vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	T3, 5, 6, 8, 9, 13	Oman työn suunnittelua ja arviointia Vertaisarviointia Vastuunottamisen harjoittelua Toisen huomioon ottamista Kestävän tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja Vastuullisuutta kuluttajana

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja kunkin koulun resurssien mukaisesti koulussa ja/tai sen ulkopuolella. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Päättöarvosanojen kriteerit liitteessä.

15.4.19 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen

Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	S1, S2	L3, L7
Oppimaan oppimisen taidot		
T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	S1	L1
Elinikäinen oppiminen		
T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	S1, S2	L1
Itsetuntemus		
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	S2	L3
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	S2, S5	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	S2, S3, S5	L6, L7
T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta	S4, S5	L4, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	S2, S3, S5	L4, L5, L6
Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys		
T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	S4, S5	L2

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Oppiminen ja opiskelu: Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu: Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot: Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen: Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Työelämään tutustumisjaksoja (TET) tarkennetaan koulukohtaisissa ohjaussuunnitelmissa tai/ja koulujen lukuvuosisuunnitelmassa. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen: Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Sisältöalueet on jaettu vuosiluokittain. Jaottelua voidaan muuttaa koulukohtaisesti ja jokaisen koulun omat erityispiirteet huomioiden. Kunnan oma tuntijako määrittää myös sisältöjen toteuttamista vuosiluokittain. Ohjausta tarkennetaan ohjaussuunnitelmassa.

7. luokat	8. luokat	9. luokat
Yläkoulu uutena oppimisympäristönä Itsenäinen, yritteliäs työskentely ja yhdessä työskentely	Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen	Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen

Opiskeluvalmiudet, oppimaan oppiminen, opiskelutaidot ja monilukutaito Omien arvojen ja asenteiden tunnistaminen Omien tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen Osallisuus omiin ja yhteisiin asioihin vaikuttamisessa Oppiaineiden ja valinnaisaineiden merkitys Työelämätieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen	Suomen koulutusjärjestelmätietämys ja ammattitieto Työelämätieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen Oppilaitos-, työelämä- ja yrittäjyysvierailut Luotettavan koulutustiedon hyödyntäminen omassa opiskelussa ja urasuunnistelussa	Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen Oppilaitos-, työelämä- ja yritysvierailut Työelämätieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut Kansainvälisyys opiskelussa ja työelämässä Nivelvaiheen ohjaus ja jälkiohjauksesta tiedottaminen

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien

nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa. Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9 . Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen. Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.
Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Henkilökohtaiseen jatkoopintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita

LIITE1. S2-TYÖKALU 1-2 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan 1-2lk: ohjata ja rohkaista oppilasta huomioimaan toiset vuorovaikutustilanteissa esim. toisten kuunteleminen, kohteliaat ilmaisut	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 1lk: harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä käytänteitä, ryhmässä toimimisen taitoja (meidän koulu ja meidän luokka) 2lk: syvennetään ryhmässä toimimisen taitoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua 1lk: ohjata oppilasta kertomaan itsestään, omasta perheestään, lähiympäristöstään 2lk: ohjata oppilasta kertomaan monipuolisemmin ajatuksistaan ja tunteistaan	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 1lk: oppilas tuo oman äidinkielen ja sanoja ja fraaseja vuorovaikutustilanteisiin, kasvatetaan ryhmähenkeä, tutustutaan paikallisiin uutistekstiheihin 2lk: hyödynnetään omankielistä kirjallisuutta, tutustutaan mediateksteihin	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin 1-2lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä esityksiä tutussa ryhmässä (rooli- ja teatterileikit)	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 1lk: tehdään ja esitetään pieniä esityksiä 2lk: tehdään esityksiä, tutustutaan keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuuteen	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen 1-2lk: kannustaa ja motivoida oppilasta lukemiseen 1lk: ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja tekstirakenteiden ymmärtämiseen 2lk: harjaannuttaa oppilaan lukutaitoa ja luetun ymmärtämisen taitoja	S2 Tekstien tulkitseminen 1lk: opetellaan lukemaan (kirjain, äänne, tavu, sana) 2lk: luetaan ääneen ja hiljaa, tehdään luetun ymmärtämisen tehtäviä, tutkitaan tekstin merkitystä ja rakennetta: kuva, teksti, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä (lorut, sadut, tarinat) ja kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja keskustelemaan lukemastaan	S2 Tekstien tulkitseminen 1lk: luetaan lyhyitä ja helppoja tekstejä ja keskustellaan niistä 2lk: siirrytään lukutaidon karttuessa pidempiin ja vaativampiin teksteihin	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien (esim. tietotekstit, ohjeet, kertomukset) ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista 1-2lk: tutustuttaa oppilas erilaisiin tekstilajeihin ja niiden piirteisiin	S3 Tekstien tuottaminen 1lk: tutustutaan satuihin, loruihin ja tietoteksteihin sekä niiden piirteisiin 2lk: kirjoitetaan satuja, loruja ja tietotekstejä yksin ja ryhmässä	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa, näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja 1lk: ohjata oppilasta huomaamaan peruslauseen rakenne ja kirjoittamaan lyhyitä tarinoita käsin ja koneella 2lk: ohjata oppilasta huomaamaan virkkeiden ja tarinoiden rakenne ja kirjoittamaan pidempiä tarinoita käsin ja koneella	S3 Tekstien tuottaminen 1lk: tehdään tavu-, sana- ja lausesaneluja, kirjoitetaan lyhyitä tekstejä käsin ja koneella 2lk: suunnitellaan ja kirjoitetaan tarinoita käsin ja koneella, tehdään sana- ja lausesaneluja	L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita 1lk: ohjata oppilasta käyttämään isoa ja pientä alkukirjainta, tavuttamaan ja huomioimaan sanaväli 2lk: ohjata oppilasta lopetusmerkkien käyttöön ja yhdyssanojen oikeinkirjoitukseen	S3 Tekstien tuottaminen 1lk: tehdään tavu-, sana- ja lausesaneluja, harjoitellaan tavuttamista, kirjoittamisessa kiinnitetään huomio sanaväleihin 2lk: tehdään sana- ja lausesaneluja, lyhyitä ja helppoja toistokirjoituksia, kirjoittamisessa kiinnitetään huomio isoihin alkukirjaimiin ja lopetusmerkkeihin, tutustutaan yhdyssanoihin	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen 1-2lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan erilaisia puhetapoja	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 1-2lk: havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa, pohditaan kielen merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa, harjoitellaan leikin avulla suomen kielen sanojen johtamista ja yhdistämistä, sanataidepajat	L4 Monilukutaito L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin (teatteriesitykset, museo, perinnekertomukset ja -leikit) tutustumiseen	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 1-2lk: kuunnellaan ja luetaan erilaisia satuja ja tarinoita, tehdään kirjasto-, teatteri- ja museovierailuja	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään (koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa) ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin 1-2lk: tutustuttaa oppilas eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 1-2lk: tutustutaan satuihin ja leikkeihin eri maista, huomioidaan eri kulttuurien juhlia, tehdään teatterivierailuja ja mahdollisuuksien mukaan kutsutaan koululle eri kulttuureja edustavia vierailijoita	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana 1-2lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus oppimiseen	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 1-2lk: tutustutaan oppilaan omaan kieli- ja kulttuuritaustaan, huomioidaan oppilaan oma äidinkieli osana luokan kieliympäristöä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin 1-2lk: tutustuttaa oppilas eri oppiaineiden sanastoon ja teksteihin	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 1lk: tutustutaan eri oppiaineiden sanastoihin, tehdään kuvan tulkitsemistehtäviä 2lk: tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin, tehdään tiedonhankintatehtäviä sekä kuvan ja tekstin tulkitsemistehtäviä yksin ja ryhmässä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan 1-2lk: ohjata oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa (oppimispelit) oman oppimisen arvioinnin tukena	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 1-2lk: harjoitellaan Itsearviointia, hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena ja pelataan oppimispelejä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito

LIITE 2. S2-TYÖKALU 3-6 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy**	**Hyvä / arvosanan 8 osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksi**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa 3lk: ohjata oppilasta toimimaan oman luokan vuorovaikutustilanteissa tarkoituksenmukaisesti 4lk: rohkaista ja ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin luokassa 5lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan oman toiminnan vaikutusta muihin 6lk: ohjata oppilasta ilmaisemaan mielipiteensä ja perustelemaan sen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 3-6lk: harjoitellaan S2-oppilaille merkityksellisten ja tarpeellisten kielenkäyttö- ja vuorovaikutustilanteita edeten vähitellen oppilaan lähiympäristöstä kauemmas ja haastavampiin vuorovaikutustilanteisiin esim. koti, koulu, harrastukset, kauppa, terveydenhoitaja, kirjasto 3-4lk: harjoitellaan vuorovaikutustaitojen pari- ja ryhmätöiden avulla 5-6.lk: modaalisuuden vaikutus viestin sävyyn ja tulkintaan, ajan ilmaiseminen kerronnassa	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto: Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan 3lk: rohkaista oppilasta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen 4lk: ohjata oppilasta opetuspuheen kuunteluun ja ymmärtämiseen 5lk: ohjata oppilasta erilaisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen 6lk: ohjata oppilasta asiasisältöisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 3-6lk: opetellaan kuullun ymmärtämisen taitoja sekä tarkkaa ääntämistä kielen tuottamisen kannalta 3-4lk: harjoitellaan kuuntelu- ja ääntämistaitoja pari- ja ryhmätöiden avulla sekä tehdään lyhyitä ja yksinkertaisia kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia 5-6lk: keskustellaan erilaisten tekstilajien pohjalta pareittain, pienissä ryhmissä ja koko luokan kesken sekä tehdään pidempiä ja vaativampia kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen: Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat 3-6.lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä puheviestinnän harjoituksia yksin ja erilaisissa ryhmissä (draama, pantomiimi, elekielen tulkinta)	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 3-4lk: tehdään pieniä esityksiä valmiista teksteistä 5-6lk: laaditaan ja esitetään omia esityksiä toisille (esim. päivänavaukset, näytelmät)	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	6lk: Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa: Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä 3-6lk: ohjata oppilasta tunnistamaan ja lukemaan eri tekstilajeja	S2 Tekstien tulkitseminen 3-4lk: harjoitellaan lyhyiden kaunokirjallisten tekstien ja tietotekstien sujuvaa lukemista ja kuuntelemista (esim. selkouutiset), tunnistetaan erilaisia tekstilajeja sekä tutustutaan sanaluokkiin 5-6lk: harjoitellaan pidempien kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa ja kriittistä lukemista sekä kielellisten (esim. verbien taipuminen, sanaluokat, sijamuodot) ja tekstuaalisten (esim. synonyymit, kielikuvat, sanonnat, käsitteet) piirteiden tunnistamista eri tekstilajeissa	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito	6lk: Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa: Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2 Tekstien tulkitseminen 3-6lk: harjoitellaan löytämään oppilaalle sopivimmat luku- ja ymmärtämisstrategiat ja opitaan käyttämään niitä 3-4lk: harjoitellaan tunnistamaan erilaisten tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

3-6lk: ohjata oppilasta tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä/kuvia esim. mainoksia, tiedotteita ja eri oppiaineiden tekstejä	5-6lk: harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä, selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta		
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan. 3-6lk: ohjata oppilasta tulkitsemaan (tarvittaessa kuvia apuna käyttäen) esim. eri oppiaineiden tekstejä, runoja, sananlaskuja ja satuja	S2 Tekstien tulkitseminen 3-4lk: tutustutaan kirjallisuuden peruskäsitteisiin, tehdään sanasto- ja käsiteharjoituksia sekä luetunymmärtämistehtäviä 5-6lk: edistetään kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta, sekä tehdään sanasto- ja käsite- harjoituksia, luetun ymmärtämis- ja tulkitsemistehtäviä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta: Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä 3-4lk: kannustaa oppilasta lyhyiden kertomusten tuottamiseen sekä käsinkirjoittaen että tietokoneella 5-6lk: ohjata oppilasta esitelmien tekemiseen yksin ja ryhmässä	S3 Tekstien tuottaminen 3-6lk: Käytetään ja tuotetaan oppilaalle merkityksellisiä tekstejä, jotka monipuolistuvat luokka-asteelta toiselle siirryttäessä, harjoitellaan näppäintaitoja 3-4lk: kirjoitetaan lyhyitä kertomuksia (esim. omasta itsestä ja elämästä kertominen) 5-6lk: laaditaan esitelmiä yksin ja ryhmässä (esim. omista juurista kertominen vanhempien haastattelun pohjalta)	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	6lk: Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot: oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita 3-6.lk: ohjata oppilasta tuottamaan omia tekstejä erilaisia apuvälineitä esim. kuvamateriaaleja, tukisanalistoja ja juonikaavioita käyttäen	S3 Tekstien tuottaminen 3-4lk: harjoitellaan ryhmässä ja itsenäisesti sujuvaa kirjoittamista, kuvailevien ja kertovien tekstien tuottamista ja käsittelyä 5-6lk: harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita, tuotetaan yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja tutustutaan niiden sanastoon ja rakenteisiin	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Tekstien tuottaminen: Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta 3-4lk ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan oikeinkirjoituksen näkökulmasta omia tekstejään 5-6lk: ohjata oppilasta kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa rakentavasti palautetta omista ja toisten kirjoituksista	S3 Tekstien tuottaminen 3-4lk: harjoitellaan omien tekstien sisällön, johdonmukaisuuden ja oikeinkirjoituksen tarkistamista ja korjaamista myös TVT:tä hyödyntäen 5-6lk: muokataan tekstiä saadun palautteen perusteella, opitaan antamaan palautetta	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen: Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia 3-4lk: auttaa oppilasta havainnoimaan suomen kielen ja oman äidinkielen välisiä eroja sekä puhutun että kirjoitetun kielen eroja 5-6lk: opastaa oppilasta käyttämään kieltä eri tavoilla eri tilanteissa, vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun (esim. alueemme murteen) ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuudet puheessa ja kirjoittamisessa	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 3-6lk: sisällöt etenevät samoin kuin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä, tarpeen mukaan sisältöjä karsitaan. Kiinnitetään jatkuvasti huomiota sanojen yhdistämiseen ja johtamiseen erilaisten johdinten avulla. Harjoitellaan tunnistamaan, miten sanan merkitys muuttuu johdinten avulla (kirja-kirjasto-kirjailija-kirjaton).	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Kielten ja kielen käytön piirteiden havainnointi ja vertailu: Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen (kauno- ja tietokirjallisuus) ja kulttuuriin (esim. elokuvat) ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön. 3-6lk: Lukuinnostusta tuetaan esim. tekemällä yhteistyötä maakuntakirjaston kirjavinkkaajien kanssa.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 3-6lk: tutustutaan lasten ja nuorten kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon oppilaan ikä- ja taitotaso huomioiden	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	6lk: Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus: Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria 3-6lk: kannustaa oppilasta tutustumaan eri kulttuureihin ja tapoihin	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 3-6lk: tutustutaan ja vertaillaan eri kulttuurien tapoja ja kansanperinteitä oppilaan omaa äidinkieltä hyödyntäen (esim. kansalliseepokset, sadut, myytit, sananlaskut, arvoitukset), tutustutaan kansanperinteeseen (murresanat, sanonnat, tarinat)	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi: Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita oppilaan ikä huomioiden 3-6lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus kaikkeen oppimiseen. Itsearvioinnin pohjalta opettaja ja oppilas yhdessä laativat kielitaidon eri osa-alueille lähi- ja etätavoitteita.	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 3-6lk: ohjataan oppilasta ymmärtämään, että suomen kieltä opitaan kaikkien oppiaineiden tunneilla, oppilas harjoittelee asettamaan oppimistavoitteita ja on tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	6lk: Oppimistavoitteiden asettaminen: Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa 3-6lk: harjaannuttaa oppilasta käyttämään eri oppiaineiden sanastoa ja käsitteistöä sekä ohjata ymmärtämään niiden tekstejä yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 3-6lk: oppilasta ohjataan oivaltamaan eri oppiaineille tyypillinen kieli sekä harjoitellaan niille tärkeiden käsitteiden tunnistamista ja omaksumista, oppilasta ohjataan käyttämään omakielisiä sanastoja (esim. biologia, maantieto, historia ja matematiikka) sekä sähköisiä materiaaleja oppimisen tukena	L4 Monilukutaito L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	6lk: Eri oppiaineiden kielen havainnointi: Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvan työskentelyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä. 3-6lk: harjoittaa oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnin tukena.	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 3-6lk: ohjataan oppilasta toimimaan eettisesti sosiaalisessa mediassa sekä tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen (nettietiketti), oman äidinkielen ja muiden kielien käyttäminen ja vahvistaminen kaiken oppimisen tukena, tiedonhankinta-, oppimis- ja itsearviointitehtävät	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	6lk: Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku: Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

LIITE 3. S2-TYÖKALU 7-9 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy**	**Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa 7lk: rohkaista oppilasta kertomaan arjen pienistä tapahtumista ja harjoittelemaan vuorovaikutustilanteita, esim. työharjoittelu, kirjastossa tai hammaslääkärissä asioiminen 8lk: rohkaista oppilasta mielipiteiden ilmaisuun ja argumentointiin ja keskusteluun 9lk: ohjata oppilasta huomioimaan erilaiset puhetilanteet (kenelle puhutaan, missä tilanteessa ja millä tavalla)	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä 7lk: harjoitellaan vuorovaikutustilanteita ja selostamista 8lk: ilmaistaan mielipiteitä ja argumentoidaan niitä 9lk: harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita kuulija huomioiden	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Vuorovaikutustaidot: oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja 7lk: ohjata oppilasta keskittyvään ja ymmärtävään kuunteluun (rohkeus kysyä, jos ei ymmärrä) 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kuultuun kriittisesti esim. mainokset 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään vuorovaikutustilanteiden erilaiset vivahteet	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä 7lk: harjoitellaan kuuntelemaan keskittyneesti ja rohkaistaan kysymään epäselviä asioita 8lk: harjoitellaan kuuntelemaan kriittisesti 9lk: harjoitellaan ymmärtämään erilaisten vivahteiden merkitys viestinnässä	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	9lk: Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa: oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen 7lk: ohjata oppilasta esitelmän pitämiseen 8lk: ohjata oppilasta oman mielipiteen ilmaisuun ja vaikuttamiseen 9lk: ohjata oppilasta laajempien esitelmien ja projektien pitämiseen käyttäen kokonaisilmaisun ja havainnollistamisen keinoja	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen 7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä 7lk: harjoitellaan esitelmän laatimista ja pitämistä 8lk: harjoitellaan ilmaisemaan mielipiteitä ja argumentoimaan niitä sekä näin vaikuttamaan niiden avulla 9lk: harjoitellaan esitelmän tekemistä TVT:tä hyödyntäen (lähdeaineiston käyttö, havainnollistaminen)	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	9lk: Esiintymistaidot: oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella 7-9lk: tarjota yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa oppilaan kielitaitotasolle sopivia tekstejä ja eri tekstilajeja, ohjata oppilasta huomaamaan eri oppiaineiden tunneilla suomen kielen rakenteita	S2 Tekstien tulkitseminen 7-9lk: harjaannutaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta, tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyylipiirteisiin (monilukutaito), avataan myös eri oppiaineissa esiin tulleita suomen kielen rakenteita, jotka vaikuttavat tekstin ymmärtämiseen 7lk: tarkastellaan monipuolisesti erilaisia tekstejä useista näkökulmista, opitaan erilaisia lukustrategioita, jolloin oppilas löytää itselleen sopivia tapoja ymmärtää tekstiä 8lk: tutustutaan kielikuviin, ironiaan ja pohtiviin, kantaa ottaviin tekstilajeihin	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa: oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

	9lk: tutustutaan suomalaisiin kirjallisuuden tyylisuuntiin		
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk: rohkaista oppilasta ilmaisemaan luetuista teksteistä omia perusteltuja mielipiteitään (myös kriittisiä)	S2 Tekstien tulkitseminen 7-9lk: harjaannutaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta, tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyylipiirteisiin (monilukutaito) 7lk: tarkastellaan monipuolisesti erilaisia tekstejä useista näkökulmista, opitaan erilaisia lukustrategioita, jolloin oppilas löytää itselleen sopivia tapoja ymmärtää tekstiä (kirjaesittely ja -selostus) 8lk: rohkaistaan ilmaisemaan myös kriittisiä ja perusteltuja mielipiteitä luetuista teksteistä ja teoksista (kirja- ja elokuva-arvostelu) 9lk: harjoitellaan laajempien, pohdiskelevien kirjallisuustöiden tekemistä (essee, esitelmä) lähdekritiikki huomioiden	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Tekstien tulkinta: oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä. 7-9lk: harjaannuttaa oppilasta muokkaamaan tekstejä annetun palautteen perusteella	S3 Tekstien tuottaminen 7-9lk:tuotetaan ryhmässä ja itsenäisesti erilaisia tekstilajeja, harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä, muokataan omaa tekstiä muiden palautteen perusteella 7lk: laajennetaan tekstivalikoimaa ja harjoitellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita 8lk: tutustutaan eri tyylilajeihin ja kirjoitetaan pohtivia, kantaa ottavia tekstejä 9lk: vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa ja tietolähteiden käyttöä	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa: oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa 7-9lk: vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen kielen erot kirjoittamisessa 7lk: harjoituttaa verbien ja nominien taivutusta oman tekstin tuottamisessa 8lk: harjoituttaa moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä oman tekstin tuottamisessa 9lk: harjoituttaa infiniittisten rakenteiden käyttöä oman tekstin tuottamisessa	S3 Tekstien tuottaminen 7-9lk: oppilas pystyy ryhmässä ja itsenäisesti tuottamaan erilaisia tekstilajeja puhuttu ja kirjoitettu kieli huomioiden, harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä 7lk: harjoitellaan verbien ja nominien taivutusta 8lk: harjoitellaan moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä 9lk: harjoitellaan tiivistä ilmaisua infiniittisten rakenteiden avulla	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	9lk: Kirjoitetun kielen hallinta: Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia 7lk: ohjata oppilasta tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kriittisesti lukemaansa ja tunnistamaan kielen vaikuttamiskeinoja 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään tekstien erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 7-9lk: rektio, mediakulttuuri 7lk: tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin 8lk: tutkitaan erilaisia tekstityyppejä kriittisesti, tunnistetaan ja käytetään kielen vaikuttamiskeinoja (modukset) 9lk: tarkastellaan teksteistä erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	L4 Monilukutaito	9lk: Kielitietoisuuden kehittyminen: Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	9lk: Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus: Oppilas

maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin 7lk: innostaa ja ohjata oppilasta monipuoliseen lukemiseen 8lk: tutustuttaa oppilas eri kirjallisuuden lajeihin 9lk: tutustuttaa oppilas suomen kirjallisuuden historiaan	7lk: tutustutaan kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin sekä erilaisiin tekstityyppeihin 8lk: perehdytään kirjallisuuden lajeihin (fantasia-, rikos-, kauhu- ja tieteiskirjallisuus) 9lk: tutustutaan suomen kielen kehitykseen ja erityispiirteisiin		tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta 7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan, arvostamaan ja vertailemaan lähiympäristön, oman ja muiden kulttuurien monimuotoisuutta, esim. sadut, teatteri, ruoka- ja tapakulttuuri	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 7-9lk: tutustutaan kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin sekä eri kulttuurien tapa- ja juhlaperinteisiin, teatterimaailmaan tutustuminen, maailman kieliin tutustuminen	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	9lk: Kulttuuritietoisuuden kehittyminen: Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta 7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan ja arvioimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä kehittämään itseään muiden antaman mallin ja palautteen avulla	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 7-9lk: syvennetään oppilaan käsitystä itsestä kielen käyttäjänä ja oppijana vuorovaikutuksessa muiden kanssa, vahvistetaan omaa oppimistyyliä, syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomen kieltä, omaa äidinkieltä ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	9lk: Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielen oppimisen reflektointi: Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita. Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla 7-9lk: perehtyä lukustrategioihin ja löytää tekstistä olennainen tieto	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 7-9lk: vertaillaan eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä sekä tuetaan eri tiedonalojen tekstitaitoja, syvennetään lukustrategioiden käyttöä, harjoitellaan oleellisen tiedon löytämistä tekstistä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys	9lk: Eri tiedonalojen kielen havainnointi: Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk: ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa	S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena 7-9lk: tehdään kirjallisia töitä ja itsearviointeja TVT:tä käyttäen, syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomea, omaa äidinkieltä ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys	9lk: Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen: Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

LIITE 4. LASTEN MOTORISTEN TAITOJEN OPPIMINEN JA ARVIOINTI 1-2 LUOKILLE

Idea
Kehittää ja havainnoida yksilöllisesti lasten motorisia perustaitoja.

Tavoite
Tukea lasten motoristen taitojen oppimista ja yleisiä oppimisvalmiuksia. Tuoda opettajille yksilöllistä tietoa oppilaan motoristen taitojen tukemiseen. Tuoda perheille (keskustelut) näkyväksi motoristen taitojen merkitys liikunnallisuuteen kasvamisessa, arjessa selviytymisessä sekä oppimisen tukemisessa.

Lasten tason tavoite
Iloa, onnistumisia ja monipuolisia tehtäviä liikkumisen parissa.

Toteutus
Vuosiluokilla 1 ja 2 kahdesti lukuvuoden aikana (syksyllä ja keväällä).

Arvioitavat motoriset taidot liikuntatuokion yhteydessä

- kyky liikkua rytmissä
- juokseminen etu- ja takaperin
- yhden jalan tasapaino
- yhden jalan hyppääminen
- hyppääminen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla
- kuperkeikka
- heittäminen yhdellä kädellä
- kiinniottaminen
- potkaiseminen

Ohjeita arviointiin

- Muista korostaa lapsille ja häntä opettaville aikuisille jokaisen henkilökohtaisen kehittymisen merkitystä; osaamista ei vertailla toisten osaamiseen, vain ja ainoastaan omiin
- Korosta niin lapsille kuin aikuisillekin lapsen luontaista iloa ja kykyä liikkumiseen; pyri välittämään se myös arvioinnin kautta.
- Käytä tarvittaessa videointia arviointisi tukena

MOTORISTEN TAITOJEN ARVIOINTI

ARVIOITAVA LIIKE	**SUORITUS** **Ohjeet ja ydinkohdat**	**KRITEERIT** **1= onnistui 2= suoritus onnistui osittain 3= suoritus epäonnistui**
Rytmissä käynti	Kävellään salissa taputuksen tahtiin ensin ohjaajan esimerkistä ja sen jälkeen yksilöllisesti kuunnellen ohjaajan taputusta. Lopuksi kävellään itsenäisesti taputtaen ja kävellen. Toistetaan tehtävä arvioinnin kannalta riittävän monta kertaa.	1. Täydellinen rytmi. 2. Hidas rytmi onnistui, nopea ei. 3. Ei pysynyt rytmissä ollenkaan.
Juokseminen	Juostaan 5 metrin matka yhteensä 5 kertaa rintamasuunta koko ajan (etu- ja takaperin) samaan suuntaan, juoksemisessa kädet ja jalat toimivat vastavuoroisesti, jalkaterät koko ajan samaan suuntaan.	1. Juoksu vauhdikasta eteen- ja taaksepäin, askellus suora. 2. Rytmi vaihtelee ja on epävarma, askellus kääntyy hieman tai lapsi kaatuu vauhdin lisääntyessä. 3. Suunnanmuutokset eivät tapahdu viivalla, takaperin juoksu ei ole sujuvaa, askellus epävarmaa ja rintamasuunta kääntyy sivulle
Yhden jalan tasapaino	Yhden jalan seisonta siten, ettei toinen jalka kosketa maata eikä maassa olevaa jalkaa. Paikallaan ollaan 15 s.	1. Varma tasapaino. 2. Lyhyt aika tasapainoillen onnistuu, kosketuksia maahan erityisesti heikommalla jalalla seistessä. 3. Hankala pysyä pystyssä yhdellä jalalla, tarvitsee aikuisen tukea.
Hyppääminen	Alustoilla merkitty hyppyrata, sisältää 20 hyppyä, onnistunut suoritus edellyttää tasaponnistuksen, osuman alustoille, pääsääntöisesti yhtäjaksoisen ponnistuksen.	1. Rytmikäs tasaponnistus ja rytmikäs yhden jalan hyppääminen. 2. Tasaponnistus onnistuu vaihtelevasti, yhden jalan hyppääminen haastavaa. 3. Tasaponnistus ei onnistu, alastulo kantapäille, ei yhtäjaksoista rytmiä.
Kuperkeikka	Lähtö seisoma-asennosta, käsien lattiaan vienti, ponnistus jalkoja ojentaen, leuka rintaan, rullaus selkä pyöreänä, päätyminen seisoma-asentoon.	1. Onnistuu hyvin, päättyy seisoma-asentoon. 2. Onnistunut kuperkeikka seisoma-asennosta tai kyykystä, mutta ylöstulo seisoma-asentoon puuttuu. 3. Niska jäykkä/selkä suora, kuperkeikka ei onnistunut ilman avustusta.
Heittäminen yhdellä kädellä	Heitto seinään neljän metrin päästä seinästä yläviistoon yli 3m:n korkeudelle.	1. Kyynärpää olkapään yläpuolella, jalat oikeassa asennossa. 2. Kyynärpää lähes oikein, jalat esim. vierekkäin. 3. Jalat väärinpäin, kyynärpää alhaalla, heitto voimaton ja veltto
Kiinniottaminen	Ison pallon heittäminen seinään alakautta kahden metrin etäisyydeltä ja kiinniottaminen ilmasta kahdella kädellä.	1. Rauhallinen ja varma kiinniotto, pallo suoraan käsiin. 2. Pallon kiinniotto vaihtelee, joten pallo putoilee muutaman kerran. 3. Huono heitto, kiinniotto pelotti ❼ silmät kiinni ❼ pallo karkaa. Heitto seinään, mutta kiinniotto ei onnistu lainkaan.
Yhden jalan hyppääminen	Hypätään suorassa linjassa yhdellä jalalla yhteensä 6 hyppyä. kummallakin jalalla	1. Hyppääminen onnistuu rytmikkäästi ja täsmällisesti kummallakin jalalla. 2. Hyppääminen onnistuu rytmikkäästi vahvemmalla jalalla, mutta heikommalla hyppääminen on hapuilevaa. 3. Hyppääminen on hapuilevaa kummallakin jalalla.
Potkaiseminen	Potkaistaan 2 metrin etäisyydeltä paikallaan olevasta pallosta oikealla sekä vasemmalla jalalla. Seinään merkataan n. 50cm x 50cm alue, mihin potkujen tulee osua.	1. Pallo osuu maaliin melkein jokaisella potkulla ja kimpoaa potkaisijalle takaisin. 2. Pallo osuu maaliin vahvemmalla jalalla potkaisten lähes jokaisella potkulla ja joskus myös heikommalla jalalla potkaistaessa. 3. Potkut ovat heikkoja. Pallo ei osu maaliin, eikä pallo vieri takaisin.

Nimi	Rytmi	Juokseminen	Yhden jalan hyppääminen	Yhden jalan tasapaino	Hyppääminen	Kuperkeikka	Potkaiseminen	Heittäminen	Kiinniottaminen	YHTEENSÄ

Motoristen perustaitojen arviointi
Arviointikerta / sisältö

Esimerkkijärjestelyt: Jaetaan ryhmä kahteen osaan. Toinen osa pelaa/ leikkii ja toinen osa suorittaa tehtäviä. Arviointitunnilla lisäohjaaja helpottaa tekemistä. Ryhmiä vaihdellaan rytmissä käynnin ja tehtäväradan välillä, tehtäväradan suorittamisen keskellä (2 kertaa per ryhmä) sekä tehtäväradan ja juoksutehtävien välissä.

Rytmissä käynti: Ensimmäinen taputusrytmi tehdään paikallaan. Opettaja pyytää lapsia taputtamaan hänen rytmiinsä. Kokeillaan taputtamista yhdessä hitaammin ja nopeammin. Tämän jälkeen opettaja näyttää hitaan taputusrytmin ja kävelyn yhdistämisen, jonka jälkeen lapsia pyydetään seuraamaan opettajan esimerkkiä – hitaaseen taputusrytmiin yhdistetään kävely. Opettaja liikkuu kymmeniä metrejä taputtaen, tarvittaessa välillä uudelleen aloittaen. Tämän jälkeen opettaja taputtaa nopeammin rytmin ja pyytää lapsia seuraamaan häntä. Nopean taputusrytmin jälkeen siirrytään vielä yhteisesti hitaaseen taputusrytmiin. Jälleen opettaja toimii esimerkkinä. Tämän jälkeen opettaja pyytää jokaista lasta toimimaan itsenäisesti omassa rytmissä. Opettaja voi päästää lapsia eriaikaisesti liikkeelle eri puolelle salia, jotta vältytään ruuhkilta. Riittävän kauan hidasta rytmiä toistettua, lapsille annetaan ohje liikkua ja taputtaa itsenäisesti nopeammassa rytmissä.

Opettaja havainnoi taputuksia riittävän kauan.

Tehtävärata: Tehtävärata sisältää heittämisen, kiinniottamisen, yhden jalan tasapainoilun, kuperkeikan ja hyppäämisen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla sekä potkaisemisen. Tehtäväradan ohjeistus suoritetaan seuraavanlaisesti:

- **Heittäminen**

Salista on valittu paikka, joka suuntaa lasten heittoa yläviistoon. Tarvittaessa eteen on nostettu esim. patja, joka heitetään puolapuiden yläpuolelle tms., jotta lapsille havainnollistuu yläviistoon heittäminen. Opettaja näyttää oikeaoppisen heittoasennon ja 3 esimerkkiheittoa. Parhaiten tehtävään soveltuvat pienikokoiset pehmopallot ja pallolaatikko, johon jokainen lapsi ohjeistetaan palauttamaan pallo omien heittosuoritusten jälkeen. Lapsi heittää kolme heittoa jokaisella kierroksella.

- **Kuperkeikka**

Opettaja näyttää oikeaoppimisen kuperkeikan, jossa lähtö – ja loppuasento ovat seisaaltaan. Ohjeistuksessa painotetaan seisoma-asentojen lisäksi, leuan painamista rintaan sekä pyöreää selkää. Lisäksi esimerkissä näytetään, kuinka käsillä voi auttaa kuperkeikan pyörähtämistä seisoma-asentoon. Tehtäväradalla tehdään yksi kuperkeikka / kierros.

- **Yhden jalan hyppääminen**

Tehtäväradalla sijoitetaan lattiamerkkilaattoja kuusi kappaletta suorassa linjassa peräkkäin, jonka jälkeen selkeä taukomerkki (patja) ja uudelleen kuusi lattiamerkkilaattaa. Opettaja näyttää oikeaoppisen yhden jalan hyppäämisen oikealla jalalla, pysähtymisen ja sen jälkeen vasemmalla jalalla saman tehtävän. Lapsille korostetaan yhtäjaksoista ja suorassa linjassa etenevää hyppäämistä.

- **Kiinniottaminen**

Seinään merkitään teippiä tai vastaavaa selkeästi havaittavaa estettä hyödyntäen metrin korkeuteen viiva, jonka ylitse pallo täytyy heittää. Lattialle seinästä poispäin kahden metrin päähän merkitään esim. hyppynarulla raja, jonka takaa lapsen täytyy heittää pallo. Opettaja näyttää oikeaoppisen heiton kahdella kädellä jalkojen välistä alakautta sekä kiinniottamisen. Ohjeistuksessa opettaja korostaa rauhallista kiinniottamista. Lisäksi opettaja kannustaa lapsia liikkumaan kiinniottotilanteessa, ainoastaan heitto täytyy suorittaa alakautta hyppynarun takaa. Opettajan on hyvä toistaa alakautta heittäminen useamman kerran, koska usein lapset yrittävät heittää vartalon edestä, jolloin kiinniottaminen on hankalaa.

- **Yhden jalan tasapainoilu**

Tehtäväradalle on sijoitettu kaksi oikean sekä kaksi vasemman jalan muotoista lattiamerkkiä. Jokaisella kierroksella lapsen täytyy pyrkiä seisomaan sekä oikealla että vasemmalla jalalla yhtäjaksoisesti aika, mikä kuluu, kun luettelee rauhallisesti 1- 15 numerot. Ohjeistuksessa opettaja laskee ääneen ja kannustaa myös lapsia laskemaan ääneen oman suorituksensa aikana. Mikäli lapsi ei kykene seisomaan yhdellä jalalla, voi opettaja tarvittaessa pitää lasta kädestä kiinni tai kannustaa lasta hakemaan toisella jalalla tukea lattiasta ja jatkamaan seisomista /laskemista siitä kohdin missä oli menossa. Ohjeistuksessa opettajaa korostaa myös, että vapaana oleva jalka ei saa koskettaa toista jalkaa.

- **Hyppääminen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla**

Hyppyrata on merkitty lattiamerkein. Hyppyrata on kuvattu erillisellä sivulla. Opettaja näyttää oikeaoppimisen hyppäämisen, mikä etenee yhtäjaksoisesti eteenpäin. Ohjeistuksessa opettaja korostaa jalan osumista lattiamerkille – vauhti ei ole tärkein vaan yhtäjaksoisuus. Ohjeistuksessa opettaja painottaa myös sitä, että lapsi malttaa odottaa edellisen hyppääjän poistuneen hyppysuoralta ennen omaa aloitusta.

Tehtäväradalla liikkuminen: Ohjeistuksen jälkeen opettaja jakaa lapset yksitellen aloittamaan eri kohtiin tehtävärataa ja antaa luvan lapsen omalle touhuamiselle. Touhuamisen aikana opettaja ei puutu jokaiseen epäkohtaan, vaan antaa lasten edetä tehtäväradalla itsenäisesti. Tarvittaessa opettaja toistaa lapselle tehtäväohjeet, mutta ei suorituksen tekniikkaohjeita. Kun lapset ovat kiertäneet tehtäväradalla useita kierroksia ja opettaja/arvioitsijat ovat ehtineet seurata lasten suoritukset sekä merkata arvioinnit jokaiselta työpisteellä, siirrytään juoksutehtävään.

Juokseminen etu- ja takaperin: Opettaja on merkinnyt viivojen kohtiin kartioilla juoksumatkan. Lapset jaetaan pienryhmiin (2-4 lasta/ ryhmä). Jokaiselle ryhmälle on oma juoksupaikka. Opettaja näyttää esimerkkisuorituksen, jossa juoksu säilyy rytmikkäänä ja rintamasuunta eteenpäin pysyen sekä taka- että etuperin. Lisäksi opettaja korostaa juoksemisen suunnanmuutosta välittömästi, kun lapsi saapuu kartiolla merkityn viivan kohdalle. Tehtävässä juostaan peräkkäin kolme kertaa sekä etu- että takaperin. Vaihto tapahtuu ”lennosta”, jonka jälkeen ryhmän toinen lapsi lähtee juoksemaan. Ohjeistuksessa korostetaan, että tehtävä ei ole kilpailu. Tehtävässä juostaan kolme kierrosta tai siihen saakka, kun arviointi on tehty.

Ohjeita opettajalle oppilaitten motoristen taitojen arviointiin 2. luokan keväällä (siirryttäessä 2. luokalta 3. luokalle)

1. Tulevalle opettajan on tärkeää saada kokonaisvaltainen tieto lapsesta liikkujana; huomion ei pitäisi kiinnittyä pelkästään yhteen lajiin tai lajisuoritukseen.
2. Pyydä tuleva opettaja mukaan yhdelle arviointituokiolle; lisää oppilaantuntemusta.

LIITE 5. LIIKUNNAN ITSEARVIOINTILOMAKE 3-6 LUOKILLE

Nimi ja luokka _____

	Erinomaisesti (osaan aina)	**Kiitettävästi** (osaan lähes aina)	**Hyvin** (melkein aina, riittävästi)	**Tyydyttävästi** (vielä vaatii jonkin verran harjoittelua)	**Kohtuullisesti** (Vaatii paljon harjoittelua)	**En osaa juuri ollenkaan** (en ole osallistunut opetukseen riittävästi)
1 Osallistun aktiivisesti ja yritteliäästi liikuntatunnilla (leikit, pelit, harjoitteet)						
2 Osaan noudattaa reilun pelin sääntöjä, toimia osana joukkuetta sekä kuunnella ohjeita						
3 Huolehdin liikuntavarusteeni tunnille						
4 Osaan ylläpitää ja kehittää liikkuvuuttani						
5 Osaan ylläpitää ja kehittää voimaani						
6 Osaan ylläpitää ja kehittää nopeuttani						
7 Osaan ylläpitää ja kehittää kestävyyttäni						
8 Osaan juosta						
9 Osaan hypätä						
10 Osaan heittää						
VALINNAISET ARVIOITAVAT (Opettaja valitsee arviointijaksoon liittyvät sisällöt)						
11 Esim. Osaan käsitellä erilaisia pelivälineitä ja hallitsen yleisimpien pelien säännöt						
12 Esim. Osaan liukua, potkaista tms.						
13 Esim. Osaan potkaista						
14 Esim. Osaan liikkua rytmissä						
15 Esim. Osaan voimistella (kuperkeikan tms.)						
16 Esim. Osaan liikkua metsässä karttaa apuna käyttäen						
Kokonaisarvio edellisistä osioista						

LIITTEET 6. JA 7. KOTITALOUDEN ARVIOINTITAULUKOT

Seuraavat liitteet ovat kotitalouden osaamisen arvioinnin apuvälineitä. Ensimmäinen liite on arviointitaulukko, joka pohjautuu valtakunnallisiin arvosanan kahdeksan (8) kriteereihin. Kriteerejä on sovellettu arvosanoihin 4-10. Kiitettävissä arvosanoissa osaaminen ja ymmärtäminen kehittyvät arvosanan kahdeksan kriteereihin verrattuna. Kahdeksaa heikommissa arvosanoissa oppilaan tiedot ja taidot tarvitsevat enemmän harjoittelua ja oppilaan tarvitseman tuen tarve kasvaa.

Jälkimmäinen arviontitaulukko on yksinkertaistettu versio liitteessä 1 olevasta taulukosta. Tämä on tarkoitettu arjen apuvälineeksi arviointia tehtäessä ja oppilaiden itsearvioinnissa / vertaisarvioinnissa.

Arvosana	4	5 Toteava	6 Toistava	7 Toistava	8 Osaava/ taitava	9 Perusteleva	10 Ymmärtävä
Käytännön toiminta-taidot	Arvosanan 5 kriteerit jäävät saavuttamatta.	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä/valinnassa	Oppilas tarvitsee usein ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä/valinnassa	Oppilas tarvitsee välillä ohjausta: * saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa Työskentelee mallin mukaan.	Oppilas: *osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ja tarkoituksenmukaisia työvälineitä *osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti *pitää työympäristön siistinä *huomioi ajankäytön. *työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti *ottaa esteettisyyden huomioon *valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa *pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta *pyrkii huomioimaan ergonomian *asettaa tavoitteita toiminnalleen *työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi *arvioi tavoitteiden saavuttamista ja työskentelyään *tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella	Työskentely on taitavampaa, varmempaa, tavoitteellisempaa ja itsenäisempää. Oppilas huolehtii töistään. Pyrkii ajankäytön hallintaan. Itsearviointi on realistista ja perusteltua.	Työskentely taitavaa, varmaa, luovaa, tavoitteellista ja itsenäistä. Oppilas soveltaa oppimaansa. Osaa ratkaista ongelmia. Hallitsee ajankäytön.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot	Yhteistyö toisten kanssa on haasteellista. Omista tehtävistä huolehtiminen onnistuu harvoin.	Yhteistyötaidot vaativat runsaasti harjoittelua. Ohjauksesta huolimatta osa työtehtävistä voi jäädä tekemättä.	Yhteistyötaidot ja halu työskennellä toisten kanssa vaativat paljon harjoittelua. Vastuun ottaminen omista tehtävistä vaatii ohjausta. Yksintyöskentely on haasteellista.	Yhteistyötaidot ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat harjoittelua. Oppilas pyrkii ottamaan vastuuta omista tehtävistään. Yksintyöskentely vaatii tukea.	Oppilas: *ottaa vastuuta omista tehtävistään *ottaa toiset huomioon *pyrkii työskentelemään kaikkien kanssa. *pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja neuvotellen *pyrkii kuuntelemaan toisia ja ilmaisemaan omia näkemyksiä *osaa kuvailla kodin arjen rutiineja *osaa työskennellä yksin *osaa selittää mitä on tasapuolinen työnjako *osallistuu päätöksentekoon	Työskentely on itsenäisempää ja joustavampaa. Yhteistyökykyinen Tekee mielellään ylimääräisiä tehtäviä. Auttaa ja neuvoo muita pyydettäessä.	Työskentely itsenäistä. Tarjoutuu tekemään ylimääräisiä tehtäviä. Auttaa, neuvoo ja kannustaa muita oma-aloitteisesti. Huomioi tasapuolisuuden työnjaossa. Ottaa vastuuta koko ryhmän toiminnasta.
Tiedonhallintataidot	Tarvitsee runsaasti tukea kaikilla osa-alueilla. Ohjauksesta huolimatta tavoitteita jää saavuttamatta.	Tarvitsee jatkuvaa ohjausta tiedon etsintään. Tarvitsee jatkuvaa ohjausta tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkaus-merkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät).	Tarvitsee paljon ohjausta tiedon etsintään. Tarvitsee paljon ohjausta tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkausmerkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät). Vaikeuksia tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä. Tarvitsee paljon ohjausta jätteiden lajittelussa.	Oppilas: *osaa etsiä ohjattuna tietoja *tunnistaa tavallisimpia pakkausmerkintöjä *tunnistaa tavallisimpia ruoka- ja ravintoaineryhmiä *tulkitsee ja käyttää tavallisimpia ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *osaa yleensä lajitella jätteet *pyrkii käyttämään opittuja asioita eri tilanteissa	Oppilas: *osaa etsiä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta. *osaa tulkita pakkausmerkintöjä *tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia *osaa tulkita ja käyttää ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *pystyy käyttämään opittuja asioita eri tilanteissa *osaa huolehtia jätteiden peruslajittelusta *osaa selittää, miten mitataan/lasketaan huomioiden kustannukset ja ympäristö	Osaa omatoimisesti etsiä, soveltaa, vertailla ja arvioida tietoa. Pyrkii ratkaisemaan ongelmia.	Osaa omatoimisesti etsiä, soveltaa, vertailla ja arvioida kriittisesti tietoa. Ratkaisee ongelmia.
Koulu-aktiivisuus	Tehtävät ovat tekemättä. Useat arvioitavien töiden numerot ovat hylättyjä. Näyttö on vähäistä.	Tehtävät usein tekemättä. Arvioitavien töiden numerot hyväksyttyjä. Tarvitsee jatkuvaa opettajan kannustusta. Opiskeluvälineet puuttuvat usein. Näyttö puutteellista.	Tehtävät on enimmäkseen tehty. Arvioitavien töiden numerot hyväksyttyjä. Osoittaa toisinaan kiinnostusta ja yritteliäisyyttä. Opiskeluvälineet puuttuvat melko usein.	Tehtävät on tehty huomauttamisen jälkeen. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin tyydyttäviä. On useimmiten kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet ovat yleensä mukana.	Kaikki koti- ja tuntitehtävät on tehty. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin hyviä. Osallistuu opiskeluun aktiivisesti. On kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet ovat lähes aina mukana.	Tekee koti- ja tuntitehtävät ajoissa. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin hyviä. Innokas ja hyvin kiinnostunut. Opiskeluvälineet mukana.	Kiinnostus näkyy taidoissa. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin kiitettäviä.

Arvosana	5 Toteava	6 Toistava	7 Toistava	8 Osaava/ taitava	9 Perusteleva	10 Ymmärtävä
Käytännön toimintataidot	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa	Oppilas tarvitsee usein ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa	Oppilas tarvitsee välillä ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa Työskentelee mallin mukaan.	Oppilas: *osaa valita sopivat työmenetelmät ja työvälineet *toimii annettujen ohjeiden mukaisesti *pitää työympäristön siistinä *huomioi ajankäytön. *työskentelee hygieenisesti *työskentelee turvallisesti *on esteettisiä seikkoja huomioiva *toimii taloudellisesti ja ekologisesti *pohtii valintoja terveyden ja ergonomian kannalta *asettaa tavoitteita *arvioi omaa toimintaansa	Oppilaan työskentely on: *taitavampaa *varmempaa *tavoitteellisempaa *itsenäisempää Tekee työnsä. Pyrkii ajankäytön hallintaan. Oman työn ja toiminnan arviointi realistista ja perusteltua.	Oppilaan työskentely on: *taitavaa *varmaa *tavoitteellista *itsenäistä Soveltaa oppimaansa. Osaa ratkaista ongelmia. Hallitsee ajankäytön.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot	Yhteistyötaidot vaativat runsaasti harjoittelua. Ohjauksesta huolimatta osa työtehtävistä voi jäädä tekemättä.	Yhteistyötaidot ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat paljon harjoittelua. Vastuun ottaminen omista tehtävistä vaatii ohjausta. Yksintyöskentely on haasteellista.	Yhteistyötaidot ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat harjoittelua. Pyrkii ottamaan vastuuta omista tehtävistään. Yksintyöskentely vaatii tukea.	Oppilas: *ottaa vastuuta omien tehtävien loppuun saattamisesta *ottaa toiset huomioon *pyrkii työskentelemään kaikkien kanssa *osaa työskennellä yksin * pyrkii kuuntelemaan toisia ja ilmaisemaan omia näkemyksiä *osallistuu päätöksentekoon.	Työskentely joustavampaa. Yhteistyökykyinen. Tekee mielellään ylimääräisiä tehtäviä. Auttaa, neuvoo ja kannustaa muita oma-aloitteisesti. Huomioi tasapuolisuuden työnjaossa. Vastuunottaminen koko ryhmän toiminnasta.	Työskentely joustavaa. Tarjoutuu tekemään ylimääräisiä tehtäviä. Auttaa, neuvoo ja kannustaa muita oma-aloitteisesti. Huomioi tasapuolisuuden työnjaossa. Vastuunottaminen koko ryhmän toiminnasta.
Tiedonhallintataidot	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *tiedon etsintään *tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkausmerkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät)	Oppilas tarvitsee paljon ohjausta: *tiedon etsintään *jätteiden lajitteluun *tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkaus-merkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) Vaikeuksia tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä.	Oppilas: *osaa ohjattuna etsiä tietoja *tunnistaa tavallisimpia pakkausmerkintöjä *tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä *tulkitsee ja käyttää tavallisimpia ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *osaa yleensä lajitella jätteet	Oppilas: *osaa etsiä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta *osaa tulkita pakkausmerkintöjä *tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia *osaa tulkita ja käyttää ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *pystyy käyttämään opittuja asioita eri tilanteissa *osaa huolehtia jätteiden peruslajittelusta.	Oppilas osaa omatoimisesti: *etsiä *soveltaa *vertailla *arvioida tietoa Pyrkii ratkaisemaan ongelmia.	Osaa omatoimisesti ja kriittisesti: *etsiä *soveltaa *vertailla *arvioida tietoa Ratkaisee ongelmia.
Kouluaktiivisuus	Tehtävät usein tekemättä. Arvioitavien töiden numerot hyväksyttyjä. Osallistuminen tarvitsee jatkuvaa opettajan kannustusta. Opiskeluvälineet puuttuvat usein. Näyttö puutteellista.	Tehtävät enimmäkseen tehty. Arvioitavien töiden numerot hyväksyttyjä. Osoittaa toisinaan kiinnostusta ja yritteliäisyyttä. Opiskeluvälineet puuttuvat melko usein.	Tehtävät tehty huomauttamisen jälkeen. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin tyydyttäviä. Useimmiten kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet yleensä mukana.	Kaikki koti- ja tuntitehtävät tehty. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin hyviä. Osallistuu opiskeluun aktiivisesti. On kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet lähes aina mukana.	Tekee koti- ja tuntitehtävät ajoissa. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin hyviä. Innokas ja hyvin kiinnostunut. Opiskeluvälineet mukana.	Kiinnostus näkyy taidoissa. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin kiitettäviä.

liite 8 Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit:

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit 31.12.2020_1.pdf (oph.fi)

liite 9 Perusopetuksen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi:

Perusopetuksen arvosanakriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi.docx (oph.fi)